



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,  
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

**Regnault, Valère**

**Mogvntiæ, 1617**

Libri XXIII.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)



# LIBER OCTAVVS ET TOTIVS OPERIS VIGESIMVS SIMVSTERTIVS.

*IN QVO TRADITVR SPECIALIS RATIO IVDICANDI DE PECCATIS, IN ORDINE AD SEPTIMUM, & DECIMUM PRÆCEPTVM DECALOGI.*

## DE HISDEM PRÆCEPTIS PRÆNOTANDA.

### SVMMARIVM.

1. *Quæ cadant sub septimum Decalogi præceptum.*
2. *Quid prohibeatur decimo Decalogi præcepto.*
3. *Concupiscentia qua in eo prohibetur, qua contineat, & quando contingat esse vel non esse peccatum mortale.*
4. *Quæ cadant sub iudicium de peccatis faciendum in ordine ad septimum & decimum præceptum Decalogi.*

**T** S I in septimo præcepto habeatur tantum expressa mentio furti, cum dicitur Non furtum facies: receptum est tamen eo prohiberi non tantum illud quod specialiter ac proprie furtum dicitur, postea deservendum à nobis: sed etiam rapinam, & aliam quamvis rei alienæ iniustam siue acceptio- nem siue retentionem: atq; adeo illud omne per quod iniuste proximo damnum inferitur, iuxta D. August. relatum in cap. Poenale, 14. quæst. 5. quem sequuntur in sua expositione Concilium Colonien- se & Catechismus iussu Concil. Trid. editus. Unde fit, ut in aumeri prope sint modi speciales, quibus contra id ipsum præceptum peccatur. Certo D. Anton. 2. par. tit. 2. cap. 1. centum numerat: atq; ad id applicans illud Plal. 103. Hoc mare magnum & spatiosum manibus: ponit viginti manus Diabolicas, & cuius manus attribuit quinque digitos, id est, modos quibus iniustitia exercetur, adeoq; peccatur contra hoc ipsum præceptum de non lædendo proximum in bonis suis pecuniarijs.

Receptum est etiam communi Doctorum consensu, ipsum esse negativum, quod continet affirmativum de faci- enda restitutione rei iniuste acceptæ, vel iniuste detentæ: itemq; damni iniuste illati: quoniam hoc ipso, quod prohibetur retentio iniusta rei alienæ, iubetur illius restitutio: cum res aliena, hoc ipso quod retineri non potest, sit restituenda.

2. Decimo vero præcepto prohibetur consensus in concupiscentiam rei alienæ. Quod ut plene intelligas: nota primo, cum bonum sit triplex, honestum, delectabile, & utile: appetitum sensitivum (cuius concupiscentia inordinata prohibetur duobus ultimis Decalogi præceptis) non posse desiderare bonum honestum: cum sensus non percipiat rationem honesti. Concupiscentiam autem inordinatam boni utilis prohiberi præcepto decimo, sicut concupiscentia inordinata boni delectabilis, prohibetur præcedenti nono.

3. Nota secundo, duo esse consideranda circa decimum ipsum præceptum, nempe concupiscentiam quæ prohibetur, & res circa quas concupiscentia ipsa prohibita versari potest: atq; eandem concupiscentiam tres actiones continere: nimirum, desiderium, amorem, & delectationem. Desiderium autem rei alienæ contingere posse tribus modis: quorum primus est, cum quis desiderat rem alienam: optando illam habere modo iniusto, vel cum gravi detrimento proximi; & tale desiderium omnino prohibetur prædicto præcepto: estque naturæ suæ peccatum mortale, prout D. Thom. 2. 2. quæstio. 118. artic. 4. expressit. Secundus, cum quis desiderat su-

perflua proximi: vel non desiderat ipsum privari sua re: sed optat habere rem similem, quod quidem licitum est si bono sine fiat, nec res mala sit. Tertius, cum quis desiderat absolute rem alienam, quia est sibi utilis: non cogitando de proximi detrimento, vel de iniustitia; & istud tunc solum est peccatum mortale, cum talis appetitus adeo exerceat, ut ad illud explendum homo paratus sit facere contra præceptum obligans ad mortale.

Atque idem quod dicimus de desiderio, pari ratione intelligendum est de amore & delectatione: nempe amorem rei alienæ, aut delectationem quam quis concipit de habenda re aliena: non esse peccatum mortale nisi simul includatur amor nocenti proximi. Ratio est, quia capere res proximi, non est alia ratione peccatum mortale, quam quæ inde proximo grave detrimentum inferitur ipso iniusto. Quod addo quia totum etiam mundum habere nemine iniusto, non censetur peccatum mortale, quia in eo nulli fieret iniuria, in qua illud fundari posset. Quando igitur quis absolute desiderat rem alienam, vel in ea habita delectatur appetitu sensitivo: consensus in eiusmodi actum non est peccatum mortale, nisi is vel expresse includat notabile proximi nocentium: ut quando quis res alterius desiderat animo nocendi ipsi: vel includat æquivalenter, ut cum quis desiderat quod haberi non potest sine gravi proximi detrimento. Qua in re committi peccatum mortale habetur ex D. Thom. 1. 2. quæstio. 74. art. 8. ad 5.

Iam ex his licet intelligere in tradenda ratione iudicandi de peccatis in ordine ad septimum Decalogi præceptum, primario spectanda esse quæ pertinent ad furtum: & in ordine ad decimum, ea quæ spectant ad avaritiam: secundario autem possunt ad illa quæ eis affinia sunt: reduci autem possunt ad tria capita: quorum primum est, acceptio iniustæ rei alienæ, & animus accipiendi, prout contingere possunt: sicut extra contractum, per furtum aut rapinam: ita & in contractu: siue per illius celebrationem cum altero, aliquid ab eo iniuste exigendo, aut accipiendo: siue non implendo illud ad quod contracta est obligatio per eandem celebrationem. Secundum est, iniusta retentio rei alienæ, aut rei debite alteri, iusto aliquo titulo, & animus retinendi. Tertium, iniusta illatio damni in alienis bonis pecuniarijs, & animus inferendi. Ea vero tam multa sunt, ut bene longos libros de eis seorsim elaborare oporteat: ut de restitutione, qui decimus præcessit in 2. parte ob coniunctionem quam in usu fori penitentialis restitutio ipsa habet cum sacramentali satisfactione: itemque de contractibus civilibus qui erit sequens decimus. Tractanda vero de Ecclesiasticis contractibus, qui beneficia dicuntur, inferentur eodem de sequenti lib. 30. cum tradentur pertinentia ad rationem iudicandi de peccatis Clericorum. Illud autem in quo considerando iam nos immorari oportet, est malitia in prædictis contingens: quæ aliorum quidem, est furti contra iustitiam commutativam & plurimorum, avaritiæ contra liberalitatem: aliorum vero accipionis personarum contra iustitiam distributivam: aliorum præterea, vlturæ contra iustitiam

item

item commutativam: aliorum porro simonia, contra Religionis virtutem: aliorum demum iniusta illationis damni contra iustitiam siue commutativam siue distributivam. Vnde dicendum nobis est primo de furto: secundo de avaritia: tertio de acceptione personarum: quarto de iura: & quinto de simonia. Iniusta autem illatio damni (quæ species est ab his distincta propriæ nomine carens) non requirit considerationem distinctam ab ea quæ traditur de restitutione ex iniusta acceptione: de qua tam in genere quam in specie sufficienter dictum videtur in memorato lib. 10.

## CAP. I.

## De furto.

## SUMMARIVM.

- 5 Definitio furti.
- 6 Iusta acceptio rei alienæ non induit rationem furti.
- 7 Nec item acceptio rei propriæ ab alio derenta: qua tamen ut licita sit, requirit sex condiciones.
- 8 Quid eadem concurrentes operentur.
- 9 Violentia duplex, ex qua alieni acceptio potest rapine rationem habere.
- 10 De consensu domini excusante à ratione furti acceptionem rei alienæ.
- 11 Furti diuisio in simplex & aggravatum peculiari circumstantiâ.
- 12 Huius quatuor species assignantur sacrilegiû, peculatus, abigeatus: & plagiatus.
- 13 Quæ assignantur etiam rapina, & aggravant mortaliter.
- 14 Furtum est peccatum suo genere mortale, leuius tamen, non solum rapina, sed etiam alijs mortalibus.
- 15 Quando in eo excusatio à mortali ex paritate materia habeat, vel non habeat locum.
- 16 De tali paritate quatenus iudicari possit.
- 17 Quid alijs de ea determinentur.
- 18 Nihil de eadem secundum se determinari certo potest: in ordine ad personam autem, consideratis duabus circumstantijs, potest.
- 19 Quid in particulari possit determinari habitâ ratione diversitatis personarum, quibus surripuntur sua.
- 20 Per imperfectionem inuitæ voluntatis domini, furtum rei de se notabilis domesticorum, aut amicorum potest à mortali excusari.
- 21 Casus aliquot probabiliter excepti.
- 22 Quando per furtum parva pervenientia ad notabilem quantitatem, contingat mortale comitti.
- 23 Quando contingat peccatum mortale committi per minima à pluribus ita commissa, ut notabile datum alicui irrogetur.
- 24 Pœna quæ propter furtum incuruntur.

**D**E furto agitur in Decreto Gratiani, 14. quæst. 5. & 6. & in Decretalibus, tit. De furtis, & à D. Thoma interpretibusque ipsius 2.2. quæst. 66. à Soro lib. 5. De iustitia & iure, qu. 3. à Medina in Cod. De restitutione, qu. 4. à Summularijs in verbo Furtum, à Nauar. in Ench. cap. 17. in initio, & à plerisque recentioribus.

Inquirendum est autem primo, quid sit furtum: secundo, quotuplex sit: tertio, quale peccatum sit: quarto, quomodo iudicandum sit de quantitate ex qua est peccatum mortale: quinto, quæ pœnæ per ipsum incurrantur. Addendum esset sexto, quomodo ipsum committatur tum in impositione & solutione gabellarum, tum in venatione, piscatione, lignatione, de pastu animalium, ludo, & retentione inventorum, nisi id iam esset satis notum ex dictis de iisdem, in libro decimo tract. 4. cap. 4. cum actum est de obligatione quam inducunt ad restitutionem.

## QUESTIO I.

## Quid sit furtum.

5. Inter alias, vna est furti definitio plurimum Doctorum calculis comprobata, teste Petro à Nauarro in lib. 3. De restitutione cap. 1. num. 20. nempe vsurpatio dolo à rei alienæ,

inuito domino: siue, Acceptio iniusta rei alienæ, absque vi quidem, sed sine consensu domini. Per cuius primam particulam, *acceptio*, rejicitur. Tum contrêctatio rei alienæ absque animo illam sibi accipiendi, aut vendi eâ inuito domino: ut quando quis eam tantum per iocum occultat: vel eam accipit, ut præferret à latronibus: Tum etiam iniusta damni illatio per incendium & eiusmodialia: quæ ut non sunt acceptiones propriæ, ita nec sunt propriæ furta. Indeque est, quod is qui alterius domum vel fara combussit, non dicatur illa furatus esse. Tum demum iniusta retentio rei debita, quæ non est acceptio, sed mora iniusta reddendi alteri illud, quod ad ipsum spectat.

Per secundam vero particulam, *iniusta*, excluditur à ratione furti ea acceptio rei alienæ, quæ fit domino illius iniuste, seu contra rectam rationem inuito: ut accidit cum quis alienum accipit ad præstandum id quod dominus præstare tenetur, vel ad evitandum id quod ille tenetur evitare. Vnde qui occulte auferat ab alio rem quam iniuste retinet, ut eam restituat illi ad quem pertinet, non committit furtum: ut nec ille qui libros hæreticos cõburit, occulte detractos ei cui non permittitur illis uti: aut qui gladiû auferat ei, qui alioqui interfecit eum est aliquid. Idem iudicium est cum vxor clam accipit pecuniam mariti ne perdat eam ludendo.

Adverte vero in hac re non sufficere, vt dominus illud ad quod faciendum res ipsius accipitur, teneatur facere tantummodo tanquam melius bonum: sed requiri vt sub peccato mortali facere teneatur siue ex charitate, siue ex iustitia. Neque enim ad faciendam elemosynam, ad quam quis non tenetur, licet bona ipsius accipere, prout habetur ex capit. Forte, 14. quæst. 5. licet vero, *iuxta D. Thomam 2.2. quæst. 14. art. 7.* acciere ad faciendam elemosynam extreme, aut grauius indigenti, cui aliter subueniri non potest: cum obligatio ad eam, tunc fit sub mortali: iuxta communem doctrinam de obligatione præcepti de elemosyna dati, quam persecuti sumus in præced. lib. 4. ca. 20. Qua tamen in re cauendum est, ne is à quo talis res accipitur inde cõstituat in pari necessitate: quia cum melior est conditio possidentis, fiet ei iniuria. Similiter cauendum est, atque ita agendum vt scandalum euitetur.

Circa tertiam particulam, *rei alienæ*, notanda sunt duo. Alterum, nomine rei, in ea comprehendit non modo alienum, quod quis sibi vsurpat, illud integre lucrificandi gratiâ: sed etiam quod tantum gratis illo vtendi, aut illud possidendi inuito domino. Quod attingens Ludouicus Molina De iustitia & iure tract. 2. disput. 181. num. 7. in fine, inde consequenter, tum alia, tum hæc infert. Primo, quod si quis habeat rem locatam ad certum vsuum, vel certum tempus, & eâ vtatur ad alium vsuum, aut per longius temporis spatium, inuito domino, furtum committat ea contrêctatione. Secundo si creditor vtatur pignore, aut depositarius re deposita inuito domino. Tertio, si quis alterum, ipso inuito, priuet possessione rei quam obtinet, etiam si is non sit eiusdem dominus: ut si quis auferat pignus de potestate creditoris, aut rem locatam de potestate locatarij: aut rem depositam de potestate depositarij, aut custodis. Ad quæ facit, quod ex lege lex creditoris ff. De furtis: nomine rei alienæ veniat non tantum ea, cuius quis habet dominium: sed etiam ea cuius habet custodiam, vel vsuum fructum, vel quam accepit in depositum, vel in pignus.

## De acceptione facta in compensationem.

**A**lterum circa eandem particulam notandum est, per quam à ratione furti excludi acceptionem rei propriæ, vel quæ putatur propria, vel iure deberet esse propria. Nam ea non est furtum, iuxta legem, Si is qui rem, ff. De furtis. Sic enim furtum non fuit, quod Hebræi retinuerunt sibi, accepta ab Ægyptijs, quia fuerunt sua: ut pote concessa ipsis ab omnino Domino Deo ex cap. 11. & 12. Exodi: ipsisque debita pro obsequijs quæ Ægyptijs præstiterant, & pro iniusta oppressionem quam ab illis pertulerant. Vnde Sapien. 10. dicitur, Et reddidit iustis mercedem laborum suorum. Et infra: Ideo iusti tulerunt spolia impiorum, &c. Attamen si quis rem propriam ab alio iniuste detentam accipiat propria autoritate, etiam occulte, peccat ut plurimum contra iustitiam legalem: hoc nimirum nomine, quod ipse vsurper iudicium rei pro-

rei propria prætermissio iuris ordine prout notat D. Thomas 2.2. quæst. 66. art. 5. ad 1. Dixi, ut plurimum: quia si sex conditiones adsint, id potest sine peccato fieri, vsuntur Anglus, & Sylu. in verbo Furtum, n. 40. & hic n. 17. Caiet. ad cit. D. Thomæ locum. Sotus in 5. De iustitia & iure quæst. 3. art. 3. ante 2. argumentum, Nauar. in Enehir. cap. 7. num. 112. & aliquot sequentibus, Couarr. plures alios citans, in lib. 1. variarum resolut. cap. 2. num. 14. per. 4. & in seq. num. 15. Earum etiam meminimus in præced. lib. 10. num. 258. tract. 3. de iis paulo plenius hic dicendum videtur.

Prima igitur est, ut accipienti certo constet rem esse suam: sibi quæ debetur ex iustitia: si enim id dubium esset cum in dubio melior sit conditio possidentis, non posset eam accipere, nec item si debetur tantum ex gratitudine. Quod virum quæ confirmatur: quia sicut tunc is qui rem possidet non tenet eam dare nec totam, nec quoad partem, ita & illam auferre ei, contra iustitiam est.

Secunda, ut accipiens merito existimet, se non modo petitione facta debitori: sed nec Iudicis autoritate commode recuperare posse illud quod sibi debetur, ut si delint ei probationes, aut de bitor sit potens, quem Iudices soleant timere, adeo ut periculum sit ne ex eo timore, aut ex ignorantia, vel alia causa, ille qui occurrit, iniustitiam ferat sententiam: vel necessarii sint magni sumptus, aut labores, & molestie ad debitum ipsum via iuridica recuperandum, aut timetur aliqua iactura honoris, aut amissionis amicæ intæ cum debitore, aut alterius damni: dummodo tamen tali sint alicuius momenti, habita ratione rei de qua agitur.

Tertia est, ut ipse accipiens caueat ne alij ex tali acceptio- ne patiantur detrimentum, ut serui, & qui debeuerunt re quæ accipitur custodire: quia nemo debet cui alterius iniuria, vel iactura locupletari ex Reg. 4.8. iuris in 6. Vnde etiam intelli- gitur non debere compensatione fieri ex re aliena apud de- bitorem deposita, aut ei commodata vel tradita in pignus: aut quæ per furtum, vel usuram, aliuve simile modum, quo domini non acquiritur, accepit: quia restituenda erit ad reddendum verum dominum indemnem.

Quarta, ut idem curet ne altera quo accipitur, vel heredes ipsius denovo restituere compellantur: vel etiam ultra restituant putantes se ad id teneri: vel certe cum peccati conscientia, restituere omitant. Secus enim faciens, peccat saltem contra charitatem proximo debitam.

Quinta est, ne accipiatur amplius quam debeatur: quod erit facilius si compensatio fiat in re eiusdem speciei cum ea quæ debetur, nempe in pecunia aut tritico, si debetur pecunia aut triticum: & sic de cæteris.

Sexta, ut vitetur periculum ne tota res pateat, vnde sequatur detrimentum in fama, quam non licet prodigere: aut etiam scâdalum vel perturbatio aliqua oriatur in repub. ob quam causam ex Scoto loco cit. non licet vitari in tali recuperatione suæ rei: sed ea debet occulte fieri.

Quibus conditionibus concurrentibus datur cum excu- satione a peccato, excusatio ab excommunicatiõe lata in re- tinentestalem re, & ab obligatione respondendi aperte, & sine amphibologia, inquisitioni factæ à Iudice ad ipsos dete- gendos: quoniam tam hæc, quam illa præsupponit acceptio- nem iniustam, quæ relaxanda sit restitutione. Hinc, ut habet Molina in sequen. disput. 691. num. 11 sub finem, in tali casu iurare potest is qui fecit compensationem, se nihil scire sub- intelligendo quod teneatur confiteri: quia & sensus verus est: & si is exprimeretur, rectus Iudex diceret, se non alio modo interrogare.

Porro rem suam iniuste detentam vsurpans propria au- thoritate propterea nõ peccat contra iustitiam legalem pos- sitis conditionibus ante traditis: eo quod tunc, non dicat quid ius sibi, sed exerceat ius naturale quod subuenit ipsi ha- bentius humanum plane impeditum quemadmodum notat Armilla in verbo Furtum, num. 5. Dixi (iniuste detentam) quonia ex doctorum consensu, teste Molina in præ. ed. disput. 690. concl. 2. quædo aliquis rem suam accipit clam ab eo qui illam iusto titulo detinet, neq; adhuc tenetur eam reddere, furtum committit aliquo modo: nempe quatenus legitimum detentore priuat iure quod habet adhuc eam retinendi, & commodita- te quam iure potest ex illa percipere: vnde tenetur illum ser- uare indemnem: adeoque restituere totum lucrum illi est.

fans aut damnum ex eo emergens: quod talem rem iniuste accepit.

D. a.ceptio. e. violenta, ac de facta cum consensu domini.

Per particulam, absque vi, excluditur rapina quæ cætera posita in d. finitione habet quidem communia cum furto, sed est specis ab eo distincta ratione violentiæ per quam perficitur: prout annotarunt D. Thomas in cit. quæst. 66. art. 4. & Caiet. ibidem, ac Scotus in cit. quæst. 3. art. 2.

Aduerte autem quod cum duplex sit violentia, ex cap. Ma- iores. De baptismo: altera absoluta, cum quis renit. ns nec consentiens cogitur aliquid facere: aut ipso renitente nec cõ- sentiente aliquid ei eripitur, altera cõditionata, cum quis in- iuste: metu cogitur consentire & facere aliquid, quod seculo eodem metu non faceret. Aduerte, inquam, violentiam hanc, sicut & illam, posse sufficere ad rapinæ rationem: quia quantumuis in ea ob exhibitum consensum detur voluntarium simpliciter, nihilominus secundum quid ob coactione per quam (sicut minus r. prie quam prior) & nomen & defini- tionem violentiæ obtinet sufficienter. r ad constituendam speciem rapinæ distinctam à specie furti.

Per particulam denique, sine consensu domini, excluditur acceptio rei alienæ per sanguinem vel amicum veri domini facta sub illius rati habitatione. Item acceptio vsuraria & alia quæcumque est illicito cõtractu libero: quia cum absolute fiat de consensu contrahentium, non debet censeri furtum proprie, etiam si in ea interueniat aliquid inuoluntarij: ex quo rationem iniuriæ habens, inducit obligationem ad restitutionem. Eiu- generis sunt supergressiones & circumuentiones de quibus in priori ad Thellal. ca. 4. i. l. s. ver- bis: Et ne quis supergrediat, & circumuenit fratrem suum in negotio. Quas quidem aliqui diuoluntarij habere con- stat: propterea quod damnum patiens in eis, ideo patitur, quod ignorat iniustitiam, vel si cognoscat consentit prellus necessitate, aut metu alia ueracione compulsus. Ex quibus patet, quid sit tenendum de plerisque vendicibus aut loca- tibus supra iustum pretium, vel cæuentibus aut conducen- tibus infra iustum.

Aduerte obiter ex doctrina quam Sylu. in verbo Furtum quæst. 1. confirmat, cum qui rem a ienam accipit credendo dominum si adesse id permittarum, si quidem iusta sublit causa credendi, excusari a peccato furti, nõ autem si vel nulla talis causa sublit, vel tantum incertatum in dubie presu- mendus sit dominus inuitus, nec consentire (cum nemo censetur velle sua esse præ de exposita) etiam si vident rem suam auferri, non contradicant: idque ex timore, vel ex vere- cundia faciat. Quod addo, quia non contradicens cum liberrime potest, censetur consentire in acceptioem.

QVÆSTIO. II. Quotplex sit furtum.

Missis alijs furti diuisionibus quæ videri possunt apud Syluestrum in verbo Furtum, quæ. 1. & apud M. dinam in qu. 4. De rebus restituendis circa principiu: ac Ludouicū Molinam De iustitia & iure to. 1. tract. 2. disput. 648. duas attingisse sufficiet que ad Cõf. statij institutione alicuius momenti esse videtur. Vna est sumpta ex parte subiecti seu iuris, in materiale tantum, & in formale tantum, & in ma- teriale simul & formale. Si enim accipiens rem alienam, probabili- ter credat dominum illius id fore inuitum, reuera tamen is inuitus sit, committit furtum tantummodo materia- le. Sin credat dominum fore inuitum, nec tamen inuitus sit, committit furtum formale tantum: cum autem & dominum in- uitum esse crediderit, & reuera is fuerit inuitus, committit furtum quod simul est materiale, & formale. Atque materia- le tantum, excusatur à culpa, nõ item formale tantum, vt nec materiale simul & formale: quia in illo perinde atque in hoc adest peruersa voluntas, quæ abest à furto primi modi.

Altera diuisio est sumpta ex parte obiecti. Si rei alie- næ, quæ surripitur, in illud, quod ipsum furtum non est sim- plex sibi vendicat: & in ea quæ peculiare habent nomen, & furtum simpliciter dicitur, peculiari quædam circumstan- tia aggrauatur sicut Dicitur Thomas attingit se. und. secan. de q. 66. art. 6. ad 1.

Sunt autem quatuor, quorum primum dicitur sacrile- gium:

giam & contingit quando surripitur res sacra, vt calix vel alia ad sacrificium peragendum instituta, vel alias cultui diuino mancipata. Idque sine surripatur ex loco sacro, siue ex profano, iuxta cap. Quisquis 17. quæst. 4. traditq; Nauar in Euchir. cap. 6. num. 4. idem sentias cum res non sacra surripitur ex loco sacro, ante eum sentit Medina in cit. quæst. 4. habeturque adhuc ex eodem cap. Quisquis, ac deduci potest ex cap. Quid ergo. 233. quæst. 4. Quis vero locus censendus sit sacer traditum est in præcedenti libro 22. cap. 3. num. 36. Secundum peccatum dicitur peculatus, & est furtum de re publica, vt de arario factum: cuius mentio est in citato cap. Quid ergo, & in iure ciuili. ff. habetur titulus Ad legem Iuliam peculatus. Tertium nuncupatur abigeatus, & est cum de gregibus qui pascuntur, aliquid surripitur. De quo in iure ciuili Digestis est etiam titulus De abigeis. Quartum tandem dicitur plagiatus, & est cum quis alienum mancipium suscipit & celat: ex lege Eum qui ff. Ad legem Flauiam De plagiariis. Item cum quis seruo alieno persuaserit, vt à domino dominave fugiat. ex lege sequenti: aut alienos liberos surripuerit, ex lege finali Cod. eodem titulo. Plura de his Molina in eodem tract. 2. d. sp. 684. quæ relinquemus ei qui volet apud ipsum videnda.

13. Aduerte autem in eadem species rapinam patiter distinguere posse, prout notatum est à Soto lib. 5. De iustitia & iure, quæst. 3. art. 1. Nam vt ea ad furtum pertinent non intere sententia violentia: sic quando violentia interuenit, pertinet ad rapinam. Aduerte præterea, quod tales circumstantiæ furto simplici superaddant notabilem turpitudinem ob quam in confessione exprimi debeant. Eam enim talem esse, quæ sufficiat ad immutandum Confessarij iudicium, patet ex eo, quod sufficiat ad restituendam iustam sententiam mortis in foro externo, ex D. Thoma socio paulo ante citato.

QVÆSTIO II.

Quale peccatum sit furtum.

14. Quid furtum sit peccatum mortale ex genere suo, nemo est qui dubitet, cum per illud charitas lædatur, iustitia laetur, pax & tranquillitas reipub. perturbetur: onstetque præcepta decalogi dari de ijs quæ ad æternam salutem sunt necessaria, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Quibus adde apertum D. Pauli. s. monium in priori ad Corinth. cap. 6. nonentis fures & auros inter eos qui regnum Dei non possid. bunt.

Iam si furtum cum rapina conferatur, illud mortale est hac leuius, ex D. Thoma. 2. 2. quæst. 66. art. 9. Et patet, quia rapinæ inest violentia, quæ in v'surpatione reial: ena aggrauat iniustitiam. Sin autem conferatur cum peccatis mortalibus quæ committuntur contra alia Decalogi præcepta, lenius etiam est illis, atque adeo genere suo minimum mortaliu: sicut bona pecuniaria in quibus per ipsum proximos læditur, sunt omnium iustissima. Videri potest Sotus lib. 5. de iust. & iure quæst. 3. art. 3. Vbi quoque illius additi, genere suo, rationem reddit, quod furtum non nunquam possit ex circumstantia esse grauius alijs mortalibus: quod quando contingat cognosci poterit per documenta tradita in præced. libro. 14. præsertim cap. 1. & 3. Illud vero quod habetur in Prouerb. cap. 6. Non grandis, est culpa, cum quis furatus fuerit. Illud inquam cum Soto *ibidem* ad 3. possumus congruenter ante habitis, intelligi. re propterea dictum esse, quod furtum inter mortalia sit minimum.

15. Iam vt in alijs peccatis, sic in isto imperfectio actus ex materia paruitate, vel defectu plenæ deliberationis excusat à mortali, iuxta ea quæ dicta sunt in præced. libro 15. cap. 5. vnde ex communi Doctorum sententia teste Petro à Nauarr. lib. 3. de restitutione cap. 1. num. 29. Si quis rem modicæ quantitatis seu modici valoris surripiat, non erit reus mortalis culpæ: immo tam modica quantitas esse possit vt ne venialis quidem culpæ reus censetur ex Medina in Cod. De rebus restit. quæst. 4. sub finem. Vbi & rationem reddit: quia licet damnus aliquod per tale furtum irrogetur, illud tamen dominus aut habet pro nihilo, aut habere probabiliter præsumitur, itaut nihil sit, cur ipso inuito contingere existimari debeat.

Quod in parua etiam quam ita non nunquam sit peccatum mortale.

SECTIO PRIOR.

Concedendum est nihilominus, quod etiam si minimi valoris sit res quæ surripitur, furtum esse mortale si adfuerit animus surripendi in quantitate & valore notabili, vt si quis, cum furaretur calculos habuit animum furandi nummos aureos: non enim id quod furto ablatum est, sed mens furantis attenditur, vt ex D. Hieronymo habetur 14. quæst. 6. cap. finali. Idem dicendum esse de illo qui sapius furatur parum ea voluntate, vt tandem res crescat in magnam quantitatem ex Nauarr. in Euchir. cap. 17. num. 140. Et patet, quia talis voluntas est consensus in furtum rei magni valoris, & in modum augendi rem suam societati humane valde repugnantem, ac in omni reipub. bene instituta valde exosum, quantumcumq; accipiatur à diuersis, ac nemini particulari fiat notabilis iniuria: prout contingere potest in in vsu ponderum vel mensurarum, iusto minoru: quibus res venales mensurantur. In quo mortale committi indicatur per illud Prouerb. 20. Pondus & pondus, & mensura & mensura vtrumque abominabile est apud Deum. Adde & quod habetur Deuter. 25. vers. 13. 14. 15. & 16.

Secus est vero, vt *ibidem* Nauarr. notat, de eo qui vult tantum furari parum & interea ex paruis furtis repetitis notabilis summa efficitur præter intentionem ipsius. Nam talis non peccat plus quam venialiter: tum quia infinita venialia non constituunt vnum mortale, vt ostendimus in præced. libro 15. cap. 6. obseruatione 6. tum quia in eo casu, sicut & in præcedenti, magna quantitas non cadit sub voluntatem, sed tantum modicæ paræ. Ex quibus intelligitur in confessione percontandum esse à Pœnitente, an voluerit, ac quoties voluerit, quantitatem notabilem surripere, etiam si illud quod confiteatur se surripuisse, sit minimum.

Præterea sentit Syluester in verbo Furtum, quæst. 2. quod etsi res sit modica, peccatum nihilominus mortale esse, si intelligatur grauate ferri à domino, eo quod ipsa res sit illi multum cara. Sed vix ausim ex eo capere, aliquem mortalis culpæ reum constituere: nisi is forte crederet aut credere deberet, prout Nauarr. habet in Euchir. cap. 17. num. 3. lit. B. dominum magna molestia & perturbatione inde afficiendum: vel cum vero simile foret eundem dominum, tali occasione data lapsurum in aliquod peccatum mortale siue iræ siue alterius passionis: vt Sotus inquit in lib. 5. de iust. & iure quæst. 3. art. 3. ad 3. argumentum D. Thoma. Simul indicans id nõ habere locum, quando res esset tam exigua, vt merito haberetur ludibrio is, qui ex illius ablatione se offensum putaret: vel deniq; cū res quidem minima surriperetur, sed ex ablatione illius notabile damnum se sequeretur proximo, prout contingere potest quando calamus surripitur scribæ, vel acus sartori, prout Sotus & Nauarrus fatentur locis citatis.

In quo tamen casu requiritur vt is qui dedit occasionem damni scierit illud secuturum esse, vel certe culpa sua nescierit, ex e. finali De iniurijs. Ratioque est, quia inculpabilis ignorantia alias ipsum excusaret. Adde obiter in eodem quoque casu & ante memoratis non incurri excommunicationem latam ob mortale furtum: quia in illis ratio malitiæ mortalis non est furti, vt pote quæ non pendet ex recepta iniuria domino, cum sit modica: sed ex adiuncta circumstantia malæ voluntatis accipiendi si facultas daretur, aut scandali dati aut iniuste damnificationis, quæ peccata sunt diuersæ rationis à furto proprie dicto.

De magnitudine valoris requisiti ad furtum mortale.

SECTIO POSTERIOR.

16. Ceterum quænam quantitas quantusue valor requiritur in re, furtum in ea commissum censendum sit mortale, magna est difficultas. De qua tres diuersas sententias refert Petrus à Nauarr. lib. 3. restit. cap. 1. num. 30. & nonnullis sequentibus. Notandum est autem, non posse quidem in hac vita definiti infallibiliter, ex quo in vniuersum de furto iudicetur an mortale sit nec ne. Quamuis enim constet fur-

tum vnus quadrantis. v. g. non esse quantitatis notabilis, quæ ad mortale sufficiat? & furtum 20. scilicet esse quantitatis notabilis, atque adeo sufficientis ad constituendum mortale: at tamen de plerisque furtis mediae inter eas quantitatis, non constat nec ab homine definiti certo potest: sed aliquid tantum per prudentiam conici ex circumstantiis temporis, loci, modi, effectuum & personarum iuxta iam dicta, & alia post dicenda.

Porro cum ex Soto loco citi. quantitas notabilis considerari possit duobus modis: vno per respectum ad personam cui res furripitur; altero secundum se, id est attendita ipsamet quantitate absolute; si ea priore modo consideretur, plane constat nullam quantitatem esse tum modicam quin reputari possit notabilis: quadoquidem pauperi obolus interdum est quid maius quam nummus aureus diuiti, vt recte ait Syluester in verbo *Furtum quæst. 2.* quia interdum ille potest inde impediri ne emat panem ex quo sustentet vitam. Vnde proposita difficultas est solummodo de quantitate spectata posteriore modo.

17. Ad illam autem minuendam, quia, vt diximus, nihil certo definiti potest, diuersi diuersam quantitatem assignant, quam minorem coniciunt non sufficere ad constitutionem peccati mortalis. Sotus quidem in citata responsione ad 3. diuos, aut tres ducatos assignat, quoniam si ea quantitas a rege furripitur, etiam si illam flocci faciat, crimen committitur. Nauarr. vero in cit. cap. 17. num. 3. lit. F, assignat vnum vel alterum regale: immo & dimidium, itemque vnam gallinam vel 12. oua. Alij autem ne quantitatem quidem centum regalium, aut 100. nummorum aureorum putarunt materiam peccati mortalis facere ex natura rei, sed cum dominus ex tali furto non pateretur aliud graue damnum: quorum sententiam vt nimis laxam, & illam Nauarri vt nimis rigidam Petrus à Nauarro reicit, solutus argumentis quibus ex nituntur. Nobis autem satis est explicatione sequentis quaestionis, docere quid in praxi sequendum videatur.

QVÆSTIO IV.

Quomodo iudicandum sit de quantitate, ex qua furtum est peccatum mortale.

18. Ad huius explicationem constituemus aliquot propositiones. Prima est, quam ex Medina habet Petrus à Nauarro. non posse in re proposita statui certam regulam, loquendo de furto secundum se, & sine ordine ad personam. Ratio patet quia furtum est mortale propter graue damnum quod infert: nec intelligi potest inferre, nisi personæ alicui, saltem in genere: puta Principibus, diuitibus, communibus personis, vel pauperibus.

Ratio iudicandi de tali quantitate.

16. Secunda est: vt in ordine ad personam furtum iudicetur esse mortale, considerande sunt duæ circumstantiæ: nimirum, quæ res furtiua necessaria fuerit illi à quo ablata est, & quantum æstimauerit talem rem. Hæc probatur: quia furtum tunc tantum est peccatum mortale, cum aduersari charitati in proximum, vt patet per illud Apostoli ad Rom. 13. Qui proximum diligit, legem impleuit. Itemque per illud quod nullus contra charitatem in proximum peccet mortaliter, nisi grauem iniuriam ei, aut graue nocementum inferat. De qua iniuria vel nocemento iudicandum est ex duabus prædictis circumstantiis. Nam si res neque est necessaria domino, neque is illam magni facit, censendum non est iniuriam magnam inferri illi, eiusdem ablatione. Vnde licet intelligere minoræ quantitatis sufficere ad constituendum furtum mortale pauperi factum, quam ad furtum mortale factum prædiuiti: quoniam quantitatem quam prædiues pro nihilo ducit, homo communis fortis magni facit: & quam hic parui æstimat, pauper magni facit. Ad iudicandum autem quamnam quisque quantitatem habeat pro magna: putarim considerandum esse id, quod ei pro sua conditione sufficeret ad hominem non iniuriam fortis sustentandum per integrum diem. Humano enim modo talis quantitas non solet modica reputari.

Determinatio quantitatis sufficientis ad furtum mortale.

19. Loco tertie propositionis subiiciendum videtur, Si quis sit in particulari determinandum de quantitate rei alienæ ad furtum mortale sufficienti secluso omni alio externo damno: esse illud, quod visum est Petro à Nauarro. alius citatis, lib. 3. de restit. cap. 1. num. 39. Nimirum talem quantitatem respectu diuitum, esse circiter vnus nummi aurei, seu 60. assium: respectu vero personarum communiu circiter viginti assium, & demum respectu pauperum circiter septem assium. Addidi (circiter) quia quantitas non potest mathematicè, sed tantum moraliter statui: sicut iusta pretia rerum quæ non consistunt in diuisibili termino, nisi is lege vel consuetudine definitus sit. Pro quo facit quod eiusmodi quantitates respectu talium personarum arbitrio prudentis non censentur parua: nec ab ipsis contemnenda: cum per eas possint comparare sibi bona notabiliter vtilia ad personales vsus suos. Quoad pauperes quidem & mediocri fortuna personæ, quia quantitas proposita sufficere potest illis ad se iuxta conditionem suam honeste sustentandam vno die: aut certe ad vsus alios quoad personas vere diuites: quia licet vsibus personalibus ipsarum non valde noceat qui furripit ipsi vnum aureum nummum, nocet tamen notabiliter si spectes vsus alios. ad quos per talem quantitatem inueniuntur notabiliter: ad soluendum seruo alicui stipendium, vel ad subueniendum alteri domesticæ necessitati, neque si illi abundant ideo flocci faciunt rerum suarum abutuntur. sed eas non minus tutas esse volunt ab iniuria, quam velint alij. Accedit ad confirmationem quod nimis durum sit ob quantitatem minorem ea, quæ assignata est, damnare aliquem peccati mortalis, adeoque iudicare supplicio æterno dignum. Assignare maiorem vero in qua detur exculatio à mortali, sit aperire viam ad furta liberius perpetranda, & ad neglectum quemdam sententiæ ab Apostolo prolata in prioribus ad Corinth. ca. 6. Quod fures regnum Dei non possidebunt.

Quod ad mortale maior quantitas requiratur in furtis domesticorum quam aliorum.

20. Quarta propositio est. Prædictam quantitatem, regulariter non esse censendam notabile, quando domino non multum inuito surreptio facta fuerit. Ratio est: quia sicut ex rei paruitate, sic ex imperfectione inuitæ voluntatis domini furtum potest veniale esse, quod alioqui esset mortale. Nā ad acceptionem in qua consistit furti natura, perinde requiritur vt ipsa fiat inuito domino, ac vt sit rei alienæ. Vnde intelligitur, quod vxores non debeant de mortali ordinari eodemnari si à maritis, nec filij si à patribus, nec serui si à dominis, nec denique famuli si ab iis quibus inferuntur furripit quantitatem prædictam. Nam cum dominus sit minus inuitus minusque agere ferat rerum suarum ablationem, quæ ei sit à domesticis, quam quæ ab externis (nisi forte aliquid eorum sint amicitia aut alio vinculo ita ipsi coniuncti, vt merito par eorumdem ratio habeatur ac domesticorum) & minus quæ ab vxore & filiis quam quæ à seruis aut famulis. Ac cum ratio furti cæteris paribus existimetur eo minor, quo dominus fuerit minus inuitus, efficitur sane vt maior quantitas requiratur ad constituendam lethalem culpam in furtis domesticorum & amicorum, quam in furtis aliorum: atque adeo in illis, domesticorum inquam & amicorum furtis, variandam esse quantitatem ipsam, prout respectu nonnullorum magis quam aliorum dominus inuitus fuerit. Qua de causa circa eiusmodi furta assignari nequit aliqua certa quantitas qua minor censenda sit non notabilis: præsertim cum inter dominos, quidam sint de se liberaiores, & ad aliquos melius quam ad alios sint affecti: taut in iisdem furtis de sufficiens quantitate ad culpæ mortalis constitutionem, definire sit relictum arbitrio prudentis, bona fide procedentis ex inspectione circumstantiarum.

In eare autem attendendum erit, quod etiam si furta sint in notabili quantitate, non ideo de mortali esse statim condemnanda, nisi sint facta dominis quoad rem inuitis: quia cum sunt quoad modum tantum inuitis, non sunt censenda plusquam venialia: vt cum domino dispicerent tantum,

quod res sua auferatur sibi per furtum: non autem quod ea sit in quantitate: in qua quidem non multum curat: acturam illius facere respectu talis personae, illam sibi capientis. Quae doctrina est Caetani in verbo Furtum, Fumi in eod. verbo num. 2. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 139.

21. Probabiliter vero, censenda videtur non habere locum primo, quando res furripitur ad usum ad quem dominus nullo modo voluisset eam concedere; ut ad scortationes computationes, ludos, & similia: tunc enim surreptio est verum furtum, tanquam vera acceptio rei alienae inuito domino. Secundo, quando dominus ostendit sibi magnam iniuriam factam esse talis rei ablatione. Tertio, quando constat ipsam optare ut sibi res ablata restitueretur, nec contentum esse quod ea retineatur. In quibus casibus Confessarius debet talis criminis reum compellere ad restitutionem faciendam; vel certe ad petendam illius relaxationem ab eo cui illa facienda fuerit: quicumque criminosis sit qui de eius modi furto se accusat etiam si vxor vel filius, Soto lib. 5. de iustitia & iure quest. 3. art. 1. & Syluest. in verbo Furtum quest. 11. (quod intelligit secundum antedicta lib. vig. simo num. 27. & 28.) & siue summa notabilis accepta sit tota simul, siue per minima furta iterata. Tam enim hoc modo peccasse quam illo, sufficit ad obligationem restituendi sub mortali, iuxta tradita à nobis in praeced. lib. 10. tract. 1.

*De furtis paruis, quorum iteratione peruenitur ad notabilem quantitatem.*

22. Quinta propositio. Cum per furta parua ad notabilem quantitatem peruenitur, illud per quod eadem quantitas completur, mortale esse, quando caetera parua praecedentia debent inter se ac cum eo reputari vnum: non autem cum non debent. Huius prior pars, quam Sotus habet in cit. q. 3. art. 3. ad 3. probatur: quia tunc maxime locum habet illud axioma: quod nihil referatur simul, vel sigillatim aliquem spoliis. Deinde quia vltimum ipsum furtum in virtute praecedentium seu posito damno per praecedentia furta dato, causa est proximae notabilis damni iniuste dati, in cuius consummatione consummatur peccatum mortale. Posterior pars vero ex eo probatur, quod multa venialia quantumcumque sint numero, nunquam possint constituere vnum mortale, quandoquidem malitia illorum finita est, & huius infinita.

Porro multa furta modica in vnam quantitatem redundantia, tunc videntur vnum moraliter reputari posse, quando eodem tempore moraliter, siue (quod idem est) quando continuatione voluntatis augendi (suum ex alieno, ac quando eodem modo eademque arte committuntur: semper aliquid amplius quam oportet accipiendo affectu lucrum augendi subinde; prout maxime contingit vendentibus minutim merces, carnes, vinum & id genus alia. Ex aduerso autem furta modica non videntur pro vno reputanda, quando intervallum temporis notabile, puta mensis, hebdomadae, diei, vel dimidia saltem diei interea intercedit: siue diuersis hominibus fiant; siue eisdem: siue aduertentia tamen ad quantitatem notabilem, ad quam per ea peruenitur: & siue animo furandi talem, id est, notabilem quantitatem; sicut solet saepe contingere famulis, & aliis qui comestibilia, aut alia quaedam minima diuersis temporibus furantur. Signum vero quod istis dictis animus vel aduertentia desit potest esse ex Caetano in verbo Furtum notabilis 1. quod existiment se non furari, quia modicum est quod accipiunt, vel certe modicum esse putant: adeo ut nullum nec expressum nec tacitum habeant animum furripendi notabile, quodque sufficit ad furtum mortale; & ideo per ignorantiam excusantur à mortali, praesertim rudes & idiotae, qui ignorant istiusmodi subtilitates de furtis minimis.

Nota autem quod cum non soleant homines perinde inuiti esse, quod suae res furripantur per minima, quam quod simul furripantur; nec item quod surreptio fiat interlapso longo tempore, quam quod breui tempore interposito; omnino dicendum esse, quod quae quantitas celeretur notabilis & sufficiens ad peccatum mortale, si simul alicui furripetur, non esse similiter censenda sufficientem quando acciperetur illo altero modo; sicut frequenter contingit in furtis domesticorum. In quibus attendendum est etiam, quod domini minus inuiti sint illa ab his fieri quam fieri ab externis, cum

sciant difficile esse ita vitam hanc transigi, quin famuli modicum quid interdum accipiant. Quocirca quantitas quae quoad furta ipsa minima longo temporis intervallo facta, censetur notabilis arbitrio prudentis; non est statim caeteris paribus iudicanda talis, quoad domesticorum furta eiusdem modi.

Congruenter autem dictis monere possumus cum Lud. Molina de iustitia & iure to. 1. tract. 2. disput. 688. num. 2. in fine, in taxanda summa de qua agimus, sic attendendum esse ad qualitatem & diuitias dominorum; & ad tenacitatem ac liberalitatem eorum; & ad qualitatem rerum quae furripuntur, atque ad reliquas circumstantias concurrentes; ut (nisi surrepta summa esset magna, attenda dominorum qualitate, aut furta essent frequentia, aut domini ipsi notabiliter egeant) non sit necesse restitutionem iniungere. Quia licet iudem domini videantur tenaces, neque putentur velle talia furta fieri: premissum tamen est, postquam eo modo facta sunt, nolle obligare ad restitutionem: praesertim quando sunt debitorum, ac generosioris animi, & splendidiorum habent familiarum. Quanquam tamen Confessarii virgere debent ne de caetero talia fiant nisi petita licentia à domino: aut nisi is qui constituitur certus sit dominum nullatenus fore inuitum si rem sciat: aut nisi idem dominus accipienti denegat illa, quae ei praestare tenetur ad conuenientiam sustentationem aut iustam mercedem: quo casu daretur locus compensationi, de qua in praeced. quest. 1. si quidem petens, nullo modo vel non sine iurgio, aut verecundia, aliaue molestia notabili debitum obtinere queat.

*De furtis minimis per quae à pluribus damnum inferuntur notabile.*

Sexta propositio est. Quando per furta minima notabile aliquod damnum irrogatur à pluribus, quorum nullus per se furripuit quantitatem notabilem, si omnes simul ad tale damnum concurrant: puta mutuo se iniurando, aut adiuuando, aliaue ratione cooperando ad ipsam damni illationem; tunc vnum quemque eorum peccare mortaliter: sicut vnusquisque est totius damni causa totalitate (vt vocant) effectus: licet partialis sit, partialitate quae dicitur efficientia: quia est vnus effectus totus simul à pluribus causis efficientibus profectus. Sin autem concurrerent quidem simul, sed vnusquisque esset tantum causa damni illati à se non autem illati à caeteris: distinguendum est: vel enim quisque tunc scit de damno per alios dato, vel certe ignorat. Si sciat, tunc omnes peccant mortaliter opinione multorum (quos refert & sequitur Petr. à Nauarr. in lib. 3. de restit. & p. 1. num. 49.) sed vt id concedendum sit quoad eum cui placuerit alios secum concurrere in notabile damnum proximi: negari potest tamen quoad eum, praeter cuius intentionem est, quod modica pars damni quam inferat aliis partibus modicis iungatur, vt ex omnibus notabile damnum constituitur. Non enim hic, sicut ille prior consentit in ipsum notabile damnum, quod displicet ei, nec est illius author, nec adiutor nisi in modica quantitate. De qua re plenius Lestius lib. 2. de iustitia & iure cap. 12. dub. 9. Sin autem quis per ignorantiam excusabilem nihil sciat de causa, quam alii cum ipso dabant, aut daturi erant, aut certe iam dedissent notabilis damni, furtum ipsius commissum in re tantum modica excusatur à mortali: quia non alia culpa tunc cernitur, quam quae in minimo furto praesens datur. De restitutione facienda in talibus casibus diximus in praeced. lib. decimo tract. 1.

His pro praxi addendum est primo cum Molina in seq. disput. 689. maiorem quantitatem requiri ad culpam mortalem cum quis furatur à multis, sed à nullo quid notabile: quam cum furatur ab vno solo. Ratio est, quia cum nulli eorum multorum inferatur notabile damnum, omnes sunt minus inuiti, quam vnus cui soli totum damnum inferretur.

Addendum est secundo, quantitatem minorem sufficere ad culpam mortalem quando quis simul furatur à multis (furripiendo scilicet ex cumulo multis communi) aut intra breue tempus quam qui longo temporis decurrit, aut scorsim à multis furatur. Ratio est: quod domini plus offendantur, sintque magis inuiti, quod his modis bona ipsorum furripantur quam illis. Et vero, quod domini sint minus inuiti, sufficiens causa est, vt maior quantitas requiratur ad culpam mortalem.

Adden-

Addendum est tertio maius damnum requiri ad mortalem culpam multorum, quorum quilibet accepit modicum quid, neque fuit causa damni aliorum, quam requiratur ad mortalem culpam vnius tantum qui dedisset totam eam damni latitudinem. Ratio est quia magis iniuriosum censetur causam esse totius alicuius damni, quam tantum partis; ideo que istud requirit maiorem quantitatem ad constituendum mortale.

Addendum est quarto: non videri peccatum mortale, si post datum totum aliquid notabile datum, aliquid leue superaddatur: vt si post transitum exercitus per vineam alicuius, vnum aut alterum racemum ex eadem quis accipiat. Ratio est: quia modicum solummodo accipit, nec causam dedit notabili damno precedenti, sed inuenit iam illatum. Que ratio etiam potest esse eius, quod ipse Molina habet in fine eiusdem disputationis: non esse iniunctum serupulum peccati mortalis accipienti modicum, nisi constiterit ei, aliis simul accipientibus illatum esse domino graue damnum, cuius participes censeri debeat. Nec item probabile est, quod sufficiat vt ei de cuius bonis modicum quid accipitur, decus sui longi temporis alias fuerit ab alijs datum aliquod notabile damnum: namque id non est causa sufficiens, ne rei paruitas accipientem excuset a mortali, vt pote qui ob id nullo modo infert notabile damnum: aut notabiliter auget prius datum.

*Vltima questio, qua pœne ob futurum incurruntur.*

**R**esponso ad hanc est, præter æternæ damnationis reatum (de quo constat ex antedictis) iure naturali fures obligati ad rerum furto ablatarum restitutionem de qua in precedenti parte libro decimo. Iure canonico vero per cap. Fures, De furtis, fures qui inter furadum occisi sunt, priuantur orationibus fidelium. Item per cap. Cum non ab homine, De iudicijs, Clericus in quocumque ordine constitutus qui furtum commiserit si legitime conuictus fuerit, debet a Iudice Ecclesiastico deponi: Si que depositus incorrigibilis perseueret in tali peccato, debet contumacia crescente excommunicari. Et eodem si in profundum malorum veniens contempserit, debet potestati seculari tradi vt puniatur.

Aduerte autem ex concil. Trident. sess. 15. cap. 3. excommunicationes pro furtis à nemine prorsus, quam ab Episcopo decerni posse, & tunc non alias quam ex re non vulturi, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum ipsum examinata: quæ animum eius moueat, neque ad eas concedendas, cuiuslibet secularis, etiam magistratus autoritate, adducatur, sed totum in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore, eas decernendas esse iudicauerit.

Aduerte etiam pro furto excommunicationem ferri non ad puniendum, cum sit præteritum, sed ad obtinendam restitutionem damni per ipsum dati: à qua excusatur siue ob impossibilitatem, siue ob condonationem creditoris, qualis presumitur in marito, respectu vxoris: in parentibus respectu filiorum liberorum, aut in amico respectu amicorum familiarium, siue ob compensationem seruatis debitis conditionibus factam: excusatur pariter ab excommunicatione ipsa lata ob furta, iure deniq; cuiuslibet fures patibulo addicuntur. De qua re quia parum spectat ad nostrum institutum qui volet potest videre Couarr. lib. 2. var. resolut. cap. 9. num. 7. vbi refutat Scotum negantem in 2. sententiarum distinct. 15. quest. 3. quod fur simplex, seu non raptor, nec sacrilegus possit morte puniri. Quam etiam sententiam impugnant Caiet. 2. 2. quest. 64. art. 2. Sotus in 5. De iust. & iure, quest. 3. art. 3. ad 4. Molina de iustitia & iure, como 1. tract. 2. disp. 695. vbi quoq; de ceteris pœnis temporalibus pro furto imponendis agit.

Neque immerito impugnant: quia si licet priuato ad rerum suarum defensionem necessariam occidere furem vt suo loco docuimus (& Latius tractat Petrus à Nauar. lib. 2. De restitu. c. 3. n. 395 & aliquid sequentiibus) sane licebit etiam iudici vt alias pœnas, ita & mortem pro tali crimine aliquando inferre: nempe cum pro quantitate culpæ consideratis omnibus circumstantiis iudicauerit id conferre ad commu-

ne bonum ac Recipub. pacem. Nam fures plerumque non solum ijs à quibus furantur damnum inferunt: sed etiam bonum commune laedunt, perturbantes Recipub. pacem, causamque præbentes cadibus & alijs malis:

CAPVT II

De auaritia.

SVMMARIVM.

- 25 Quid sit auaritia, & quod ea non modo liberalitati sed etiam iustitiæ opponatur.
- 26 Quando sit vel non sit peccatum mortale suo genere: & quæ ratione delegenda sit: consistens in detentione alieni.
- 27 Quando pariter prodigalitas peccatum sit, vel non sit suo genere mortale.
- 28 Septem species auaritiæ.
- 29 Documenta de inquietudine, quoad malitia ipsius grauitatem.
- 30 Admonitio de violentia, fallacia, fraude, & periurio.
- 31 Quatuor modi quibus potest proditio contingere, & esse peccatum mortale.

**D**E auaritia satis fuse disputat D. Thomas 2. 2. quæst. 118. contenti erimus docere quid sit, quale peccatum sit: & cum ponatur in numero vitiorum capitalium, quas habeat filias. Cætera sufficienter ad nostrum institutum intelligi poterunt ex iam dictis de furto, & ex post dicendis de acceptione personarum, vltura, & simonia quibus immiscetur.

QVÆSTIO I.

Quid sit auaritia.

**D**efiniri potest auaricia, amor inordinatus habendi: seu (quod idem est voluntatis affectus carens modo & regula rationis, quo fertur in diuitiis, seu pecuniis & res aliæ quæ pecunia æstimantur: vt pecora, vineæ, agri, domus & eiusmodi alia vitia ad præsentis vitæ vsus. Vnde intelligitur, eam versari circa actus externos, positos in retinendo pecuniis, aliæque res ad vitam vitales, idque præter modum: hoc est, non dando eas quando, quomodo, & quibus oportet: aut acquirendo congregandoque eas immoderate seu absque rationis modo, & mensura. Intelligitur quoque eam tanquam alteri extremo vitioso, opponi prodigalitati, consistenti in dando propria plusquam oportet, & in consuando illa minusquam oportet. Liberalitati vero tanquam virtuti mediæ; positæ in moderatione amoris diuitiarum: sic vt hædentur & conseruentur, quando ac quomodo oportet.

Non modo autem liberalitati, sed etiam iustitiæ aduersatur auaritia, vt post. D. Thomam in cit. quæst. 118. art. 1. habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 70. Etenim sicut liberalitati aduersatur, quatenus est affectus immoderatus circa bona propria, sic aduersatur iustitiæ, quatenus est circa bona aliena, prout accidit quando ex immoderato affectu diuitiarum, non datur alteri quod ei debetur, aut alienum accipitur via iniusta per furtum, rapinam, vlturam, &c. Parietiam ratione prodigalitas repugnat tam iustitiæ quam liberalitati: huic quidem, cum per eam propria tantum consumuntur: illi vero cum etiam aliena: vt cum quis multa debens inutiliter pecunias consumit: vnde fit impotens ad soluendum creditoribus.

QVÆSTIO II.

Quale peccatum sit auaritia.

**H**OC paucis & perspicue Toletus explicat in suo tractatu de peccatis capitalibus c. 25. in quibus ad cognoscendum quale peccatum sit auaritia oportere considerare quando ea sit contra iustitiam, & quando contra liberalitatem. Suo genere enim peccatum est mortale, quando committitur contra iustitiam: vt cum quis ex pecunie affectu retinet a ieiunium quod restituere tenetur, aut accipit alienum via aliqua iniusta. In eo enim peccatum mortale committitur contra hoc septimum præceptum: nisi materia leuitas, aut defectus plene deliberationis ipsum excuset.

Peccatum vero est suo genere tantum veniale, quando committitur solum contra liberalitatem: vt cum quis bono-

rum propriorum est nimis tenax: sic tamen, ut nullam iniuriam in alterum committat. Ex accidenti autem mortale esse potest, coniunctam habendo voluntatem transgrediendi præceptum obligans ad mortale: ut cum quis ex avaritia non succurrit posito in extrema, aut gravi necessitate, aut cum generat alius scandalum: quod utrumque est contra præceptum charitatis obligans ad mortale, aut cum alias est paratus quodcumque præceptum ad mortale item obligans, transgredi potius, quam avaritiæ suæ non satisfacere: prout vsu uenientis qui ex effectu diuitiarum parati sunt furari, si possint aut mutuum dare ad vsuram, extreme indigenti negare subsidium, aut simoniam committere, aut restitutionem à se faciendam rei notabilis omittit sine causa legitima, qualis confetur: tum impotentia restituendi, tum distractio talis, per quam non sit tunc, *perinde ac in son. no.* in potestate hominis cogitare de alieni detentione: tum etiam creditoris consensus in retentionem rei sibi debita. De quibus & aliis id genus à restitutione excusantibus dictum est in situato, in li. 10. cap. 18. & duobus seq.

Aduerte autem obiter pro praxi nobis propolita: cessante eiusmodi causa, detentionem ipsam crescere in malitia: crescente scilicet proximi iniuria: ex qua mala est interueniente voluntatis consensu, qui virtualiter continuatur, quamdiu cum potest, non reuocatur, per consensum contrarium, aut reuocatus, renouatur postea. Vnde fit, ut confessio de tali peccato sic facienda sit: ut explicetur primo, quamdiu res fuerit detenta, ad iudicandum scilicet aliquo modo multitudinem interiorum consensuum in talem detentionem, aut continuationem vnius æquivalentis pluribus aliis. Secundo, quoties habita commoditas restituendi, neglecta sit: ad declarandam multitudinem omissionum exteriorum culpabilium: quæ tempore detentionis contigerunt. Tertio, an graue damnum aut molestiam dominus senserit ex ea ipsa detentione: ut intelligatur sufficienter, quam magna sit eiusdem malitia.

Porro de prodigalitate sicut de contraria avaritia dicendum est etiam, peccatum esse suo genere mortale, quando habet coniunctam violationem iustitiæ: ut cum Tutores, & Curatores inutiliter consumunt res suorum pupillorum; vel dispensator res sibi traditas prodigit contra domini voluntatem, aut debitor per suam prodigalitatem reddit se impotentem ad soluendum creditoribus: aut ad prouidendum de necessitatibus uxori & liberis suis ac ceteris de sua familia. Veniale autem peccatum esse suo genere, cum est tantum contra libertatem; nisi sit adhuc contra charitatem: ut cum per cam generatur scandalum aut omittitur subuentio debita extremo aut grauius indigenti: aut sit cum præparatione animi qua quis paratus est potius peccare mortaliter, quam à sua prodigalitate desistere.

### QUESTIO III.

#### Quæ sint species avaritiæ.

**I**N vitia capitalia ponitur avaritia: cui D. Greg. in lib. 31. Moralium cap. 31. tribuit septem filias, relatas ac tractatas à D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. nimirum proditorem, fraudem, fallaciam, periurium, inquietudinem, violentiam, & obdurationem contra misericordiam. Earum ratio habetur ex ipso D. Thoma: quod avaritia sit excessus, tum in retinendo tum in acquirendo: atque ut est in retinendo parit obdurationem qua misericordiam viscera clauduntur pauperibus. Ut vero est in acquirendo, parit in affectu quidem, inquietudinem: affectus enim habendi immoderatus, facit ut homo semper sit mente sollicitus, variisque curis & anxietatibus distrahatur. In effectu autem parit violentiam, fallaciam & periurium. Interdum enim impellit ad hoc, ut vim inferat quis proximo (prout faciunt latrones) unde est violentia: interdum (quod commutiter fit in contractibus) ut utatur dolo: qui commissus nuda, est fallacia: & commissus addito iuramento, est periurium. Commissus vero opere circa rem aliquam, est fraus: & circa personam, est, roditio.

Cæterum de malitia & grauitate obdurationis iudicandum est ex iis quæ in lib. 4. à cap. 19. tradita sunt de elemosyna, cuius præcepto illa aduersatur. Et de malitia & grauitate, inquietudinis seu sollicitudinis inordinata: tum ex ante-

dictis lib. 17. cap. 7. parte 2. capituli: tum ex his do. uicibus quæ Toletus habet in tractatu de peccatis capitalibus, cap. 43.

Primum est, sollicitudo de re mortaliter mala, ut de occidendo inimico, de rapienda uxore aliena, & sic de similibus, mortalis est: sollicitudo vero de re venialiter mala, ut de aliqua prodigalitate facienda in conuiuio, de fingendis mendaciis iocosis aut similibus, est venialis. Secundum est, sollicitudo de re temporali, constituendo in ea finem ultimum, peccatum est mortale. Quod tunc censetur contingere, cum quis paratus est mortale peccare potius, quam cuiusmodi rem non acquirere, aut non conferuare sibi. Tertium est, qui ex eadem sollicitudine omittit id, ad quod tenetur sub mortali, peccat mortaliter: ut is qui nimis de re temporali sollicitus, omittit Missæ sacrum audire in die festo. Quartum, peccat mortaliter, qui præ sollicitudine irrationabiliter timet, tanquam diffidens de Dei prouidentia: ut cui quis postis conuenientibus ac sufficientibus mediis, timet se non confecturum quod intendit, etiam si putet id sibi necessarium ad maiorem Dei gloriam. Quintum, peccat de se venialiter qui de re extra tempus proprium, est sollicitus, ut de vindicta tempore hyemali. Nam licet prudentiæ sit prospicere futuro quando possumus in præsentem ei prouidere: quando tamen id nec possumus nec debemus, vana est sollicitudo, & ideo peccatum veniale.

De violentia iudicandum est, sicut de rapina, ad quam constitendam, illa furto superadditur: nempe genere suo peccatum esse mortale.

De fallacia & fraude cum sint species quædam mendacij perniciosi, contingentes potissimum in contractibus & commerciis, ferendum erit iudicium ex dicendis, tum de prædicto mendacio in sequen. lib. 2. tum de legitimo vsu contractuum in lib. 25. Cæterum pro certo tenendum est peccata esse genere suo mortalia, quando habuerint coniunctum notabile proximi detrimentum, nisi ignorantia excuset: ut censetur quando nulla fuit intentio fallendi aut fraudandi. De periurio dictum est suo loco in lib. 18.

De proditione tandem, quæ est manifestatio occulti, nata inferre nocuentum alteri, notandum est, posse contingere quatuor modis. Primo, circa personas, cum quis manifestat eas ad inferendum eis nocuentum: prout Dalila prodidit Sampsonem, ex cap. 16. Iudicum: & Iudas Christum, ex cap. 26. D. Math. hocque modo, est graue peccatum mortale. Secundo vero, circa res immobiles, ut cum quis prodit ciuitates, villas aut castra verorum dominorum: quo etiam modo est graue peccatum mortale, habens coniunctam obligationem ad restitutionem. Dixi, verorum dominorum, ad insinuandum quo habet ex D. Anton. & Arrialla, Foletus in cit. tract. cap. 43. si tyrannice teneantur ab alijs, fas esse talia ipsi dominis prodere: concurrentibus his conditionibus. Prima, ut id fiat principaliter ex zelo iustitiæ, excluso omni prauo affectu. Secunda, ut ex traditione non sequatur occisiones hominum aut grauia scandala. Tertia, ut veri domini nequeant talia recuperare alia via. Quanquam autem his deficientibus, minimè peccetur venialiter agendo in debito modo non incurrit tamen obligatio ad restitutionem: quia non accipitur alienum à vero domino, sed eius redditur. Tertio porro modo contingit proditio circa res mobiles, ut cum quis alterius pecunias, aut vestes ostendit latroni, eas surrepturo: & sic quoque peccatum est mortale cum obligatione ad restitutionem. Quarto denique modo contingit circa secreta: ut quando secretum alterius detegitur, cum ipse detrimendo: & sic adhuc peccatum est mortale quando res grauis fuerit, quam celare tenebatur is qui illam reuelat. Quod plenius intelligetur ex dicendis in seq. lib. 24. cap. 6.

### CAPVT III.

#### De acceptione personarum.

#### SVMMARIVM.

32. Quid sit acceptione personarum.

33. De ore iustitiæ ad accipiendum personarum.

34. Ea peccatum est suo genere mortale.

35. Locum habet in distributione publico: an beneficiorum & officiorum, tum Ecclesiasticorum, tum secularium.

36 Item que in exercitio iudiciorum, & impositione onerum publicorum, ac etiam in delationibus honoris.

37 De collatione publico, & officiorum secularium facta in indigna.

38 Quare nunc licitum sit vendere publica officia secularia.

39 Obligatio suspicientis aliquid cuiusmodi officium.

40 De acceptione personarum in iudiciis, quod sit damnabile, & habeat locum in iis etiam iudiciis, quae relinquuntur iudicis arbitrio.

41 Iudex nihilominus potest pro amico iudicare secundum quod quod ex iustitia debitum est vni, propter aliquam causam, datur alteri intuitu alterius causae, ob quam non debetur.

42 Tenetur iudicare secundum opinionem probabiliorum: sive oppositum saltem esse putet, sive non.

43 De acceptione personarum in honoribus exhibendis duo notanda.

DE acceptione personarum agunt D. Tho. & interpretes ipsius 2. 2. quest. 63. Summularij in verbo Acceptione personarum, & in verbo Dignitas, Sorusli. 3. De iust. & iure, quest. 6. & latius Abulensis ad cap. 22. D. Matth. qu. 108. & pluribus sequentibus. Sufficiet autem vt explicemus quid sit, ac quale peccatum ea sit, & in quibus habeat locum.

Quid sit & quale peccatum sit acceptione personarum.

### SECTIO I.

32. **D**escribi potest personarum acceptione: vitium quo in distributione bonorum & onerum communium, id quod ex iustitia debitum est vni, propter aliquam causam, datur alteri intuitu alterius causae, ob quam non debetur.

Pro pleniori intelligentia autem notandum est praeter iustitiam commutativam, quae efficit vt inter personas priuatas seruetur aequalitas rei ad rem, ita scilicet vt alteri tantum reddatur, quantum ei detractum fuerit, constitui iustitiam distributivam inter personam publicam & priuatas; quae iustitia faciat vt bonum, & onus commune distribuatur legitime; nimirum e ratione, vt de illis plus vel minus illae personae accipiant quae plus vel minus dignae censentur. Quod dum non seruatur, sed is qui bona, aut onera communia distribuit (non seruata proportione dignitatis personarum in ordine ad eadem bona vel onera) illud quod debet euenire personae dignae, non tribuit eidem; sive absolute, sive secundum quantitatem debitam: sed confert illud alteri personae propter aliquam causam (vt quia consanguineus est) nihil; aut minus quam par sit, facientem ad rem. Tunc inquam committitur acceptione personarum de qua agimus.

33. Vnde intelligitur duo ad eam requiri. Alterum est, vt bona quae distribuuntur, sint communia; sive de se, sive destinatione distribuendis: vt si is ludos insituit propositis praemiis, haec enim distribuens, non quidem victoribus sed amicis, peccat peccato acceptionis personarum. Alterum est, vt interueniat condicio personae ob quam debeantur potius vni quam alteri; quia si ratio debiti ablit, cessat acceptione personarum. Sic enim apud Deum non est acceptione personarum, quia sua bona propria distribuit, ad quae nullum ius habent ij quibus distribuuntur. Illa autem ratio debiti respectu bonorum communium est dignitas quam quaeque pars communitatis consecuta est, redundantem in ipsius communitatis dignitatem: cuius generis censentur doctrina, pietas, vigilantia & similia: quae quanto magis redundant in ipsam communitatis dignitatem, tanto bonis eiusdem digniorem reddunt personam. Respectu vero communium onerum quae sit talis ratio intelligetur ex dicendis in seq. num. 36.

34. Quod autem acceptione personarum sit peccatum genere suo mortale, consentiunt Doctores: quia fit cum proximi iniuria, quae de se est contra iustitiam, ac tanquam laesiva proximi, contra charitatem animae vitam: quod quidem est commune omni iniustitiae ex D. Thoma 2. 2. quest. 59. art. 4. Consentunt etiam Doctores, esse per accidens peccatum solummodo veniale: ex leuitate nimirum materiae: seu quando ea committitur in re parui momenti: aut quando ex duobus aliquo munere dignis, vnus est modicum tantummodo dignior.

In quibus locum habeat personarum acceptio.

### SECTIO II.

35. **P**orro inter ea in quibus acceptio ipsa personarum habet locum, primo ponuntur beneficia Ecclesiastica, in quibus ea maxime contingit, quando minus dignus ad illa promouetur relicto digniori: multoque magis quando indignus. Id quod longam tractationem requirit tradenda in sequentibus lib. trigesimo, tractatu tertio, tit. 2. qui erit de acquisitione beneficiorum. Interea autem aduerte acceptionem personarum in beneficiis ipsis habere locum, quia non fuerunt instituta vt libere donarentur; sed principaliter, vt essent stipendia eorum qui munus aliquod in Ecclesia exercerent; & minus principaliter vt essent praemia distribuenda bene meritis de ipsa Ecclesia.

Ponuntur secundo dignitates, & officia saecularia: nimirum Praefidis, Senatoris, Praetoris, & familia: in quibus personarum acceptio contingit ob rationem praecedenti parem: quia officia saecularia & dignitates cum suis emolumentis, instituantur principaliter ad stipendia publicorum ministrorum: vt scilicet Respub. habeat idoneos; & minus principaliter vt viri bonis moribus, scientia, arte, ac prudentia praediti, conuenientia meritis accipiant praemia.

Vnde intelligitur, attendendum esse in eiusmodi distributione, tum vt eligatur qui aptus sit ad exercendum munus ad quod eligitur: alioqui enim peccaretur contra iustitiam commutativam, laedendo Rempub. in eo quod stipendium acciperetur, nec exhiberetur obsequium: tum vt attendatur meritum eorum inter quos fit electio, alioqui fieret contra iustitiam distributivam: secundum quam talia publica praemia distribuenda sunt melioribus seu magis aptis ad officia publica, ob quae sunt constituta.

36. Tertio loco per 12. regulam iuris in 6. ponuntur iudicia: in quibus personarum acceptio committitur quando Iudex, iuris, tanquam boni cuiusdam communis, dispensator constitutus, illud inter partes distribuit, & respiciens aliquid praeter causam merito: vt fit non modo cum in sententia ferenda, personae, non aequitate causae respicit; sed etiam cum causas aliorum protrahit, & aliorum expedit: aut cum vni parti longiorem tribuit terminum ad probandum, quam alteri quamuis sit par ratio vtriusque. Hinc Prouerb. 18. dicitur, non esse bonum accipere personam in iudicio. Intellige non modo diuitis contra pauperem: sed etiam pauperis contra diuitem iuxta illud Leuit. 9. Non confideres personam pauperis, nec honores vultum potentis: iuste iudica proximo tuo.

Quarto loco ponuntur onera publica, quae iuxta proportionem distribuenda debent. In illis autem personarum acceptione committi potest duobus modis. vno in impositione illorum, quando ceteris paribus per ea pauperes plus grauantur quam diuites aut etiam aequaliter: cum naturalis ratio dicat contrarium. Dixi, ceteris paribus: quia aliqua circumstantiae concurrere possunt, ob quas iudicandum sit diuites non deberet grauari: vt quia aliunde iam satis grauati. Altero modo contingere potest in exemptione ab iisdem oneribus: vt quando aliqui sine causa eximuntur, ita vt ceteri iniuste grauentur. Quod si iuxta adit causa eximendi, datur excusatio a peccato; vt cum ab illis milites eximuntur, quia quotidie exponunt se mortis periculo pro Respub. salute. Eximuntur item Clerici & Religiosi: quia per sua spiritalia opera, laborant pro obtinenda a Deo incolitate Respub.

Ceterum de tributis & gabellis, alisque id genus oneribus egimus pluribus in praed. lib. nono in explanatione quinti Canonis Bullae Coenae Domini, & in lib. decimo, tract. 4. capite vigesimoquarto, quae sufficere possunt ad notitiam acceptionis personarum contingentis in illis. Tantum occurrat hic obiter monendum, consequens esse ex proxime dictis, tributa quae imponuntur per capita hominum communiter iniusta esse, personarumque acceptionem continere, ob aequalitatem constitutam inter personas inaequales, perinde grauando pauperem ac diuitem. Esse item iniustis, ac personarum acceptionem continere, gabellas impositas super panem, quia praeterquam quod speciem aliquam habent crudelitatis, continent etiam nostram suam inaequalitatem inter personas quibus imponuntur. Nam in eis,

nisi aliunde fiat compensatio, pauperes euidenter plus grauatur, quam diuites: cum illi plus panis comedere soleant carentes alii cibis, quam diuites. Secus vero esse potest de impositis super carnes: quia minus ex eis comedere solent pauperes, quam diuites.

Postremo loco ponuntur delationes honoris, & reuerentia: in quibus acceptio personarum committitur, quando in publico consensu non assignatur cuique locus qui ratione suae conditionis & gradus ei debetur. Vbi aduerte, iuxta Diuum Thomam secunda secunda quaest. 63. art. quarto, titulum ob quem alicui homini honor & reuerentia debetur, esse excellentiam ei congruentem, quatenus rationalis est: siue congruat ex parte intellectus, prout congruit sapientia: siue ex parte voluntatis, prout congruit virtus: siue ex parte eius, cuius tenet locum. Sic ergo honorandi sunt homines sapientia & virtute praediti: itemque potentes, auctoritatem à Deo & à reipub. consecuti; qui cum vtriusque huius locum teneant, effecti sunt suo modo eiusdem potentiae participes, eoque nomine honorabiles. Sunt item honorandi, tum senes, eo quod senium sit sapientiae & virtutis signum; tum etiam diuites, non quidem ob diuitias praefere consideratas, sed vt ea sunt instrumenta virtutis, & ad multa bona opera facultatem praebent.

Vbi obiter aduerte, excusationem quidem esse posse à peccato, si diues praefere spectatus, honoratur exterius ob receptam consuetudinem, quae non censetur per se mala. Non vero si honoratur ob interiorum aliquam reuerentiam erga diuitias: per quam ea ita aestimantur, vt scientiae vel virtuti praefertantur aut exaequantur. Ea enim ratione committeretur peccatum acceptio personarum: de quo D. Iacobus in cap. 2. suae Canonicae ait. Fratres mei nolite in persona uerba acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi gloriae &c.

Notanda de acceptione personarum in distribuendis publicis officiis saecularibus.

### SECTIO III.

AD iudicandum de acceptione personarum commissa in distribuendis publicis officiis saecularibus, vltra iam dicta, & ea quae ex dicendis suo loco de beneficiorum Ecclesiasticorum dispensatione, ob rationem paritatem, satis intelligi poterunt, sequentia notare oportet.

Primum est. Conferre indignis eiusmodi officia, non solum peccatum esse mortale, sed etiam vt plurimum obligare, tum collatorem ad deponendum constitutum à se in tali officio: tum eundem constitutum, ad resignandum id ipsum officium. Ratio est: quia reipublica in eo laeditur, dando ei officialem indignum, cum dignus ex iustitia illi debeatur. Vt ergo tali iustitia, prout debet, satisfiat, amoto indigno dandus est dignus. Accedit, quod ex tali collatione nascatur multorum malorum occasio, quae tollenda est per remotionem causae ex qua nascitur.

Itaque mortaliter peccant non modo conferentes indignis magistratum officia: sed etiam indigni ipsi, qui suae indignitatis sibi conscij, talia siue acceptant siue reiciunt: propter iustitiae nimirum distributivae violationem, in quam consentiunt: ac propter periculum cui exponuntur agendi multa contra iustitiam commutativam, quando officia annexam habuerint iurisdictionem; vt Gubernatorum, Iudicum, Praetorum, & caeterorum id genus Magistratum. Ac etiam propter reipub. damnium inde proueniens: maxime in eo, quod digni dum vident talia officia indignis conferri, despondentes animum, negligant studia per quae reddantur ipsius reipub. ministris idonei. Quibus tamen non obstantibus, si quis esset bene meritus de Principe: probeque sciretur nolle facere iniustitiam in exercitio alicuius officij, posset talis in eo tolerari, assignato ipsi a superiore docto, qui suppleat defectum doctrinae ipsius: vel certe dari ei vicarius, qui officio illo fungatur accepta congrua stipendiorum portione.

Secundum est. In electione ad officia saecularia maiorem rationem habendam esse utilitatis reipub. quod spectat ad iustitiam commutativam; quam meriti personarum, quod spectat ad distributivam: ita vt ille aliis ad officium obtinendum habendus sit dignior, qui cum maiore utilitate Reipub.

illud obtineat cogno citur. Ratio est: quia talia sunt principaliter instituta ad utilitatem Reipub. eaque de causa, in hac honores ac stipendia attributa sunt suscipientibus illa.

Tertium est. Excollatione publici officij facta indigno, praeter peccatum, oritur obligationem damna inde secuta refarciendi, tam ab eo qui officium contulit, quam ab ipso indigno qui damnium intulit. Quod tamen locum non habet, quando ipsamet reipub. contulerit officium indigno: quoniam si ipsa damnium inde patiatur, debet illud imputare sibi; quae tali periculo se sponte exposuerit, cum non fiat volenti iniuria. Secus esset vero, si indignus per vim curasset officium sibi à Reipub. conferri: aut eam per malitiam laederet in aliquo: in quo laesurum esse, ea non potuit probabiliter existimare. In vtroque enim hoc casu is tenetur refarcire damnium ipsi reipublicae illatum. Teneatur praeterea refarcire damnium per iniustitiam illatum ciuibus, quantumcumque reipub. officium ei sponte contulerit. Non enim ea de causa excusatur, vt nec si Princeps contulisset.

Quartum est. Peccatum acceptionis personarum ratione infidelitatis, committi à Proregibus, praesidibus consistoriorum regionum, & aliis quibus à Regibus aliisve Principibus non agnoscuntur superiores in terris suis commissi est potestas & cura dispensandi officia ipsa saecularia, quoad dignioribus praefertunt minus dignos. Nam non esse eam mentem illorum quorum vices gerunt debet probabiliter praesumere, cum consiliarium sit melius, ac magis deceat bonum Principem; neque careat probabilitate; Immo vero censeri possit moraliter certum, quod princeps ipse ad id teneatur ob incommodum antea tactum: quod scilicet aliqui negligantur studia & alia exercitia quibus ciues redduntur idonei ad publica munia obeunda. Etenim Rex etiam ex iustitia teneatur vitare damnium reipub. vt pote qui ab ea potestatem & imperium accepit in utilitate illius, non in detrimentum. Adde quod cum rex debeat talia officia aliis distribuere (quandoquidem non potest solus ea obire) non debeat id facere pro mera sua voluntate absque villo ordine; id quod sine dubitatione redundaret in reipub. detrimentum, cui ipse obuiare teneatur ex iustitia. Debet igitur in eo seruare aliquem ordinem: qui conuenientior esse nequit pro reipub. commodo quam ordo iustitiae distributivae: postulans, vt nisi necessitas aliud exigat, singula singulis pro vniuersaliusque dignitate & merito conferantur.

Quintum est. De rigore iuris naturalis, saecularia ipsa officia vendi posse, etiam si id non expediat extra casum grauis necessitatis. Probatur: quia reipublica libera, potest seipsam vendere: et in casu grauis necessitatis, vt patet ex eo quod Gen 47. Aegyptij se & suam terram vniuersalem graui necessitate famis pressi, vendiderunt Pharaoni, emere sancto Ioseph. Multo magis igitur potest officia sua vendere, quae sunt bona quaedam publica pretio aestimabilia: vt pote lucrosa, nec spiritalia aut spiritalibus annexa. Malis autem quae possunt inde oriri, prouideri potest curando, vt non nisi dignioribus magisque idoneis, idque moderato pretio, vendantur. Hoc autem quod dicitur de reipub. pari ratione dici potest de summo Principe, in quem illa transtulit potestatem suam disponendi de bonis communibus: non vero de principe inferiore, seu superiorem recognoscente, quia non est in eum similiter translata eiusmodi potestas.

Iam quod talis venditio non expediat, etiam si fiat dignioribus, ex eo patet: quod vix possit impediri, quin ille qui emit conetur lucrum quaerere non solum ad sustentationem suam, sed etiam ad recuperationem pecuniarum quas pro officio soluit: quia item plerumque ambitio sit, nec satis dignis eadem officia isto modo deantur: ac quin ea de causa, languent studia virtutis & literarum: ita vt merito iure ciuili prohibita sit huiusmodi venditio in Authenticis collat. 2. titul. 2. cap. primo, vbi praecipitur vt personae quibus officia publica conferantur, nihil soluant.

Postremum est: Eum qui aliquid huiusmodi officium publicum suscipit, obligare se tacite: tum ad curandum ne sua negligentia detur damnus vilius, cui debeat obuiare, officij sui administratione: tum etiam ad illius, cui per tale officium seruit, commoda quam commode poterit promouenda. Censetur enim id in se recipere, admittendo officium quod probe nouit tali mente sibi dari: cum nemo sit qui famulum

velit habere, nisi quem expectat officio suo functurum vtiliter. Quæ tamen ex parte obligatio nõ est ad restitutionem aliquam, nisi detur damnus quod adhibita morali diligentia potuit vitari: aut omitteretur aliquid ex officio faciendum necessario, in alterius commodum. Nam extra hos casus peccatur tantummodo contra fidelitatem requirentem, vt quam commode fieri potest seceturur commoda illius, cuius obsequio deuincti sumus. Eaque de causa ij delinquant, iuxta quartum notabile præcedens, qui non curant sollicitè publica officia dignissimis maximeq; idoneis committere: præsertim cum in eo perinde agant infideliter, ac agit œconomus qui cum teneatur, quam commode potest, domino suo operarios maxime idoneos conducere, eligit minus idoneos spectans in eis, quod sint amici aut consanguinei, aliudve eiusmodi, cui infideliter posthabet eiu(s)dem domini sui commodum. Quocirca grauius peccant tanquam violantes fidem datam reipublicæ, qui huius publicæ officia ( præsertim ea ex quibus bonus status ipsius multum pèdet, vt v.g. gubernatoris, præsidis, consiliariorum, secretarii, thesaurarii, &c.) conferunt sanguine vel amicitia coniunctis: aut ijs qui munera obtulerunt, aut qui suis priuatis intentionibus seruituri sunt, aliis longe aptioribus omisiss.

Notanda de acceptione personarum in iudiciis, & in delationibus honoris, ac reuerentia.

## S E C T I O I V.

40. P Rimum notandum est: acceptiõnem personarum in iudiciis damnabilem esse, haberi aperte ex cap. 18. Prouerb. illis verbis: Accipere personam in iudiciis non est bonum. Neque iustificari ex condiõione personæ pauperis: cum dicatur Exodi. 23. Pauperis quoque non miseraberis in iudicio. Hinc deregulis iuris in 6. regula 12. absolute dicitur. In iudiciis non est personarum acceptio habenda. Peccatum autem esse grauisimum, patet: quia monstro simile est, vt Iudex qui peculiariter est iustitiæ custos, iustitiam labefactet: prout ei contingit cum in iudiciis ferendis non procedit secundum ordinem iustitiæ distributiue, exigentis vt quanto quis dignior est fauorabili sententia, tanto magis faueatur ei in iudicio: itaut Iudex contra eiusmodi ordinem faciat ( ideoque personarum acceptor sit ) qui alicui indigno patrocinatur sententia fauorabili, quæ alteri digniori debebatur. Quam dignitatem, aduertere pensandam esse secundum causæ æquitatem vniuscuiusque personæ.

Secundum notandum sumitur ex D. Thoma 2. 2. quæst. 60. art. quinto. Est autem: Iudiciis semper esse iudicandum secundum legem scriptam, si ea contineat ius naturale, à quo, tanquam Dei constitutione, nunquam licet recedere. Sin contineat tantum ius humanum, secundum eam, tanquam Principis sui constitutionem, Iudici inferiori semper quoque iudicandum esse: nisi casus adit quem consuet legistatorem noluisse verbis legis comprehendere. In iudicando enim, legatoris mens, quæ est legis anima, attendenda est potius, quam cortex verborum. Quod si de ipsa mente legislatoris dubitare contingat, is consulendus est. Quod si fieri nequeat commode, nec res moram patiatur, sequendum erit illud quod probabilius iudicatum fuerit, esse de ipsa legislatoris mente, quæ præualet verbis. Atque si de ea sit dubium in vtramq; partem probable, iudicandum erit secundum verba legis: quia hæc tunc, velut manet in possessione suæ autoritatis, & in dubio potior est conditio possidentis. Neque iudex inferior, qui ex officio custos est legis, potest eam priuare sua autoritate.

Alia vero est ratio de summo Principe qui autoritatem habet dispensandi in sua aut sui prædecessoris lege: eiusque rigorem vel penam relaxandi, aut mitigandi prout existimauerit reipub. expedit: cuiusmodi potestate inferiores carerent, nisi eis fuerit expresse aut tacite à Superiore concessa.

Tertium notandum, est acceptiõnem personarum habere locum in iis etiam iudiciis, quæ relinquuntur Iudicis arbitrio, tæ de quibus lex nihil statuit. Ratio est: quia non minus tenetur Iudex seruare ordinem iustitiæ distributiue in iudiciis, si nullæ sũt ei præscriptæ leges, quam nunc tenetur constitutis legibus. Nam autoritas ipsi concessa est

ad exercenda iudicia, ea dispensando tanquam communita bona, ac vindicando ab iniuriis illos de communitate, qui eadem patiuntur.

Quartum notandum, est versari in dubio, An Iudex absque acceptiõne personarum possit in fauorem amici iudicare secundum opinionem quamcumque probabilem, quando ius dubium est inter Doctores, Respondendum autem videtur, cum Grego. à Valentia 2. 2. disput. 5. quæst. 7. puncto 4. tribus propositionibus.

41. Prima est, Iudicem si rationabiliter putet vtramque dubii partem æque probabilem esse, licite posse iudicare secundum eam quæ magis fauet amico: Ratio est: quia tunc non tenetur ex vi iustitiæ distributiue, magis alteri quam amico conferre bonum iudicii fauorabilis. Cum enim æque ac æteri sit dignus, ratio iustitiæ distributiue non dicat potius illi quam alteri, esse tunc fauendum: quia deest fundamentum talis dictaminis, nempe maior dignitas vnus quam alterius. At vero vbi cessat ratio iustitiæ distributiue, cessat pariter acceptio personarum ei opposita. Cessabit igitur in casu istius propositionis, perinde ac in eo, in quo ex communi sententia, superior beneficium Ecclesiasticum conferre potest cui voluerit ex pluribus, qui æque digni se ad illud offerunt.

Si obiciatur inferri ex hac doctrina, Iudicem posse in tali dubio, nunc secundum vnã opinionem, & alias secundum contrarium iudicare pro amico. Respondetur cum Soto de iustitiâ & iure lib. 3. quæst. 6. art. 5. in fine, id non habere apertam peccati rationem: dummodo absit scandalum & caueatur sollicitè ne amicitia, aut affectus alius offundat intellectui caliginem, per quam in probabilitate diiudicanda decipiatur erretque. Si rursus obiciatur rationem iustitiæ distributiue exigere vt distributio rei communis fiat secundum cuiusque dignitatem. Quare æque dignos debere æquam partem accipere. Respondetur id habere exceptionem in iudiciis, in quibus ad vitandas nimias perplexitates, & occasiones multiplicandarum litium, ius fauorabile ei soli tribuitur ex obligatione, ad quem spectat secundum magis probabilem opinionem, nec diuidi solet inter litigantes. Quæ maior probabilitas deficiens statuit arbitrio Iudicis. Neq; est quod quis vrgeat, cum cui æque probabilis opinio fauet pati damnum: quia tenetur illud pati propter bonum cõmune, sicut & patitur is contra quem præscriptio currit.

42. Secunda propositio est, Iudicem qui vnã dubit partem ita putat esse altera probabiliorem, vt simul existimet illam veram esse, & hanc falsam, committere peccatum acceptiõnis personarum, si ob amicitiam, vel aliam eiusmodi causam, ferat iudicium secundum opinionem, quam minus probabilem falsamque esse putat. Ratio est: quia contra rationem iustitiæ distributiue, non attendit ad dignitatem maiorem, ex qua vni potius quam alteri debetur iudicium fauorabile. Quo debito malitiosè fraudat eum, quem secundum opinionem probabiliorem & veram, iudicat aut iudicare debet fauorabili iudicio digniorem esse, quam alterum pro quo fert sententiam, secundum opinionem quam minus probabilem ac etiam falsam existimat.

Tertia propositio est, Peccare quoque Iudicem peccato acceptiõnis personarum, nisi iudicet secundum opinionem quam existimat probabiliorem etiam si adhuc circa eam non nihil hæsitet nec omnino putet contrariam falsam. Ratio est: quia is cui fauet opinio existimata probabilior, censetur eo ipso dignior sententia fauorabili. Quare si alter in iudicio ei præferatur, quia fiet contra ius dignioris, personarum acceptio contra iustitiam distributiua admitteretur.

43. Quintum notandum, est honores qui in repub. singulis pro dignitate exhiberi possunt, & debent: dupliciter considerari: tum vt actu exhibentur huic vel illi personæ: tum vt possunt huic vel illi exhiberi: prioreque modo non esse bona communia, in quibus acceptio personarum habet locum, cum sint particularia ac propria singularum personarum quibus exhibentur: posteriore modo vero bona esse communia morali æstimatione, ex qua proueniat vt debeant pro cuiusque dignitate distribui: quod si secus fiat violata iustitiæ distributiue regula, committatur peccatum acceptiõnis personarum: quale est ( quod D. Iacobus reprehendit in cap. 2. sue canonice ) si quis ob diuitias magis honoretur,

quam

quam alius longe honore dignior propter excellentem virtutem.

Sextum notandum, est honorem esse bonum commune; quod debeat huic aut illi applicari in compensationem dignitatis per quam de communitate bene meretur: etiam si particulariter non bene mereatur de persona a qua exhibetur. Atque esse bonum talis naturæ, quod ad vitandam personarum acceptionem, priuata etiam quæque persona debeat (prout recepta consuetudo satis ostendit) illud distribuere seruata proportione iustitiæ distributiue. Cuius generis acceptionio personarum, si attentis omnibus circumstantiis censetur esse irreuerentia grauis, poterit iudicari peccatum mortale, tanquam notabilis lætio proximi in bonis ipsius honorariis: quæ pluri estimantur, quam pecuniaria: in quibus grauem lætionem proximi, mortale cõstituire constat.

## CAPVT IV.

## De vsuræ malitia.

## SUMMARIUM.

- 44 Tractantes de vsuræ, & eiusdem propriæ ratio.  
 45 Error est contra fidem affirmare eam non esse peccatum.  
 46 Scriptura sacra loca ex quibus error refellitur.  
 47 Exploratio eorum quæ in contrarium obijci possunt.  
 48 Non modo canonico sed etiam ciuili iure prohiberi vsuram.  
 49 Prohiberi quoque iure naturæ.  
 50 Vsuram non excusant vsus pecuniæ mutuatæ; nec fructus, aut commoditas proueniens ex ea.  
 51 Quæ priuatio oportunitatis rem vendendi pecuniæ, potest excusare ab vsuræ & quæ non possit.  
 52 Expectatio temporis non excusatur ab vsuræ: nec item priuatio oblationis in possessione propria pecuniæ: nec affectus beneuolentia exhibitus mutuario.  
 53 Nec etiam peccatum, nisi sit particulare: nec numeratio pecuniæ adiunctum haberet aliquod onus.  
 54 Nec liberatio à fideiussione, aut quod utilius sit mutuario accipere sub vsuræ, quam non accipere.  
 55 Nulla humana potestas reddere potest vsuram licitam.

44

De vsuræ per quam contractus ciuiles de rebus temporalibus, sicut per simoniam contractus ecclesiastici, de rebus spiritualibus vitantur, agitur in iure canonico apud Gratianum dist. 46. in duobus vltimis capitibus, & infuquenti dist. 47. itemque causa 14. quæst. 3. 4. & 5. In Decretalibus verò tam antiquis, quam nouis, ac in Clementinis, titulo de vsuris. In iure ciuili autem lib. 22. Digestorum, tit. 1. & 2. in lib. 4. Codicis, tit. 32. & 33. & alibi prout notatum videri potest apud Petrum Gregorium lib. 3. Partitionum iuris canonici in initio tituli quinti. Tractant de eadem Theologi scholastici in 4. dist. 15. & D. Thomas ac interpretes ipsius 2. 2. quæst. 78. Summularij in verbo vsuræ, alijque magno numero: & inter eos late Conradus de contractibus, à quæst. 21. ad 50. Medina toto Codice de acquisitionibus per vsuram, Nauarrus in coment. De vsuris ad cap. Si sceneraueris 14. quæst. 3. & in Enchir. cap. 17. à numero 206. Couar. lib. 3. variarum resolut. cap. 1. 2. 3. & 4. Sotus in lib. 6. de iust. & iure, quæst. sexta. Ludouicus Lopez in parte posteriore sui instructorij, à cap. 54. ad 86. Petrus à Nauarra lib. 3. de restit. cap. 2. part. 2. & ex nostris aliquot; maxime autem Ludouicus Molina de iust. & iure in 2. tractatu tomii primi à disput. 503. ad 336. circumfertur quoque volumen impressum Francoforti continens tractatus de ea trium eruditorum virorum Petri Gregorij, Alfonso à Neapoli, & Lælii Zecchi.

Cum autem cætera quæ ad illam pertinent iam sint tradita in præcedenti libro decimo, cap. 26. hic consideranda occurrunt tum ipsius malitiæ: tum interesse per quod maxime talis malitiæ excludi censetur: (aliæ causæ ab ea excusantes considerabuntur cum dicetur de mutuo in seq. lib. 25) tum demum petentes ad vsuram, vt intelligatur an participant in eadem malitiæ: de qua iudicandi rationem aperire, est huius loci maxime proprium. Incipiendum esset autem ab explicatione, nominis, definitionis, & distinctionis vsuræ; nisi iam tradita esset locò citato. Ea ergo præsupposita sufficere potest hic prænotasse: vsuram consistere tantum in

mutuo, nec locum habere in aliis contractibus: nisi vt in rationem aliquam habent mutui. Eam autem tunc contingere, cum ex vi mutui lucrum exigitur, deducitur in pactum vel intenditur principali intentione. Ad quod aduerte non sufficere, quod quis non daret mutuo, nisi inde speraret lucrum: sed amplius requiri vt ultra eam spem, pluri faciat lucrum ipsum, quam quid aliud. Ac proinde si quis principaliter ex amicitia, vel misericordia daret mutuo, etiam si secundario lucrum aliquod inde speraret non deductum in pactum: sed vt remuneratorium, de gratia non de iustitia debitum: non esset proprie vsuræ, vt bene contra Sotum docet Nauarr. in Enchir. cap. 17. n. 109. Nec item esset, si ex alio titulo, quam ex vi mutui lucrum quæreretur: vt ratione lucrificantis, aut damni emergentis, aut alterius oneris estimabilis pecuniæ iudicio prudentis. Lucrum autem, idve quod ultra quantitatem rei mutuatae exigendo vi mutui, aut etiam principaliter intendendo, committitur vsuræ, nõ solum est pecuniæ, sed etiam id quod est pecuniæ estimabile, vt seruitus emendi tantum in mutuantis officina; vel molendini tantum in ipsius molendino, vel coquendi in ipsius furno.

Vsuram est licentiam error est in fide.

## SECTIO I.

Atque vt his præmissis de vsuræ malitiæ dicere aggrediamur: quod ea moraliter mala, illicita que sit, ac de se peccatum, receptissimum est, ac indubitatum apud Catholicos, propter definitionem Concilij Vniuersalis quæ habetur in Clemen. vnica. De vsuris §. finali his verbis. Sane si quis in illum errorem incidit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum, decernimus eum velut hæreticum puniendum: locorum nihilominus ordinariis & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos quos de errore huiusmodi diffamatos inueuerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos vel suspectos de hæresi procedere non omitterent. Quo errore laborasse Albigenses hæreticos notat D. Anton. 4. part. tit. 11. c. 7. §. 5. in fine: itemque Græcos, schismaticos, ex Guidone carmelita habet Alfonso à Castro in fine librorum aduersus hæreses.

Refutatur autem primo talis error, ex 7. præcepto Decalogi; quo ex cap. Pœnale. 14. quæst. quinta prohibetur omnis illicita vsurpatio rei alienæ; qualem esse vsuram qua lucrum accipitur ex mutuo vi mutui, hac ratione concluditur. Illicitum est, & contra iustitiam commutatiuam in commutatione vnus rei pro alia, plus exigere & accipere quam valeat res ea quæ datur, nisi aliquid aliud interueniat ratione cuius illud amplius iuste accipiat. At in mutuo recipere aliquid ultra sortem, quantitatemue rei mutuatae (quod dicimus facere lucrum ex mutuo vi mutui) est pro commutatione rei quæ datur, plus accipere quam iuste accipiendum fuit. Ergo lucrum facere ex mutuo vi mutui, est illicitum, & contra iustitiam commutatiuam: & per consequens vsurpatio illicita rei alienæ. Cuius ratio in rationis maior sumptio patet in venditionibus, locationibus, ac quibusvis aliis commutationibus: in quibus vt iustitia seruatur, semper respicitur ad æquiualens: siue pretij in ordine ad rem quæ venditur, siue pensionis in ordine ad usum rei quæ locatur. Minor autem ipsa comprehensionem terminorum ex quibus constat, potest nota esse: quia ultra sortem accipere, non est aliud, quam accipere ultra valorem rei quæ datur mutuo; vt fit quando res ipsa principalis quæ redditur, sola adæquat per omnia illud quod mutuo datum est: nec ea contentus mutuanus, aliquid ultra accipit. Authoritates sacrarum Scripturarum, quibus confutari potest memoratus error, habent Numerorum c. 22. versu 25. Deut. 23. versu 19. Ezech. 22. c. 5. ver. 7. Psalm. 114. verbis illis: Qui pecuniam suam nõ dedit ad vsuram; quibus præceptum Dei contineri habetur ex cap. Si quis oblitus, & ex cap. Quoniam. 14. quæst. 4. illudque obligare sub mortali patet ex ijs quæ in eod. Psal. antecedunt: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Item Psal. 54. ver. 12. Proverb. 28. versu 8. Ezech. 8. versu 8. & versu 13. cuius verba sunt. Ad vsuram dantem, & amplius accipientem nunquid viuet? non viuet. Quæ quidem satis indicant vsuram (vt potest morte dignam) esse peccatum mortale. Adde quod habetur in seq. cap. 22. versu 12. & Luc. 6. versu 34. & 35. Ita vt merito

dicatur

dicatur in cap. Super eo de v. r. is, quod vtriusque testamēti pagina detestetur crimen usurarum: & in cap. Consuluit eod. tit. quod omnis usura & superabundantia prohibeatur in leg.

47. Neq; est quod obiciatur illud Deut. 28. Fœnerabis gentib' malis, & ipse à nullo fœn' accipies. ] Nā ex D. Thom. 2. 1. quest. 78. art. 2. ad 2. ibi, fœnerare accipitur pro mutare: sicut & Ecclesiastici 29. versu 1. 2. & 10. ut sensus sit, populum seruante[m] Dei legem sic abundantum bonis temporalibus, vt dare possit mutuo aliis & ab aliis mutuo accipere non egeat Et certe cum in præced. cap. 23. dicatur, Non fœnerabis fratri tuo ad usuram: non potest reici illa acceptio verbi fœnerandi, ne dicendum sit ei inepte addi, ad usuram. Nec præterea est quod obiciatur illud Luc. 19. Et ego veniens, cum vsuris vti que exegissim illam. Nam ex D. Thom. in eodem art. 1. ad 1. usura ibi accipitur metaphorice, pro supererescencia bonorum spiritualium: quia exigit Deus vt in bonis acceptis ab eo, semper proficiatur. Dicit etiam potest proprie accipi nomen vsure, & esse argumentum ad hominem, vt ostendunt verba præcedentia. De ore tuo te indico serue nequam, sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod ego non posui, & metes quod ego non seminavi. Quare nō dedisti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens, cum vsuris vti que exegissim illam. ] Vnde patet tantum abesse vt inde colligatur licite accipi usuram, quin potius colligatur contrarium: cum id non concedatur alicui, nisi vt austerio tollenti quod non posuit & metenti quod non seminavit.

*Vt iure humano prohibita[m] esse usuram.*

### SECTIO III.

48. Iure diuino prohibita[m] esse usuram, consequens est ex dictis, vnde non potest dubitari quin sit etiam iure canonico, quod ita apertum est ex distin. 47. & ex aliis locis ex eodem iure memoratis in initio huius capituli: vt nullus relinquatur ambigēdi locus. Iure autē ciuili nunc legibus Christianorū regum, expresse prohibita[m] esse usuram notat Nau. in Ench. cap. 17. nu. 208. Implicite vero prohibita[m] esse à tempore Iustiniani Imperatoris, cōmunem sententia[m] esse idem ibid. addit: & ex Panor. ad cap. Cū sit De foro competenti nu. 18. habet Couar. in lib. 3. var. resol. cap. 1. nu. 6. Pro qua sententia facit quod Iustinianus in Nouella 131. cap. 1. iussit seruari decreta Cōcilij Nicæni, in cuius canone 18. aperte prohibetur usura. Illi' verba habentur in cap. Quonia[m] d. 47. Facit etiam, quod in lege Cōsuetos populos Cod. De summa Trinit. & fide Cathol. idem præcipiat omnes sibi subiectos sequi fidē Romane Ecclesie, cuius autoritate constat usuram nunquā fuisse probatam sed semper improbatam vt alienam à sacris literis. Ipse tamē Couar. ibid. putat legib' Iustin. approbatas fuisse vsuras, itaquam licitas. Cui fauet, ex Pandectis lex Placuit cum duabus seq. tit. De vsuris, & ex Codice eodē tit. lex Eos, cum duabus seq. Qui tamen à ratione alienum videtur Iustin. principem Catholicum approbasse, quod in sacris literis ita aperte dānata, alij (inter quos est Soto 1. b. 6. d. iust. & iure, quest. 1. art. 1. ad 3. congruenter doctrinā D. Thom. 2. 2. qu. 78. art. 1. ad 3.) dicunt prædictis legibus non approbari usuram, sed permitti tanq; minus malum ad vitandum maius. Quod potest impugnari ex eo, quod per tales leges cōcedatur actio ad exigendas vsuras cōsuetas, & negetur repetitio earum ita solutarum. Sed siue Iustinianus cōcesserit usuram vt licitam, siue solum permiserit impune, vt minus malū parui referat ad nostrum institutum. Nobis enim sufficit eiufmodi leges, vsurarum fauices, abrogatas esse in Cōcilio Vniuersali per Clementinā vnicā De vsuris: simulq; sancitum esse, vt si quis potestas publica iudicare præsumperit, vt soluat usuram, aut vt soluat, cum repetuntur nō soluantur, sit ipso iure excommunicata. Vnde intelligitur hac ex parte nullam memoratas leges aliasque similes vim habere in conscientia: iure canonico prævalente iuri ciuili: eo quod in Summo Pontifice plena sit potestas super potestates laicas, quoad ea quæ salutē animarum, supernaturaleve finem cōcernunt, prout traditur in cap. Solite De maiorib' & obed. Illicite igitur sunt omnes vsuræ, non modo maiores centesimis, quas leges ciuiles repudiant: sed etiam centesimæ, atque his minores.

Vbi aduerte obiter ex Soto in cit. art. 1. & Couar. in lib. 3.

var. resol. c. 9. n. 6. usuram centesimā dictā esse, quia singulis mensibus soluebatur vnum, pro 100. mutuat: ita vt singulis annis 12. soluerentur. Quæ tamen usura; quia erat aliquantulum grauis, solum permittēbatur in pecunia traiecitia, id est, quando mutuo dabatur mercatori traiecituro illam per mare: cum conditione, vt si periisset naufragio, periculo esset creditoris ex leg. Traiecitia Cod. De tenore nautico. Inferiores centesimæ erant bestes vsuræ, cum soluebatur duæ partes ex tribus partibus centesimæ id est, octo pro 100. quolibet anno. Item vsuræ semisses, cum soluebatur dimidia pars centesimæ id est, sex pro 100. quolibet anno. Item vsuræ quincunces cum quinque soluebantur quolibet anno pro 100. Item vsuræ trientes cum quatuor (quæ sunt 3. pars centesimæ vsuræ) soluebatur pro 100. quolibet anno. De vsuris, & aliis minoribus latius Petrus Greg. in tract. De vsura, lib. 2. c. 2. Aduerte etiā nullas vsuras vsurarum fuisse iure ciuili permittas, vt patet ex lege Placuit. ff. De vsuris, & ex lege Vt nullo Cod. eodem tit. v. g. Si accepisses mutuo centum pro lucro anno 12. nec in fine anni soluisse 12. non licebat in 2. anno accipere usuram pro 100. & 12. sed tantum pro 100. sicut in primo anno.

*Iure natura prohibita[m] esse usuram.*

### SECTIO III.

49. Iure deniq; naturali prohibita[m] esse usuram, atq; adeo de se illicitam esse, ostendunt tum auctoritates prophanorum eam damnantiū, quas refert Couar. in cit. cap. 1. n. 5. tum rationes quas passim Doctores adferunt, inter quos Conrad. de cōtr. q. 22. cōcl. 2. adfert 25. multa in eandem sententiam tum in ead. quest. tum in sequenti proponens. Sed satis erit vnam præcipuam, cæteras fere omnes continentē, attigisse: nempe quod lucrum ex mutuo ratione mutui, cum nō detur gratuito, sed rationē habeat pretij, nō possit iure exigi, nisi sit aliqua res pro qua exigatur. Id enim cōmune est omnibus quæ oneroso, & non gratuito titulo exiguntur. Nihil autem est, pro quo lucrum ex mutuo exigere iure possit. Ergo lucrum ex mutuo vi mutui, non est licitum. Consequencia est manifesta cum maiore: Probatur minor. Primo enim, id pro quo lucrum ex mutuo accipi iure possit, nō est rei mutuatæ dominium, quod mutuas transferat in mutuatarium: per æqualem enim summam eidem mutuantem reddendam, iuste & ad æqualitatem, ipsū compensatur, dum tantundem restituitur quantum acceptum est.

Secundo, nec est vsus sumæ acceptæ: quia hoc ipso quod per æqualem summam cōpensatur translatio dominij pecuniæ capitalis, compensatur etiam vsus eiusdem pecuniæ. Nam cum dominium pecuniæ, aliquid eatenus valeat quatenus valet vsus ipsius (quandoquidem dominium de se, nihil aliud est, quam ius tam vtendi quam abutendi re aliqua) eo ipso, quod compensatur pecuniæ dominium, compensatur & vsus: non secus, ac eo ipso quod vsurarius per mutuum transfert in mutuatarium, dominium pecuniæ mutuatæ: in eundem transfert facultatem omnem illa vtendi, nec vllam sibi retinet.

Tertio, neq; est fructus, quem pecunia proferat: quando quidem ea, cum sit de se sterilis non fructificat, nisi per operam & industriam illius qui ea vitur: vnde vsurarius nō potest lucrum iure exigere ob fructum quem proferat pecunia mutuatæ: nec enim ius habet exigēdi illud ratione industrie, quia aliena est non sua: nec ratione pecuniæ, quia illius plenum dominium transiit in alium pro simili humana: quam proinde solum potest exigere: sicut si mihi terram sterilem iusto ac sufficienti pretio vendidisti, & illam meo labore & industria fertilem reddiderim, non teneor soluere tibi aliquid supra id ipsum iustum pretium inter nos constitutum.

Quarto, neque est utilitas seu comoditas, quam mutuatarius circa res suas (eas scilicet seruando, promouēdo, &c.) percipiat ex mutuo accepta pecunia. Nam talis utilitas seu comoditas, vel cōmunis est vel particularis: sique cōmunis sit, id est, quæ perse in vno tempore, æque ac in alio coniuncta est cum pecunia, compensatur per æqualem pecuniæ summam quæ restituitur; siquidē ei etiam annexa est similis utilitas. Sin particularis sit, qualis censetur ea quam forte ex præseni pecunia, supra ipsius integritatem valore mutuatarius

accipit

accipit ob aliquam opportunitatem oblatam que non est de se nata sequi ex mutuo. cum plerumque sit sine eo) primum supra capitalem summam pro illa in mutuo exigere, perinde est ac si quis rem aliquam supra iustum pretium vendat ob utilitatem, & commoditatem que emptori ex eadem re obueniet: quod illicitum esse recte probat D. Thom. 2. 2. *quest. 77. art. 1. ex eo, quod talis commoditas non sit aliquid venditoris. pro quo ipse iure possit pretium accipere: sicut posset pro incommoditate, tanquam sua, si quam subiret vendendo rem suam ad feruendum commoditati emptoris.*

51.

Quinto, neque illud pro quo possit exigere lucrum ex mutuo est quod mutuans carendo sua pecunia, prius se interea aliqua utilitate: nempe, quia interea possunt incidere opportunitates negotiandi & faciendi lucrum, aut vitandi damnum. Nam etiam concedendum sit, quod si tales commodorum opportunitates fuerint proxima, quia nimirum presens adest occasio aliqua lucrandi ex pecunia vsu, que mutuanti claberetur ob mutuo datam eandem pecuniam. Concedendum sit, inquam, non committi tunc vsuram, licet aliquo supra summam principalem accepto quo compensetur lucrum cessans vel damnum emergens ratione mutui. *prout exponitur in seq. c.* Nihilominus tamen si opportunitates fuerint solum remotae, negandum non est vsuram committi in proposita exactione. Nam tales opportunitates censentur eas, que semper comitantur pecuniam, ut ipsa est de se instrumentum lucrandi: quo sit, ut in hoc genere nihil dicatur de pecunia vno tempore, siue presens sit, siue futurum: quin idem dici possit de equali pecunia in alio tempore: atque adeo mutuo acceptam in vno tempore, sufficere compensari per equalium pecunie summam alio tempore redditam a mutuario. Vnde quia mutuans nihil minus habebit, quam haberet, si mutuo non dedisset: amplius accipiens, censetur vsuram committere, utpote non aliunde quam ex mutuo lucrum accipiens. Ad cuius confirmationem illud facit, quod tales opportunitates pcedant ex vsu, qui cuiuslibet pecunie communis est, quocumque ea habetur. Quapropter idem iudicium est de eo, ac de ipsa pecunia; & ita, sicut nihil accipere licet supra sortem ratione mutuatæ pecunie, ita nec ratione dicti vsus communis, prout omnium consensus est. *notat Sotus, lib. 6. D. iust. & iure quest. 1. art. 3. pag. 2.*

52.

Sexto, neque est expectatio temporis: nam si vsurarius lucrum exigit propter ipsum tempus formaliter, quo mutuatarius retinet pecuniam, manifeste est iniustus: quia tempus cum sit commune omnibus, vendibile non est. Si vero exigit propter tempus materialiter, id est, eo quod per spatium temporis careat utilitate sua pecunie, id perinde reicitur, ac reiecta est proxime pcedens causa.

Septimo, neque etiam quod mutuanti molestum incommodumque sit non habere potestatem vendendi sua pecunia, aut se in illius possessione, aut contractione oblectandi hodie vel cras; sicut haberet si hodie & cras illam retineret. Nam id non auget pecunie mutuatæ valor: qui totus consistit in vnico ipsius vsu pceptuo: nempe in ipsius distractione: que, *moraliter loquendo*, perinde, & æque vtiliter potest accedere breui temporis spacio ac longo. Et certe si id augetet valorem, fatendum esset plus valere pecuniam iuuenis quam senis: item plus valere pecuniam recentem excusam, cum possit esse diuturnior, quam iam attritam. Quæ ut absurda sunt, sic absurdum est pecuniam plus valere propter diuturniorē potentiam ea vendendi hodie vel cras. Quod vero non sit iusta causa lucri accipiendi ex mutuo, quod per hoc vsurarius se prius oblectatione, quam percipit ex possessione & contractione suæ pecunie, patet: quia compensatio, iuxta naturalem æquitatem iustitiæ faciendæ, estimari non debet ex priuata cuiusque cupiditate inordinata, *qualis est illa auaræ*: sed est ad rectam rationis normam exigenda.

Octauo, neque est beneuolentiæ affectus: quo mutuans voluit mutuario subuenire: nam etiam negandum non est, quin ex honestate & gratitudine mutuatarius, pro illo mutuantis erga se affectu, gratiam referre debeat: ex iustitia tamen que respicit æqualitatem rei ad rem: non autem (ut ceteræ virtutes) affectum: ad nihil aliud tenetur, quam ad luminatæ mutuatæ compensationem per aliam æqualem: centum, verbi gratia, pro centum reddendo: tam efficaci propensa voluntate, quam illi antea mutuo data est talis sum-

ma, compensandoque damnum, si quod mutuator periculi iniuste ratione mouit.

Nono, neque est periculum commune, cui capitale exponitur per mutuum. Nam licet cum peculare aliquid periculi probabiliter imminet, possit propter ipsum periculi quid supra sortem: non potest tamen cum fuerit tantum modo communi: quia cum non suppetat tunc ratio, qua eiusmodi periculo prouideri possit a contrahentibus, neque immo-raliter sint de se illius causa, ipsum sane non debet in partem deduci. Alioqui enim, cum res omnes humane expositæ sint innumerabilibus eiusmodi periculis, vix vnquam posset contractus vllus iniuri simpliciter & absolute; sed tantum cum pacto dandi aliquid ratione periculi quod potest contingere.

Decimo, neque est onus numerandi pecuniam, quoniam substantia ipsa mutui illud secum fert: numeranda enim est pecunia que mutuo datur vt tantum postea reddatur, quantum acceptum est, neuterque contrahentium fraudetur: perinde ac substantia venditionis fert secum onus tradendi rem venditam, pro qua iustum pretium dandum est. Quocirca pro tali numeratione lucrum exigere, id est ac exigere pro mutuatione (quod prohibetur per illud Luc. 6. Mutuum date nihil inde sperantes) sicut pro labore necessario ad faciamentorum administrationem, munus accipere, idem est, ac pro ea ipsa administratione accipere, contra illud Matihæ 10. c. *Gratis accepistis gratis date.* Quod si aliquid onus, ad substantiam mutuationis non pertinens, subeundum sit: potest in illius compensationem aliquid accipi: quia non accipitur ex vi mutui.

54.

Vndecimo, neque est, quod vsurarius possit a mutuario petere fideiussorem. Nam licet pro fideiussione pretium accipi possit, quia fideiussendo contrahitur obligatio solvendi debitum in defectum mutuatarii, que æstimabilis est pecunia: non potest tamen pro mutuatione, que nullam eiusmodi obligationem inducit vt de se patet. Quamquam si quis obligaret se ad mutuantum ceteris de ciuitate, quotiescumque indigerent, obligatio esset æstimabilis pecunia, pro qua lucrum supra sortem capi posset, vt ex Scoto poli Sotum notat Nauar. in comment. De vsuris, num. 62.

Duodecimo, neque est, quod plerumque vtilius sit mutuario, mutuo accipere pecuniam restituendam cum vsura, quam ea carere. Nam maior illa vtilitas nullum ius mutuantis dat accipiendi supra sortem, cum ea proueniat a remutuatæ: que non illi sed mutuario fructificat, tanquam domine (cuius periculo quoque est exposita) perinde scilicet ac res venditi, emptori tanquam domino, non autem venditori fructificat. Nec obstat quod in tali casu libere consentiat in solutionem vsuram. Nam talis consensus non est pure liber, sed cum admixtione inuoluntarij: quandoquidem mutuatarius ipse nollet ultra sortem dare, si posset aliter mutuum accipere. Quare inuoluntarie dat. Ita ex D. Thoma quest. 13. de malo art. 4. habet Molina De iust. & iure, tomo 1. tract. 2. disput. 304.

55.

Cum autem consistet ex dictis, vsuram esse malam esse: ideoque nullo ex fine licitam fieri: consequens est quod eam exercendam, non modo Princeps secularis, sed nec Papa potestatem possit facere: ne quidem Iudæis alii sive infidelibus, vt bene notatum est a Couar. in lib. 3. *variaram resolutionum, cap. 1. num. 8.* textu que habetur de eo præclarus in cap. Super eo, De vsuris. Quamquam fatendum est Papam posse in dubio declarare, an contractus aliquis vsurarius sit, necne. Que autem in defensione in vsuræ obijci possunt, partim ex dictis, partim ex deinceps dicendis solvantur. Easi quis requirit sigillatim pposita, poterit videre apud Gregorium à Valeria 2. 2. disp. quinta, quest. 21. in vltima parte puncti primi.

CAPVT V

De eo, quod nulla vsura sit licita contra Carolum Molinæum,

S V M M A R I V M.

- 56 Nullam dari vsuram licitam.
- 57 Quo modo accipiendum sit, quod Iudæis permittitur sit, alieno dare ad vsuram.
- 59 Vsuram peccatum esse grauissimum, ostendunt que in illius vituperationem dicuntur à Patribus.

59 *Erone: opinio Caroli Molinæ de vſura.*

60 *Inepia reſponſio eiuſdem Molinæ ad l. c. Scripturæ; quibus idem error rei citur.*

61 *Rationes aduerſus eundem errorem.*

**E**X dictis conſequens etiam eſt, vſuram cum de ſe aduerſetur iuri ac rationi naturali; & ideo ſit intrinſece mala, nullam poſſe dari licitã: atque adeo ſicuti ſunt ſtatuta; aliquam concedentia, ea repudiari debere tanquam peruerſa, & à ratione aliena, omneſque introductas conſuetudines illam exercendi, cenſendas eſſe corruptelas; iuxta cap. finale De conſuet. vt pote contrarias iuri naturali & diuino.

57- Nec obſtat illud Deuteron. 23. Non ſcenerabis fratri tuo fed alieno: per illud enim (vt placet D. Thomæ 2. 2. queſt. 78. art. 1. ad 2. & aliis quorum meminit Couar. in lib. 3. var. reſ. l. cap. 1. num. 7.) Iudeis ad duritiam cordis ipſorum, permiſſum eſt impune ſcenerari gentibus (ſicut & vxoribus dare libellũ repudij ex Marci cap. 10.) ad vitanda maiora mala; nõ autẽ illis eſt reddita licitã vſura: ſicut nec reddita licita fornicatio cum alienigenis, quando dictum eſt in eod. cap. Nõ erit inter vos meretrix de filiabus Iſrael. A cuius proinde permiſſionis vſu, ipſos per Chriſtũ renouandos prædixit Dauid. Pſal. 71. iniquities: Ex vſuris & iniquitate redimet animas eorum. Id quod Chriſtus ipſe præſtiterit, cum Lucæ ſexto dixit, Mutuum date nihil inde ſpectantes. Atque hanc eſſe illius loci Deuteron omij germanam interpretationem; pluribus contendit quidem Sotus lib. 6. De iuſt. & iure, queſt. 1. art. 1. ad 1. Alij tamen quos cõmemorat & ſequitur Couar. loco cit. malũ Iudeis permiſſum eſſe vſuram, tãquam licitam ex autoritate Dei dantis illis dominium lucri per eam acquirendi. Quid quidẽ eſt, circumſtantie additione facere, vt iam non ſit formaliter, ſed materialiter tantũ vſura: ſicut ſpoliatio Agyptiorum Exod. 12. conſeſſione Dei omnium Domini, eſſe cõta eſt furtum materialiter tantum, & reddita licita. Vnde intelligitur quod vſuræ non fuerint Iudeis licitæ cum omnibus gentibus, ſed tantum cum illis quibus tanquam hoſtibus poterant autoritate Dei, bellum inferre, & eos vita ac bonis ſpoliare: ſicut poterant habitatores terre promiſſionis: quos bello propter ipſorum ſcœdera Deus deleri iuſſit: & bona ac prædia ipſorum ſcœdera à Iudeis occupari, tanq̃ largitione diuina, ad ipſos pertinẽtia.

58- Aduerte autem vſuram ſic intrinſece malam eſſe, vt peccatum ſit grauiffimum, prout oftendunt quæ in illius vituperatione dicuntur à Sanctis Patribus: quale eſt illud D. Baſilij in Pſal. 14. An ignoras quod maior tibi exurgat peccatorũ acceruus, quam ſit opum accellus, quæ ex vſuris venaris? Item illud D. Gregorij Nyſſeni homil. 4. in Eccleſiaſten: Quid referat clanculum perfoſſis muris, prædonis more alienum habes & prætereuntis cæde, te eorum quæ habeat dominum conſtituas, an ſcœnoris neceſſitate; acquiras ea, q̃ ad te non pertinent. Et inferius de eadem vſura agens: Hic eſt ille partus quem parturit quidem auaritia, parit autẽ iniquitas, & obſtricitur inhumanitas. Idemq; illud quod ex D. Auguſt. habetur 14. queſt. 4. ca. Quid dicã, an crudelior eſt qui ſubtrahit aliquid vel eripit diuiti, quam qui tradat pauperem ſcœnore? Præterea illud quo D. Chryſoſt. hom. 57. in Matth. tomo 2. miſerias ſcœnoris ex eo oftendit (poſtquã in eũ multa dixit) quod per talẽ pecuniæ factum, anima illius perinde corrodat, ac viperæ venter per ſuum partum: eoque magis, quo talis foetus copioſior fuerit. Adhuc illud D. Ambroſij in Tobia cap. 4. Vſurarij ſimiles ſunt Iudeis: qui dederunt pecuniam Iudæ, vt occideret Saluatorem, iſti vt occidant innocentẽ. Item illud appoſite dictum à D. Baſilio loco citato: quod ſcœnator debitorem, tanquam canis ſeram perſequatur: itaut latebras cõpellat quæſtere, nec quietere minus ſinat, quam canis leporẽ: nempe ex Pſal. 9. Oculi eius in pauperem reſpiciunt: inſidiatur in abſcondito quaſi leo in ſpelunca ſua, &c.]

Accedunt etiã alia ex iure Canonico; vt quod in cap. 1. De vſuris in 6. vocetur vſuram vorago, quæ animas deuorat & facultates exhaurit. Itẽq; quod in c. Sicut hi, diſt. 47. dicatur, vſuræ arte nequiffima, aurum ex auro naſci: multaq; alia quæ collecta habentur apud Petrum Crepetium in ſumma tũc catholica, verbo Vſuram in quibus recenſendis non eſt

opus immorari: quia quem hæc non moueant, nec alta mouebunt. Vtinam moueat æterna futuræ vitæ miſeria, quam Moſes, & Prophetæ (in iis ſcilicet ſacræ Scripturæ locis, ex quibus in præcedenti cap. notauiſus probari vſuræ malitiam) vſurariis denunciant: ne eant in locum tormentorum paratum iis qui illos in tali negotio non audiunt. iuxta ea quæ in hiſtoria epulonis diuitis habentur apud D. Lucam cap. 16.

Moueat vtinam quoque vitæ miſeria illa, in quam vſurarius redigitur ab Eccleſia, pia ſicut matre, vrab Eccleſiaſtica ſepultura arceatur (quod poſtea exponetur) eique ſacramenta, vitæ ſpiritualis neceſſaria ſubſidia, denegentur; tanquam cani alios rodenti, cui ſanctum dare prohibemur in cap. ſeptimo D. Matth. verſu 6. Quæ ſi nihil facit plerique auaris contingit, quorum mens (ex cit. cap. Sicut hi) ſemel vinculis cupiditatis adſtricta, nihil niſi aurum & argentum videt: ſicut ij qui mente per infaniam tranſlati, non iam res ipſas, ſed paſſionis ſuæ ſancasias vident. Illud ſane negligere non debet, quod experientia doceat, iuſto Dei iudicio fieri, vt vltra animæ detrimentum, ex vſura ſequatur etiã propriarum facultatum breuis poſſeſſio; accelerata que ſubuerſio. Cuius experientiæ habetur mentio Cod. De adminiſtratione tutorum, lege 22. ſub ſinem: cum dicitur, quod pecuniæ ſcœnerandi vſus vix diuturnus & ſtabilis ſit; quo ſubſecuto, intercedente ſape pecunia, ad nihilum patrimonii deducuntur.

Atque licet hæc ita ſint, ac doctrina de intrinſeca vſuræ malitia tot autoritatum & rationum momentis confirmata ſit: vnus tamen impius (vt à Nauar. in Ency. cap. 17. num. 209 nominatur, ob dogmatum hæreticorum qua tenuit impetatem) Carolus Molinæus in tract. commerciorum & vſuram num. 10. 11. 78. 79. 80. affirmat vſuram, niſi fraus intercedat, aut nimium opprimatur proximus, non eſſe peccatum, ſed eſſe licitam, quantumcunque (vt ipſe fatetur in eod. num. 80.) Doctores omnes 600. annis contrarium docuerunt. Qua in re, tanquam alteri Iſmaeli G. neſ 16. contingit ei, vt ſicut ipſius manus contra omnes fuerunt, ſic contra ipſum ſint manus omnium. Exploditur enim ab omnibus ſententia ipſius tanquam noua, & plane abſurda, ac etiam valde periculoſa; nec immerito. Primum enim eſt contra expreſſa ſacræ Scripturæ loca, quæ in præcedenti cap. memorata ſunt. Abſolute enim & ſine limitatione vlla condemnant vſuras, tanquam illicitas, & voluntati Dei contrarias.

Ineptum vero eſt, quod in præced. num. nono, ad ea Molinæus reſpondet: iniquis vocẽ Hebraicam וַדַּי qua vtitur Scriptura, ſignificare morſum: ideoq; in illa tantum modo prohiberi proximi morſum, id eſt, illius oppreſſionem. Imprimis enim argumenta ab etymologia ſunt valde infirma: atque ſi herendum eſſet in vi vocabuli, dicendum potius eſſet ſcripturam prohibere ne quis proximum ſuum dentibus mordeat, quam ne vſuram exerceat. Adde quod licet ſermo non ſit de vero morſu proximi, ſed de metaphorico; nempe de leſione illius in bonis pecuniariis: inde tamen patere omnem vſuram eſſe autoritate Scripturæ illicitam, cum in omni vſura vere committatur talis læſio: plus ſcilicet exigendo, quam ſit ex iuſtitia debitum: quandoquidem in ea ſemper aliquid exigitur ſupra fortem capitale. Præterea Scriptura non tantum vtitur voce וַדַּי ſed etiam alia Hebraica, videlicet וַדַּי וַדַּי quæ ſignificat omne id quod ſumitur vltra fortem: & venit à radice וַדַּי ſignificatẽ auctus eſt, itaut וַדַּי וַדַּי ſignificet augmentũ ſeu quidquid datur vltra id quod mutuo acceptum eſt. Deinde hæc ſententia eſt contra Patres antiquos, qui docent id omne efficere peccatum vſuræ, quod accipitur vltra fortem: vt videre eſt apud Grat. 14. queſt. 3. ex D. Auguſt. D. Ambroſio D. Ieronymo & Concil. Agathenſi. Quamuis autem tale quid ſibi obijci Molinæus parum curaret, qui ſpiritu hæretico turgidus, contempſit ſextentorum annorum (vt ante ex ipſomet meminimus) communi Doctorem conſenſu receptam in Eccleſia doctrinam: non fuit tamen tacendum ad inſtitutionem catholicorum apud quos Patrum autoritates, ac ſacrorum Concil. & Summorum Pontificum definitiones maius momentum habent, quam vllæ humanæ rationes: quæ non deſunt validiſſimæ aduerſus prædictam Molinæi ſententiam. Prima eſt, Si vſura non niſi ratione fraudis, vel oppreſ-

fionis, peccatum esset: a sane absolute non esset peccatum: sed tam licita esset quam emptio & venditio. Nam in emptione & venditione si peccat, tam fraus quam oppressio: nec tamen propterea quisquam dixit inquam emptione & venditionem esse peccatum. Se. ūda est, Molinæus peius sentit de hac materia, quam ipsi Gentiles. Nam ut omittam alios, quorum meminit Couar. in lib. 3. v. ar. res. sol. t. r. n. u. m. cap. 1. nu. 5. Aristoteles lib. 1. polit. cap. 7. agnoscit vsuram esse peccatū, & contra nature legem. Addens optimā rationem; quia contra rationem est exigere a re sterili fructum & partū. Sed pecunia, sua natura est iterilis, nihilque parit nisi accedat industria humana; quæ cum sit illius qui accipit mutuo, nō autē eius qui dat; ille, nō autem hic, potest ex ea lucrū percipere.

Tertia est D. Thomæ, 2. 2. quæst. 79. ar. 1. Pecunia res est quæ vsu cōsumitur sicut vinum: quia ut potu vinum, sic distractione, quæ est illius principalis vsus, pecunia perit proprio domino. Sed in rebus quæ vsu cōsumuntur, vsus ipse non distinguitur a domino: adeo ut nihil accipi possit pro vsu, postquā iustū pretium solutū est pro eadē dominio. Id quod patet exemplo. quia aperte in usū esset, si quis cum iustū pretium acceperit pro vino, aliud pro vini vsu accipiat. Quare nihil sumi potest pro vsu pecuniæ postquam translatum est illius dominium in alium: sicut fit in mutuo, quod est rei propriæ alienatio, prout nomen ipsum indicat, cum mutuum dicatur ex eo, quod meum, fiat tuum.

Quarta ratio est, Etiam si vsus pecuniæ distingueretur a pecunia, & esset res que seorsim vendi posset sicut vendi potest fructus vaccæ retento illius dominio: adhuc nihilominus vsura esset illicita. Nam quando venditur fructus rei fructifera, ea est natura talis venditionis, ut si pereat res ipsa, cuius est fructus, nihil possit amplius accipi pro eius fructu: quia percute re, perit fructus: & vsus rei: nec pro eo quod perit, aliquid potest iuste accipi. At vero in vsura, etiam si pereat pecunia mutuo accepta: nec accipiens vsus sit illa: aut certe sic vsus sit, ut nihil omnino lucrifecerit, obligatur ad restitutionem totius eiusdem pecuniæ acceptæ, & ad solutionem pretij pro lucro, tanquam illius fructu; cum tamen nullum prolucri. Quare vsura non potest ab iniquitate ex eo excusari, quod rationem quandam habeat venditionis fructuum, reddituumve.

Quinta ratio. Fatetur ipse Molinæus, quod vsura sit illicita, quando mordetur proximus, seu leditur contra charitatem. At in omni vsura proximus contra charitatem leditur in rebus suis. Probatur: quia in ea ex lucro, quod proximus acquisiuit vsu pecuniæ, cuius dominium per mutuum adeptus est, partem capit vsurarius; quantumvis eiusdem pecuniæ dominium a se per mutuum abdicauerit: neque ea vsus sit ad lucrandum, aut se vili periculo exposuerit: quod quidem iniquum est & laesum proximi; cum inde plerumque contingat, ut principalis causa, id est, mutuatarius qui negotiatur ex pecunia, nihil plane cōsequatur. Imo si fortem amittat, nec quidquam lucretur; debeat nihilominus mutuum acceptum ac et lucrum expectatū soluere; in quo cernitur proximo iniusto valde iniqua: ut pote qua ille qui nulli se periculo exponit, neque damnum sentire potest, sentit commodum & lucrum, etiam sine labore. Ille autem qui laborat non sentit commodum: nisi se damno exponat. Quod adeo est contra rationem, ut pro regula habeatur (quæst. est 55. De reg. iuris in 6.) Eum qui sentit onus, sentire etiam debere commodum, & e contra. Ex qua etiam intelligitur, quod si ille qui mutuat, voluerit se quoque exponere damno, sicut ille qui negotiatur: posset etiam iustitiam participis lucri: prout suo loco exponetur cum de societate in sequenti libro 25. agatur. Molinæi autem argumenta facile erit soluere ex supradictis: nec ea quid amplius probant, quam mutuationem rem esse commendatam in sacris literis. Neque esse illicitum vegente necessitate, ab vsurario exigente vsuras mutuum accipere: In quibus illi non aduersamur.

CAPVT VI.

De interesse per quod maxime excludi censetur vsure malitia.

SVMMARIVM.

62 Licitum esse capere interesse.

- 63 Quid signifi. etur per interesse.
- 64 Varium interesse distinguitur.
- 65 Interesse petibile, quoddam est intrinsecum, & quoddam extrinsecum.
- 66 Quid generaliter sit petibile interesse; quidque specialiter.
- 67 Specialiter (qua ratione est huius loci propriū) quoddam dicitur lucri cessantis, & quoddam damni emergentis.

Licitum esse capere interesse ab eo, cuius causa incurritur in aliquo negotio, certum est ex iure canonico in cap. Si quis, 12. qu. 2. in cap. Constitutis, De procuratoribus: in cap. fin. De iis quæ vi: in cap. Dilecti de foro competentis: in cap. Peruenit, De fideiussoribus, & in cap. Sacro De senten. excomm. ideoque ipsum solet in hac materia considerari, tanquam circumstantia per quam malitia vsuræ excluditur: sicut per defensionē propriæ vitæ, cum moderamine inculpatæ tutelæ, tollitur malitia homicidij, quo inuasor occiditur. Vbi aduerte, quod ex Medina habet Petr. à Nauar. in lib. 3. De res. cap. 2. num. 185. & 186. vsuram sumptam simpliciter, ut nihil aliud importat quam lucrum vsura sortem occasione mutui, nec bonam de se esse, nec malam, sed ex adiecta circumstantia causæ. Itaque mala est cum lucrum accipitur ob solum mutuum, quia causa est iniusta: non autem cum ob interesse, aliamve causam iustam.

Quid autē dicatur interesse, potest familiariter declarari dicendo cum Alphonso à Neapoli in tract. De vsuris, quæst. 18. num. 1. quod fit amissio alicuius temporalis boni iuste obtinendi: sic appellata quod ille qui tale bonum amittit, dicere potest sua interesse illud perdere. Additur vero, iuste obtinendi: quia amissio boni iniuste obtinendi, nō constituit interesse propriè dictum. Vnde nec in iudicio actio datur pro eo recipiendo, iuxta legem. Itaque sullo, ff. De furtis; vbi ratio ea redditur, quod nemo de improbitate sua consequatur actionem.

Diuidi vero potest interesse, ut idē Alphonso latius persequitur num. 14. & aliquot sequentibus, in inestimabile & æstimabile; iuxta duplex scilicet boni temporalis genus. Quoddam enim est pretio seu pecunia inestimabile, ut hominis liberi vita, ex lege 1. §. Sed cū liber homo, ff. De his qui effuderint vel deiecerint. Quoddam vero est pretio æstimabile, ut vinum, frumentum, domus, ager, &c. in illiusque amissione cōsistit interesse inestimabile; & in huius amissione, consistit interesse æstimabile. Quod rursus diuiditur in non petibile, & petibile. Illudque est quod incurritur sine alicuius facto iniusto, vel cessatione iniusta: cuius exemplum habetur in lege, Proculus, ff. De damno infecto: vbi statuitur, interesse non posse peti, si iuxta me ædificia habeas, & ea iure tuo altius tollas; aut in vicino agro tuo cuniculum facias, vel fossam, & illinc obfurentur domus meæ lumina, aut hinc aqua in meum fundum influere impediatur.

Petibile vero interesse est, quod incurritur propter alicuius factum iniustum, vel cessationem iniustam: de quo tantū est in præsentia sermo: contingitque aliquando intra rem, & dicitur intrinsecum; aliquando extra rem, & dicitur extrinsecum. Vtriusque modi exemplum habetur ex lege Si sterilis, De actionibus empti & venditi. Prioris quidem, mutuo dedi tibi frumentum, aut vinum reddendum calendis Aprilis, nec reddidisti, illiusque pretium auctum est vsque ad Augustum; teneris ratione interesse, soluere mihi quanti plurimi valuit a tempore iniustæ moræ, ex lege Vinum ff. Si certum petatur. Quod quidem interesse, dicitur in ra rem esse, eo quod immediate procedat ex re, id est, ex frumento tanquam fructus & partus quidam illius. Posterioris vero modi exemplum est; si fecim a me tibi mutuo datum non restituiti tempore præstituto, & ideo equi mei fame perierunt; tale enim interesse extra rem est, cum non profluxerit ex ea: nec enim scenum, sed fames talem mortem intulit.

Atque prætermisiss (Nauarri imitatione in cōment. De vsuris, num. 40.) subtilitatibus de definitione, & diuisione ac subdiuisionibus istiusmodi interesse, quibus ipsi. m. ex parte obscurari idē Nauarri ait. cōtēdi crimus, & suffi. ere potest ad neg. tūi vsu situtum, dicere interesse petibile sumptum generaliter esse id, quod quis perdidit de suis rebus; quia illud quod dari vel fieri debuit, non est suo loco, vel tempore, vel alias ut debuit, datum vel factum. Specialiter vero sumptum, & ut ad hunc

hunc locum proprie spectat, esse id, quod mutuans perdit de suis rebus, aut definit lucrari eo quod mutuet, aut eo quod ad præstitum diem non soluat mutuum.

Eaque ratione distingui, quod vnum sit damni emergentis, & alterum lucri cessantis. Quorum prioris exemplum est: Habeo pecunias quibus reficiam domum ne corruat; aut quibus volo æstate triticum emere in totius anni alimentum familiae meae, aut pecoribus emere pabulum, aut me ære alieno liberare; quas pecunias tibi dedi mutuo, nec ad præstitum diem restituis: vnde fit vt domus mea corruat, vel triticum duplo carius emam, vel pecora mea fame pereant, vel creditoribus meis soluam interesse; vel res meas viliori pretio vendere compellar ad soluendum creditoribus: tale damnum ex mutuo secutum dicitur interesse damni emergentis. Posterioris vero exemplum est: sum mercator habens pecunias quibus volo ad negotiandum, merces emere; & tu eas à me acceptas mutuo, non restituis tempore præfixo, ideoque cessat lucrum facere; quæ cessatio dicitur meum interesse lucri cessantis.

CAPVT VII.

De interesse damni emergentis.

SVMMARIVM.

- 68 De damno emergente ex mutuo, si ipsum sit incertum, non licet pacisci nisi sub conditione: si incertum sit, licet pacisci absolute.
- 69 Quis sit damnum sit verosimile.
- 70 Extensio doctrinae tradite de interesse damni emergentis.
- 71 Conditiones quibus eadem limitatur.
- 72 De eo, quod oporteat damnum incurri precise, occasione mutui.
- 73 Conditione: duae ex parte mutuatarij.
- 74 Alia duae ex parte ipsius interesse.
- 75 Mutuatarius non tenetur rescire interesse damni emergentis, si nullum de eo præcepit pactum cum mutuat. re.
- 76 Tres casus excepti.
- 77 Mora in facienda solutione capitulis, quatenus inducat obligationem rescarciendi interesse damni emergentis.

QUESTIO PRIOR.

An possit quis pacisci de interesse futuro damni emergentis, accipiendo pro eo pretium.

AD huius explicationem aduertendum est: huiusmodi damnum futurum, triplex esse. Vnum certo futurum, alterum probabile seu verosimile, & tertium plane incertum. Quando igitur ipsum est omnino incertum, non potest de eo fieri pactum, nisi cum hac conditione: si damnum secutum fuerit. Nam res quæ non existimatur verosimiliter futura, vendi non potest, nisi sub hac conditione, si futura sit: quando quidem sine hac illa æquiparatur nõ futura. Quando vero ipsum est omnino certum: de eo sine vsura pacisci licet, ex communi consensu Doctorum, quorum plures commemorat Alfonso à Neapoli, quæst. 19. concl. 1. quia ratio iniustitiæ & aequitatis non postulat, nec patiatur vt quis ex beneficio mutui, damnum incurrat, in suis rebus detrimentum propter alterum patiatur gratis.

Similiter quando ipsum omnino probabile verosimileve est (etiam si forte nunquam contingat) vt Nauarr. in comment. De vsuris num. 54. conditione 5. statuit argumento cap. In ciuitate De vsuris) licet aliquid accipere ratione probabilis periculi, cui mutuum exponitur: tale enim est pecunia æstimabile, sicut & illud cui fideiusor se exponit soluendum capitale; pro quo pacisci, & pretium accipere potest ex cap. 2. & 3. De fideiusoribus. Itaque si ille qui pecuniam mutuat, volens restaurare domum quæ minatur ruinam, cogitur restorationem differre ob mutationem, potest à mutuatario ultra sortem, id est, summam principalem, accipere ac retinere sibi aliquid ratione damni i probabiliter futuri. Quamquam in eo casu non debet tantum accipere, quantum ille cui damnum certo contingeret. Nam incertitudo diminit aliquid ex pretio damni emergentis, sicut & ex pretio lucri cessantis: vt post D. Thomam 2.2. quæst. 62. art. 4. notat Sotus

lib. exto de iust. & iure quæst. 1. art. 3. in fine; inquit non licet integrum accipere, quantum in re futurum erat, sed quantum in spe, secundum coniecturalem prudentiam, verosimili.

Procedit autem doctrina hæc de damno emergente, quantumcunque mutuum datum fuerit sponte, & sine vlla vi: & quantumcunque terminus præfixus solutioni nondum effluxerit, cum damnum emerit. Nam tunc quoque locum habet generalis ratio, quod nemo teneatur cum damno proprio beneficium alteri præstare; nisi necessitas ad id ipsum compellat. Id quod Lælius Zecchi annotans in tract. De vsuris cap. 5. in 8. casu, addit mutuatarium teneri tantum ad interesse propinquum, id est, teneri tantum ad solutionem damni, quod proxime emerit ex mutuo: non autem ad interesse remotum; id est, quod per intermedium propinquum, emergere potest mutuari: alioqui enim procedi posset in infinitum in iis ad quæ rescarcienda mutuatarius teneretur; quod absurdum est: vt si res ob mutuum proxime amissa, sit galina, quæ peperisset oua ex quibus generarentur pulli, ex quorum pietio aliquid fructiferum emeretur, & ex fructibus productis aliquid aliud, & ita in infinitum; pro quibus pacisci, & pretium soluere, esset intolerabile; immo plane iniuriam: cum vt habet D. Thomas 2.2. quæst. 78. art. 2. ad 1. non debeat quis vendere id quod nondum habet, & à quo habendo potest multipliciter impediri. Idem patet per tradita ab Angelo vsura 1. §. 30. Quæ referuntur in fine huius capituli.

Conditiones requiritæ vt interesse damni emergentis, excludat vsuram malitiam.

CÆterum vt licite accipi & retinere possit aliquid in compensationem interesse damni emergentis, aliquot conditiones requiruntur, quas post Conradum persequitur Medina in Cod. De rebus acquisitis per vsuram, quæst. 3. Ex parte enim mutuatoris requiritur 1. (si ius auctoribus credendum est) vt quoad lucrum ipse malit aut saltem æque velis, suam sortem seruare (si que damnum emergens euadere) quam mutuando aliquid ultra illam recipere ob interesse damni ex mutuo emergentis. Nam voluntas opposita includit voluntatem alicuius lucri capiendi ex mutuo, quæ vsuraria est. Dixi (si illis credendum est) quia non immerito obicit Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 212. & post ipsum, Petrus à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. n. 306. quod talis voluntas non reddat acceptionem iniustam; eum iniustum non consistat in prauitate intentionis, sed in rerum quæ commutantur in æqualitate, quæ non cernitur in compensatione damni emergentis, aut lucri cessantis ex mutuo. Ad quod plenius intelligendum dicenda in seq. nu. 82. & 83. iuuabunt.

Secundo requiritur vt mutuator præcise occasione mutationis, damnum incurrat. Nam si incurrat alterius rei causa, vt propriæ negligentia, vel vanitatis, vel malitiæ; non erit interesse, de quo hic agimus, damni emergentis ex mutuo. Itaque si ob carentiam pecuniæ mutuat alteri, rem tuam minoris quam valeat vedas, non quidem necessitate compulsus, sed propter voluntarios tantum vsus, nec vitales nec necessarios: aut necessitate quidem compulsus vendas ad vsus & expensas necessarias: sed proueniente ex tua negligentia, vel malitia (qua voluisti mutuatarium grauare) non potes recipere, nec retinere pretium datum pro tali interesse. Quod similiter dicendum est si tua domus ob defectum mutuatæ pecuniæ passa est ruinam, aut compulsus es aliam pecuniam accipere ad vsuram, nolens per negligentiam aut malitiam id indieare mutuatario, qui potuisset, restitutione tibi mature facta, se liberare à tali damno. Idem etiam iudicandum est, si poteras & neglexisti, aut malitiose noluisti alia via facili, nec dispendiosa, damno quod emerit obuiare, vt cum domi habuisti alias pecunias vel grana; aut vina quæ conuenienti pretio vendere posses, vel amicos qui facile tibi mutuo darent gratis. Idem adhuc iudicandum est, vt idem author ibid. habet, cum mutuator damnum idem incurrit, etiam si pecuniam suam mutuo non dedisset: tunc enim mutuum non est causa damni: vt cum quis alicui mutuo dat merces, quas vendere non potuit nisi credita pecunia; causa damni emergentis non est mutuum, sed conditio mercium quæ præsentia pecunia vendi non poterunt.

73.

Ex parte vero mutuatarij requiritur primo, vt non sit talis persona, cui gratis donare sit in præcepto, vt ei qui tam inops inquit Medina in *Cod. De elemosina quest. 6. cons. 1.* vt propria bona actu non habeat qua retribuire possit; nec etiam artem, nec vires, nec industriam, nec denique modum aliquem vnde necessaria vitæ possit aliter, quam mendicando acquirere. Cum enim tali necessitatem grauem patienti subueniendum sit de præcepto; neque is ad retributionem (vt pote ipsi impossibilem) obligari possit: ei donandum est gratis, & sine spe retributionis ab ipso prouentura. Item iudicandum est de parte constituto in necessitate, in qua filius tenetur ei subuenire gratis. Item de creditore, cui contra iustitiam debitor nolit nomine solutionis, sed nomine mutui, dare quod debet.

Secundo requiritur, vt idem mutuatarius non compellatur refundere interesse à mutuatore pretensum ratione mutationis, antequam ipsum positum sit in esse, id est, antequam damnum actu emergerit ex mutatione. Ratio est: quia mutuatarius ad solutionem interesse damni emergentis non ante tenetur, quam mutuator illud patiat ex mutatione, cum is nondum grauetur & ideo nondum sit obligatio ipsum releuandi à grauamine: sicut sufficit damnum illatum frugibus rescire in messe, quia dominus earum non ante patitur illud: vt bene ait Nauarr. in *comment. De usuris, num. 54.* Cum autem damnum actu emergerit, exigi potest illius interesse, etiam à principio mutationis, si tunc actu emerget: vt si à principio mutationis mutuatori non habenti pecuniam mutuandam, necesse sit res suas minus quam valeant vendere, vt subueniat amico roganti sibi mutuari. Idem pari ratione seruandū est, respectu probabilis periculi incurredi interesse: nimirum vt pro eo existente nihil exigatur, & pro existente ab initio mutationis, aliquid ex tunc exigi possit, ac de eo pacisci: vt habet Nauarr. in præcedenti num. 42. Cui adde congruenter doctrinam quem Couarr. habet in *lib. 3. var. resol. cap. 4. num. 5. in fine*, quando interesse fuerit certum, & quantitas illius incerta, vt cum est successuum: id est, cum non contingit totum simul sed per partes, & successu temporis, posse per modum transactionis constitui certum pretium quod soluat quotannis.

74.

Ex parte demum ipsius interesse requiritur primo, vt realiter tantum emergat quantum à mutuatario præceditur: alioqui ipsum simularetur in fraudem vsurarium: illudque quod ultra sortem perciperetur vsurarium esset, palliatum prætextu damni emergentis, vt notum est de se. Requiritur secundo, vt id quod exigitur non excedat interesse, propter quod exigitur: vt si ratione mutationis amissus sit tantum vnus nummus aureus, nihil supra sortem, nisi vnus talis exigatur, nomine interesse damni emergentis. Nam plus exigere iniustum est, cum mutuatarius teneatur tantum ad rescarciendum damnum quod occasione mutationis sibi factæ, incurrit mutuator. Addunt memorati authores adhuc requiri vt mutuator vitæ se infamare: quia ex cap. Nolo, 11. qu. 1. qui fidens suæ conscientie famam negligit, crudelis est. Sed ea conditio non est propria huius negotij, sed communis omnibus humanis, in quibus semper cauendum est, ne nobis vel proximo iniuste noceamus: vt sit per irrationabilem sui aut alterius infamationem.

#### POSTERIOR QUESTIO.

*An obligatio sit rescarciendi damnum ex mutuo emergens, cum id non est deductum in pactum.*

75.

Ad hanc respondetur negatiue: quia quamuis etiam qui sponte mutat alteri rem, ex cuius carentia damnum incurrit, possit suæ indemnitati consulere, paciscendo cum mutuatario de aliquo lucro (sicut & is qui rem suam vendit, per cuius carentiam detrimentum aliquod patitur, potest, re emptori declarata, indemnitati suæ prouidere, accipiendo aliquid pro tali damno emergente) non licet tamen tale quid facere, nisi mutuatarius sciens, & prudens voluerit tanquam sibi commodum mutuo sibi dari cum tali onere. Nam que iniuria fiet ei, si absque ipsius expressa voluntate, mutuator aliquid supra sortem capiat: quia forte id sciens nollit sub ea conditione mutuum accipere, sed apud alium sine onere quaerere. Imputare vero debet mutuator sibi (ait Sotus *lib. 6. De iust. & iur. quæst. 3. tom. 13.*) quod ex mutuo damnum incurrat:

quandoquidē de eo si mutuatario pacisci omisit sua culpa.

Tres tamen sunt casus in quibus ista responsio non procedit, sed mutuatarius tenetur refundere interesse emergens. Primus est, cum ipse mutuum extorquet vi, vel à nimium iniuste: tunc enim debet damnum ex mutatione emergens rescare: ex cōmuni sententia, in quam plures authores refert Petrus à Nauarr. *lib. 3. de reser. cap. 2. num. 278.* Et confirmatur: quia quilibet potest iuste, eius damni quod ab alio iniuste patitur, exigere compensationem. Sed ille cui iniusto damnum emergit, damnum iniuste patitur. Ergo iuste poterit exigere illius compensationem.

Secundus casus est, quando mutuator sponte quidem aut saltem non iniuste, mutuum dedit absque pacto expresso per manum notarij facto de rescarciendo damno emergente: si sufficienter tamen mutuatario indicauit se velle seruari indemnem ab interesse quod passurus est ratione mutationis. In tali enim casu manifestum est nullam iniuriam fieri mutuatario, si conditionem non recusauit.

Tertius casus est, quando culpa, aut mora in solutione, præcessit damnum ex mutatione emergens. Tunc enim mutuatarius tenetur ad talis damni satisfactionem; vt inter omnes conuenire habet Nauarr. in *comment. De usuris num. 42.* vbi in confirmationem citat, cap. Dilecti; De foro competentis, cap. Peruenit, & cap. Constitutus De fideiusforibus.

Quibus accedit ratio: quia dans iniuste causam efficacem damni, tenetur illud rescare. Sed mutuatarius iniuste dat mutuatori causam efficacem damni quod emergit ratione mutationis, cum in termino præfixo non soluit mutuum. Ergo tenetur tale damnum rescare. Et confirmatur à simili: quia debitor qui tempore præfixo non soluens creditori, damno est suo fideiussori, tenetur hunc indemnem reddere, vt sita utitur in citato cap. Peruenit. Ergo si creditor idem damnum intulerit, illud pari ratione tenetur rescare.

Aduerte autem cum Legio Zecchi in tract. De usuris cap. 16. num. 4. verfu Tertia conditio: ex Angelo Vltra 1. §. 30. si mora fuerit, quia mutuatarius suo tempore soluere non potuit, obligationem tantum esse ad interesse intrinsecum, id est, quod ex re mutua proflixit; vt si mutuum dederim scænum, quod à tempore moræ vendere possent viginti, & nunc tantum vendere possum 15, teneris restituere illius interesse proueniens ex mutuo, contra meam voluntatem non soluto: nec vllō iusto titulo à me gratis tua causa, subeundum. Non esse autem obligationem ad interesse extrinsecum, quod promanauit ex omissione actus soluendi in termino constituto: quoniam impossibilitas eam excusat à culpa: cum ex sexta regula iuris in 6. nemo possit ad impossibile obligari: & ex sequenti 41. imputari non debeat ei, per quem non stat, si non faciat quod erat ab ipso faciendum.

Et certe omisso inexcusabilis nullam habet rationem acceptationis aut retentionis iniuste, quæ constituat radice obligationis ad restitutionem. Vnde ex cap. Significante De pignoriibus, creditor debet esse contentus sorte, si debitor in captiuitate detentus, mutuum certa die soluendum sub iuramento, remisit per mutuum reputatum fidelem, siis præter morem infideliter agendo, illud in termino præfixo non tradiderit. Vbi ratio redditur, quod in tali casu debitor quantum in se fuit impleuerit iuramentum debitum. At vero si mora fuerit, qua mutuatarius soluere potuit, sed non curauit; obligationem esse ad rescarciendum interesse, non modo intrinsecum, sed etiam extrinsecum; seu quod procedit quidem ab alio, quam à mutuo non soluto: ipsa tamen non solutio dedit illi occasionem; vt quando occasione scæni non soluti, fame mortua est vacca mutuatoris: qui si non potuit alia via tali in cōmodo obuiare, mutuatarius qui potuit & neglexit soluere, tenetur damnum illud rescare.

Quod tamen ex Angelo loco cit. non est extendendum ad occasiones remotas: quia sic procedi posset in infinitum. Et ita quamuis nolendo soluere mutuum cum potuit, dederim occasionem ruinæ domus mutuatoris & per eam intermediam expensis quas ipse deinceps faceret in locanda aliena domo; non teneat tamen, sicut pro ruina domus, ita & pro omnibus dictis expensis sui pensionibus, ei satisfacere: sed tantum pro illa primariā quæ moraliter censetur esse damnum idem cum prædicta ruina. Excusatio autem nulla est, quod mutuatarius non putauerit damnum emer-

surum,

surum, sique putasset, præsto soluisse quia id non impedit quominus existens in mora, causam illius culpabiliter dedecet lege divina, & ipsius conscientia non minus admonente de mora, quam si creditor admouisset. Hocque est quod significari solet, cum dies seu terminus præfixus dicitur interpellare pro homine. Ita notat Petr. à Nauar. in cit. cap. 2. num. 282. ubi etiam mox prædicta non procedere, cum debitor verosimiliter confideret, & existimaret creditorem ratam habituram dilationem solutionis quia tunc, etiam transacto termino, non censetur esse in mora, sicut est quando verosimiliter cogitat, aut cogitare debet, creditorem nolle maiorem dilationem dare, siue quia iam sæpius repetiit debitum, siue quia aliquid aliud simile interuenit, unde satis cognoscitur ipsum velle sibi statim solui.

CAPUT VIII.

De interesse lucri cessantis.

SUMMARIUM

- 78 Interesse lucri cessantis restitui debet ei, qui inuitus mutuauit.
- 79 Ille qui sponte mutuauit pacis propter de lucro cessantis post lapsum terminum solutionis præfixum.
- 80 Controuersia, An in pactum deducere possit, ut soluat inter-esse lucri cessantis, contingens ante quam lapsus sit terminus præfixus solutionis.
- 81 Pars affirmans potest tunc conscientia teneri.
- 82 Restitutio eorum que pro contraria parte fuerit, videtur.
- 83 Pactum de lucro cessante licet in speculatione bonam rationem habeat in praxi tamen in periculosum est, ut antequam fiat discussendum sit.
- 84 Mutuum debet esse causa propinqua lucri cessantis, v. e. us. compensatio per mutuarium non censetur usuraria.
- 85 Nihil recipi potest, atque lucri cessantis, si mutuum factum sit ex pecunia in expedita negotiationi.
- 86 Nec ex expedita negotiationis quidem, sed ab eo qui aliam habet, quam possit exponere.
- 87 Totum lucrum speratum non est deducendum in pactum: & regula statum nisi quant in se deducendum.
- 88 Duo modi quibus potest pactum fieri de compensatione lucri cessantis.
- 89 Quoad in cor sic stranda determinanti pretium compensationis lucri cessantis.
- 90 Compensationis lucri cessantis non est accipienda statim ab initio mutationis.
- 91 Scandalum vitandum in repetitione lucri cessantis.

Omnia fere que de interesse damni emergentis ante constituta sunt, in hoc etiam locum habent, ex communi doctorum consensu. Primum enim consentiunt, quod cum aliquis inuitus mutuauit, & lucrum inde illi cessat, possit ipsum exigere, de eo que pacifici: immo quod is qui cogit ad mutuum, teneatur ut damnum emergens, sic & lucrum inde cessans restituere, etiam si pactum non interuenit, quia naturalis lex æquitatis postulat, ut eum qui per te iniuste patitur, in demerit per omnia feruas. Proinde ille qui à mercatore furatur pecuniam, quam ad negotiandum habet paratam, teneatur ultra illam, solucere lucrum ei cessans, ut patet ex doctrina de restitut. tradita per D. Thom. 2. 2. qu. 62. art. 4. Quæ procedit iuxta Sotum in 6. De iust. & iure q. 1. art. 3. concl. 2. etiam si coactio prædicta fiat sine peccato: ut cum Rex ingruente bello ob reipub. urgentem necessitatem, à mercatoribus inuitis pecuniam mutuo accipit. Adde etiam, ex eodem ibidem, procedere, etiam si coactio per comminationem mortis, aut aliorum grauium in cor nodorum non interuenit: metus tamen fuerit iustus: ut cum vassallus grauius meritoque; metuit se molestias perpetuarum & diuexandum à domino suo, nisi ei det mutuum: immo etiam si tantum fuerint preces importuna, prout Iacobus à Graphiis in lib. 2. De iust. & iure. cap. 104. num. 26. notat per illud, quod vis, metus, & importuna preces æqui parentur. Itaque si habeam pecuniam expedita negotiationi licite, precibus importantis alicuius mei familiaris illum mutuari, possim licite petere interesse lucri cessantis, inquit ille citatus Sotum, qui quidem in citata conclusione 2. id inuenit, dum vitur verbis illis: quomodo cumque inuitus cogatur mutuare.

Secundo consentiunt Doctores, cum qui ita sponte mutuauit, ut velit eorum terminum præfixum ex solutione mutui: posse pacifici, ut de damno emergente ita & de lucro cessante, quod contigerit si solutio non fiat in termino. Et ratio est: quia elapso termino non amplius sponte sed inuitus, sicut & in prædicto casu, mutuare censetur. Immo ut plenius docet Lud. Molina, De iust. & iure tom. 1. tract. 2. disp. 315. c. 6. luf. 2. quantumuis tale onus non fuerit expresse deductum in pactum, illud subire tenetur mutuatarius, si in termino mutuum non restituit. Et ratio est: quia pecunia cum lucro ex ea faciendo, pluris valet, quam ipsa per se spectata. Potest ergo pro ea mutuata plus exigere, quam ipsa per se valeat: quandoquidem illum tradens, censetur simul tradere lucrum, quod in illa negotiationi destinata; latet virtute: sicut proventus frugum latet in tritico sationi destinata.

Tertio consentiunt acceptionem & retentionem pretij supra sortem ratione lucri cessantis, non esse tam facile licitam, quam ratione damni emergentis; neque dubitandum esse, quin ad eam requirantur omnes conditiones in præced. capite propolita.

De interesse lucri cessantis contingente ex mutuo, ante terminum assignatum ipsius solutioni.

SECTIO PRIOR.

In controuersia autem versatur num concurrentibus etiam iudem conditionibus, ille qui sua sponte, & à nemine coactus mutuum dat, deducere possit in pactum, ut ei soluat lucrum quod cessat antequam mutuatarius sit in mora solutionis: ut si v. g. aliquis habeat pecuniam destinam ad negotiandum hoc anno, ex qua hoc eo Ianno sperat 100. aureos lucri, aliusque eam mutuo petat soluendam post annum. Difficultas inquam est, num mutuanus possit in pactum deducere, ut mutuatarius tantum restituat ultra sortem, quantum æstimatur lucrum illud in spe. Atque partem negantem sequitur Innocentius ad cap. finale De vsuris, & cum eo aliquot Iuris periti, quorum meminit Cou. lib. 3. var. a. resol. c. 4. num. 9 & videtur tenere D. Thom. 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad idem concedens mutuantem posse pacifici de damno emergente, subiungit non posse pacifici de lucro cessante: quia nondum illud habet, & potest ab habendo multipliciter impediri. Quod autem (inquit) tale est, vendi non potest. Eandem potius sequendam censet Sotus in citato art. 3. concl. 4. licet contrariam affirmantem non audeat repetere.

Pro qua multo plures sunt auctores quos referunt & sequuntur Couar. loco citato, Nauar. in comment. De vsuris, nu. 43. Petr. à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. nu. 287. Alphons. de Neapoli in tract. De vsuris quæst. 18. num. 29. & 30. & Lud. Molina loco citato, versus Contraria tamen. Pro ea autem (quam insignium Doctorum auctoritate fultam possimus tuta conscientia tenere) plures quidem rationes afferuntur, sed vnica sufficiente pro praxi, contenti erimus, addita ei definitione cap. In ciuitate, De vsuris: per quam absolute conceditur ratione interesse lucri cessantis vendere merces ultra currens pretium, si venditor voluisset illas reseruare in aliud tempus in quo plus esse valituras verosimile esset.

Ratio vero talis est, quia cum in pecunia sit duplex potentia ad lucrum: altera absoluta, quæ semper in pecunia cernitur, etiam reposita in arca; altera quæ coitatur pecuniæ non absolute; sed vt fiat sub tali vel tali industria; apud talem vel talem mercatorem; paratum ad talem vel talem negotiationem; vel rei frugiferæ emptionem, secundum priorem quidem potentiam, non dicitur plus valere: neque licet pro ea aliquid ultra sortem accipere, iuxta dictam in præcep. cap. 4. secundum posteriorem tamen potentiam plus valet quia per industriam hominis illi accedentem, perinde ac in instrumentum mechanicum, ex sterili efficitur res nata fructu fiare.

Pro quo fructu licitum esse pretium accipere, patet per duo absurda quæ alioqui sequerentur. Prius est, quod mercatorem ad nundinas profecturum detinens, nullum ad id habendo ius, non teneretur ad restitutionem illam mutuari, quod ille verosimiliter facturus erat. Posterius est, quod nec esset quis compellendus ad restitutionem damni, quod mechanicus incurreret, impeditus ab ipso (item non habente ad id ius)

ne suam artificium exerceat. Cum ergo hæc ita sint, & mutuatarius à mercatore accipiendo mutuo pecuniam, quam habet expolitâ negotiationi, causâ sit cessationis lucri, quod a proferret manens expolitâ; is (mutuatarius inquam) tenebitur id ipsum lucrum eidem mercatori pacifici de pretio refundendo pro interesse lucri ex eiusmodi mutuo cessantis.

81. Neque refert quod forte pecunia plus valeat quidem in manu mutuatoris, non tamen in manu mutuatarii: quid id nõ impedit quominus mutuator vere causâ mutuatarii sentiat detrimentum, ad quod refarciendum obligatio detur: cum non sit iustum ut ille dispendium patiat ut de meruisset præmium ex cap. Peruenit. De fidei iustis. Nec item refert quod, ut *S. r. u. s. b. i. t.* mutuator prædictæ cessationi lucri, voluntarie omnino consentiat: cique sit liberum suam pecuniam sibi reservare. Nam aliud est in damnum consentire, & aliud damnum remittere: neque necesse est ut si mutuator consentiat se pati interesse ex mutuo, teneatur gratis pati, nulli refusione. hæc ita secundum iustitiam exigentiam. Alioqui enim, nec ratione damni emergentis, nisi mutuo illud patiens, possit aliquid accipere: si quidem iuri suo cedit eo ipso, quod in mutuum consentit. At id absurdum est: quia ex eo, quod quis sponte in gratiam alterius aliquid præstat, non debet deterioris esse conditionis quam si præstaret inuitus; cum illud quam hoc laudabilius sit: sic enim rusticus quem rogas tibi viz ignota fieri ducem, ex eo quod tibi sponte consentiat, non minus potest recompenfationem exigere pro operibus à quibus voluntarie cessat, quam si inuitus cessaret. Item si petas ab artifice instrumenta artis quibus est lucraturus, non minus ipse potest tecum pacifici de lucro cessante, si sponte concedat, quam si inuitus. Quia ergo pecunia mercatori negotiaria est velut instrumentum quoddam quo lucrari potest: dum eam tui causâ à negotiatione fructificante summonet, si libere summonet, non debet esse peioris conditionis quam si id faceret coactus.

Quamuis autem Caiet. 2. 2. quæst. 78. art. 2. requiritur putet, ut mutans scilicet ex charitate cogatur mutuum dare, ut salua conscientia possit aliquid in pactum deducere ratione lucri cessantis: tamen videtur assentiendum Navarro in comment. De usuris, n. 52. (sicut assentitur Petrus à Navar. in cit. 6. 2. n. 300.) assentiendum mutuatorem siue sua sponte, siue precibus alterius adductus, siue affectu charitatis, siue affectu lucri: immo & odii, vel crudelitatis mutuo det non impediri ab exigendo lucro sibi veie inde cessante: quia licet per malum affectum peccet, non violat tamen iustitiam æquitatem, cum petat sibi debitam, ut bene ibidem Navar. ostendit.

Quod si Caietanus obicit pecuniam, ut est in statu lucri, seu parata ad negotiationem plus quidem valere, si tamen auferatur ab illo statu, desinere plus valere; id quoque illum qui sua omnino sponte, nec charitate saltem impellente, auferat à negotiatione suam pecuniam ut mutuet, nihil amplius quam ea per se valeat, posse citra usuram accipere. Respondendum est. Non obstante, quod nulla charitas ad mutuo dandum compellat; ratione lucri cessantis posse aliquid supra sortem in pactum deduci, quia id non accipietur pro pecunia posita extra statum lucri, ut sic spectata; sed ut à lucro ipso distribuitur ad mutuum, interueniente conuentione cum mutuatario, de refarciendo lucro cessante: quod mutuator exigere potest in casu quo non tenetur mutuari. Is enim potest suam indemnitatem procurare, ac suas diuitias plus quam proximi diligere.

83. Porro consequens est ex dictis quod Alphonsus à Neapoli in tractatu De usuris q. 18. n. 32. confirmat: si adsint omnes conditiones quas requirit diximus, posse tuta conscientia exigere interesse lucri cessantis, nõ tantum post primum annum à die mutuationis, sed etiam in subsequenteribus annis, donec facta sit totius capitalis solutio; pro rata tamen: nempe, ut si fuerit soluta media pars, tantum exigatur interesse pro alia medietate non soluta; & sic deinceps. Immo addit ille non soluto interesse, quod solvendum erat ratione capitalis, posse aliud interesse exigi pro eo; si solutum exponeretur negotiationi, & pro rata fructificaret perinde ac capitale. Ad quod tamen requiritur, ut mutuatarius singulis annis moneatur, ut videat num velit, & possit alia ratione sibi prouidere. Verum id admissum in speculatione; dissuadendum

est in praxi antequam sit, prout bene moment Contradus De contractibus, quæst. 30. in fine, & Medina in Cod. De acquisitis per usuram q. 3. versu. Est ergo resolutio; atque alii quorum meminit Lælius Zechlin in tract. De usuris cap. 16. num. 7. deduciturque ex cap. In ciuitate De usuris. Et ratio patet: quia quidquid pacifices deant, se velle omnes conditiones requisitas seruare, facile est vna ex parte, ut mentiat iniquitas sibi; & ex altera difficile, ut omnes tales conditiones simul concurrant, ac seruentur debite. Postquam autem factum est tale pactum diligenter attendendum est; an omnes eiusmodi conditiones fuerint obseruata; quia cum illis omnibus celebratum pactum de refundendo lucro cessante, non est ut usurarium condemnandum. Atque ut de eo facilis iudicari possit, explicatione earundem conditionum traditur in præced. cap. 7. aliquot documenta addere conferet.

Documenta vitia ad iudicandum an illicitum sit pactum in mutuo cum mutuatario, de lucro cessante refundendo.

#### SECTIO POSTERIOR.

84. Primum est: Ad hoc ut lucrum reuera cessare censatur, opus esse in primis, ut pecunia ut quidvis aliud quod mutuo datur, sit at quid ita deputatum negotiationi, ut nisi mutuum interuenisset, negotium de facto esset: sicque cessationis à negotiatione, & amissionis lucri ex ea prouenturi, mutuum causa fuerit propinqua: ut contingit, quemadmodum notat Alphonsus à Neapoli in ead. quæst. 18. num. 33. cum mercator iam habebat præ manibus tales merces emendas; ex quibus verosimiliter lucratus fuisset, si illas emisset ex pecunia mutuatæ; aut cum nobilis, vel alius homo diues propter mutationem, impeditus est ne prædium tunc venale, vel castrum, vel censualem redditum emeret, contra quam plane statuerat & poterat de præfenti. Cuius documentatio est, quod quando mutuum causa est tantum remota amissionis lucri: in re quæ mutuo datur, non inest ille maior valor, quem supra diximus: sed solum potentia ipsa remota ad lucrandum, propter quam, supra etiam diximus, pecuniam non valere aliud plus, quam de se valeat. Atque de lucro proueniente ex huiusmodi potentia remota exponendus est. D. Thomas loco cit. cum negat mutuantem pacifici posse de lucro cessante. Nam aliqui secum ipse pugnaret cum in 2. 2. quæst. 62. art. 4. satis aperte inuatur esse accipere pretium pro lucro cessante; res scilicet quæ mutuo datur, considerata prout expolitâ est negotiationi.

Ex hoc documento dependet illud quod ex Panorm. & aliis, Sylu. habet Usura 1. quæst. 19. lucrum cessans, ut pro eo aliquid accipi possit, debere esse in actu, aut quasi in actu (quod est debere verosimilitudine esse) non autem esse tantummodo in possibilitate: quod potius est non esse, quam esse. Dependet etiam quod habet Petrus à Navar. lib. 3. De usuris. cap. 2. num. 301. interesse lucri cessantis censendum tantum fictum, nec verum, cum vel mutuator non statuerat negotiari cum pecunia quam mutuo dedit, vel si statuerat, negotiatio talis fuit ex qua lucrum alicuius momenti vero similiter sperandum non fuit. Dependet denique quod habet Lælius Zechlin in tract. De usuris cap. 16. nu. 5. in 2. & 3. conditione. Ad hoc ut lucrum istud præterendi queat, requiritur ut mutans possit, velit, & propositum habeat negotiari, atque id procurare. Proindeque Clericum, qui negotiari prohibetur, non posse illud præterdere; nec item doctorem aliamve eiusmodi personam, quæ negotiari non solet, nec etiam mercatorem cum habeat pecunias, expectans occasionem emendi merces, nec de propinquo empturus est quod Gallice dicimus: *Il n'est encore sur le point d'acheter*. Ex quo eodem authore in præcedenti cap. 5. num. 8. versu Secundo debet, aduerte: quod et si in foro conscientie penitenti pro se, aut contra se loquenti credatur: penitenti tamen lucrum cessans non credi in foro externo: ne quidem iuranti, nisi probet sibi cessare cum omnibus condicionibus requisitis ad illud iuste exigendum.

85. Secundum documentum est: Quod ut ex mutuo facto de pecunia quæ non est expolitâ negotiationi, nihil ratione lucri cessantis potest accipi; ita nec posse quando mutuum sit de pecunia quæ erat quidem ad negotiandum destinata,

desinit

deficit tamen destinata esse, per hoc quod mutans mutatur propositum negotii et ex illa. Inde enim definitur contractus esse cum in utilitate humana, per quam fructificari reddebat ex illis. Et ita recte inquit Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 212. finem: quod nequeat quidquam ratione interesse lucrificantis iuste capere, quia non volunt vel non possunt negotiari, nec res emere frugiferas expositas venales.

Quod idem proponens in commen. de vsuris, not. ab li. 19. promittit in nu. 18. ex communiter recepta D. Antonini sententia, quod volens emere pradium aut aliud quod sibi proventum annuatim redderet, si alteri pecuniam qua empturus est, mutuet (praesertim compensationem promittenti) possit accipere ab ipso proventum euenturum sibi, ex eo quod emisisset, nisi mutuasset, tum quia talis aequiparatur mercatori mutuantem pecunias paratas ad merces emendas tum quia illud accipit ratione interesse lucrificantis sicut mercator: tum quia ex communiter etiam recepta sententia, is qui vendit aliquod pradium iusto pretio & tradit illud emptori non soluenti, potest ad seruandum se indemnem sine violatione equitatis, loco interesse tantum accipere, quantum id ipsum pradium deductis expensis reddiderit. Quare poterit similiter accipere a mutuario, si par lucrum ei cessaret ex mutatione illi facta.

86. Tertium documentum est: Nihil accipi posse ratione lucrificantis ex pecunia mutuo data, negotiationi exposita, si is qui mutuo dedit, aliam habuerit non expositam, quam mutuo daret, vel quam exposuit, aut exponere potuit in mutua locum. Ratio huius est: quia tunc vel ipsi lucrum proventurum non cessabit, vel ex ipsius tantum negligentia cessabit. Vnde non est quod a mutuario aliquod exigat ratione lucrificantis. Quod idem sentendum est, si aliquod negocium peragat ad quod non erat applicaturus operam suam, si ex mutua pecunia negat. Aretur, quia inde tantumdem lucratur, quantum lucraretur ex negotiatione ideoque tunc lucrum non cessat ei ob mutuum, ita ut in fine anni tantum habeat, quantum habuisset si non mutuaasset. Quod si contingeret minus habere vel cum maiori labore acquirere, talis damni emergentis compensatio exigi posset, prout notat Molina de iust. & iure tomo 1. s. ult. 2. disp. 316. in vltim. Propositum autem documentum ex Calet. & Med. approbans Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. 212. & in comment. de vsuris, num. 54. vtriusque conditione 3. ipsum limitat, ut non procedat in casu, quo quis habet aliam pecuniam reservatam quidem, sed moderate, pro conditione sua personae destinata ad subueniendum fortuitis necessitatibus, vero similibus: quam non statuit negotiationi exponere, sed reservare in illum finem, prout prudentia dicitur, & prudentes facere solent.

87. Quartum documentum est: Non esse deducendum in pactum totum lucrum speratum, sed solum quantum valet in potentia pecunia exposita negotiationi. Hoc, anted. his consentaneum, habet ex D. Thomae doctrina Nauar. in comment. De vsuris num. 54. versu finem. Itaque talis notentia estimatio expendenda est, ut lucrum cessans in pactum deducatur. Estimatio vero eiusmodi facienda est secundum lucrum speratum, nec dum habiti, quantitatem incertitudinis, propter quam res minus valet, quam valet iam habita. Optima autem regula statuendi in hac re iustum pretium potest esse: ut qui mutua, tantum remittat ex lucro cessante, quantum ipse daret alteri ob contractum assicuracionis, id est, quantum daret illi qui ipsum securum redderet de toto lucro sperato: in seipsum suspiciens totum periculum, ut v. g. si quis speraret lucrum 15. pro 100. & libenter daret 5. pro assicuracione, posset tantum accipere 10. pro lucro cessante, quia haec soluens, reddit ipsum securum.

88. Aduertendum est autem (quod habet Petrus & Nauar. lib. 3. de restit. cap. 2. nu. 303. & aliis antiquioribus citatis attingit Molina in memorata disput. 316. versu finem) de compensatione lucrificantis dupliciter posse fieri pactum: vno modo indeterminate, ut scilicet interesse quomodocumque postea euenerit, mutuatarius teneatur quantum ipsum fuerit, resarcire, & mutuatorem feruare indemnem, quod est posse pactum iniri, ut mutuatarius tantum lucrum det mutuantem, quantum alii suae artis lucrati sunt ex simili pecunia, siue parum sit, siue multum, siue nihil, aut quantum vali-

tum sunt fructus praedij, quod emendum fuerat ex mutua pecunia: deductis expensis, laboribus, & periculis. Altero modo pactum fieri potest determinate in empe patif. Edo a principio de certo pretio quod mutuatarius soluat pro lucro cessante, siue minus, siue etiam nullum (vt & Medina C. De acquisitis per vsuram qu. 3. versu Est ergo solut. o. & ex 8. id lib. 6. De iust. & iure quest. 1. ar. 3. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. nu. vlt. lit. N. versu. 4.) postea comperiat cessare. Quod est, ex Medina, tale pactum non innitit veritati lucrificanti, sed vero similitudini rationabiliter habitae.

Excipe, nisi forte lucrum speratum esset certum, ut cum quis habet in promptu pecuniam qua propediem censum omnino statuit emere super possessionem qua sub censu venalis est: ac victus praecibus amici mutuum exigentis, dictam pecuniam dat mutuo declarata conditione lucrificantis cuius compensationem mutuatarius promittit. Tunc enim quia lucrum certum est, de eo pacisci licet, & totum exigere tuta conscientia: prout (citato Iosepho Angles) expresse docet Alfonso de Neapoli in tract. De vsuris quest. 18. condit. 9. Et confirmatur: quia in eo nulla cernitur iustitia causa defalcandi.

89. Porro in determinando memorato pretio, non tantum ob incertitudinem antedictam, defalcandum est aliquid de lucro cessante, sed etiam deducenda sunt expensa, quas in negotiatione facturus erat mutans maiores, quam faceret cessans ab illa: quoniam pro earum quantitate lucrum speratum minuitur: & propterea ex illo deducenda sunt. Adde etiam ex pretio lucrificantis deducendam esse aliquam portionem: ratione periculi cui capitale in negotiatione subiacet, iuxta Medina in C. de acquisitis per vsuram quest. 3. §. Conditio. nec. in 8. conditione & Sylu. vsura. 1. numer. 10. Eamque maiorem aut minorem, prout maius minusve fuerit tale periculum, ad quod definiendum, haec regula, antedicta similis, vsui esse potest, ut qui mutuat, tantum de lucro remittat, quantum alteri daret qui ipsum faceret securum de suo capitali, talem enim securitatem illi praestat mutuatarius qui tenetur integrum capitale restituere.

Addunt etiam dicti auctores aliquid esse de estimacione lucrificantis detrahendum pro labore, a quo per tale mutuum exitur mutans, & quem ipse alioqui esset in negotiatione subiturus. Quod communiter quidem verum est, non tamen simpliciter. Nam vt recte ait Sotus lib. 6. de iust. & iure quest. 1. ar. 3. concl. 4. sub finem: merito posset aliquis (maxime si aliunde non haberet vnde victum quaereret) male in negotiando laborem suum impendere, quam amittere aliquid de lucro quod spectat: sicut & mercenarius qui rogatur cessare a labore, iuste posset petere totum quod acciperet, si laboraret, quia potest male laborare, ut totum pretium recipiat, quam a labore desistere, si minus propterea est recepturus. Aduerte autem non posse mutuatarium cogi ad paciscendum posteriore modo, si tantum priore velit pacisci, quia sufficit vt indemnem seruet mutuatorem: ad quod sufficienter se adstringit paciscendo priori modo. Non grauiatur tamen iniuste per pactum posterioris modi si seruentur ante dicta: quia sicut in eo exponitur periculo plus soluendi, ita mutuator exponitur periculo minus accipiendi, quam ei cessaturum sit lucrum.

90. Postremum documentum est lucrificantis estimacionem & exactionem non esse ita faciendam, ut mutuatarius statim a principio mutationis teneatur pro interesse: satisfacere: antequam illud sit positum in esse. Hoc habet Medina in praedicti condit. 7. & Nauar. in comment. De vsuris in memo. 54. condit. quarta & fulius persequitur Petrus & Nauar. lib. 3. de restit. cap. 2. nu. 305. & aliquot sequentibus. Ratio vero eius est, quia quod pro interesse soluitur, eidem subrogatur, neque eius quod nondum extitit, subrogatio exigi potest. Et certe si estimatio fiat, ut lucrum cessans exigatur ab initio mutationis, ipsum non est tantum quantum estimatur. Namque si pro lucro cessante ex 1000. aureis mutuat, statim recipiatur aliquid vt 100. aurei, tunc reuera lucrum non cessat ex 1000. aureis: quia in effectu, tantum 900. mutuantur, ideoque iniustitia est accipere lucrum quantum cessaret ex 1000. cum 100. sint, ex quibus lucrum non cessat mutuatori, qui ea retinens, vel recondit in arca, vel exponit negotiationi, & sic non habet causam

ullam exigendi inter esse pro illis. Accedit quod alioqui si non posset ut mutuatarius obligetur ad solutionem mutui nihil accideret. Fieri enim aliquando potest, ut lucrum speratum ad quietem foret: quod si ab initio mutuator capiat, nihil restabit mutuatario obligato ad solutionem fortis, quod iniquissimum est.

91. **C**eterum in praxi non tantum curandum est, ut predicta omnia seruentur, sed etiam cauendum est sibi diligenter à scandalo. in istiusmodi lucris repetitione. Nam quamuis ea possit esse sine usura, aut iniustitia, plerumque tamen est cum aliqua illius specie, seu apparentia: vnde haec, ut scandalizetur possit: vel iudicantes recipientes usurarium, aut iniustum, vel existimantes sibi licitum esse ex mutuo lucrum facere. Atque ex dictis, multa quae in praxi quotidiana occurrunt, resolui possunt. Ea trademus commodius in sequenti lib. 25. in tractatu de mutuo.

## CAPVT IX.

De penis usurarium, ex quibus inter cetera innotescit, quam gravis sit usura malitia.

## SUMMARIUM.

92. *Penae canonicae usurarius impositae in ueruntur tantum ob usuram manifestam.*  
 93. *Cuius iudicis sit, crimen usurae punire.*  
 94. *Quis censendus sit usurarius manifestus, penis canonici obnoxius.*  
 95. *Quae sint talis pena.*  
 96. *De eo quod usurarius manifestus non sit, spei censendus in loco sacro, nec absoluentis a peccatis donec satisfecerit quantum potest.*  
 97. *De eo, quod irritum sit usurarius manifesti testamentum.*  
 98. *De excommunicationis pena constituta nonnullis qui fauorem exhibent usurariis in exercendis usuris.*  
 99. *Duae ultime penas spectantes ad forum externum.*

92. **P**raeter penas iuris naturalis & diuini, quae sunt reatus aeterni supplicij (iuxta tradita in praecedenti cap. 4. de mortali malitia usurae) & obligatio ad restitutionem, de qua dictum est suo loco in praeced. lib. 10. tract. 4. cap. vlt. parte 5. aliae sunt iuris canonici impositae usurarijs, non quidem omnibus, sed tantum manifestis, iuxta communem Doctorum sententiam, ex Angelo in verbo usura 2. §. 19. & Sylu. in 10lem verbo nono, quae 1. De quibus antequam dicamus, praemittenda est explicatio duplicis dubij, quorum prius est. An usurae crimen, seu penam usurario infligere, pertineat tantum ad Iudicem Ecclesiasticum, an etiam ad Iudicem laicum: posterius uero, quis dicatur usurarius manifestus, penis canonici obnoxius.

*Explicatio dubij, An usuram punire, sit tantum Iudicis Ecclesiastici.*

## SECTIO I.

93. **A**tque de priori, duae sunt sententiae in quam utramque plures auctores citat Couar. lib. 3. resol. c. 3. v. a. in principio. Vna est, usuram esse simpliciter crimen Ecclesiasticum. Altera est crimen esse mixtum fori: & ita Iudicem secularem inter laicos, & Ecclesiasticum inter Clericos, posse de hoc crimine iudicare, quam sententiam imple Couar. amplectitur. Ceterum non videtur dubitandum quin tam laici quam Clerici puniri possint pena Ecclesiastica. Nam in cap. 2. & in cap. Praeterea De iuris, laici usurarij à Iudicibus Ecclesiasticis puniuntur pena excommunicationis. Et certe quia ratione cuiusque peccati, quilibet Christianus Ecclesiasticum forum sortitur, ne Regibus quidem exceptis: ex cap. Noui De iudicis, manifestum est non tantum in Ecclesiasticis, sed etiam in laicis crimen hoc vindicari posse auctoritate Ecclesiastica. Nec etiam videtur negari posse quin à seculari Iudice crimen usurae vindicari valeat in iis qui pertinent ad ipsius forum. Nam usura perinde ac furtum prohibita est, non tantum iure supernaturali, sed etiam naturali, nec tantum iure canonico, sed etiam civili: neque ius canonicum vllibi eam referuauit Iudici Ecclesiastico.

Immo in cap. Post miserabilem De usuris, permittit Iudicibus saecularibus de ea cognoscere. Verum est tamen,

quod usuram punio speciali quadam ratione, magis quam furtum censeri potest ad fori Ecclesiasticum pertinere. Nam quia iure canonico nullae unquam permittuntur usurae iure civili vero aliquae sunt permittuntur, prout habitum est in cap. 4. ea de causa (cum Magistratus seculares conuenerunt censentur in eorum animaduersione) effectum est, ut Iudicis Ecclesiastici correptioni relinquerentur: adeoque ut illarum crimen Ecclesiasticum diceretur, sicut dicitur peritium, blasphemia, & quaedam alia. Est & alia causa cur dicatur crimen Ecclesiasticum; nempe quod licet dum de punitione agitur, & quaestio est facti, usura pertineat tam ad laicum quam ad Ecclesiasticum Iudicem; quando tamen quaestio est iuris, hoc est, quando inquiritur num contractus sit usurarius, proprie pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum de ea cognoscere: vt ex Panorm. quibusdam alijs habet Syluest. Usura nono, in principio.

*Explicatio alterius dubij, Quis censendus sit usurarius manifestus.*

## SECTIO II.

94. **D**e posteriori autem dubio dicendum est cum Angelo & Syluest. locis cit. Nauarr. in Enchir. cap. 17. num. 280. & Couar. in cit. cap. 3. num. 4. ubi alios commemorat) quod per usurarium manifestum intelligatur primo, is qui est notorius per euentiam facti, vt est is qui in conspectu populi usuras exercet tot id conspicientibus, vt nulla tergiversatione negari possit. Nec requiritur vt plures actus usurarios exerceat, vel vt quibuslibet petentibus tribuat (quod insinuare videntur Angelus & Syluest. dum aiunt debere esse in domo paratum mutare omnibus volentibus: ad eum modum quo meretrix in prostibulo parata est ad flagitium) sed sufficit vt vnus actus usurarium tali modo exercuerit, vt ex Panorm. habet loco cit. Nauarrus. Nec item requiritur, vt usurae exercuerit in mutuo formali & aperto, sed sufficit vt in mutuo virtuali, & palliato quale est tectum, contractu venditionis, quando merces ob dilatam solutionem manifeste venduntur carius pretio eorum rigorofo ex Nauarr. loco citato, & Sylu. in sequenti quaest. 2.

Intelligatur secundo, per manifestum usurarium, quicumque de seipso tale crimen confessus est in iudicio, etiam si inquit loco citato Couar. simplex confessio sit, neque professus fuerit se manifestum usurarium esse. Item quicumque per sententiam iudicis ob tale crimen damnatus est. Namque & propria confessio, & iudicis pronuntiatio efficit notorium, quod vocatur iuris, & equiparatum notorio facti in cap. finali De cohabit. Cleric. & mulierum, & in cap. Cum olim De verb. signific.

Intelligatur tertio, per manifestum usurarium, (vt Angelus & Sylu. locis citatis habent ex glossa ad cap. Quamque De iuris in 6. verb. Manifesti) qui coram Sacerdote, & testibus, publice fatetur se usurarium, & usuras restitui mandat, libros rationum tradens. Sed, vt Couar. in cit. nu. 4. admonet ex communi sententia, id verum est tantum cum ex confessione crimen in plurium notitiam venerit. Ratioque esse potest, quod praeter notorium iudiciale, id est, per confessionem rei in iudicio, vel sententiam Iudicis; nullum aliud extraiudiciale ponatur in praecitatis capitulis, quam illud quod ad tam multos peruenit vt publicum sit, nec tergiversatione celari possit. Vnde ad in Couar. non referre, an confessio extra iudicium fiat coram Sacerdote, vel coram notario, dummodo facta fuerit ita palam ac publice, quod ad plurium aures, cognitionem, & scientiam peruenerit. Alij autem modi quibus innotescit usurae crimen, non faciunt usurarium manifestum, sufficienter ad penas de quibus acturi sumus incurrendas: vt locis cit. monent Angelus & Sylu. Itaque ad id de se, non sufficit quod usurarius crimen suum fateatur, extra iudicium etiam coram testibus; aut quod eiusdem criminis infamia labore; aut quod sint contra eum argumenta & indicia usurae admixta, & sic de reliquis. Talia tamen ad hoc sufficere possunt, vt per Ordinarium loci publicetur usurarius esse, vt iidem auctores addunt.

## Decem pœna Canonica vs. variorum manifestorum.

## SECTIO III.

96. **P**œntia à iure canonico vsurariis manifestis imposita sunt decem. Prima est, infamia, ex cap. Infames 3. quæst. 7. §. Porro: quæ etiam irrogatur iure ciuili per legem Improbum scœnus Cod. Ex quibus causis infamia irrogatur: eaque notatus Clericus vsurarius, ab obtinendo beneficio repellitur: ita tamen (de quo videri potest Ludouicus Molina de iust. & iure tom. 1. tit. 2. disput. 334. versu Clericus.) vt post peccatam penitentiam Episcopus possit ad eum ipsum effectum obtinendi beneficium Ecclesiasticum talem infamiam tollere. Non est vero Clericus vsurarius propter vsuram ipso iure depositus à beneficio, quod iam habebat, sed tantum est auctoritate sui Iudicis deponendus. De quibus plenius Couarr. in cit. cap. 3. num. 2. & 1.

Altera pœna vsurarii manifesti est, quod illius oblatio non sit recipienda in Ecclesia, & Sacerdos qui illam recipit reddere cogatur, & sit suspensus ab officio donec satisfecerit ad arbitrium sui Episcopi, ex cap. Quia in omnibus, De vsuris.

Tertia pœna est, quod vsurarius manifestus non sit sepeliendus in loco sacro, & is qui illum sepelierit, incurrat non tantum suspensionem ab officio ex cit. cap. Quia in omnibus, sed etiam incurrat excommunicationem ipso facto, si id scienter facere præsumat: à qua non possit absolui, donec satisfecerit ad arbitrium sui Episcopi, prout habetur in in Clement. 1. De sepulturis.

Quarta pœna est, quod manifesti vsurarii non sunt admittendi ad sacram altaris communionem, (non autem quod sint excommunicati, prout notat Syluest. vsura 9. quæst. 4. Pœna 2. & cum eo tenet Molina in sequenti versu) donec eo modo quo postea dicitur satisfecerint publice, iuxta constitutionem Concilii Lateran. in citato cap. Quia in omnibus, & in nouatam in Concilio Lugdunensi, quemadmodum refertur in cap. 1. De vsuris in 6.

96. Quinta pœna est, quæ statuitur in e. Quanquam De vsuris in 6. quod manifestus vsurarius nec ad sepulturam ecclesiasticam, nec ad confessionem sacramentalem admittendus sit, aut à peccatis absolueudus antequam vsuras, vt potest, restituerit, aut cautionem idoneam dederit de restituendo iis à quibus illas extorsit, si presentes sint; aut alioqui iis qui ipsi possint acquirere, vel tales desint, loci Ordinario, vel eius vices gerenti, vel rectori parochiæ in qua vsurarius ipse habitat idque coram fide dignis personis de ipsa parochia, aut coram aliquo Notario publico ex Ordinarii mandato: itaut exprimat in cautione veram debiti summam si sit manifesta: sin minus, aliam moderandam arbitrio recipientis cautionem: qui si scienter minorem moderetur, quam verosimiliter credatur sufficere, ipse ad satisfactionem residui teneatur: Hæc constitutio.

Ad quorum pleniorum intelligentiam, notandum est primo, ex Sylu. vsura 9. quæst. 5. per cautionem idoneam intelligi pignora & fideiussores; quæ vsurarius dare non possit, sufficit vt iuret se non posse dare, ex Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 279. Sique ex paupertate & inopia, nullomodo satisfacere, nec cautionem inuenire possit, satis est vt iuret, si aliquando peruenerit ad pinguiorem fortunam, se satisfacturum, ex Syluest. in seq. quæst. 18. qui addit ad vitandum scandalum, bonum esse vt id fiat de licentia Episcopi.

Notandum secundo, ex eodem Sylu. in cit. qu. 5. & Nauar. in seq. num. 281. per eos qui aliis acquirunt, intelligi liberos sub patris adhuc potestate constitutos, & legales seruos siue proprios, siue alienos bona fide possessos: non autem procuratores, vt addit ibid. Syluest. Admonens etiam, præter Episcopum nomine Ordinarii in præposita constitutione posse intelligi Decanum, Archipresbyterum, vel Abbatem iurisdictionem in spiritualibus habentem, vbi vsurarius degit. Item nomine Rectoris parochiæ, comprehendit tam Curatum loci in quo habitat cui vsurarius debet restituere, quam loci in quo habitat ipse vsurarius: itemque illum de ordine Mendicantium, qui est expostus ad audiendas confessiones: quia Iudex est sibi contentis per pri-

uilegium in corpore iuris clausum in Clement. Dudum De sepulturis. Immo ex Nauar. comprehenditur quilibet Confessarius habens legitimam potestatem audiendi confessionem eiusdem vsurarii.

Notandum tertio, ex Sylu. in cit. quæst. 18. quod Sacerdos qui absoluit aut sepelit vsurarium, antequam prædicto modo satisfaciatur, non tantum peccet, sed etiam teneatur ad restitutionem vsurari, si vsurarius noluerit eas restituere: ita tamen vt ad id non teneatur semper, sed quando ille, vel hæres illius restituisse, aut cautionem dedisset si absolutio vel sepultura denegata fuisset: quia tunc Sacerdos ipse dat efficacem causam talis detrimenti, non vero quando facta non fuisset restitutio, etiam si absolutionem, & sepulturam negasset: in quo proinde casu peccat quidem absolucendo vel sepeliendo, sed ad nullam restitutionem teneatur.

Notandum quarto, ex Sylu. in ead. quæst. 18. & Nauar. in præced. num. 280. si verosimiliter credatur, quod vsurarius manifestus nequeat prædicta seruare satisfaciendo, vel dando cautionem paratus sit tamen ad omnia: ipseque versetur in probabili mortis periculo, audiri possit in confessione, & contritus absolui à quolibet Sacerdote: qui quidem obtemperata facultate ab ipso, debet promissionem ipsius declarare Episcopo vt ipsum si conualuerit, aut hæredes ipsius si moriatur, compellat ad restitutionem iuxta cap. Tu nos, De vsuris iuncto cap. finali De sepulturis.

Cum autem vsurarius fuerit occultus, eadem ratione procedendum est cum eo, ac cum cæteris, qui ad restitutionem obligantur ratione iniustæ acceptionis. De qua ratione Sylu. Restitutio. sexto qu. 1. Ea autem est, vt quando vsurarius occultus, est soluendo in totum, is statim soluat, debita quidem incerta, seu quorum creditorem ignorat, conferendo in pios vsus: certa autem restituendo iis à quibus accepit. Cum vero est soluendo in parte tantum: certa prius quam incerta restituat, & ex certis illa quæ sunt antiqiora. Quod si nihil penitus restituere possit, coquod nihil habeat absolutio non est ei neganda, dummodo proponat restituere quando poterit. Nec etiam neganda est, quando non dolose, sed aliquo bono fine, per aliquod non longum tempus (vt 15. dierum) valens restituere, differret restitutionem (quæ leges regulariter, vt inquit Syluest. minima non ponderant. Cuius is, cui restituendum est, interea notabiliter patitur. Atque in his addit Sylu. credendum est in penitentiali foro Penitenti pro se loquenti, adeout possit sine exactione cautionis, vel iuramenti absolui, nisi vehemens præsumptio esset, quod ea de causa, non satisfaciatur suæ obligationi tanta celeritate, quanta tenetur: vt si iam sapius spondidisset siue Confessori, siue alii, celerem restitutionem, nondum tamē fecerit illam. Quanquam posset in eo etiam casu tam efficaciter spondere, totque suæ firmæ voluntatis signa dare, vt ei sine cautione, vel iuramento credendum esset.

Iam si quis habeat quidem vnde restituat, sed sua distrahere non possit sine magna incommoditate: debet, si potest sine scandalo & infamia, petere per se aut per alium, sine fraude, aut coactione, remissionem aut dilationem à creditoribus, si certi sint: aut ab ipso Episcopo, vel Confessario si incerti sint creditores, nec cognosci possint, rationabilis ad sit remittendi, aut differendi causa, ex eodem Syluest. Restitutio. 7. quæst. 1. in fine. Obtemperata autem petitione, tutus erit, immo & non obtemperata, quando talis incommoditas esset cum priuatione necessariorum ad vitam, & proprii status conseruationem, iuxta ea quæ habita sunt lib. 10. cap. 19. quæst. 5.

Sexta pœna est, quod nemo debeat interesse manifestorum vsurariorum testamentis, nisi prædicto modo satisfecerint, ex cap. Quanquam, De vsuris in 6.

Septima pœna ex eodem c. est, quod testamentum vsurarii sit irritum ipso iure, nisi prædicto item modo satisfecerit. Vbi aduerte primo, quod de testamento vsurarii dicitur intelligendum esse quoque, per gl. Item vltimum ad cit. cap. Quanquam, de codicillo 3. & alia ipsius vltima voluntate: pro quo aliquot auctores Couarr. refert lib. 3. variarum resol. cap. 3. num. nono. Ratio vero est, quam habet Syluest. in verbo vsura 9. quæst. 7. quod talibus, nomen testamenti conueniat large, quodque facile esset alioqui eludere prædictam constitutionem. Excipit autem ibidem Syluest. legata ad pias causas, facta ab vsurario manifesto, cui euita de eidi-

Pœnitens, datis contritionis signis. Quod enim talis, ad nimiam suam subsidium sine alterius præiudicio facit, non est censendum lege canonica improbatum. Excipit etiam donationem inter viuos, factam actu distincto à testamento, nisi esset de media, aut maiori bonorum parte, quæ censeretur facta in fraudem.

Aduerit 2. ex eodem Sylu. in seq. quest. 9. hanc pœnam non habere locum, quando est quidem mutuo datum ad vsuram, sed nihil receptum: habere vero locum: etiam si dictus vsurarius quidquid exigitur ab eo in prædicto cap. Quanquam, voluerit præstare, sed non potuerit morte præuentus, prout idem in quest. 14. atque alij quos Couarr. refert loco citato, annotant. Immo etiam si iusserit satisfieri, & hæredes post mortem ipsius idoneam cautionem dederint, vt idem Syluester notat quæst. 10. talis pœna locum adhuc habet; non tantum quoad testamentum, quod factum fuerit post vsuras acceptas: sed etiam quoad factum ante illas; si testator mortitur manifestus vsurarius (ex eodem in quæst. 11.) non item si primo fuerit manifestus vsurarius, & deinde egerit pœnitentiam, modo supradicto: quantumcumque postea fiat vsurarius occultus, vt idem etiam habet in sequ. quest. 13. Hæc omnia approbans Lud. Molina in memorata disput. 334 post medium, præmittit notatum dignum: nempe validum esse testamentum illius vsurarij qui ante mortem non erat notorius, etiam si post mortem sufficiens probetur ipsum exercuisse vsuras, eaque de causa ipse damnetur, & hæredes ipsius præcipiantur restituere, si que erimen fiat notorium. Ratio est: quia cum testamentum confirmetur morte testatoris, si hæc ante mortem nec mortis tempore impedimentum habuit, nec testamentum ipsius validum effect, manet sane post mortem validum.

98. Octaua pœna habetur ex cap. 1. De vsuris in 6. vbi statuitur, vt nec collegium, nec vniuersitas, nec quæcumq; singularis personæ, cuiuscumq; status sint, vel conditionis; alienigenis & quibuscumq; non oriundis ex eadem repub. qui publice exercent aut exercere volunt vsuras, permittant domos conducere, aut conductas habere vel alias habitare in suis terris, sed intra tres menses expellant eos; in posterum nunquam admittant. Alioquin contrarium facientes Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ipso facto sint suspensæ: ceteri vero Ecclesiastici inferiores sint excommunicati, & collegium, vel vniuersitas, ipso facto interdicitur. Sique animo indurato per mensem interdictum sustinerint, ipsorum quoque terræ subiacent eidem Ecclesiastico interdicto, quousque vsurarios eiciant. De laicis autem præcipitur ibidem, vt ipsi ab Ordinariis suis omni cessante privilegio, compellantur per censuram Ecclesiasticam. Vnde non sunt ipso facto excommunicati per eam constitutionem: sicut sunt illi de quibus sancitum est in Clement. De vsuris: vt communicates, earum potestates, Iudices aut quicumque alij Officiales, qui condiderint, scripserint vel dictauerint statuta quibus vsuræ permittantur, aut solui compellantur, vel repeti prohibeantur postquam fuerint solutæ: sint eo ipso excommunicati: similique pœnæ subiacent, qui scienter iudicare præsumpserint vt vsuræ soluantur, aut vt non restituantur quando repetuntur, postquam solutæ sunt. Itemque vt nisi prædicta statuta intra tres menses ab iis deleantur, qui ea delere possunt, sint eo ipso excommunicati: atque vt ij qui vel ea, vel similem consuetudinem seruauerint, eandem pœnam incurrant.

99. Nona pœna est: vt vsurarius manifestus repetere non possit in foro exteriori vsuras quas alius ab ipso iniuste extorserit, nisi prius quas ipse extorserit, restituat, ex cap. Quia frustra, & ex cap. Michael, De vsuris. Quod tamen fallit in Clerico, vel procuratore repetente vsuras à se solutas nomine Ecclesiæ: auditur enim sic repetens, quantumuis & ipse sit vsurarius. Id quod notat ex Panor. Sylu. Vsuræ, 9. quæst. 4. versu Nona pœna.

Decima pœna est: vt quamuis vsurarius cedat omnibus bonis, eius tamen necessitati nõ subueniatur beneficio talis cessionis: quæ tantum instituta est in commodum illorum qui debita contraxerunt bona fide: de quorum numero vsurarius censeri non potest. Hanc ibidem consequenter habet Sylu. cum Angelo Vsuræ 2. §. 16. ex glossa ad cap. Cum tu, De vsuris, verbo in facultatibus. Admonet vltimus Syluester in

sine eiusdem quæstionis ex communi Doctorum sententia, vsurarium, quia restituere tenetur ad modum raptorum; debet restituere non modo acceptum, sed etiam fructus omnes ex eo perceptos, aut qui percipi potuerunt à vero domino. Cæterum quando agitur in foro externo de vsura, quam aliquis commisisse præsumitur, per censuram cogi debet exhibere libros suarum rationum, vt res melius cognoscatur, ex Clement. vnica De vsuris, §. Cæterum.

CAPVT X.

De petentibus mutuum ad vsuram, An redderet in eos ius vsuræ malitia.

SVMMARIVM.

- 100. Diuersa sunt, aliter inducere in peccatum, & vi peccato a terius.
- 101. Accipere mutuum sub vsura non est de se peccatum: est autem inducere aliter ad taliter dandum.
- 102. Non tantum cum necessitate, sed etiam cum commoditate rationabiliter expositis, potest absolute mutuum ab eo qui existimatur non daturus, nisi sub vsura.
- 103. Sine necessitate, aut alia rationabili causa prædictam petitionem facere, peccatum est.
- 104. Non est in extrema necessitate aliter subuenire, si daretur potest subueniat, saltem mutuum dando sub vsuris.
- 105. Duo modi quibus intelligi potest, & secundum quem conscribi debeat verum.
- 106. Modus secundum quem negari debet esse verum.
- 107. Vt petere, sic & soluere vsuræ peccatum est, si rationabili causa non excuset.

DE petentibus mutuum ad vsuram, vnica difficultas occurrit: An ipsi peccent sic petendo. Ad cuius explanationem prænotandum est: aliud esse inducere aliquem ad peccatum & aliud vt peccato alterius. Nam inducere ad peccatum, est cooperari peccato, quod intrinsece malum est, nec licere potest, etiam si quis ad peccandum paratus sit cum per id saltem ostendatur approbari, ac placere peccatum. Vt vero peccato alterius, est peccatum quod alius facere decreuit, ordinare ad aliquod bonum: quod quidem licitum est: cum vtens peccato alterius, non cooperetur peccato, sed præsupponat peccatum esse: sicut & vniuscuiusque rei vsus, præsupponit ipsam existere. Atque hoc ita constitutum, difficultas proposita explicatur ad nostrum institutum accommodata, sequentibus propositionibus.

Prima est: Accipere mutuum sub vsuris non esse de se peccatum. Hanc Caiet. in verbo Vsuræ, cap. penult. probat; quia id non est aliud, quàm agere mutuum: id est, ad mutuum actiue concurrere, & pati vsuram, id est, passiuè ad vsuram concurrere, quorum neutrum de se malum est. Quanquam potest esse circumstantia illicitum reddi; vt si quis ea via ad alienum contrahat in præiudicium vxoris, filiorum, aut priorum creditorum; tunc enim delinqueret, etiam mortaliter, vt iuxta tradita per Sotum in 6. De iust. l. art. 5. habet Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 263.

Secunda propositio est: Petere mutuum sub vsuris inducendo mutuantem, peccatum est mortale. Probatur; quia tenetur quilibet ex charitate peccatum à proximo remouere, Ergo contra charitatem grauius peccat, qui non tantum non remouet, sed proximum ipsum ad peccandum inducit: præsertim cum id sit peccato ipsius cooperari, in illudque consentire: atque adeo pariter peccare, iuxta D. Paulum ad Romanos cap. 1. in fine. Ita aliis citatis habet Nauar. in præced. num. 262. Id quæ latius notum est ex iis quæ latius de scandalo disputari solent. Vide dicta in præced. lib. 14. c. 4.

Tertia propositio est: qui mediocriter pecunia indiget, aut ad notabile lucrum faciendum ex sua industria, aut ad vitam negotiatione sustentandam, aut ad aliam necessitatem, vel penuriam qua premitur, subleuandam; nec facile potest illam aliunde habere, etiam si nequeat mutuum sub vsuris petere modo antedicto; potest tamen petere simpliciter, quantumuis intelligat, eum à quo petit, responsum, se nõ aliter daturum, quam sub vsuris. Probatur quia quod sic petitur bonum est, puta mutuum: sique inde sequatur malum

malum, puta dari ad vsuram, id se quitur tantum ex malitia mutuantis, cui nulla ratione petens cooperatur, cum tantam vtatur iure suo per medium de se licitum: bona intentione prouidens suae necessitati. Quae doctrina est D. Thomae 2. 2. qu. 78. art. 4. quam sequuntur Caiet. Sorlus & Nauar. locis cit. aliique passim. Eam vero D. ipse Thom. confirmat exemplo eorum qui ad euadendam mortem ( vt illi qui Ieremias 41. Ismaeli dixerunt, Noli occidere nos, quia thesauros habemus in agro ) latronibus indicant sua bona, quae illi non possunt capere sine peccato.

Quinimo ex Diuo Antonino secunda parte titulo primo c. nono, §. 14. quem Nauarrus citat in sequi. nu. 263. in casu de quo agimus, si videret vsurarium non aliter daturum mutuo nisi offerat illi vsuram, non esset peccatum petere hoc modo. Da mihi mutuo 100. & restituum tibi itto. Quod dicitur quamuis videatur Nauarro parum securum, illud tamen non damnare non ausim: cum in eo quoque nihil aliud fieri videatur; quam ex causa rationabili offerre vsurario id quod scitur quidem futurum ei occasio peccati, sed ex sua tantum malitia. Neque enim petitur, quod nequeat ab ipso dari sine peccato, quia id non est dicere, Da mihi ad vsuram, sed tantum est ostendere animum paratum ad accipiendum sub vsuris, si aliter dare nolit. Quod si quis id securum non esse cum Nauar. putauerit, ablineat ab eo.

Extremum putat Sylu. vsura 7. qu. 1. non esse licitam, praedictam petitionem, nisi fiat pro opere licito, & necessario: itaut peccet petens pro negotiatione facienda lucrum tantum gratia, non autem petens ad necessariam sui, aut suorum sustentationem. Sed videtur teneri posse cum Caiet. 2. 2. qu. 78. art. 4. in principio, & Angelo vsura 2. §. 2. licitam esse non tantum quando quis perit propter suam vel alterius necessitatem, sed etiam quando propter utilitatem (notabilem intellige, itaut ei incumbere, rationi sit consentaneum prudentis arbitrio) sicut & ex Soto lib. 5. De iust. & iure q. 1. art. 5. propter necessitatem, quae tantum sit conseruandus status decentiam, & ornatum. Namque talis quoque causa est rationabilis: propter quam in re de se licita, possim vt iure meo, etiam si inde alius per suam malitiam accipiat peccandi occasionem.

Quarta propositio: Is, qui absque vlla necessitate aut rationabili commoditate mutuum, etiam simpliciter, peteret ab eo quem fecit exacturum vsuram, quantumcumque illum inueniat iam habitualiter paratum ad ita mutuandum, censendus est peccare. Probat: quia lege charitatis quisque tenetur sub mortali vitare peccatum mortale proximi, si sine graui suo incommodo, & molestia, id potest. Ergo a fortiori tenetur non offerre nouam peccati occasionem. Vnde (quidquid locis cit. contradicere videantur Caiet. & Sotus) existimari tenendum esse cum Syluestro in cit. quaest. 1. peccare mortaliter eum, qui ad opus vanum, & inutile vt ad otiose ludendum vel epulandum, a d. vana spectacula, & nugas alias petit mutuo pecuniam ab eo, quem fecit non nisi sub vsura daturum. Idem sentit Molina De iust. & iure, to. 1. tract. 2. disput. 335. versus Virum autem: excipies casum, in quo, ceteris eiusdem status concurrentibus ad aliquid eiusmodi exhibendum, indecorum esset talem non concurrere simul cum eis. Ratio vero quae pro Syluestro facit, est: quia talis non tantum vacat rei venialiter illicitae, sed etiam peccandi materiam proponit proximo, perinde atque puella quae sine necessitate exhibet se conspiciendam ei, quae licet occasionem peccandi inde arripitur. Videri possunt tradita a nobis de scadalo in superius memorato cap. quarto.

Quinta propositio (quae secunda praecedentis explicationem quandam continet) est: Eum qui non vult aliter extreme indigenti subuenire, licitum esse ad hoc saltem inducere, vt subueniat sub vsuris. Hec probatur: quia minus malum est, quod is vsuras recipiat, quam quod alterum occidat, vt censetur non subueniendo extreme indigenti, iuxta illud dist. 86. cap. Pasce fame morientem: quisquis enim pasceudo hominem seruare poterat, si non paupilli, occidisti. At cum quis dimoueri non potest ab executione maioris mali, licitum est suadere ei vt exequatur potius minus malum. Ita post Innoc. & Paucor. ad c. Super eo De vsuris, Angelus vsura 2. §. 1. Sylu. vsura 7. quaest. 1. in fine & Caiet. 2. 2. quaest. 78. art. 4. communitateque receptam sententiam esse notat Nauar. in

Enchir. cap. 17. num. 263. Et probat: quia id non est inducere proximum ad peccandum, sed volenti grauius peccare, consulere vt minus peccet, nempe potius peccatum vsurae committat quam homicidii, sicque ex duobus malis minus eligat. In eade sententia fuisse De Angulino, patet ex ipsius verbis quae referuntur 33. qu. 2. cap. Si quod. Facturus est quod non licet (puta vel vxorem occidere vel dimittere) iam faciat adulterium, vt non faciat homicidium, &c. Porro de tota hac re plenius Adrianus quodlibet 3. qu. 2. & post eum Sotus lib. 6. De iust. & iure, quaest. 1. art. 5. & Petrus Aragonius ad cit. D. Thomae art. 4.

Vbi recte notat duobus modis posse intelligi, quod citati auctores dicunt in casu extreme necessitatis licitum esse inducere vsurarium ad mutuandum sub vsuris: vt sic impediatur a perpetratione maioris mali, quale est indirecte occidere laborantem extrema ipsa necessitate, nolendo ei subuenire. Prior modus est, vt nihil aliud sit quam auertere animum vsurarij ab illo maiori malo, exponendo ei quemadmodum suae cupiditati habendi satisfacere possit, & simul maius illud malum homicidii vitare. Quod quidem est commissuro maius malum, offerre materiam minoris mali, vt dimittat perpetrare maius. Posterior modus est, vt inducere vsurarium ad dandum sub vsuris; cum non vult aliter extreme indigenti subuenire, non sit tantummodo illum auertere a maiori malo, proponendo ei minus: sed etiam ei vere consulere id ipsum minus malum, si non simpliciter, saltem comparate, nempe si nolit aliter indigenti subuenire, immo velit mortem indirecte illi inferre, nisi ei dentur vsurae, has accipiat, nec se illo alio grauiori crimine contamine. Quoad priorem autem modum posse propositioni allatae locum esse, hinc patet: quia in ea re tantum certantur vitatio maioris mali, & propositio minoris: quatuor illam esse licitam de se patet. Idemque de hac (licitam inquam esse) probatur ex eo, quod non sit inductio ad peccandum, sed potius ad culpam ex aliqua parte minuendam: atque ea fiat iusta de causa, bonaque intentione, neque detur per eam scandalum, sed accipiat ab vsurario: cui liberum est, immo tenetur ab vtroque tali malo proposito abstinere. Istaque ratione memorati Auctores congruenter cap. Offerebat, 32. quaest. 7. a peccato excusant illos qui Ieremias 41. Ismaeli dixerunt se habere thesauros in agro: itemque Loth Gen 19. cum indicant Sodomitis se habere duas filias virginis quas ad ipsos educeret, & Elias 3. Reg. 18. cum Sacerdotibus Baal. proposuit vt sacrificium facerent idolo Baal. Veruntamen cauendum est magnopere, ne tale quid fiat cum cuiusquam tertii detrimento salutis, vt recte docet loco cit. Adrianus: qui propterea monet Loth debuisse persuasum habere filias suas tantae virtutis esse, vt in peccati turpitudinem non essent consenturae: nec aliter, quam per vim absolutam oppressae, manerent mente incorruptae: quod fieri posse constat per tradita in memorata causa 32. q. 5. per totam.

Quoad posteriorem modum vero, ita nimium vt propositionis sensus sit, licitum esse suadere vsurario vt subueniat extreme indigenti, sique nolit aliter, saltem id fiat dando mutuo ad vsuram, negandum est tali doctrinae locum esse: quia, quod ad peccatum attinet, nihil interest inter consilium, & executionem, si vno eodemque modo se habeant ad obiectum illius. Quare sicut is peccat qui facit minus malum, etiam si faciat ad vitandum maius (cum nunquam sinit facienda mala, ne quidem vt inde eueniant bona iuxta Apostolum ad Rom. 3. ver. 8) peccat similiter is, qui consilium minus malum, etiam si faciat ad vitandum maius: cum sic ipse quoque in malum consentiat illudque approbat. Nec est, quod dicatur id esse tantum consulere alicui, vt potius minus malum, quam maius faciat: quia recte sequitur: Hic consilium potius hoc malum, Ergo consilium hoc malum.

His ad extremum addendum est, quod Gregor. a Valen. 2. 2. disput. 5. quaest. 21. pun. 4. vers. iam. de 2. capite, tangit: id esse iudicium de petitione mutui sub vsuris, & de solutione vsurarum, vt sicut peccatis qui absque rationabili causa sub vsuris petit mutuum ab vsurario, ita etiam peccet is qui sine rationabili causa soluit vsuras, cum similiter cooperetur peccato vsurarij, quod is accipiendo aliquid supra sortem, perinde committit ac id ipsum exigendo.

CAPVT XI.

De peccato simonia vniuerse.

SVMMARIVM

- 108 Tractantes de simonia.
- 109 De nomine simonia.
- 110 Definitio simoniae, indicans tres condiciones ad eam requisitas; & quae voluntas requiratur ad eandem.
- 111 Quae res spirituales aut spiritualibus annexa conferantur materiae simoniae.
- 112 Non est simonia, a. res & scientias naturales docere pro pecunia.
- 113 Solutio eorum quae obici possunt in contrarium.
- 114 Spirituale dicitur, tum per essentiam, tum per causam, tum per effectum.
- 115 Annexum spirituale dicitur, tum antecedenter, tum concomitantem, tum consequenter.
- 116 Varietas eorum quae spiritualibus annexa sunt.
- 117 Regulae aliquot notandae ad iudicandum quando committatur simonia.
- 118 De accipitis in sustentationem per eum qui spiritualia exercet.
- 119 Quas operas sua locare possit exercens spiritualia.
- 120 Documenta notanda ad iudicandum quae ratione committatur simonia.
- 121 Duo requiruntur ad venditionem & emptionem, quae committatur simonia.
- 122 Non committatur simonia, dando pure spirituale pro pure spirituale.
- 123 Aliqui tres modi quibus sine simonia dari potest temporale pro spirituale.
- 124 Quatenus sine simonia detur temporale pro spirituale ad redimendam venditionem.
- 125 Redemptio iusta vexationis, quae temporale datur pro spirituale, non est licita.
- 126 Praeuenire iniustam vexationem aperte futuram quando sit licitum.
- 127 Non licet praeveneri certo iniustam; nec eam de qua constat, an iniusta sit vel iniusta.
- 128 Pretium in redemptionem vexationis accipiens, quando in eo committatur simonia.
- 129 Redemptio vexationis, cum spirituale non habet annexum temporale conditum, quomodo excusetur a labe simoniae.
- 130 Vexatus per se, cum habet ius ad aliam certum, potest vexationem sine simonia redimere.
- 131 Secus si ideo molestetur, quod habeat incertum.
- 132 An necesse sit prius recurrere ad Superiorem, quam vti redemptione vexationis.
- 133 De redemptione vexationis, qua Ecclesiae proficitur indignis, quid sit tenendum.
- 134 De consuetudine accipiendi temporale pro spirituale.
- 135 Eam non excuset pactum praecedens exhibitionem spirituale.
- 136 Excusare autem potest exactorem temporale, post exhibitionem spirituale.
- 137 Qualiter exactio temporalis pro spirituale cobonestur per consuetudinem.
- 138 Committitur simonia dato spirituale in compensationem obsequii pecunia estimabile.
- 139 De ratione qua potest sine simonia, Praelato obsequium exhiberi ad obtinendum ab ipso Ecclesiasticum beneficium.
- 140 Quae ratione sit, aut non sit simonia dato beneficium, pro obsequio exhibito, aut exhibendo in Ecclesia veritatem.
- 141 Quando sit simonia vel non sit dare spirituale ob munus a lingua, praesertim.
- 142 Dare beneficium principali ratione ob solas preces, aut favorem humanum, quodnam peccatum sit, si non sit simonia.
- 143 Non est simonia conferre alicui beneficium ratione consanguinitatis.
- 144 Quale peccatum sit tali ratione conferre digno.
- 145 Non est simonia ob metum conferre beneficium, nisi collatio resolvetur in commodum temporale.
- 146 Simoniacum est sponso deponere spirituale contra temporale.

- 147 Simoniacum committitur in tuo dante pecuniam alteri ea lege, ut sibi conferat beneficium.
- 148 Trias requisitae ad transactionem; & quod haec sit simoniaca quando per eam temporale pro spirituale remittitur aut retinetur.
- 149 Quod non sit, quando spirituale pro spirituale remittitur aut retinetur.
- 150 Nisi vnum sit mere spirituale, & alterum annexum spirituale, aut vnum sit annexum spirituale antecedenter, & alterum consequenter.
- 151 Quando in transactione committatur simonia, per pecuniam compensando excessum, quo vnum ex eis super quibus transigitur superat alterum.
- 152 Dare aliquid alteri estimabile pecunia, ad ipsum inuitandum ad vsum spirituale, non est simoniacum.
- 153 Diuisio simoniae in mentalem, conventionalem, & realem.
- 154 Alia diuisio in prohibitam iure naturali, & prohibitam iure canonico.
- 155 Tres modi quibus contingit simonia pure positiva.
- 156 Responsio quae fundamentum Durandi existimant nullam dare simoniam positam.
- 157 Notanda praxi de simonia confidentiali.
- 158 Talis datur, tum naturalis, seu iure naturali prohibita; tum positiva, seu prohibita iure canonico.
- 159 De Bulla à Pio quinto aduersus talemlum edita.
- 160 Duae reliquae diuisiones simoniae.
- 161 Simonia peccatum est de se mortale gravissimum.
- 162 Rationem habeat tum auaritia, tum iniustitia, tum peccati contra charitatem.
- 163 Item quae rationem sacrilege irreligiositatis.
- 164 Quomodo repugnet simonia iuri tum naturali, tum positivo; tam diuino quam humano.
- 165 Quae ignorantia excuset à peccato simoniae.
- 166 Quomodo materia paruitas ab eodem excuset vel non excuset.
- 167 De difficultate, An necessitas ab ea excuset: diuisa Doctorum sententia.
- 168 In extrema necessitate circa spiritualia vexatus iniuste, quando possit vexationem redimere dato aliquo temporale; & quando possit.
- 169 Quomodo sine simonia vigente extrema aut gravis necessitate, dari possit temporale ad consequendum spirituale.

DE simonia agitur in iure Canonico causa prima ferretotam: & in reliquis eiusdem iuris libris, titulo Desimonia: & pariter à Canonistis. Item quae à Summulariis in verb. Simonia: à Theologis praeterea in 4. dist. 25 à D. Thoma & interpretibus ipsius 2. à. qu. 100. à D. Anton. 2. parte tit. 1. cap. 4. & 5. ab Adriano in quodlibeto nono à Caiet. in 2. tom. opusculi tract. à Soto in libro 9. De iust. & iure quae 5. 6. 7. & 8. à Francisco à Victor. in relect. De simonia, ab Alphonsio à Castro aduersus haereses, verbo Simonia: à Nauarr. in Enchir. cap. 23. à nu. 99. & pluribus aliis recentioribus inter quos nouissime illius explicationem fuisse persecutus est Franciscus Suarez, in opere de virtute religionis, tractatu tertio, libro quarto. Quae autem vniuerse pertinent ad rationem iudicandi de illius malitia, complectemur aliquot questionum explicatione, quibus subiiciemus pertinentia, tum ad poenas, quae ob eam incurruntur: tum ad varias species seu modos.

QVASTIO I.

Quid sit simonia.

QVod attinet ad quid nominis: dicta est simonia à Simone mago, qui primus commisit hoc peccatum in noua lege (Act. 8.) volendo non tantum emere, sed etiam potestatem vendere donum Dei, ut declaratur in cap. Saluator 11. quae 3. Saepe etiam in iure canonico, vt 1. quae 1. cap. 3. 4. 5. & 11. dicitur simoniaca haeresis, non quod simonia natura sua sit haeresis, aut semper cum haeresi communcta: sed quod in illo suo auctore Simone Mago coniuncta fuerit cum haeresi: quod quidem ipse existimauit (vt illi in cit. cap. 8. D. Petrus exprobat) donum Dei pecunia possideri. Quam haeresim D. Gregorius relatus in cap. Cum liqueat. 1. quae 1. ait ante omnes radice pestifera fuisse repleta. Accedit, quod vt habet in cit. quae 1.

quæst. 100. art. 1. ad 1. D. Thomas, simoniacus factio hæresim hoc nomine proficitur, quod agat perinde ac si existimaret se dominum esse doni spiritualis: vt pote illud vendens, alienansive à se. pro pecunia. Id enim hæreticum est. Quamquam tamen, de hæresi, talis damnandus non est: nisi reuera intellectu credat rei spiritualis dominium pro pecunia acquiri, & in alium transferri posse: ad instar rerum venialium: cum non nisi Spiritui sancto illa sit accepta ferenda. Videri potest Suarez in memorato lib. 4. sub initium.

110. Quod ad in: ad quid rei: illud tam Theologi quam Canonistæ, cum D. Thom. in eod. art. 1. & cum glossa ad initium primæ causæ, explicant hac definitione, Symonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum. Per quam definitionem indicantur tria necessaria vt simonia committatur. Primum est voluntas studiosa, vbi voluntatem accipere pro voluntatis actu, qui solus peccatum est. Et adverte eum nō modo cū actu externo coniunctum, sed etiam sine illo posse ad rationem simoniæ sufficere, vt communiter (contra glossam ad cap. Confutere, verbo Voluerunt: & ad cap. finale, verbo Affectu, De simonia) Theologi docent ex eo, quod aliqui ne ipse quidem Simon Magus fuisset simoniacus: quia illius voluntas emendi fuit sine actu externo, cum D. Petrus nihil ab ipso acceperit. Quamquam ex Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 100. dici potest glossam citatam nihil significare aliud, quam quod sola deliberata voluntas, vendendi aut emendi rem spiritalem, non sit simonia, quam puniat Ecclesia, que de externis tantum iudicat. Nam Canonistæ communiter de simonia tractant tantum in ordine ad forum externum, in quo non puniuntur internæ voluntates peccandi nisi ad actum opulve externum peruenient.

Quod vero additur studiosi, intellige non quod ad simoniam requiratur vt ex studio, id est, ex malitia, vel de industria, ac dedita opera, facta sit emptio, vel venditio rei spiritualis, sed quod facta sit ex deliberatione (sine qua peccati rationem non haberes) ita ut studiosa voluntas idem sit, ac actus voluntatis deliberatus. Colliges vero ex hac conditione nō committi simoniam, cum aliquid spirituale emitur, aut venditur ex ignorantia probabilis, nec item quādo quis promittit se aliquid temporale daturum pro re spirituali (quod aliqui ad simoniam suffi. eret ex cap. cum essent, De simonia.) si non habeat voluntatem præstandi promissum. Nam, vt recte notat Caier. in cit. tract. 9. quæst. 2. vbi deest emendi voluntas, ibi secundum veritatem emptio non est. Atque in eo casu, sicut deest voluntas præstandi, ita secundum veritatem deest voluntas emendi, tantumque adest voluntas faciendi fraudē.

Secundum necessarium vt simonia committatur, est res spiritualis, vel annexa spirituali, quæ constituitur materia circa quam simonia ipsa committitur, in sequenti quæst. consideranda. Tertium est emptio, & venditio: quo nomine intelligitur omnis contractus non gratuitus, seu factus interueniente pretio aliquo, vel re pretio æstimabili: ita ut eo comprehendatur omnis transactio, permutatio, locatio, nominatio præsentatio, electio, confirmatio, renunciatio, remissio, & missio in possessionem, itemque ommissio eius generis, cuius est illa, qua quis pretio recepto omittit aliquem ordinare vel absolueri, vel eligere, vt colligitur ex cap. Nemo, De simonia: & ibidem ad verbum Celest. glossa colligit. Quoniam autem tertium istud, modum ac rationem continet, qua simonia committitur, vt plenius intelligatur, tractabitur tertia sequens quæstio.

## QVÆSTIO. II.

### Quænam sit materia simoniæ.

111. Materiam simoniæ, seu id in quo simonia committitur, esse rem spiritalem, aut spirituali annexam omnes admittunt: annotat Franciscus à Vict. in 1. parte relect. De simonia num. 3. Idque merito, vt ipse probat per illud A. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Pro pleniore autem intelligentia, notandum est primo, nomen quidem Spiritus, à quo dicitur spiritualis appellatio, late patere iuxta tradita eundem auctorem in seq. n. 4. & Nauar. in Enchir. cap. 23. n. 99. ac Sorum li. 9. Diu. iust. & iure q. 147. §. 5. art. 1. p. 1. §. 2. sed rem spiritalem hic specialiter sumi, vt à Spiritu sancto appellatio-

nem accipit, prout Caier. in notat in verbo Simonia sub initium: vt idem sit, ac res quæ haberi non potest naturæ viribus, sed Spiritu sancti dono. De qua illud Math. 10. Gratis accepistis, gratis date, aptissime intelligitur: præsertim cum A. 10. 8. Simon Magus à quo simonia est nominata in eo peccauerit, quod voluerit emere donum Spiritu sancti. Et in veteri Testamento, vbi cumque reprehenditur emptio, & venditio, agatur de aliquo spirituali; vt Numer. 22. ver. 23. & 2. Petri 2. versu 16. quod Balaam pro spiritu prophetico accipere voluerit pretium à Balac rege Moabitarum: & 3. Reg. cap. 13. in fine, quod Ieroboam pro authoritate Sacerdotali, pretium acceperit, & 4. Regum cap. 5. Giezi munera acceperit pro gratia sanitatis. Quæ omnia sunt spiritualia, eo modo quo dicimus.

Atque hinc sequitur ad dubitationem, sitne simonia accipere pretium pro tradenda, aut docenda naturali arte vel scientia (de qua in vtramque partem auctores referunt à Vict. in seq. num. 5. & Sotus in citata pag. 2. quamque late tractat Suarez in memorato lib. 4. cap. 8.) sequitur inquam, respondendum esse negatiue, vt iidem & Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 100. respondent: quia scientiæ, & artes naturales quamuis gignantur in nobis dono Dei, tamen vsu & exercitio nostro acquiruntur interueniente generali Dei concursu. Immo quantumuis speciali Dei miraculo eas quis obtinisset, non committeret simoniam; quia per accidens est, quod illæ taliter acquirantur; nec id impedit quin eiusdem speciei sint cum aliis scientiis & artibus, quæ nostro labore acquiruntur: sicut quod Adam fuerit creatus à Deo, non impediuit quin fuerit eiusdem speciei cum Abel, qui genitus est ab ipso. Et certe si quis per miraculum à Deo accepisset vires corporis ad portandum vel aliud faciendum: sine simonia liciteque posset accipere pretium pro portando, vel faciendo illud aliud. A pari ergo poterit quis pro docenda naturali scientia, etiam per miraculum acquisita, pretium accipere, quantumuis sit Theologia; cum & ipsa numeretur inter naturales scientias, quæ labore & doctrina comparantur.

113. Quod autem in contrarium afferri potest ex cap. 1. & 2. de magistrali illicitum esse pro docendo, aut pro licentia docendi alicui data, pretium exigere; referendum est ad eos qui tenentur gratis docere, quia illis ea de causa attributum est Ecclesiasticum beneficium, aut aliud salarium sufficiens; atque ad eos, qui pro danda licentia docendi; prætextu sui officij aliquod pretium non debitum extorquent ab inuito: quod peccatum est non simoniæ, sed concussionis, quemadmodum notant in verbo Magister, Angelus, num. 15. & Tabiena num. 11. ac Sylu. in verbo Doctor quæst. 11. Illud præterea Proverb. 23. Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam: non indicat simoniam, aut aliud peccati esse, docere pretio, cum suadeat veritatem emere, sed sapientiam & doctrinam pluris esse faciendam quamuis pecunia.

114. Notandū secundo, spirituale dici tripliciter: primo per essentiam; prout dicuntur: tum gratia qua Deo grati sumus: tum virtutes supernaturales, vt fides, spes, charitas, & aliæ diuinitus infusæ: tum Spiritu sancti dona: vt prophetia, gratia sanitatum, & cætera quæ Apost. commemorat in priori ad Corinth. cap. 12. & quæ dici solent gratiæ gratis data: tum demum characteres, qui in annua quorundam Sacramentorum susceptione imprimuntur. Secundo, dici spirituale per causam: nempe quia est causa gratiæ & virtutum supernaturalium, sicut sunt omnia Sacramenta instituta à Christo in noua lege. Tertio, dici spirituale per effectum: vt dicantur omnes actus & officia quæ exi. centur potestate supernaturali: vt prophetare, facere miracula, ex. omunicare, suspendere, absolueri à censuris, aut à peccatis, & quemcumque actum Sacramenti à Christo instituti exercere, ac etiam dispensare in votis.

115. Notandum est tertio, annexum spirituali (quo nomine significatur res natura sua temporalis, sed coniuncta cum eare spirituali de qua nobis sermonem hic esse præmonimus) dici quoque tripliciter: nimirum antecedenter, concomitantem, & consequenter. Dicitur autem antecedenter spirituali annexum, quod ad spirituale requiritur, tanquā præuium & dispositio: vt ius nominandi & præstandi Clericum promovendū ad beneficium, & dignitatem Eccl. siasti am:

item Calices consecrati, altaria, templa, vestes benedictæ, quæ ut dispositiones quædam requiruntur ad actus sacramentales; item ius quod Christianus habet ut sepeliatur in Ecclesiâ; & ut particeps sit precum Ecclesiæ, quæ sunt pro mortuis. Dicitur vero comitanter annexum spirituali, quod comitatur ipsum spirituale: vt labor corporis, quem Ecclesiasticus suscipit in exercendo aliquo actu Sacramentali; talis enim comitatur sacramentum, cum huius administratio illum omnino exigit. Dicitur demum consequenter annexum spirituali, quod requirit vt in recipiente præcedat aliquid spirituale: sicut ius habendi beneficium, vel exigendi decimas, oblationes, & similia: ius concionandi, requirit Ordinem in eo qui id ipsum ius habet.

116.

Notandum est quarto, inter ea quæ annexa sunt spiritualibus, nonnulla esse iura quædam, in personis residètia: vt potestates quas aliqui habent nominandi, exercendi, aut confirmandi Clericos promouendos ad beneficia Ecclesiastica. Alia vero esse actus & officia, quæ ex prædictis iuribus oriuntur: puta nominare, præsentare, &c. Alia demum esse res quasdam: sicut sunt aqua vel candelæ benedictæ, reliquiæ Sanctorum, calices, altaria, & aliæ id genus res: quarum nonnullæ dicuntur benedictæ quæ verbis tantum, *cetera quædam eorum formula præscripta ab Ecclesiâ*, benediciuntur: vt aqua, fructus terræ, vestes, candelæ. Nonnullæ autem dicuntur consecratæ: quæ præter benedictionem quæ fit verbis, habent etiam aliquam vñctionem ex oleo benedicto, seu chrismate factam: vt calices, altaria, & similia. Quam benedictionis aut consecrationis formam ipsos amittunt, cum ita dissoluantur ac vastantur, vt amplius seruire nequeant ad illos vsus sacros ad quos sunt benedictæ vel consecratæ. Alia autem res Ecclesiasticæ, quæ nullam habent benedictionem, vel consecrationem, ex Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 99. *versa Ex quo*, non censentur annexæ spiritualibus sufficienter ad committendam in eis simoniam: quamuis dicantur sacra hoc sensu; quod vel seruiant ad sustentationem aut aliam necessitatem sacrorum ministrorum, vel ad ornatum Ecclesiæ, vt fructus beneficiorum iam collecti, ac panis, vinum, & animalia, aliaque huiusmodi quæ solent Ecclesiasticis officii à fidelibus, pietatis studio. Item libri, v'recoli, aulæ, candelabra, & huiusmodi alia, quæ destinata sunt vsibus Ecclesiæ, & ideo sacra dicuntur; illaque furando sacrilegium quidem committitur, non tamen simonia.

Præter hæc autem ad iudicandum qua in re committatur simonia, obseruandæ sunt aliquot regulæ, quæ in verbo Simonia à Caiet. & ab Armilla traduntur: in quibus præsupponendum est simoniam committi, id vendendo & emendo, quod nec vendi, nec emi de se potest: sed vt gratis à Deo acceptum, gratis dari debet. iuxta illud Math. 10. *Gratis accepistis, gratis date*. quo simonia ipsa à Christo prohibetur.

*Regula iudicandi quæ in re simonia committatur.*

117.

**P**rima igitur est: Res pure spiritualis nullo modo emi vel vendi potest. Hæc patet ex memorata Christi prohibitione.

Secunda est: Nulla res ex spirituali & corporali mixta emi vel vendi potest ex parte illa, quæ spiritualis est, quantumcumque spiritualitas sit modica. Ex ea parte vero qua corporalis est, vendi quidem, & emi aliquando potest (prout sequens regula declarabit) non tamen maiori pretio, ratione spiritualitatis annexæ: vt calix consecratus vendi quidem potest, non tamen plurius quam si non esset consecratus. Hæc (*quam expresserunt tum Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 99. in fine, tum Sotus lib. 9. De iust. & iure in fine quest. quintæ*) priori ex parte ex eadem Christi prohibitione: ex posteriori parte vero, satis patere potest ex duabus sequentibus regulis.

Tertia est: Nulla res ex spirituali & corporali mixta vendi, vel emi potest absolute, si spirituale in ea sit principale, & corporale sit accessorium: prout labor corporalis accessorius est celebrationi Missæ, prædicationi Euangelij, & collationi Ordinum.

Quarta est: Si in re mixta dicto modo, corporale contra, sit principale, & spirituale sit accessorium (vt contingit in rebus sacris) ea vendi ac emi absolute potest: nisi iudice po-

situo prohibeatur. Cuius vtriusque regulæ idem est fundamentum: nempe quod congruat, accessorium sequi naturam principale, ex regula 4. iuris, in 6. Quo fit, vt quando principale vendi & emi non potest, nec etiam mixtum possit absolute: & contra quando principale vendi emique potest, possit etiam absolute & mixtum: siquidem vnum quodque cum absolute tractatur, debet secundum suum principale iudicari: vt inductione confirmat Caiet. in verbo Simonia, regula 2. Cum enim tractatur de homine, tractatur prout est rationalis: & cum de naue, prout est artificialis: & de Episcopo, prout est pastor ouium. Sic ergo quia pure spirituale vendi non potest, ita nec ex eo principaliter compositum, potest absolute: prout habet tertia regula: item sicut corporale vendi potest, ita & absolute potest principaliter ex eo compositum, quemadmodum 4. regula præscribit.

Quinta regula est: Si pendium sustentationis exercitium spiritualia, licitum est & velle & accipere: Hæc est D. Thom. 2. 2. quest. 100. art. 2. & 3. aperteque probatur per illud Domini Matth. 10. *Dignus est operarius cibo suo*: & per illud prioris ad Corinth. 9. *Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat; & illud prioris ad Timoth. 5. Qui bene præsumit presbyteri, duplici honore digni habeantur*: vbi glossa ex D. August. habet, *Accipiant sustentationem necessitatis à populo, & mercedem dispensationis à Domino*. Et certe ea in re non committi simoniam ratio conuincit: quia id non est spiritualia vendere, seu pro eis pretium accipere: sed est velle habere necessaria ad vitam corporalem, sine qua non potest quis spiritualia exercere; adeoq; exercenti ea, iure naturæ debeantur necessaria ad vitæ sustentationem.

Sustentationis autem nomine hic intellige non tantum cibum & potum: sed etiam quodecumque necessarium ad victum, siue suum siue suorum, id est, eorum quorum cura illi incumbit: quia non tenetur mendicare pro ipsorum sustentatione.

Locum habet vero proposita regula, quantumcumque exercens spiritualia, diues sit: habeatque aliunde sufficienter, vnde sustentetur; vt contra Caiet. docent Nauar. in Enchir. cap. 23. numero 101. & Sotus lib. 9. *De iust. & iure quest. 6. artic. 1.* quia licet in ea re, species aliqua auaritiæ notari possit, non tamen simoniæ: cum ex rei natura, si non merces, at certe sustentatio debeatur ministro spiritualia exercenti: per accidens que est quod is sit diues. Quamuis autem hæc ita sint, tamen ad vitandam omnem mali speciem, prius debent spiritualia gratis exerceri, quam stipendium sustentationis exigi. Quod si postea laici recusent, possunt auctoritate Superiorum cogi dare elemosinas, quæ ex consuetudine laudabili solent dari in sustentationem ministrorum: etiam si aliunde habeant vnde viuunt, ex cap. Ad Apostolicam, De simonia.

Sexta est. Quamuis locare operas suas in exercitationibus quæ principaliter sunt spirituales (vt dicere Missam, audire confessiones, concionari verbis Dei, & alia huiusmodi,) per se non liceat: licere tamen potest per accidens propter aliquod adiunctum. Huius regulæ prior pars nititur eodem fundamento quo præcedens tertia & 4. hoc est, quod est accessorium sequatur naturam principale, sicut pure spirituale locari non potest sine simonia (quando quidem locatio, est appetitatio, & venditio quædam) ita nec mixtum ex eo principaliter, potest absque simonia absolute locari. Quæ ratio est Caiet. tum in verbo Simonia, regula quinta: tum etiam 2. 2. quest. 100. art. 2. ad 2. dubium: cui consentit Sotus loco citato. Posteriorem partem vero iidem Authores & à Victoria in relect. De simonia sub finem, probant ex consuetudine Ecclesiæ, qua vinculum & obligatio seruitutis spiritualia exercendi, aliaque grauamina ad quæ minister non tenetur, pretio compensantur sine simonia: sicut compensari potest obligatio dandi mutuo, etiam si ex mutuo lucrum accipi non possit sine vsuræ labe.

Atque ex his intelligitur, quod etsi pro labore per se committante actum qui est principaliter spiritualis, nequeat sumi pretium absque simonia (cum sic sumere, perinde sit ac licere pro spirituali, cum quo idem labor est re ipsa vnum idemque) tamen pro labore accidentario, licite accipi potest stipendium: vt pro obligatione celebrandi, certa die, aut hebdomada to-

ra. ex Caiet. & Soto locis cit. & patet ex cap. Significatiu De prebendis. Itemq; pro labore excubias agendi in domo defuncti recitatio Plalterium, ex Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 10. 4. ver. 9. Item etiam pro labore citineris, cum quis ex longinquo acceritur ad celebrandam Missam: quia tales labores extranei sunt rei spiritali, & labori quem ea per se requirit (nec enim actus celebrandi Missam caret omni labore) suntque de se pecunia aestimabiles.

Septima regula est: In his quae sunt principaliter corporalia (vt officium Vicarij, Sacristae, Indicis Ecclesiastici, Doctoris, etiam in Theologia, & alia eiusmodi quibus debentur certa stipendia) sine scrupulo locatio operarum habet locum. Haec habetur ex Nauarro in Enchir. cap. 23. num. 101. ver. 10. si sic, & ex Caiet. in memorato lib. 2. Nitur autem eodem fundamento quo praecedentes: nempe quod mixtu debeat iudicari secundum suum principale. Caterum per has regulas multa pro praxi quotidiana definiti possunt, quae Deo iuuante sigillatim persequemur in sequentibus, agendo in particulari de variis simoniae speciebus seu modis.

### QV AESTIO III.

#### Qua ratione simonia committatur.

110. **A**D huius plenam explicationem trademus primo nonnulla generalia documenta: deinde respondebimus ad aliquot specialia dubia, quae in ea inuoluuntur.

Primum documentum est Simoniam semper committi venditione, & emptione rei spiritalis, pro commodo temporalis: seu, quod idem est, dato pretio pro re spiritali. Hoc patet ex definitione simoniae tradita in quaest. 1. Ex eoque sequitur, quod cum emptio & venditio non sint sine acquisitione vnius rei pro alia; simoniam non committi nisi de re spiritali pro temporali commodo quod nondum habetur, sed tantum expectatur futurum. Vnde intelligeret esse posse cum Angelo in verbo Simoniam § 38. (quidquid contradicit Syluester in eo. verbo quaest. 17.) non committi simoniam ab Episcopo, qui dat alieui beneficium Ecclesiasticum, vt inducat ipsum ad soluendas pecunias quas ei iuste debet. Nam talis solutio non habet rationem pretij; cum pretium omne debeat esse indebitum; nec quisquam censetur emere id quod sibi ex iustitia deberi certum est.

Secundum est. Non committi Simoniam, nisi spirituale pro habendo temporali, aut temporale, pro habendo spiritali, seu in commutationem, principaliter detur; ita vt vnum alterius habendi sit principalis, executiua, ac immediata causa: si enim minus principalis & impulsiva ac remota tantum causa esset, non committeretur simonia, quantumcumque esset causa sine qua non fieret actus; iuxta sententiam communem teste Conar. in l. b. 1. var. resolut. cap. 20. num. 4. propterea quod tantum esset causa motiua non item finalis: sicut pretij causa finalis est res que emittitur. Hincque est, quod a simonia excusatur Sacerdos qui propter Deum quidem principaliter Missam celebrat, sed ad celebrandum excitatus est expectatione eleemosynae: quam nisi expectasset, non celebrasset. Vide tradita a Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 100. ver. 4. & 5.

111. Tertium documentum est Emptionem & venditionem, qua committitur simonia, duo requirere: prius est, vt pro spiritali detur aliquid temporale, quod sit estimabile pecunia; atque tale quod obiectum auaritia possit esse. Namque simonia includit auaritiam seu appetitum immoderatum lucri. Eiusmodi temporale autem, est bonum vtile, iuxta cap. Saluator. l. quaest. tertia: ex quo D. Thomas in cit. q. 10. art. 5. & alij communiter referunt distinctionem eiusdem boni in minus a manu, quod est pecunia, vel aliud quod manu datur; & in minus ab obsequio, quod est seruitium: & deum in minus a lingua: cuiusmodi sunt fauor, preces, laudes, doctrinae; quorum nullum efficit simoniam nisi in quantum resoluitur in temporale commodum, lucrumve quod sit auaritia obiectum. De illis pluribus quidem Suarez in memorato libro 4. cap. 37. 38. 39. & 40. quae apud ipsum sciendi cupidus videre poterit. Sufficientia ad praxim trademus in sequentibus.

Posterius quod requiritur est, vt temporale praedictum, detur tanquam pretium: non autem alio modo; qui potest

multiplex esse licitus, vt inferius du. 2. trademus. Datur vero aliquid tanquam pretium, quando quis principaliter & immediate intendit pro re temporali, sive in commutationem illius, rem spiritalem obtinere. Quam intentionem aduerte non excusari a malitia simoniae, ex eo quod quis se ab hac alienum sentiat. Nam hoc ipso, quod vult opus cuius executione committitur simonia, censetur, si non formaliter, saltem virtualiter consentire in talem malitiam. Non generale principium est; quod ad peccatum sufficiat voluntas operis habentis adiunctam malitiam, etiam si haec minime intendatur. Sic ergo a simonia non excusatur is, qui etsi spirituale emere non intendat formaliter: dat tamen temporale, principali intentione illud obtinendi. Ad quod confirmandum in dicit potest cap. Tua nos De simonia: sicut inducit Suarez in eod. lib. 4. cap. 36. num. 7.

Quartum documentum sumi potest ex similitudine simoniae cum vltura; quam similitudinem indicat praecipua similia quibus prohibentur. Gratis accepistis, gratis date: quo Matth. 10. censetur prohibita simonia. Et mutuum date nihil inde sperantes: quo Luc. 6. prohibetur vltura. Itaque habere possumus pro documento, simoniam committi dando, vel accipiendo pro spiritali, illud, quod si daretur, vel acciperetur pro mutua pecunia, committeretur vltura. Ad quod diiudicandum, faciunt tradita in praecedentibus capitulis.

#### Dubia proposita & quaestioni annexa.

112. **P**RIMUM AUTEM DVBIUM EST, An sit simonia, largiri spirituale pro spiritali. Hoc latius tractat etiam in praecedenti cap. trigesimo Suarez. Contenti autem erimus breuiter respondere: largitionem rei pure spiritalis, cui nihil temporale annexum est, pro re itidem pure spiritali, vt orationem v. g. pro administratione Sacramenti, non esse simoniacam. Probat: quia Simon magus eatenus commisit simoniam, quatenus voluit Dei domum pecunia possidere: & Dominus noster Matth. 10. post damnatam simoniam illis verbis, Gratis accepistis, gratis date. ] protinus subiunxit. Nolite possidere aurum neq; argentum &c. Iquod vtrumque satis indicat pecuniam, & quidquid est ex pecunia aestimabile, esse id quo dato pro re spiritali, simonia committitur. Accedit ratio: quia in permutatione rei spiritalis cum spiritali nulla fit rebus spiritalibus iniuria. An vero idem sit dicendum de largitione rei spiritalis habentis temporale annexum, intelligitur per tradenda in sequentibus.

113. **S**ECVNDVM DVBIVM EST, An aliquis modus sit, quo licite, & absque simonia accipi, vel dari possit temporale pro spiritali.

Ad illud respondetur, non vnum tantum sed plures esse tales modos: quibus tamen temporale ipsum accipitur non quidem in pretium spiritalis, sed alia de causa honesta, nec repugnante legibus. Primus est, quando accipitur, vel datur in eleemosynam, & sustentationem debitam, sic damus pauperibus vt pro nobis orent: & datur aliquid Concionatori, quo se sustentet, neque in eo proprie datur temporale pro spiritali. Nam eleemosyna (quia est impetratoria remissionis peccatorum. Daniel. cap. 4. vers. 24. immo & regni caelorum iuxta illud quod de emptione margaritae pretiosa dicitur Matth. 13. vers. 46.) res est spiritali annexa consequenter, sicut & omne aliud opus meritorium, tanquam procedens ex supernaturali Dei gratia. Secundus modus est, quando datur vel accipitur aliquid in poenam peccati: vt cum quis ita absoluitur ab aliqua censura, vt simul ei imponatur multa pecuniaria. Tertius est, quando datur vel accipitur, prout spiritali annexum; sicut antea dicitur, vt cum alicui Ecclesiae legatur certa pecunia cum onere celebrandi aliquot Missas (de quo Sylu. in verbo Simoniam quaest. 17.) vel consequenter; vt cum datur aliquid beneficium habens certa onera annexa. Quartus est, quando datur, vel accipitur ad redimendam vexationem iniustam: ad cuius plenior in declarationem proponitur sequens tertium dubium. Quintus est quando datur vel accipitur ob consuetudinem receptam & approbatam. Pro cuius etiam intelligentia proponitur quartum sequens dubium. Sextus est quando aliquid datur vel accipitur ob gratitudinem exhibendam beneficiis, seu ob remunerationem: & vt vicit, ad antiq. in qua remuneratione

debitum est tantum morale, non autem legale, nisi pactum interueniat, ex quo nascatur obligatio civilis, quæ onus est æstimabile pecunia. Quia igitur remuneratio de se rationem habet donationis liberalis, non autem solutionis pretij: ea simpliciter facta, non constituit simoniam. De qua re Nauarr. in Enchirid. cap. 23. num. 106. ad 4. & Couar. in lib. i. variarum resolut. cap. 20. num. 4. atque Suarez late in eodem lib. 4. cap. 45.

124. TERTIUM DVBIUM EST, quatenus licitum, nec simoniacum sit dare temporale pro spirituali, ad redimendam iniustam vexationem. Ad hoc respondetur, dupliciter posse contingere, vt aliquis iniuste vexetur; vno modo dum impeditur à consecutione eius quod ei aliqua ratione debetur, vt à consecutione beneficij cuius est dignus, aut ad quod iam habet ius quæsitum, non tamen plenum; altero modo, cum spoliatur re iam habita iamque poss. ssa; vt beneficio quod iure habet ac possidet. Priorque modo simoniam esse, dare rem temporalem pro spirituali ad redimendam vexationem, ex cap. Mattheus & cap. Sicut tuis De simonia. Ratioque est: quia per talem redemptionem, mediante pecunia acquiritur res spiritualis, quæ antea non habebatur; quod est illam emere, atque adeo simoniam committi. Accedit quod tale quid non sit proprie redimere vexationem, sed per pecuniam facere sibi viam ad spirituale acquirendum. Et ita cum duo litigant, aut sunt duo electi, vnus non potest emere ius alterius.

Posteriore vero modo, non esse simoniam, ex cõmuni sententia teste Nauarr. in Enchirid. cap. 23. nu. 101. vsq; 8. per cap. Dilectus 1. De simonia. Ratioque est: quia per talem redemptionem non datur pecunia pro aliqua re spirituali acquirenda, quæ supponitur iam haberi: sed pro iniuria vitanda. Et ita si Episcopus decreuisset spolare Clericum beneficium quod habet bono iure, nisi pecuniam aliquam ei det, licite ac sine labe simoniae dare posset: quia non emeret rem spiritalem, sed solum redimeret vexationem. Quod autem potest obijci ex supra memorato c. Mattheus, damnari eum qui electus à maiori parte electorum, pecuniam dedit reliquis, ne vexarent ipsum in ea electione. Soluitur dicendo, vexationem eam non potuisse esse in illo iure, quod electus à maiori parte, acquisiuit plenum: sed tantum in confirmatione eiusdem iuris, quæ ad electionem accedere debuit. Quæ de re pleni. Suarez in citato lib. 4. cap. 50. nu. 3. & aliquot sequentibus. Nonnullæ autem hic occurrunt obseruanda pro praxi.

125. Primum est, in quo omnes consentire ibid. num. 10. idem author habet, Si proposita vexatio iusta sit, non licere eam redimere. Ratio est: quia cum quis iuste vexatur circa quoddamque ius spirituale iam habitum, eo ipso idem ius non est omnino firmum. Quo fit vt redimens talem vexationem, emat aliquid spirituale: vt pote qui per pecuniam comparat sibi firmitatem spiritualis iuris infirmi: quod est saltem ex parte emere spirituale.

126. Secundum est, Aliquando licitum, aliquando vero illicitum vexatione præuenire, remouendo eam pecuniam. Licitum est enim, si aperte futura sit iniusta: quia talem redimere non est emere spirituale, sed iniuriam inferendam vitare: parumque refert, vt in eodem cap. 50. num. 11. Suarez habet, quod vexatio fiat per vim priuatam, vel per Iudicis auctoritatem: immo & ab ipso Iudice vel à Prælato. Quod intellige ea quæ idem disputat ibid. num. 23. & aliquot sequentibus: dummodo redemptio sistat in cessatione à praua vexandi voluntate. Nam si ordinetur ulterius ad spirituale habendum: scilicet per eam inclinata ad conferendum voluntate collatoris (siue sit vexator, siue alius qui apud ipsum valet gratia) committetur simonia: quandoquidem redemptio tunc non esset tantum remotio impedimenti: sed etiam exhibitio pretij pro obtinendo spirituali. Et ita ex cap. Sicut tuis De simonia: dedisse pecuniam Episcopo, qui vt illum extorqueret, rite electum nolebat confirmare & instituere, simoniacum censetur esse.

127. Illicitum est vero, eadem vexationem præuenire, quædo ea futura est aperte iusta: vt quando cum minus docto doctior concurrens est ad oppositionem, per quam obtinendum est beneficium Ecclesiasticum: aut cum quis impedimentum habet, vel delictum commisit, per quod est ipso iure in-

capax rei de qua agitur, sicut spiritus vel hominè da est beneficij Ecclesiastici. Ratio autem est, quod eiusmodi vexationem redimere (cum non sit iniustam emere que nulla sit) sit viam sibi per pecuniam parare ad obtinendum spirituale. Idem etiam dicendum est si dubitetur iuste an iniusta futura sit vexatio: quia ratio dubitandi erit infirmitas iuris præfati: ad quod firmandum pecuniam dare, simoniacum est; cum id sit emere illud, saltem ex parte. Aduerte tamen eum qui vexatur in iure suo infirmo: non quidem ea ex parte qua infirmum est, & iuste impugnatur potest: sed ex alia qua cõsetur firmum, posse talem vexationem tanquam iniustam redimere: prout in eod. cap. num. 12. notat Suarez. Porro de alicuius iure, firmumne sit an infirmum ratio indicandi est: vt videatur, num periti in hac scientia, cõmuni consensu potiores tali deserant in tali iure: tunc enim censeri poterit ius firmum, alias vero infirmum esse, dubiumne.

Tertium est, Eum qui aliquod accipit vt cesset à vexatione: peccare quidem contra iustitiam, & teneri ad restitutionem accepti, tanquam eum qui illud per iniuriam extorserit, & cui non sit voluntarie datum: non committere tamen simoniam, nisi tali cessatione adiuncta sit cessio alicuius spiritualis iuris: pro quo pecunia censetur, adeoque simonia committi. Itemque nisi pro eadem cessatione daretur aliquid spirituale, vt fit quando ille qui vexatur in pingui beneficio quod possidet, offert vexanti aliud tenue quod habet ultra illud: vel eum constituit vicarium suum vt desinat vexare: dat enim spirituale pro temporali commodo, quale censetur liberatio à vexatione. Ad hoc facit quod in cap. Euthemium & Thomam 2. quæst. 3. illi duo tanquam simoniaci puniuntur: eo quod pro deferenda accusatione sui Episcopi, sacros ordines acceperint.

129. Quartum est, quod Suarez attingit in fine citati capituli 50. Ex cõmuni quidem Ecclesiæ vsu & sensu: censeri illicitam redemptionem vexationis, quam in adeptione rei spiritualis exhibet is, cuius est illam cõferre, si eadem res coniuictum habeat temporale emolumentum, prout habet beneficium Ecclesiasticum: non tamen si sit mere spiritualis; vt est administratio sacramentorum, & absolutio à censuris. Dum enim per iniuriam negatur aut per vim impeditur, nec sine magno dispendio remedium per Superiorem speratur: ille qui in ea iniuste vexatur potest talem vexationem redimere pecunia, cum id nõ sit hanc dare in pretium rei spiritualis: sed vt gente necessitate per eam remouere impedimentum obtinendi animæ subsidium, quod sibi iure debetur. Id quod perinde est de se licitum, ac soluere vltimas cum necessitas premit nec aliter haberi potest mutua debita ex charitate. Cupienti plenior, notitiam spectantium ad eiusmodi redemptionem suppeditabit idem Suarez in præced. cap. 12.

130. Quintum est: difficultatem esse inter Doctores, quos in vtramque partem Suarez commemorat in prius citato cap. 50. nu. 30. & 31. an si post sufficientem titulum per collationem & confirmationem adeptum, iniuste impediatur possessio rei spiritualis, possit quis siue simonia talem vexatione redimere. Partem autem affirmantem idem Author merito amplectitur: quam præter cõmemoratos ab ipso, adhuc tenent Rosella Simonia 1. §. 13. & Angelus Simonia 2. §. 11. Innocentio, & Panormi. citatis. Ratio qua dicitur, est: quod possessio secundum se spectata, non sit ius aliquod spirituale, sed solum quoddam factum corporale, quod censetur annexum spiritali quatenus pendet ab aliquo spiritali titulo. Vnde postquam idem titulus iam plene acquisitus est, sine ipsa rei possessione; hæc non prætenditur consequenda vt quid annexum spiritali, sed per se, & vt quid corporale immediate debitum. Ideoque simonia non est redimere vexationem, in ea taliter spectata factam: quia non est dare pecuniam pro spiritali iure, sed pro corporali facto, secundum se sumpto.

131. Secus esset vero si eo quod ius ipsum vocaretur id dubium, possessio negaretur: quia tunc possessio non iam per se sola redimeretur, sed vt annexa est iuri spiritali. Addit Suarez ex Turrecremata, pari ratione non esse simoniam redimere vexationem quæ fit possidenti beneficium iusto titulo; negando ei fructus illius, via tantum facti. Secus est autem, si via iuris: seu quia vexator reuocat in dubium, an iustus sit titulus quo ij percipiuntur. Tunc enim redimere

esset

esse pecuniam dare pro re est annexa spirituali. Adde etiam (aliis pro se citatis) maiori ratione cum, qui per vim aut fraudem priuatur possessione beneficij, cuius verum certumque ius habet, posse sine simonia redimere vexationem suam: quia per talem iniustam deturbationem, in nullo diminuitur, sed integrum ei manet spiritale ius ipsius: in nudaque possessione grauat, quam, *iuxta antea dict.*, redimere simoniacum non est.

Si quæras, an licita sit etiam proposita redemptio cum vexationi potest per Superiorem adhiberi remedium. Idem Suarez num. 32 in fine respondet affirmatiue quoad forum conscientie: quia iure canonico recursum nosquam præscribitur, nec iure naturali necessarius est: cum talis redemptio non sit de se simoniaca, quia licet res circa quam versatur, sit annexa titulo spirituali: non redimitur tamen ea ratione qua se annexa est, sed tantum secundum & molestias que foris ab eodem titulo. Quamquam ad scandalum vitandum, recursum ille suadendus est.

Postremum est, quod Navar. *cap. 23. m. 101. res. 8. commendat traditum à Soto in lib. 5. de iust. & iure quest. 6. artic. 1. ad 5. argum. & plenius tractat Suarez in eod. cap. 50. à num. 35.* non esse simoniam principali intentione dare pecuniam ad redimendam vexationem Ecclesie iniustam: per quam ei præficiendus est indignus: etiam si dans desideret se promoueri: prout contingere potest, si quis pecuniam, ne ad beneficium indignus eligatur aut nominetur, ipseque solus sit dignus. Ratio est, quod in eo non ematur spiritale, sed procuratur cessatio ab iniquitate, & remotio imminens damni Ecclesie. Adde nec ex secundaria intentione iudicari de simonia, ut in præcedentibus docuimus.

Quis tamen doctrina hæc in se periculum habet scandali, & mali speciem; non est ea vtendum, cum ad Superiorem pro remedio recurri potest: nec vnquam committendum, vt redimendo talem vexationem, elector seu collator per pecuniam inducatur ad eligendam determinate hanc personam, eo colore, quod sola sit digna, aut ceteris dignior. Rationem reddit Suarez num. 41. quod id non sit, intentione sistere in qualitate personæ eligendæ (quod solum necessarium est ex rei natura, ad cauendam iniquitatem aduersus Ecclesiam) sed vltius progredi ad eiusdem qualitatis applicationem ad talem personam: atque adeo procurare per pecuniam, vt eadem persona eligatur, siue vt digna siue vt alius dignior: quod perinde simoniacum est ac cum plures sunt æque digni, pro vno eligendo pecuniaria dare: quandoquidem illud non est simpliciter redimere vexationem, sed etiam collatorem rei spiritualis, per pecuniam inducere vt illam tali personæ conferat: quod est spiritale huic procurare pro pecunia, adeoque emere. Cæterum etiam si peccet is qui iniustæ vexationis redemptionem recipit: non peccat tamen qui eam dat, offertque: inuitus vt nec is qui latroni offert crumenam, ne ab eo percipiatur. Vide dicta in præced. cap. 10. De petentibus mutuum sub vsuris.

QUARTVM DVBIVM EST. An absque simonia possit ob consuetudinem accipi temporale pro spirituali. Pro huius parte negatiua facit, quod in cap. Non satis, De simonia, præscribitur, ne aliquid exigatur, prætextu etiam consuetudinis, pro sepulturis, nec pro benedictione christiatis vel olei: & in cap. Cum in Ecclesia corpore, eod. tit. aboletur consuetudo, qua pro Episcopis, Abbatibus, vel quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis, seu introducendis in sedem, aut beneficium, vel pro sepulturis aut exequiis defunctorum, vel pro benedictionibus neptiarum, aliquid temporale accipitur. Item in cap. Iacobus, eod. tit. reprobat consuetudo, qua quis vt recipiatur de nouo in canonicum, compellitur dare aliis prandium. Et demum in cap. Abolende De sepulturis, reprobat consuetudo qua pretium soluebatur pro terra sepultura.

Pro parte vero affirmatiua, facit quod in cap. Ad Apostolicam De simonia dicitur, laicos esse cogendos ad laudabiles consuetudines obseruandas in istiusmodi rebus, & prauas exactiones esse tollendas. Facere quoque possunt cap. Nec numerus 10. qu. 3. & cap. Cum ex officij, De præscript atque Conc. Trid. sess. 24. ca. 14. De reform. vbi aliquas istiusmodi consuetudines agnoscit laudabiles. Respondebimus autem duabus propositionibus. Quibus præmittendum est, ali-

ud esse loqui de temporali, quod exigitur pro spirituali, ante huius collationem: aliud vero de temporali quod exigitur, post iam datum seu administratum spirituale. Item aliud esse de temporali quod sponte offertur: & aliud de temporali, quod exigitur ex pacto, promissione, vel cõuentione aliqua.

Priorigitur propositio est: Simoniam comitti cum minister non vult spiritale conferre, nisi prius vel detur temporale, vel pactum seu promissio fiat de eo dando. Hæc probatur: quia per eiusmodi exactionem, sit quædam venditio rei spiritualis pro temporalibus: quandoquidem pro illius administratione, pretium exigitur; & ita accipiendi sunt canonice pro parte negatiua citati. Quamquam, vt ait Caiet. in verbo Simonia §. Ex eo autem (quod Navar. approbat in Enchir. cap. 23. num. 106. ad 2.) temporale consuetum dari, al quando absque labe simoniæ peti potest ante collationem rei spiritualis, ad euadendas contentiones & molestias que probabiliter putantur alioqui futuræ. Quod tamen reprehenditur ob speciem quam habet simonia; generant in scandalum quando recusat, vel differitur spirituali administratione, nisi temporale ante detur; etiam nõ exigatur vt pretium, sed vt ex lege, vel laudabili consuetudine debitum. Quod habet præsertim locum, quando exigatur à pauperibus inuitis, vel inuicem exigatur à diuitibus: immo in foro externo simonia omnino esse censetur, iuxta cap. 20. 29. 30. & 41. De simonia: nisi id quod exigitur sit iure canonico expresse debitum: vt illud quod dandum est Episcopo pro consecratione Ecclesie, ex cap. Cum sit Romana De simonia. Id quod attigit in Syluest. verbo Simonia quest. 9. dicto 5.

Posterior propositio est: Non esse simoniam post administratum spiritale, exigere temporale (etiam implorato officio Iudicis) quod solum est ea de causa conferri. Hæc patet ex cit. c. Ad Apostolicam; ex quo illam probat Panor. ad cap. Abolende De sepulturis, num. 7. Eamque confirmant tradita à D. Thoma & Caiet. 2. 2. quest. 100. art. 3. & à Navar. in Enchir. cap. 23. nu. 100. Et ratio in promptu est: quia in tali casu non accipitur temporale, vt pretium rei spiritualis, sed vt debitum ex laudabili consuetudine. Nec est quod obiciat consuetudinem nõ valere contra ius diuinum; atque dare temporale pro spirituali, esse contra illud præceptum Christi Matth. 10. Gratis accepistis gratis date. Respondeatur enim facile, consuetudinem non esse aliquid pro spirituali accipiatur in pretium, quod Christus prohibet; sed vt detur in subsidium vitæ: cum debeant à populo sustentari illi qui spiritualia ministrant, iuxta illud prioris ad Corint. cap. 9. Quis militat sui stipendij vnquam, &c. ] vel detur in liberales donum, vel in reuerentiam, vel in oblationem, vel alia de causalegitima, qua potuit introduci consuetudo; quæ initium & fundamentum habere debet non quidem vitiosum (vt habet quando incipit ab exactione & extorsione) sed laudabile: vt censetur habere in hac materia cum introducta est ex mera liberalitate, & deuotione populi: qui merito ex longa obseruatione dandi certum quid administranti spirituale, censetur se ad id voluisse obligare; Deum recognoscendo in ministris ipsius, & redimendo elemosynis peccata sua. De his videri potest Suarez in eod. lib. 4. cap. 48.

Ex quo illud pro praxi addit: exactiorem temporalem pro spirituali cohonestari consuetudine: non quidem mutando ius diuinum, quod fieri non potest; sed materiam illius vestiendo circumstantiis, cum quibus dicitur subesse talis iuris prohibitioni (ad eum scilicet modum qui traditus est in præced. lib. 16. num. 19.) quibus ve arbitrio prudentis iustificetur: idque tali ratione, vt non modo à malitia, sed etiam à malitiæ specie & suspitione repurgeretur sufficienter; iuxta Concilij Trident. præscriptum Episcopis datum sess. 24. cap. 14. his verbis: Ingressus eos qui simoniacæ labij aut sordide auaritiæ suspitionem habent, fieri non permittant. Tales autem circumstantiæ ex eodem auctore ibidem, num. 9. 10. & 11. sunt hæc.

Prima, vt quod tali exactiõne accipitur, reduci possit ad stipendium sustentationis quoad suam originem: siue vt ideo debitum sit, quod ab initio consuetudinis, tale onus cœperit imponi ob Clericorum Deo ministrantium indigentiam: vix enim potest alia iusta causa impositionis assignari. Talis autem causa rationabilis præsumitur in consuetudi-

ne laicorum in ordine ad Clericos, quam aliquorum Clericorum in ordine ad alios Clericos, hoc nomine, quod laici Clericos loco parentum habeant: & Clerici alios, loco tantum fratrum: & rationabilis sit stipendium sustentationis a filiis, quam a fratribus vltro datum esse. Secunda circumstantia est: vt talis exactio sit facta Superioris auctoritate, ac consensu in talem consuetudinē: quod probabiliter praesumi potest, quando consuetudo ipsa apparet rationabilis, tam ex parte obiecti ipsius, quam ex parte temporis, loci, personarum, aliorumque id genus. Tertia est, exactio non sit solita fieri, modo specialiter prohibito in iure: qualis est extorquere temporalia, negando spiritalia nisi illa, aut certiorum cautio prius dentur. Id quod iura maxime damnant, tanquam habens speciem venditionis. cap. In tantum, & tanquam habens speciem mali cap. Audiui mus: ac tanquam prauiam exactioem, cap. Ad Apostolicam, De simonia. Iudicare autem de aliqua eiusmodi consuetudine: tanquam patiens aliquem defectum: aut scandalosa, reprobanda sit, proprium est Episcopi, cui a Concilio Tridentino imponitur executio talis reprobationis.

138. QUINTVM DVBIVM EST. An committatur simonia dando spirituale in compensationem exhibiti obsequii. Ad hoc respondendum esse affirmatiue, habetur ex cap. Cum essent De simonia, Et confirmatur: quia tale obsequium praestrationem habet, vt pote pecunia aestimabile, & pro mercede exhiberi solitum. Hinc consequens est, simoniam esse primo, si quis Episcopo principaliter seruiat, pro habendo beneficio, quod ei conferatur tanquam stipendium, & merces sui laboris. Istud expressit Sotus lib. 9. De iust. & iure quest. 7. art. 3. ad 1. argumen. inquit illam esse simoniam qui inferuit Praelato, aut ipsius agnatis, vel amicis, vt sacerdotium tanquam eiusdem obsequij merces sibi ab eo rependatur. Secundo, si quis Episcopo stipendium sibi pro seruitio debitum remittat, vt beneficium ab ipso recipiat. Istud notat Rebuffus in praxi beneficiorum, titul. Quot modis beneficia acquirantur, nu. 5. Tertio, si Episcopus famulo beneficium conferat ea intentione, vt per id liberet se a legali obligatione faciendi ei remunerationem seu satisfactionem ministerij & obsequij sibi impensi. Istud notat Couar. in lib. 1. var. resol. & cap. 20. num. 4. Et a Vict. in rel. q. priore de simonia, num. 36. Ipsum autem non pugnat cum eo quod supra in fine dubij 2. diximus. Nam ibi egimus tantum de obligatione morali, & ex honestate ad remunerationem, hic vero agimus de obligatione legali, & ex iustitia. Colliges vero inde post mortem Praelati soluedam esse mercedem debitam Clericis, quicquid in vita famulati sunt, non obstante quod dum viueret, beneficia his contulerit.

139. Quaes, An si Episcopus asciscat aliquem in familiarem suam constituta mercede annua, donec ei beneficium conferatur, committat simoniam, Respondetur non committere, vt ab Hostiensis traditum, communiter receptum esse Nauar. in Ench. cap. 25. num. 113. notat; restringendo illud hac conditione: dummodo nullum intercedat pactum de seruitio gratis impendendo post collatum beneficium. Similiter dicendum est non esse simoniam, immo esse modo licitum: quod Episcopus qui iustam mercedem temporalem suis famulis soluit: si idonei sint beneficia conferat: quia talis collatio fit simpliciter amicitiae, non autem mercedis gratia: prout probe poss. gloss. in ad cap. Cum essent. De simonia, notat Sotus loco citato, & Rebuffus in sequenti num. sexto. Immo nec simonia esset, si quis obsequium praestaret Praelato, ad consequendam ipsius beneuolentiam, ratione cuius obtineat beneficium: omni pacto, & obligatione legalitellante: quoniam obsequium tunc non interuenit per modum pretij. Adde nec item esse simoniam, dare Episcopo munera, non quidem animo accipiendi ab eo spirituale pro temporalis (in quo simonia committi quoad Deum patet per expressum textum in cap. Tua nos De simonia) sed animo consequendi ipsius beneuolentia: cum fiducia tamen & expectatione consequendi beneficiū vel tali beneuolentia. Quamquam in praxi id vitandum est, tanquam scandalosum, & quo facile sit interuenire pactum tacitum: quo simoniam coram Deo committi, constat quoque ex citat. cap. Tua nos.

Atque vtrumque istud de obsequio, & munere, expresse docet a Vict. in seq. num. 37. Tā in priore autem corū quā

in posteriore, committi potest aliud peccatum, nimirum ambitionis: quod idē auctor ibid. significat, inquitens tale quid facere, turpe esse ac nefarium. Verum id non habet locum, si quis vellet ad hoc familiaris esse Episcopo, vt ab eo agnoscat idoneus, cui de beneficio debite ac legitime provideat. Nec enim videtur tunc locus esse reprehensionis. Quae ratio debet accipi quod Sotus habet loco cit. feruire Antistiti propter Ecclesiasticum Sacerdotium, non esse in vniuersum culpabile: nisi quādo illud quodammodo reducitur ad emptionem, nimirum quando ipsum spectatur tanquam pretium obsequij.

Porro an simonia committatur si spirituale detur propter obsequiū, quod quis alicui Praelato impeditur ad Ecclesiam vilitatem, ministrorumve Ecclesiae auxilium, late discrit. Suar. in eod. lib. 4. cap. 39. haecque statuit. Primo, simoniam esse ob tale obsequium siue exhibitum siue exhibendum (siquidē sit temporale, vt docere grammaticam vel cantum) dare spirituale: quod satis patet ex dictis. Secundo, cum onus temporale annexum est rei spiritali, vt beneficium, licitum esse eam dare cum illo onere. Id constat ex cap. 1. & 4. De magistris, & ex Conc. Trid. sess. 5. cap. 1. & sess. 23. ca. 18. De refo. Et ratio est, quia redditus Ecclesiastici comparati sunt non solum ad spiritalia ministeria: sed etiā ad temporalia Ecclesiae necessaria: qualia sunt cantandi in choro, fungendi officio fabricae, thesaurarij &c. Tertio, obsequium spirituale exhibitum, non habere rationem pretij, sufficienter ad simoniam naturali iure prohibitam, nisi resoluitur in aliquo temporale: Ratio est: quia definitio simoniae non quadrat in commutationem spiritalis cum spiritali, a quo temporale omnino seclusum est. Quarto, quantumuis iure natura simoniam non sit obligari ex pacto ad obsequiū spirituale pro beneficio Ecclesiastico: est tamen iure canonico, iuxta cap. De hoc, De simonia: in quo statuitur simonia esse, beneficium promittere pro electione ad Episcopatum. Quinto, obsequium spirituale annexum beneficio (vt celebratio Missarū, solet esse Capellanarū) non habere rationem pretij: & ideo id ipsum beneficium conferre sub onere exhibendi talis obsequij, non esse simoniam. Hoc patet ex cap. Significatum, De praebendis. Et confirmatur, quia nullū in eo pactum interuenit: sed res cum onere suo transit ad accipientem eā. Quod si exprimitur dari cum tali onere, id non fit in eundo pactum, aut ad aliquid super addendum: sed ad explicandum id quod inest rei, & ad tollendam omnem ignorantiam ac tergiversationem.

141. SEXTVM DVBIVM EST. An sit simonia, si spirituale ob solas humanas preces, seu supplicationes, vel laudes, aut fauores conferatur. Ad quod Adrianus quodlib. 9. art. 2. dubio 1. Syluest. verbo Simonia quaest. 16. dicto 3. & quidam alij, quorum Suarez meminuit in sequ. cap. 40. sub initium, simpliciter respondent affirmatiue. Sed cum Caietano in verbo Simonia, sub finem, vers. Quinto nota: Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 101. & num. 106. in fine: pluribusque aliis, quos etiam refert ibidem Suarez. num. 2. videtur respondendum cum distinctione: nimirum quod ubi preces non subierint rationem pretij, sed in sua natura permanferint, nulla committatur simonia: committatur autem si eae debeant pretium reputari: vt debent quando precibus ipsis & fauore humano, emolumentum aliquod temporale praetenditur, vel speratur: nempe si Episcopus ad preces hominis qui Regi est a consiliis, beneficium det, siue digno siue indigno, sperans fore quod ea de causa apud Regem negotia sua promouebuntur. In quo casu & aliis similibus simoniam committi traditum a D. Thoma 22. quaest. 100. art. 5. ad 3. explicat Sotus li. 9. De iust. & iure quaest. 7. art. 3. ad 3. Ratio vero est, quam habet a Victoria in priore praerelectionis de simonia num. 34. quia ad simoniam nihil interest, quod mediate (vt fit in talibus casibus) pretium accipiatur pro spiritali. Accedit quod tunc motium dandi non sint preces vt preces, sed commodum temporale quod ex censetur habere adiunctum.

Cum vero preces fuerint nude, nullumve in cluserint pactum aut promissionem expressam vel tacitam alicuius boni, quod rationem habeat pretij: nec comminationem alicuius mali, quod tali bono aequiparetur: non esse simoniam ob eas dare vel accipere spirituale. Probat, quia talibus precibus aliquid obtinere non est emere: sed per gratuitam donationem accipere. Neque enim accipiens precarium, dat

pretium

pretium sicut ille qui emit. Accedit, quod in c. Tua nos, De si nonia: is qui rogauit humiliter ut in Canonicum admitteretur, liberetur à scrupulo simoniacæ prauitatis; si preces ipsius fuerint sine pacto, & conditione seu conventionione.

142. Cæterum licet tunc non committatur simonia, cõmittitur tamẽ aliud peccatum; dum beneficium digno quidem datur, sed principaliter ad captandam amicitiam, fauorẽ, & laudem humanam Ratio est: tum quia in eo fit iniuria rebus sacris: tum vili eas à stimando: tum quia res sacras sic distribuere, alienum est à ratione: quia cum gratis accepta atque communes sint, consentaneum est vt sine personarum acceptatione distribuantur. Id tamen peccatum non est de se plusquam veniale; vt idem author num. 30. ex eo docet, quod videatur solum esse vana gloria: cuius malitia tantum est in debiti finis, & ideo de numero venialium. Indigno autem beneficium dare talibus de causis, mortale est propter iniustitiam quæ in eo committitur.

143. SEPTIMUM DVBIUM EST, An sit simonia si beneficium vel aliud spirituale conferatur alicui ratione consanguinitatis. Ad quod etsi affirmatiue aliqui responderunt, quorum meminerunt Sotus lib. 9. De iust. & iure quæst. 7. art. 3. ad 2. & à Victor in priore parte relect. De simonia, num. 26. & Suarez in libro ante cit. cap. 37. num. 3. tenendum tamen est oppositum cum D. Thom. in cit. art. 5. ad 2. vt tenent tam idem authores ibid. quam alij plures quos refert & sequitur Conar. in libr. var. resol. cap. 5. num. 4. Ratio est, quia in hoc casu nulla ratio pretij interuenit: cum dare beneficium ratione consanguinitatis non sit accipere aliquid temporale, aut de eo pacisci, aut spirituale commutare in illud; sed pro motiui dandi beneficium habere consanguinitatem: quod non est magis simoniacum, quam ex tali motiui facere aliquid suarum precum & satisfactionum participem. Nonnulla quæ ex iure Canonico obici posse videntur, Suarez in seq. num. 7. soluit. Locum autem habet allata responsio, quantumcunque is consanguineus, tunc cum beneficium confertur, fit eo indignus. Nam etsi tunc aliud mortale peccatum (puta iniustitia, acceptationisq; personarum contra fidem Episcopalis officij) committatur: non tamen simonia: quia non accipitur pretium pro dato spirituali: vt probe loco cit. notat Sotus.

144. Vtrum vero committatur pariter peccatũ mortale acceptationis personarum, si consanguineo digno beneficium confertur: resoluunt Sotus ibid. & à Victor. in seq. num. 28. inquietes contra Altius dorensem non videri peccatum esse de se plusquam veniale: quia in eo nulla iniustitia violatur, nec alia ratio peccati cernitur, quam quod, cum beneficia instituta sint vt sacra ministeria digne exercentur: alio respectu ea dare, sit vitiosum. Quinimo, vt iidem authores addunt, quando cætera fuerint paria, *secus saltem scandalo*, nullum in eo peccatum committitur: quod idem tenent alij, quos Conar. refert in memorato num. 4. approbatq; Suarez in eod. cap. 37. num. 8. Probatur vero: quia ratione habere honeste amicitie, qualis est proueniens ex consanguinitate, nõ est peccatum, sicut nec est de se vituperabile. Veruntamen aduertit à Victoria in seq. nu. 29. Pontifices paratos ad dandam sine delectu beneficia consanguineis, mortaliter peccare præsertim si animum gerant conferendi illis qualescumque sint: cum sic cõmuniter omittant digniores, & multos promoueat indignos, sintque magno scandalo, ac malo exemplo in Ecclesia. In quam sententiã Sotus loco cit. proposit. vltima ait: Antifites qui in proposito habent, aut vniuersã, aut cuncta quæ pinguiora sunt beneficia, in consanguineos & affines profundere (*etiamsi adiunãam habeant in rationem non nisi diuini conferendi*) non habere conscientias tutas: immo vix posse à mortali culpa excusari: tum quia sic affecti, facile decipiuntur à tali affectu, vt eos pro dignis habeant, qui vere non sunt: tum quia non possunt non dare scandalum: tum quia alij qui digni sunt, & forte digniores, iniuriam irrogant, illisque occasionem dant, vt fauore, & præmio destituti, seigniores sint ad literarum & probitatis studia exercenda. Hæc ille.

145. OCTAUIVM DVBIUM EST, An simonia cõmittat, q; propter metũ, beneficium vel aliud spirituale confert. Ad q; Adiranus quodlib. 9. art. 2. dubio vlt. & alij quos refert à Victoria in priore parte relect. de simonia num. 22. respondet

affirmatiue. Sed oppositum est tenendum: vt idem à Vict. in seq. nu. 23. & cum eo Sotus in eod. art. 3. ad 3. probat. Tum quia talis collatio fit gratis: cum liberatio à metu non habeat rationem pretij, quasi pro ea in commutationem detur spirituale: sicut cum is qui dat aliquid alicui ad conciliandam sibi illius benivolentiam, non intendit dare huius pretium: quia oporteret interuenire pactum, prout debet in cõmutatione; sed intendit vt surpare motiui ex quo benivolentia nata est sequi. Pari ratione nec intendit is qui dat ad remouendam malevolentiam, ex qua alter metum ei incurrit. Tum quia orans, vel Missam celebrans, vel audiens confessionẽ ob metũ sibi incussum, non iudicatur simoniacus, vt nec is qui incussit: cum nec ille vendere, nec iste emere spirituale ideo censetur. Tum demum quia iuste lex ferri potest, qua Episcopus beneficium conferens indigno, mulsetur pœna decem aureorum. Cuius pœnæ metu conferendo digno, nemo dixerit committere simoniam. Quare ob metum rei spiritualis collatio non est de se simoniaca.

Cæterum illicitum vel licitum esse, ob metum conferre spirituale, censendum est eadem ratione, qua ob amicitiam conferre, antedictum est. Quamuis autem in casu quo talis collatio subiret rationem pretij, resoluere turve in temporale cõmodum: An simonia committatur dubitet à Victoria; merito tamen Sotus sine hesitatione assererat committi. Nam conferretur spirituale ad venandum temporale, quod simoniacum est. Exemplum ponit, si rex aut aulicus ipsius, minaretur Episcopo, quod nisi beneficium tali personæ conferat, à gratia regia excideret, neque ad aliam cõscensurus sit sedem. Ponit etiam à Victoria aliud accomodatam: si Princeps daret Episcopo stipendium: & Episcopus ipse timentis illud perdere, vel vt illud de nouo habeat, beneficium conferret. Secus esset vero, vt adit Sotus, si metus ei incuteretur amittendi vitam, aut temporalia bona quæ iam possidet, quia tunc metuens non censetur venari lucrum. Videri potest Suarez in citato cap. 37. nu. 12. pluribus agens de tali materia.

146. NONVM DVBIUM EST, An simonia esse censetur, sponcione deponere spirituale contra temporale. Ad quod respondetur affirmatiue: quia talis sponcione, est contractus non gratuitus. Exemplum est, si quis centum aureis cum Episcopo certet, quod non dabit suo filio aliquid beneficium. De quare Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 105.

147. DECIMUM DVBIUM EST, Vtrum simoniam cõmittat qui alteri mutuo dat pecuniam ea lege vt Ecclesiasticum beneficium sibi conferat. Ad quod ex Nauar. in comment. De vsuris num. 17. respondendum est affirmatiue: quia in tali casu spirituale venditur, cum mutuo dans accipiat illud tanquam pretium mutationis: ideoq; committat vsuram eamque simoniacã, seu coniunctã cum simonia; prout idem ibid. docet: itemque Sotus in lib. 6. De iust. & iure quæst. 1. art. 2. circa principium. Qui & recte notant, quod res consecratæ dicantur in z. stimabiles, non esse quod per consecrationem amittunt rationem pretij, quam habent suapte natura: sed quod ius eas ab hominum commercio remoueat; atque gratis dari constituat, quæ sunt gratis accepta; spiritualia enim, inquit Sotus, non sunt propria eorum à quibus conferuntur, sed sunt à Deo commissa eis gratis, vt tanquam bona ipsius, gratis dispensent.

148. VNDECIMUM DVBIUM EST, An transactio super re spirituali fieri possit absque simonia. Huius explicationem erudite persequitur Suarez in opere de virtute relig. tract. 3. lib. 4. cap. 51. Eam ad nostrum institutum accomodate, cõplectemur breuiter aliquot documentis: quibus præmittendum est, ad transactionem tria requiri. Primum, vt res super quam transigitur sit dubia, saltem probabiliter existimatione vtriusque partis: alias enim iniuria fieret parti clare habenti ius potius: quæ non componere transigendo, sed vexationem redimere censetur. Secundum est, vt conuentio sit cum aliquo onere vtriusque partis, alioqui cõnatio esset, non transactio. Tertium est, vt sit in ordine ad litem componendam vel dirimendam: siue ipsa intentata iam sit, siue tantum sit cõtrouersia mota, & intentari possit, iuxta legem Eleganter, §. Si quis post ff. De condi. indeb. i.

Primum autem documentum est: Malam & simoniacam esse transactionem in qua spirituale pro aliquo temporali

re mittitur vel retinetur. Hoc certum esse communiter que-  
reri expressit num. 6. Suarez. Patet vero ex cap. Præterea  
primo & secundo, De transactionibus. ex c. Cum pridem, De  
pactis ex c. 2. De arbitris; & ex c. h. De rerum permutatione.  
Ratioque confirmat: quia si transactio fiat remittendo spi-  
rituale pro temporali, venditur spirituale ab eo qui illud  
remitit: si fiat retinendo firmandoque spirituale dato tem-  
porali, emitur ipse spirituale: postea ac in redemptione  
vocationis contingere, dictum est in præced. dubio tertio.  
Hinc ex citato cap. Præterea secundo, si iurisdictio spiritualis  
voceatur in licitum, non licet transigere dādo pecuniam. Item  
ex cap. Constitutus, De transactionibus: si beneficium sit  
litigiosum non licet componere licitum: vel dādo pecu-  
niam actori, ut desistat; vel recipiendo ab eo pecuniam ut  
beneficium ei relinquat. Item ex cap. Præterea 1. eod. tit.  
si dāre presentandi questio sit subort, non licet transige-  
re dāto ab uno pecunia, ut alter desistat, illique cedat.

149.

Secundum documentum est. In materia spiritali extra  
beneficiali, transactionem cum compensatione rei spiri-  
talis, per largitionem alterius rei spiritualis eiusdem ordinis,  
ac proportionatam, non esse simoniacam. Hoc ex Panormit.  
& aliis Canonistis ad e. Super eo De transactionibus habet  
loco cit. nu. 8. Suarez. Patet vero ex eo, quod nec permuta-  
tio in tali materia sit simoniacam: non quidem iure diuino,  
secundum quod, ad simoniæ malitiam requiritur, ut pecunia,  
aut aestimatum pecunia detur pro spiritali, iuxta illud Acto-  
rum 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam do-  
num Dei axillimasti pecunia possideri. Nec itē iure cano-  
nico, ut citatis in eam sententiam aliquot Canonistis Suarez  
in præced. cap. 31. num. 20. ex eo probat, quod talis permuta-  
tio non inveniatur in eo iure reprobata, tanquam damnabi-  
lis. Nec obstat quod in eodem iure simpliciter & absolute  
improbetur omnis pactio in spiritalibus, ut patet ex cap.  
Quam pio 1. quæ. ex cap. vlt. De pactis ex cap. Præterea 2. ex  
cap. Super eo, De transactionibus ex cap. vlt. De rerum per-  
mutatione, & ex cap. Tua nos De simonia. Nam intelligendi  
sunt ij canones & alij similes de pactioe inhonestæ (ex  
glosa ad citatum cap. Quam pio, ad verbum Pactio) id est, de pa-  
ctioe in qua turpiter temporale datur pro spiritali in huius  
iniuriam. Id enim reprehenditur ob iniuriam quæ eidem  
spiritali fit, illi æquiparādo temporale, quo longe dignius est.

Et certe improbantur pacta in quibus datur aliquid pro  
spiritalibus obtinendis: satis insinuant illud esse aliquid dis-  
tinctum à spiritalibus: atque adeo esse temporale: de quo ex-  
pressè sit mentio in cap. vltimo De rerum permut. illis ver-  
bis: Cum permutatio de spiritalibus ad temporalia impro-  
betur. Ad quæ verba glossa notat, non posse quidem com-  
mutari spiritale cum temporali, posse tamen cum alio spiri-  
tali. Id quod intelligendum est cōgenter sequentibus do-  
cumentis. Si queras, An Episcopalis authoritas ad talē tran-  
sactionem sit necessaria? Respondet Suarez in citato cap. 51.  
nu. 10. non esse quidem ad simoniæ labem vitandam: esse ta-  
men alia de causa: ut quia res quæ datur in compensatio-  
nem, talis est quæ authoritate Episcopali debeat conferri:  
aut quia talis compensatio est cum alienatione aliquorum  
bonorum Ecclesiasticorum, requirente Episcopalem au-  
thoritatem.

150.

Tertium documentum est. Transactionem non esse qui-  
dem simoniacam, in qua spiritale, pro alio eiusdem ordinis  
remititur aut retinetur (ut argumento est, quod in cap. Ad  
questiones De rerum permutatione, approbetur permuta-  
tio pure facta vnius Ecclesiæ pro alia) non carere tamen ea  
labe, si spiritale alterius ordinis remittatur aut retineatur.  
Hoc confirmatur: quia committi simoniam quando an-  
nexum spiritali pro pure spiritali, ut beneficium Ecclesiasti-  
cum pro suffragio electionis ad Episcopatum, habetur ex  
cap. De hoc, tit. De simonia. Item quia dum annexum spiri-  
tali datur pro pure spiritali, per temporale quod in illo in-  
cluditur, illud emitur: quod simoniacum est: ut patet ex defi-  
nitione simoniæ. Præterea dādo annexum spiritali antece-  
denter, pro annexo spiritali consequenter, ut calicem aure-  
um consecratum pro beneficio Ecclesiastico, simoniam  
committi manifestum est: quia vere datur temporale pro  
spiritali, cum de annexo seu mixto aliis, aestimandum sit  
secundum illud quod in eo est principale: tale autē in annexo

spiritali antecedenter, est temporale: in annexo vero spiritali  
consequenter est spiritale. Quando igitur illud pro hoc da-  
tur, merito temporale pro spiritali dari censetur: atque adeo  
simonia committitur.

Quartum documentum est. In transactione aut permuta-  
tione spiritalium eiusdem ordinis, cum nō fuerint proportio-  
nata, non committi simoniam, defectu vnius compensando  
per pecuniam, si ea fuerint annexa spiritalibus anteceden-  
ter, & excessus alterius sit ex parte temporalis: ut si transi-  
atur de duobus calicibus consecratis, quorum vnus maioris  
sit pretij quā alter: huius enim defectus potest in transactio-  
ne per pecuniam sine simonia compensari: quia tantū eme-  
tur temporale, quod vendi potest non obstante quod sit an-  
nexum spiritali: quia non est sic annexum ut pendeat ab eo,  
quod ipsi (tanquam principali) est solummodo accessorium:  
cui congruit naturam principalis sequi, non contra: ex re-  
gula 42. iuris in 6. Quod si excessus sit ex parte spiritali,  
compensatio per pecuniam erit simoniacam: quia temporale da-  
bitur pro spiritali: ut si Folarium magni pretij habens mo-  
dicas indulgentias, detur pro alio parui pretij, habente mag-  
nas indulgentias. Idem iudicandū est si ea de quibus transigitur  
sint annexa spiritalibus consequenter: quia cum principale  
in illis sit spiritale, pecunia pro temporali quod ei accesso-  
rium est, dari non potest, quin detur etiam pro ipsomet spiri-  
tali: cuius naturam sequitur; iuxta memoratam regulā 42.

Quintum documentum est. In materia beneficiali trans-  
actionem non esse quidem simoniacam iure naturali, *ut nec  
permutationem*; esse tamē iure Canonico, nisi fiat authorita-  
te Prælati. Huius prior pars ex eo patet: quod beneficium  
principaliter sit spiritale, sicut cætera que dicuntur spiritali-  
bus annexa consequenter, & ideo beneficium pro benefi-  
cio dare, sit spiritale pro spiritali dare, quod non est simonia:  
cum iure naturali. De posteriori parte autem late discussis  
Suarez in eodem cap. 51. a num. 11. fundamentum illius in eo  
constituit, quod talis transactio sit prohibita iure canonico,  
argumento ca. Constitutus, De transactionibus: ubi trans-  
actio, qua hinc inde prestata, sopita est cōtrouersia que  
super quadā capella emergerat, dicitur habuisse speciem si-  
moniacam: itemque argumento ca. Statuimus, eodē titulo, in  
quo assensus Episcopi vel Archiepiscopi requiritur ad debi-  
tam transactionem super decimas. Quod maiore ratione  
censendum est requiri ad transactionem super beneficia.

POSTREMUM DVBIUM EST, An in hoc & similibus  
committatur simonia. Aliquis est apud infideles captiuus  
cum quo Christianus pacifitur, se illum pecunia redemp-  
turum, si redemptus baptizetur. Respondetur, tunc non esse  
simoniam, nec aliud peccatum: sicut nec si quis pacifatur  
cum muliere infideli, se accepturum illam in uxorem, si ba-  
ptisum suscipiat. Nam in talibus non datur, vel accipitur  
temporale tanquam pretium sacramenti: sed datur ad alium  
allicendum, & incitandum ad id, quod ipse iure diuino pre-  
stare obligat; quod quidem licitum est: sicut & quod pa-  
rentes promittunt filiis vestem nouam, aut aliud munus, si  
Missam diebus festis audiant, aut concionem adeant: item-  
que quod magistri inuitant discipulos premiis temporali-  
bus, ut bene viuant & à peccatis abstineant. Nam talia (vete-  
ste notatum est à Nauar. in comment. De datis & promissis no-  
tab. 32. num. 47. circa medium) non dantur in pretium vel in  
finem principalem talium sanctorum actionum, sed in cal-  
car suu incitamentum ad earum executionem.

#### QUESTIO. IV.

##### Quæ duplex sit simonia.

Multipliciter diuiditur simonia: ac primo ex parte mo-  
di, in mentale tantum, conventionale, & reale. Quam  
diuisionem tradit Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 102. & Sotus  
lib. nono De iust. & iure, quest. 8. art. 1. de illiusque sufficiētia  
Suarez differit late in memorato libro quarto cap. 41. 42. &  
43. Porro simonia mentalis dicitur, quādo aliquid temporale  
pro spiritali datur vel accipitur: siue externo pacto quidem,  
siue expresso siue tacito: cum animo tamen dandi vel acci-  
piendi temporale pro spiritali: prout contingit cum nulla  
intercedit industria mutua ad consensum vendendi vel emē-  
di spiritale: tantumque datur temporale ex vna parte, &

spiritali

spiritale traditur ex altera: ostendendo exterius animum gratum, sed interius prauus est animus conformandi se alteri, qui scitur vel diuinitur habere animum vendendi: seu intendere vt spiritale quod ab ipso expectatur, sibi compendetur, pro eo que fiat satisfactio. Qua de re pluribus Suarez in seq. cap. 4. Conuentionalis vero simonia dicitur, quando temporale pro spiritali dari vel accipi conuenientem est per pactum siue expressum siue tacitum, quod nondum sit executioni mandatum. Ex qua conditione constituitur triplex: vt vna sit, quando præ est: quidem conuentio, & promissio, sed nondum est datum aliquid vel acceptum: altera, quando iam est datum vel acceptum spiritale, nondum autem temporale: tertia, quando contra; iam datum vel acceptum est temporale, non autem spiritale. Dixi. *siue etiam tacitum*: quia vt habet Caiet in verbo Simonia sub initium cap. 2. nihil refert in hære vtrem partes discipulando, an primo verbo conueniant: an item, sciendo mutuam affectum, detur vel accipiatur pretium. Reales autem simonia, dicitur, quando vltra conuentionem aut pactum; siue expressum siue tacitum tam spiritale quam temporale datum est, & acceptum.

Diuiditur secundo simonia, ex parte iuris quo prohibetur: quod alia iure diuino, & alia iure tantum Canonico prohibita stulla dicitur prohibita, quia simonia, seu quia facit sua natura a contractum simoniacum: & hæc simonia, quia prohibita: seu quia non ex se: sed tantum ex eo, quod ab Ecclesia prohibeatur, facit contractum simoniacum. Quæ diuisio sumpta est ex glossa ad ca. Ex parte 1. De officio delegati, verbo Dimittite. Circa quam dubitatur, An detur aliqua simonia iure tantum Canonico prohibita, & per consequens an bona sit hæc diuisio. De qua te Durandus in 4. dist. et. 25. quæst. 5. art. 2. asserit in rigore nullam esse simoniam, quæ solo iure humano sit prohibita. Præcipuum autem fundamentum ipsius est; quod ius humanum non mutat naturas rerum: vnde cum simoniae natura sit, vt in re spiritali committatur; omnisque sic commissio, prohibetur iure diuino, nulla sane potest esse prohibita solo iure humano. Eandem opinionem (licet fundamentum quod nititur soluat) probabilior esse contra, putat Palud. eodem dist. qu. 4. art. 2.

*Dari simoniam positiuam, & quibus modis.*

SEd aliter sentiendum esse videtur, sicut & senserunt plures quos refert & sequitur à Victoria in prior. parte relect. de simonia numer. 12. quibus accedit Sotus in 9. D. iust. & iure quæst. 5. art. 2. & nouissime Suarez in præced. cap. 7. nempe; quod licet omnis que proprie simonia est, sit contra ius diuinum: qualis censetur omnis in qua spirituale venditur etiam si ipsum, quod spiritale sit habeat tantum à iure Ecclesiastico (vt habent multæ res, velut vasa sacra & vestes sacre, quibus spiritaliter esse, conuenit tantum per benedictionem, & consecrationem ab Ecclesia factam) nihilominus nonnullæ res dantur, quæ quamuis nihil spiritualitatis habeant, tamen ob Ecclesie prohibitionem circa eas factam intuitu religionis; seu ob reuerentiam debitam rebus sacris; perinde nequeant, ac si spirituales essent.

Atque tales sunt in quibus vendendis committi censetur simonia iuris positiuæ: de cuius ratione cum sit, vt per Ecclesie prohibitionem factam intuitu religionis, proportionem aliquam habeat cum simonia iuris naturalis: hæc autem requirit tum rem spiritalem tanquam materiam, tum rem temporalem tanquam pretium, tum etiam venditionem tanquam sacrilegam actionem: sit vt tribus modis ea possit contingere, prout secundum vnumquodque eorum trium, dicta proportio seruari potest. Primus modus igitur est, quo aliquid, etiam si non sit sacrum, tamen ab Ecclesia prohibetur intuitu religionis, idque ad maiorem rerum sacrarum immunitatem à labe simoniae iuris naturalis. Talis modi exempla sumi possunt ex cap. Saluatori. quæst. 3. vbi ob simonia vendi prohibentur multa officia, quæ ordinari videntur potius ad administrationem temporalium, quam spiritalium. Namque prohibetur ibi per pecuniam fieri: procuratorem rerum Ecclesiasticarum: procurator autem intelligitur (vt textus declarat) quilibet administrator & propositus seu cæconomus, qui præest rebus Canoniceorum: itemque vicedominus, qui præest rebus Episcopali. Prohibentur etiam vendi alia officia (prout videre est apud Sylu. in verbo Simonia

qu. 13. dicto 7.) in quibus nulla quidem inest spiritalis, sed ob eorum concomitantiam; annexionemve certam cum spiritalibus (quod notat à Victoria in sequenti num. 16.) vendi prohibita sunt iure positiuo. Quia vero non sunt prohibita iure diuino, nulla in eis simonia alia committitur, quam pure positiuæ. Hæcque causa est, cur talem simoniam Papa, cum sit supra ius omnie Ecclesiasticum, nullum modo committat, vendens officia illius generis, quæ ad nullum munus spiritale exequendum instituuntur. Atque hic vnus est simoniae positiuæ modus tenens se ex parte materiae.

Alter modus, ten. ut se ex parte rei; est cum quid etiam si non sit vere pretium, perinde tamen prohibetur recipi pro spiritali, ac si pretium esset illius. Hoc modo simoniam positiuam committunt examinantes ad beneficia, quia occasione talis examinis aliquid accipiunt, ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 18. De re form. cuius verba sunt: Caueant ne quidquam protus occasione huius examinis, nec ante nec post accipiant: alioqui simoniae vitium tam ipsi quam alii dantes incurrant, &c.]

Tertius modus tenet se ex parte venditionis, quando non est quidem vera venditio: nihilominus tamen prohiberetur intuitu religionis, ad maiorem immunitatem re, um sacrarum à labe simoniae. Hoc modo permutatio beneficiorum Ecclesiasticorum sine autoritate Superioris simoniacæ est, ex cap. Quæstum, De rerum permutatione (prout notat. Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 100. illatione tertia) quantumuis in ea non detur temporale pro spiritali, sicut requiritur ad simoniam iure naturali prohibitam, certum est ex illius definitione. Quod idem iudicandum est de simonia, quæ committitur in acquisitione beneficii, passiendo de pensione non solita solui, ex cap. Cum Clerici, De pactis.

Ad fundamentum autem Durandi respondendum est cū Francisco à Victoria loco citato num. 17. sub finem: quod et si Ecclesia per suam legem non possit facere id physice spiritale, quod spiritale non est, possit tamen facere moraliter: vel annexendo illud spiritali, vel subiiciendo illud iisdem legibus quibus spiritale subiicitur: & ideo ad instar spiritalium vendi queant. Quod quidem sufficere potest ad simoniam pure positiuam: quæ non dicitur ex eo simonia, quod definitio in quæst. 1. tradita, ei conueniat, sed quod simoniae speciem quandam habeat: tanquam ideo prohibita ab Ecclesia, quod contingens in aliquo, quod est antecedens aut consequens ad aliquid spiritale, occasionem & periculum contineat simoniae: vel certe tanquam condemnata ac punita ad instar simoniae: quemadmodum in Bulla Clementis octauæ publicata Romæ secundo Iulii anno Domini 1594. tanquam simoniae rei puniuntur regulares vtriuslibet sexus: qui peccant, non quidem vendendo spirituale, sed transgrediendo præceptum quod prohibetur mittere aut dare munera cuius personæ laicæ vel Ecclesiasticæ, cuiuscumque status, vel conditionis, quacumque ex causa: iam ex fructibus & proventibus aliisque bonis, quæ communiter administrantur & rationi reddendæ sunt obnoxia, quam ex pecuniis, quæ à singulis quoquo modo à quouis attributæ, & vt ad libitum de iis disponant per superiorem concessæ fuerint.

Tertio diuiditur simonia ex diuersa ratione qua committitur: quod alia sit quæ committitur per expressam traditionem rei temporalis pro spiritali, aut spiritalis pro spiritali contra Ecclesie prohibitionem: alia vero quæ per confidentiam seu certam spem recipiendi pro spiritali temporale, vel etiam spirituale contra Ecclesie prohibitionem: & hæc confidentialis simonia dicitur, circa quam nonnulla notanda sunt pro præxi.

*Notanda de simonia confidentiali.*

Primum est, eam potissimum contingere in Ecclesiastico beneficio resignando, vel conferendo, aut in Clerico eligendo vel præsentando ad tale beneficium. Atque in resignando contingere, cum quis beneficium in manibus collatoris resignat, confidens ac sperans à resignatario, in cuius gratiam illud resignat, dimittitque, elapso aliquo tempore id ipsum se denuo recepturum per renunciationem, quam resignatarius faciet in fauorem ipsius, vel consanguinei, vel amici vel alterius cuiuscumque, quem designare voluerit, aut certe se recepturum omnes beneficii fructus vel

partem illorum, vel pensionem ex iisdem fructibus, vel aliquid aliud commodum ex alio beneficio, vel aliunde ex quibuscumque rebus resignari. Contingere vero in conferendo, quando is qui confert beneficium, sperat se recipitur commodum ex ipso beneficio collato, vel aliunde. Contingere denique in eligendo vel presentando Clericum ad beneficium quando eligens vel presentans sperat idem quod ante dicti:

Secundum est, confidentiam in beneficio aliquando fieri cum pacto expresso vel tacito; aliquando vero sine villo prioris pacto, sed solo animo concepta spes, quod is cui beneficium confertur, post aliquod tempus illud resignabit in fauorem resignantis, vel conferentis vel presentantis, aut quod reddet fructus illius vel partem, vel pensionem iisdem fructibus.

158. Tertium est, confidentiam in beneficio simoniaca esse iure tum naturali, tum positivo. Naturali, quidem, cum in alio cuius fauorem beneficium resignatur, aut confertur alicui cum spe recipiendi aliquid ab eo, tanquam pretium beneficii resignati vel collati; tunc enim vere adest voluntas vendendi spirituale, contraria recte rationi, expressoque Christi præcepto. Iure positivo autem Ecclesiastico, cum resignans, vel conferens aut presentans non intendit accipere resignationis, vel collationis aut presentationis pretium: sed solum pacitur de commodis aliquo, sibi pro resignatione vel collatione, aut presentatione reddendo. Id enim aduersatur decreto Ecclesie in cap. Pactiones, De pactis, & in cap. Quasitum, De rerum permutatione, & in Clemen. vnica De supplenda Prælatorum negligentia. §. Eadem quoque autoritate, & in Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. De reform. vbi in margine alii canones citantur. Porro sola intentione mentis concepta, nec in pactum deducta spes commodi accipiendi, ex beneficii resignatione, vel collatione, vel presentatione, nullo iure prohibetur, vt videre est apud Nauar. in Enchir. cap. 35. num. 109.

159. Qui in sequenti num. 110. proponit & explicat Bullam à Pio V. editam: in qua, secutus aliam Pii V. damnat & punit (idque pennis grauioribus quam puniantur cetera simoniae species, vt dicitur in Nauar. del. larat.) beneficiorum resignationes, collationes, & presentationes in confidentiam factas eo modo, quo propositum est in primo notabile: non tamen omnes, sed eas duntaxat quæ sunt spe commodi resignanti, vel conferenti, vel presentanti, prouenturi ex ipso beneficio resignato, seu dimisso aut collato. Ex qua restrictione colliges non pertinere ad simoniam in ea Bulla damnatam (licet pertinet ad damnatam iure communi) si quis resignet beneficium in fauorem Titii, vt Titius ipse vicissim in fauorem illius resignet aliud beneficium quod habet: vel renunciet pensioni quam habet. Quod idem dicendum est si quis renunciet beneficio cum confidentia in pactum deducta, quod ei dentur ducenti nummi aurei loco fructuum quos id ipsum beneficium redditurum est duobus annis, quantumuis id sit simonia iure naturali prohibita.

Colligi potest etiam ex eadem restrictione: cum quis beneficium suum alicui ideo resignat, quod promittat se de victa ei prouisurum, esse quidem simoniam confidentialem iure naturali damnatam, non tamen damnatam in dicta Bulla, nisi promissio fuerit conferendi ei victum ex fructibus beneficii resignati, non ex aliis bonis. De aliis ad eandem rem pertinentibus videri debet Nauarri loco cit. vbi satis perspicue ea proponit. Subtilius tractata qui optauerit, ei satisfacere poterit Suarez. in tract. 3. De virtute religionis lib. 4. cap. 43.

160. Quarto diuiditur simonia ex parte temporalis commodi quod datur, vel accipitur pro re spirituali, quod alia sit qua datur vel accipitur munus à manu, id est pecunia, vel res æstimabilis pecunia: alio vero qua munus à lingua, id est, fauor aliquis humanus: qui vt plurimum captatur verbis per aures vel preces. Et demum alia, qua datur vel accipitur mulus ab obsequio. id est seruitium temporale: de quibus sufficienter dictum est in præced. quæst. 3.

Quinto & postremo diuiditur simonia ex parte materie, seu rei in qua committitur: quod alia sit quæ committitur in re essentialiter spirituali, alia quæ in re spirituali causaliter, alia quæ in re spiritali effectiue, alia quæ in re antecedenter

annexa spiritali, comitanter, alia demum qua in re annexa spiritali consequenter: de quibus sigillatim dicitur in frequentibus à cap. 13.

#### Q V Æ S T I O V.

##### Quæ sit peccatum sit simonia.

161. Communis consensus est, simoniam de se peccatum esse mortale: quod & exprimitur in c. Qui studet 1. quæst. 1. vbi ad exaggerandam illius grauitatem hæresis vocatur, vt & alias in iure canonico, prout in præced. nu. 109. artimus. Quæ quidē grauitas patet abunde per illud D. Petri dicti Simoni Magi Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Et paulo post: In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis, video te esse. Atque per illud, quod idē Apostolus in 2. canonica cap. 2. vrget tali peccato contaminatos, sequi vitam Balaam ex Bolori, qui mercedem iniquitatis amauit, & correptorem habuit suæ vesaniæ subiugale mutum animal, hominis voce loquens, ex cap. 22. Numerorum. Accedit quod Diuus Iudas in sua canonica iisdem pronuntiet vt, quo satis indicat miserum esse hominis simoniaci statum: quem vt cumque adumbrat tum lepra qua percussus est Cici cum suis posteris, ex 4. Regum cap. 3. in fine: tum etiam despectio Iude proditoris, qui vendito Christo se laqueo suspenderit, ac suspensus crepuit mediis. Legendus est supra memoratus Canon Qui studet, cum aliis plurimis in eadem causa, & in tit. De simonia: quibus docemur abunde quam sit nefandum simoniae crimen.

Certe (vt breuitatis studio taceam ceteros) in Can. Eos, eadem qua fl. dicitur tolerabilior impia hæresis Macedon. 1. & statutorum ipsius, quam simonia: quia illi Spiritum sanctum esse seruum Dei Patris & Filii delirando fatentur. Simoniaci vero eundem efficiunt seruum suum, pro illius donis accipiendo pretium: cum id sit attribuire sibi dominium, eorumdem (& consequenter illius cuius solius dona sunt) emendo quidem is qui vendit, vult in alium transferre, & qui emit, vult sibi acquirere dominium rei de qua transigitur. Item in cap. Sicut 1. De simonia, Simoniaca peccatis dicitur sui magnitudine alios morbos vincere.

162. Patet adhuc istiusmodi criminis grauitas ex eo, quod habeat primo rationem auaritiæ per inordinatam habendicupiditatem, quæ radix est omnium malorum, ex prioriad Timoth. cap. 6. Deinde rationem iniustitiæ: per quam is, qui dominus non est, sed tantum dispensator (iuxta illud prioriad Corinth. cap. 4. Sic nos exilitim et homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei) vendit rem domini sui contra voluntatem ipsius. Dixit enim Christus, rerum spiritualium Dominus, Math. 10. Gratis accepistis, gratis date. Istudque voluit esse ostiū, per quod intrandum est in ouile ouilium: ita vt intrâtes aliunde, sint fures, & latrones, ac tanquã lupi veniant, vt macent & perdant gregē. Tertio rationem habet peccati grauis contra charitatem: quando quidem per eam non tantum vnus aut alter, sed tota respublica, immo vniuersum regnum grauitur: vt in cap. Fertur 1. quæst. 1. habetur ex D. Gregorio, qui lib. 7. epist. 114. eo argumento excitaui Theodoricum & Theobertum Francorum reges ad eliminandum tam nefarium scelus ab ipsorum regno, vbi iam tunc vigeat.

Certe quam sit toti Ecclesie perniciofa simonia indicat abunde antea relatum ex cap. Sicut 1. De simonia: quod simoniaca peccatis sua magnitudine omnes alios morbos vincat adeo ut statim ac illius signa apparuerint in persona, ab Ecclesia Dei ea eliminari repellique debeat. Id quod locū habere, præsertim quando simonia in ordine, aut in beneficio Ecclesiastico committitur, satis indicauit Paulus secundus in 2. Extrauag. communi De simonia: cum in virtute obedientiæ omnibus & singulis districte iniungit reuelare per se vel per alios, quam cito poterint, Summo Pontifici, vel cuiusdem Pontifex censuram committendum, illos quos cognouerint tale simoniam (in ordine, inquam, vel beneficio) commisisse, aut vt committeretur procurasse, vel mediatores fuisse: sique non fecerint, absolui nequeant donec reuelarint.

Quod tamen præceptum, quia non fuit vsu receptum, longa defuetudine abrogatum non obligat, vt ex Sylu.

D. Anton. & Caiet. notat Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 106. quantumuis ipsam sit iustissimum: siquidem ipsa simoniaca pestis perniciofa est, non tantum iis qui illa inficiuntur, sed etiam toti Ecclesie, iuxta illud in cap. Turbatur, 1. quæst. 4. Turbatur nauicula Petri, in qua erat Iudas; quia qui suis meritis erat firmus, turbatus est alienis. Et ratio confirmat quia: per simoniam Spiritus sanctus Ecclesiam viuificans, quasi opprimitur, dum illius dona pretio subiiciuntur. Cuius tam perniciosi effectus argumentum est, quod simoniae peste laborantes, tanquam suffocato viuifico spiritu, difficillime à sua nequitia respiciant, minusque quam Simo Magus qui territus est comminatione D. Petri, aut quam Iudas, qui pretium sanguinis Christi restituit: disponi videantur ad penitentiam, cum minus diuini iudicii sperant ac irideant: paucissimi que sint, qui sacrilege accepta restituere velint.

Postremo simonia rationem habet sacrilegæ irreligiositatis per irreuerentiam & iniuriam maximam quæ rebus sacris irrogatur, dum ita vilipenduntur, vt cum sint inestimabiles, soloque supernaturali dono adueniant hominibus, pretio subiiciantur: quod est directe contra earum naturam, & dignitatem: ac specialis earum iniuria. Ex qua factum est, vt istiusmodi scelus, particulare nomen acciperit: cum ceteræ iniuriæ rebus sacris illatæ, appellentur communi sacrilegii nomine. Immo, quod peius est, ipsa res sacræ demoni impie subiiciuntur, per eam idololatriam de qua ad Ephes. 5. Auarus quod est idolorum seruitus.]

Accedit quod simonia cum peruersitate voluntatis coniunctam habeat peruersitatem intellectus, hoc est, errorem quo simoniacus peruerso iudicat rem spirituales esse minoris aut æqualis, non autem maioris momenti, quam temporalem. Qui error si sit cum pertinacia persuasione quod veritas ita habeat, hæresis erit (de qua re Alphonsus Castro De hæresib. verbo Simonia) cum Simon magus ea ratione fuerit hæreticus, vt constat ex illis verbis. D. Petri Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Adhuc patere potest eadem grauitas peccati simoniæ (vt notatam grauitatem peccatorum quibus punitur, proponendarum in sequenti cap.) ex eo, quod sit contra omne ius:

Contra naturale quidem, quia tam contra naturam est, rebus spiritualibus ad spirituales generationem institutis, abuti in impedimentum eiusdem generationis, quam abuti facultate generandi in impedimentum carnalis generationis. Atque adeo cum spiritualis generatio longe præset carnali, simonia in pedimento spiritualis generationis, censenda est deterius nefando carnis peccato, contra naturam in pedimento carnalis generationis. Contra præceptum vero diuinum seu reuelatione diuina constitutum, tale peccatum esse, patet ex sacra Scripturæ locis initio huius quæstionis citatis. Contra humanum denique esse patet per sacros Canones qui habentur in decreto Gratiani tota causa primæ & in ceteris iuris Canonici partibus titulo De simonia. Illum quo Gratianus claudit suam illam primam causam retulisse, non erit abs re: aperit enim quam graue sit tale scelus ac quam perniciosum, & ideo ab Ecclesia omni conatu eliminandum. Patet (inquit in eo canone Paschalis Papa) simoniacos veluti primos & præcipuos hæreticos, ab omnibus fidelibus respiciendos, & si commoniti non respicerint, ab exteris potestatis opprimendos, omnia enim crimina ad comparationem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur. Quod idem repetitur in cap. Per tuas, De simonia. §. Hæc omnia.

*Dubitatio proposita quæstioni annexa, An simonia  
semper sit peccatum mortale.*

**T**RIA sunt ex quibus potest excusatio esse à mortali: inuincibilis nimirum ignorantia, paruitas materiæ, & necessitas.

Ac quod attinet ad inuincibilem ignorantiam, certum est eam excusare, cum tollat voluntarium, sine quo non est peccatum. De vincibili vero distinguendum est. Nam si fuerit iuris, vt quando quis ignorat simoniam esse peccatum: non excusat. Tali enim laborat Symon magus existimans donum Dei pecunia possideri: qui tamen (cum contrarium

sciat de se constaret) non est excusatus ab ipso simoniæ peccato. Sin fuerit ignorantia facti vt cum quis ignorat contractum quem init simoniacum esse, sique sciret minime iniret, excusatur à simonia saltem mortali: nisi negligentia in eodem facto expendendo talis interuenierit, vt censetur merito plusquam venialis. Ratio est: quia taliter contrahens non habet, aut saltem non plene habet voluntatem emendi vel vendendi spirituale, quæ requiritur ad plenam, adeoque mortalem simoniæ rationem.

Quod attinet ad materiæ paruitatem, habetur ex cap. Et si quæstiones De simonia §. finali, quod paruitas rei temporalis, quæ datur vel accipitur pro spirituali, excuset à simonia: vbi & ratio tangitur: quia id quod modicum est pro nihilo reputatur: nec ipsum dari solet in pretium: sed solum beneuolentiæ & honestatis causa. Vbi aduerte paruitatem eiusmodi non esse estimandam ex eo quod ipsa non sufficit ad furtum morale sed ex eo, quod res non sit tanta quæ probabiliter præsumatur recipientem motura, & à recto flexura, quemadmodum recte declarat Nauar. in comm. De datis & acceptis pro gratia & iustitia obtinendis, notab. 10. Et patet ex citato cap. Et si quæstiones: ad quod glossa finalis habet, in talibus Ecclesiam interpretari simoniam non committi, eo quod non sit verosimile, quod ob huiusmodi modica moueatur quis ad aliquid iniquum faciendum.

Quod autem attinet ad paruitatem rei spiritualis, nulla ratione excusare videtur à mortali: quia cum res spiritualis sit inestimabilis, dependeatque tantum à gratuita Dei donatione, grauis tam Deo, quam illi sit iniuria, dum pretio subiicitur, aut certe æquiparatur: quasi distrahendo eam ab illa dignitate grauitati doni Dei, redigendoque in ordinem rerum quas natura pedibus nostris subiecit, calcandasque dedit. Quod docens Suarez in sæpe citato lib. 4. ca. 3. num. 4. addit peccatum esse mortale vendere vnum minimum (vt vocant) Agnus Dei, aut vnam Salutationem angelicam: Nec obstat quod res temporalis, quæ tunc datur in pretium, sit modica: quia cuiuscumque quantitatis sit illud quod pro spirituali datur, si reuera vt pretium datur vel accipiat, grauitate vilipenditur ac contemnitur res sacræ: quam pretio siue magno, siue modico æquiparare, est paruum ac vilem eam existimare, in grauem ipsius iniuriam: & temporale lucrum acquirere turpissime, per sacrilegum eiusdem rei sacræ abusum.

Quod attinet ad necessitatem: Palud. in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 3. Sylu. in verbo Simonia quæst. 8. dicto tertio: Tabiena eod. verbo. nu. 29. & in verbo Baptismus 6. quæst. 3. & alii quorum meminit Sotus in lib. 9. De iust. & iure quæst. 6. art. 1. ad. 1. & post eum Suarez. in eod. lib. 4. cap. 12. num. 1. nullam necessitatem excusare existimant, eo quod simonia sit intrinsece mala, per iniuriam quæ fit rebus sacris, dum omne pretium excedentes, pretio commensurantur: vt fit per earum emptionem & venditionem. Sotus vero ipse ibidem & Caiet. 2. 2. quæst. 100. art. 2. Angelus in verbo Simonia 2. num. 12. Rosella in verbo Simonia 1. nu. 18. & Armilla adhuc in eodem verbo num. 29. post alios quos referunt Patres Aragonius ad memoratū art. 2. dubio primo, & Suarez. in sequenti num. tertio: existimant ex remā necessitatem excusare à simonia: vt cum in fans qui de vita periclitatur baptizandus est, nemoque ad est qui baptizare sciat, aut possit vel velit, nisi sacrilegus, qui sine pretio id facere omnino recusat. Eorū fundamentum est, quod est illicitum non sit in tali casu pecuniam dare eo animo quo sacrilegus exigit: quia id esset emere baptismum, quod intrinsece malū est, & ideo licete non potest, ne quidem pro alicuius æterna salute: cum non sint facienda mala vt eueniant bona, ex cap. 3. epist. ad Rom. licitum tamen est dare intentione redimendi vexationem iniustam paruulo factam, inique exigendo pecuniam pro eo, ad quod gratis recipiendum, habet ius concessum à Christo rerum spiritualium Domino.

Sed id fundamentum infirmum esse patet: quia cum dupliciter quis vexari possit iniuste circa spiritualia: vel non conferendo ei, quod sibi debitum est aliqua ratione: vt quando digno petente beneficium, elector se ad indignum inclinat: vel spoliando illum eo, quod iam habet ac possidet: vt quando Clericus iure obtinens beneficium eo spoliatur posteriori quidem

166.

167.

167.

168.

quidem modo per redemptionem vexationis non committitur simonia: quia per pecuniam sic datam nihil de nouo accipitur nec acquiritur: priore tamen committitur: quia per pecuniam sic datam, vere acquiruntur res spirituales, quae antea non habebantur: quod est illam emi.

Nec refert quod is cui spirituale sibi debitum negatur, patitur iniuriam. Nam iniustitia illud negantis, non efficit ut à peccato excusetur non seruans honorem rebus sacris debitum: alioqui enim sequeretur quod duobus idem beneficium petentibus, quorum alter sit dignus, alter indignus, si elector esset propensus ad conferendum beneficium indigno, dignus posset eidem electori pecuniam dare ad depellendam talem iniuriam. Id quod simoniacum esse deduci potest ex cap. Mathaeus De simonia.

Neque vero audiendus est Sotus, qui vult non esse perinde intrinsece malum emere rem spirituale, ac vendere; sicut nec accipere ad vsuram, perinde malum est ac dare. Non enim est par ratio: quia quantumvis sine alterius iniuria dari nequeat ad vsuram: potest tamen ad vsuram accipi. Vnde non est consequens si illud sit peccatum, istud quoque esse. At vero, sicut vendere, ita & emere rem sacram includit huius iniuriam. Quare si illud est de se peccatum, est & istud: ad quod confirmandum facit, quod Simon Magus Act. 8. istius sceleris arguatur, quod donum Dei pecunia possideri, seu emi posse existimari.

Ceterum si extrema necessitas non excuset à simonia, multominus excusabit grauis necessitas contra Adrianum quod lib. 9. art. 3. ad 2. & auctorem Supplementi Gabrielis in 4. dist. 25. qu. 2. litem M. Cum volunt recusanti alioqui baptismum conferre, dari posse pecuniam non modo ob supradictam necessitatem infantis (quae extrema est, cum is nullum aliud habeat salutis remedium) sed etiam ob similem necessitatem adulti, quae extrema quidem non est, cum illi adhuc supersit remedium contritionis, ac conuersionis ad Deum ex toto corde (sicut & agenti animam, cum ei malitiose negatur sacramentum Poenitentiae vel Eucharistiae) est tamen grauis: quia cum talis conuersio, sit res adeo occultata, ut de ea nullus possit certus esse sine speciali Dei reuelatione. merito grauis censetur illa necessitas, quam agens animam patitur sacramentorum, duorum susceptione ex attrito fieri possit contritus.

169. Quibus nihilominus authoribus Suarez assentitur ibidem n. 13. & seq. assentiendumque senserim in praxi, concurrentibus duab. conditionibus. Prior est, ut neganti administrationem Sacramenti non detur pecunia cum intentione satisfaciendi ipsius voluntati prauae, qua non nisi accepto pretio vult administrare Sacramentum; sed cum intentione abducendi ipsum ab ea prauitate, satisfaciendo per liberalem donationem inordinatam ipsius cupiditati habendi. Posterior conditio est, ut certa sit necessitas, cui nequeat alia ratione subueniri. Ideo vero prior non sufficit sola, quod ea non obstat quin largitio pecuniae facta ea ratione, speciem habeat simoniae: cum ad modum emptionis sit correlatiua receptioni, rationem venditionis habenti, ex intentione recipientis. Cum posteriore autem censeri potest sufficere: quia periculo diminae irreuerentiae dubio (quale contingere in proposito casu, opinio nem vari. tas r. l. ita ostendit) concurrente cum periculo certo aut valde probabili perditionis animae, sic confidendum est de bonitate Dei, qui vult omnes homines saluos fieri: quod non offendetur, si prius illud periculum permittatur ad obuiandum posteriori, quando nullum aliud remedium suppetit.

Est autem ea res non careat difficultate, quam late eodem cap. Suarez persequitur. admitti tamen potest, tanquam ab authoribus bonis approbata, & commendans Dei misericordiam in homines, multumque valens ad piorum solatium. Atque haec sufficiant ad intelligendam simoniae malitiam, cuiusque grauitatem valde abominabilem: qua oppressus, si non exhorret, ac se in felle amaritudinis & obligatione iniquitatis esse, nec cor habere rectum coram Deo; deterior est mago illo, qui talia de se audiens, tremefactus dixit, Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quae dixistis.

## CAPVT XII.

De penis que incurruntur per simoniam.

## S V M M A R I V M.

- 170 Prima pena qua per simoniam incurritur est reatus mortis aeternae.
- 171 Explicatio difficultatis, An pena canonice incurrantur per simoniam conuentionalem.
- 172 De pena suspensionis, quod ea incurratur tantum per simoniam in ordine.
- 173 De excommunicatione, an ne imposta ob simoniam commissam in ingressu religionis.
- 174 De aia imposta ob commissam in ordine.
- 175 De reuocata ob commissam in ecclesiastico beneficio.
- 176 Collatio simoniae beneficii vel officij Ecclesiastici, est nulla: inducta quae in habitum ad beneficium si collatum.
- 177 Quomodo igno: an ita non excuset in eare.
- 178 Quomodo excuset contradictio promouendi, scientis simoniam in sua promotione committi.
- 179 Quid sit sciendum de eo quo ignorante promissa aut soluta est pecunia pro ipsius promotione: si eandem pecuniam restituat, postea certior de re factus.
- 180 Pena inuisitatis actus, ob nullam aiam simoniam, quam commissam in beneficio vel officio Ecclesiastico incurratur.
- 181 Sacramentorum administratio, profectio in religione, venditio calicum, & altarum similium rerum, non desinant valere ob simoniam in eis commissam.
- 182 Quid dicendum sit de venditioe officiorum Ecclesiasticorum.
- 183 Quae in pane constituta in 2. Extrauag. communi De simonia a: teneant ad simoniam conuentionalem.
- 184 Quod non incurrantur ob simoniam in beneficio, tantum postquam.
- 185 De liberatione simoniae à penis suspensionis & excommunicationis.
- 186 De liberatione à penis inualiditatis & inhabilitatis.
- 187 Tr. ane. s. r. i. ad r. i. habitationem qua reuocatur.
- 188 Pena canonice simoniacorum per Iudicem imp. nenda.

170. HAS penas persequuntur Syluest. in verbo Simonia quazst. 19. Angelus & Rosella Simonia 6. & Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 111. versu, ad 15.

Prima est mors aeterna; quae, nisi inconsideratio vel paruitas materis excuset, dignus est omnis simoniacus, cum simonia ex suo genere peccatum sit mortale, ex traditis in precedenti cap. quazst. vltima. Quam aduerte habere locum etiam in simonia ficta; tunc contingente, cum exterius rei temporalis pro spiritali, vel spiritalis pro temporali sit promissio sine intentione implendi promissum, vel obligandi se ipsum: licet ea nomine tantum non autem ratione, sit simonia; ut Suarez ostendit in eod. lib. 4. cap. 42. Et patet: quia simonia rationem habet contractus, deficientem alterutris contrahentis consensu: ut patet ex matrimonio. Nihilominus tamen ex ratione quam habet tum mendacij peccati, tum scandali, tum sacrilegij commissi in notabilem rei sacrae iniuriam, tum etiam iniustitiae qua fraudulenter alteri suum detrahatur merito censetur esse malitiae mortalis.

Secunda poena est obligatio restituendi; quae quando & quomodo per simoniam incurratur, expositum est in fine libri 10. & crudite tractat Suarez in lib. 4. memorato num. 39. & 60. Antequam autem poenas ceteras referamus praemonendum est: Cum simonia possit esse vel mentalis, vel conuentionalis vel realis, ut declaratum est in praeced. cap. quazst. 1. constare quidem eas non incurrunt per mentalem simoniam ut patet per illud quod habetur in cap. finali De simonia: sufficere delinquentibus in ea: ut per poenitentiam suo creatori satisficiant: constare pariter eas incurrunt per realem simoniam externam & omnem ex parte compleam. Sed difficultatem esse vtrum per simoniam conuentionalem (quae est simonia media inter duas illas memoratas) eadem poena incurrantur: saltem si iam traditum sit temporale non dum

accepto

accepto spiritali: quod addo, quia non incurri cum nec temporale nec spirituale datum est, vel acceptum, consentiunt Doctores, vt notat Suarez in seq. cap. 55. num. 12. & plurimi ex eod. in seq. num. 16. idem concedunt, cum tantum fuerit datum & acceptum spirituale: adeo vt difficultas sit præsertim, cum datum vel acceptum est temporale non dato nec accepto spiritali.

De qua per ea quæ contra Sorum & Caietanum disputat Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 103. & 104. videtur dicendum non incurri: quia pœnæ sunt interpretatione restringendæ, non autem extendendæ, vt habetur de pœnitent. dist. prima cap. Pœnæ: & confirmat regula 15. iuris in sexto: cuius verba sunt, Odiâ restringi, & fauores conueniunt ampliari. Cum ergo ius canonicum imponens simoniæ pœnâs, non vtatur verbis significantibus solas conuentiones simoniacas: sed donationes & receptiones ex ipsis proueniens, vt bene declarat Suarez. in cit. lib. 4. cap. 55. num. 12. & 13. ipsum sane ad conuentionalem simoniam, non est interpretatione extendendum, sed potius restringendum ad realem, quæ illis donationibus & receptionibus externis consummatur: præsertim cum stylus Romanæ curiæ ita obseruet, vt Nauarr. ipse ibid. habet ex Cassadoro & Gomefio.

Et certe Caiet. & Sorus concedentes istud quoad conuentionalem in qua iam datum est temporale, & adhuc expectatur spirituale; concedere similiter debent, quoad conuentionalem, in qua datum est spirituale, & adhuc expectatur temporale promissum: cum inde non perdat rationem conuentionalis; quandoquidem ad realem requiratur, vt de factò tam spirituale quam temporale sit datum & acceptum. Nec obstat, quod emere anticipata solutione sit vere emere; quia vendere credita pecunia est quoque vere vendere. Idque tantum ostendit, quod non negamus, illam de qua loquuntur esse veram simoniam: non autem quod per illam incurrantur pœnæ canonice: quæ cum inductæ non sint iure naturali, sed tantum humano, non sequuntur simoniam secundum se: sed eatenus tantum quatenus imponuntur per sacros canones. Ac sic imponuntur, vt non ob vnam potius quam ob aliam simoniam conuentionalem incurri dicendæ sint, vt patet ex 2. Extrauag. communi De simonia: in qua eiusmodi pœnæ imponuntur iis qui in ordine vel beneficio simoniam committunt dando vel accipiendo: non determinato modo committendi, spirituale, an vero temporale dando, aut accipiendo. Quocirca interpretando strictè (vt conuenit in materia odiosa) intelligi debet dando vel accipiendo tam spirituale quam temporale: præsertim cum nõ possit magis intelligi de datione aut acceptione solius temporalis, quam solius spiritualis: quandoquidem verba iuris pœnâs statuentis, perinde possunt in vnam partem quadrare ac in alteram.

Hanc doctrinam vt in praxi tuta conscientia sequi possimus præter illius fundamentum propositum, facit auctoritas illam approbantium: qui sunt vltra Nauarrum Couarruias ad regulam Peccatum parte 2. §. 8. num. 7. in principio. Armilla verbo Simonia num. 4. Petrus à Nauarr. lib. 2. De restit. cap. 2. num. 428. & reliqui recentiores passim, Suarez in seq. num. 17. Lessius de iust. & iure lib. 2. cap. 35. dub. 27. & alij. Aduerte autem non conuentionalem, sed realem censendam simoniam, quando spiritali accepto, nõ est quidem datum totum temporale promissum, data est tamen illius pars non ita modica, vt reputanda sit pro nihilo: quia quod promissum sit aliquid amplius, non obstat quin detur materia sufficiens ad realem simoniam, eamque mortalem constituendam congruenter ante dictis in num. 166.

Pœnæ iuris Canonici, quæ per simoniam incur-  
runtur.

### SECTIO I.

PRO simonia in vniuersum nullam pœnâ canonico iure communi latam esse, ab omnibus supponi Suarez in eod. lib. 4. cap. 55. num. 6. notat. Specialiter vero latæ in-

Valery Par. III. Tom. 2.

ueniuntur aliquot; omnes innouatæ à Concilio Tridentino, sess. 24. cap. 14. De reformati. De quibus est consequenter dicendum.

Tertia igitur pœna est suspensio, quæ incurritur ipso facto in vno casu; nimirum quando quis suscipit ordinem simoniace, dato pro collatione pretio; talis enim quantum occultus, suspenditur ab ordine, id est, sacros ordines siue suscipere, siue susceptos exercere prohibetur per supra citatam Extrauag. secundam, De simonia: & cap. Si quis Episcopus, & cap. Scruimus t. quæst. 1. & cap. Tanta De simonia. Videri potest eade re Syluest. in verbo Suspensio quæst. 7. vbi inter cetera dicto 2. admonet, simoniacum in beneficio non esse suspensum ab ordine: ita vt renuntians beneficio taliter acquisito, possit post penitentiam, ordine suo vti. Idem ex Innocentio habet Nauarrus in Enchir. cap. 23. num. 111. §. 15. dicto 3. Et probat, quia nullo iure nec antiquo, nec nouo tale quid cauetur: quod quidem communis consuetudo, quæ est optima legum interpretis, ostendit, vt viget aduersus contra sentientes Suarez in seq. cap. 56. num. 19.

Quantum sit tale crimen esset adeo notorium, vt nulla tergiversatione celari posset: suspensio iuxta eundem Sylu. ibid. incurreretur: non quidem à iure decreta, sed de honestate seruanda: cum valde indecorum sit sacrorum ordinum vsum permittere ei qui tam turpi scelere contaminatus palam cognoscitur. Porro quod simoniacus in ordine incurrat solam suspensionem ab executione suorum ordinum, siue suspensionem à beneficio vel ab executione iurisdictionis, vel ab administratione Ecclesiæ, docet Suarez in præced. num. 10. ostendendo id non haberi ex iure: quo alioqui imposita esse deberet talis suspensio, tanquam pœna canonica. Vnde, vt ille addit Episcopus ordinans simoniace, incurrit quidem suspensionem ab omni functione pontificalis ordinis: non tamen ab vsa iurisdictionis, non requirente pontificalem consecrationem, neque ab administratione Ecclesiæ.

Quarta pœna est, Excommunicatio quæ ob simoniam incurritur in tribus casibus. Primus est, quando datur vel accipitur aliquid pro ingressu religionis: tunc enim tam dantes, quam accipientes eo ipso currunt in excommunicationem Summo Pœntifici reseruata per primam Extrauag. communem De simonia. Quod tamen aduerte in monialium dote, quæ eis in ingressu religionis datur, non habere locum, ex declaratione Martini quinti prout refert Syluest. in verbo Simonia quæst. 15. in fine, & Clementis septimi, vt habet Nauarr. in Enchir. cap. 27. nu. 106. versu quarto. Nec etiam quando ingressurus, aliquid offert sua sponte; quia donatio liberalis non habet rationem venditionis requisitæ ad simoniam: aut tam modicum est illud quod dat, vt merito reputetur pro nihilo. Nec item cum ingressus fuerit tantum inchoatus sumptione habitus, non autem consummatus emissionem professionis: quia ex communi doctrina ad incurrendam excommunicationem requiritur consummatio actus propter quem imponitur. Vnde vt Suarez habet in eod. cap. 56. num. 7. licet receptio ad habitum fuerit simoniaca, si postea factum retractetur, & pecunia vel non recipiatur, vel recepta reddatur: ita vt mere gratis fiat professio; non incurritur hæc excommunicatio. Ex aduerso vero licet admissio ad habitum gratis facta fuerit, si tempore professionis in pretium aliquid recipiatur, sufficere ad incurrendam; quoniam actus erit plene consummatus.

Secundus casus est, ex Extrauag. 2. communi quando simonia committitur in ordine siue maiore, siue minore: imo, vt existimat Suarez in præced. num. 5. & in prima tonsura: per quam, etiam si non sit ordo proprie, constituitur quis in ordine Clericorum. Quantquam in contrarium multum viget quod pœnæ restringendæ sint interpretatione: vixque ex verbis propositæ Extrauag. id sufficienter confirmari posse videatur. Nihil autem referre in eare siue pretium detur ordinatori, siue alicui tertio, habet ex Innocentio. Nauarrus in Enchir. cap. 25. num. 68. §. 2. dummodo tamen sit ante ordinationem datum; nam qui absque simonia ordinem suscepit, etiam si postea det aliquid, non incurrit propositam censuram; cum non possit ideo dici,

Bb ordi-

ordinem simoniace dato pretio suscepisse: quod etiam notat Suarez in eod. num. 5.

175. Tertius casus est, quando committitur in beneficio Ecclesiastico. Nam per memoratam 2. Extrauag. communem De simonia, omnis simoniacus realis in ordine vel beneficio tam occultus quam notorius; itemque is, qui mediator extiterit, vel procurauerit, ut simonia realis in ordine vel beneficio fiat; est ipso iure excommunicatus: à qua excommunicatione nullus nisi Papa absolueret potest, praterquam in articulo mortis.

Cæterum quod aliqui, ut Suarez habet in prius memorato cap. 55. num. 4. existimant omnem simoniacum realem excommunicatum esse per memoratam Extrauag. idem merito improbat in num. 5. quia Doctorum, qui post editam eandem Extrauag. scripserunt (plures ipse refert: quorum præcipui sunt Nauar. in supra cit. num. 111. ad 15. versu 7. Sylu. verbo Simonia quæst. 19. Tabienæ eod. verbo q. 73. Angelus Simonia 6. num. 9.) communis sententia est, non alium quam Simoniacum realem in ordine vel beneficio per illam excommunicari: cum nullam cæterorum simoniacorum ea faciat expressam mentionem; neque excommunicatio interpretatione sit extendenda ultra casum in sententia expressum; quandoquidem ea est lex pœnalis, & in materia odiosa. Vnde illud sequitur quod ibidem habet Nauar. ad 13. non incurri excommunicationem ob simoniam in pensione: cum hæc non sit beneficium Ecclesiasticum: sed aliud ius. Sequitur pariter ratione nec incurri ob simoniam commissam in iis officiis Ecclesiasticis quæ non sunt beneficia: quale est officium Vicarij ad tempus: de quo idem consequenter ad 14. Ratio excusandi ab hac pœna, est eadem quæ excusandi à sequente, in qua proinde non immorabimur.

176. Quinta pœna habetur ex eadem secunda Extrauag. communi De simonia, & ex alia quam Pius quintus edidit contra blasphemos & simoniacos: quod omnis præsentatio, nominatio, electio, promissio, & quæuis alia dispositio actiove iurisdictionis Ecclesiasticæ ordinata ad conferendum beneficium vel officium Ecclesiasticum, per simoniam realem etiam occultam facta: viribus omnino careat, atque adeo nullum effectum sortiatur tanquam inualida (quod Suarez tractat in seq. cap. 57. num. 33. & aliquot sequentibus) ita ut questum per illam, relinqui statim debeat etiam ante sententiam Iudicis, prout Nauar. in cit. num. 111. ad 15. versu 8. confirmat ex eo quod iure naturali debeant relinqui aliena, iuxta cap. Si res 14. quæst. 6. Additque fructus inde perceptos, aut qui à vero possessore præcipiendi erant, esse reddendos: excepto quod per ignorantiam à peccato excusatus, non teneatur ad restitutionem eorum quæ bona fide consumpsit. Videndæ sunt regulæ traditæ libro 10. cap. 2. addendo quod Suarez in præced. num. 26. ex Nauarro & Casaduro habet, non esse restitutioni obnoxia emolumenta quæ tali prouenerint non ratione, sed tantum occasione talis beneficij: ut stipendia Missarum aut aliorum suffragiorum, quæ ut extraordinaria dantur: nec enim sunt fructus beneficij, sed quædam remuneratio personalis. Quod autem illi dicunt idem de distributionibus quotidianis, censet ipse Suarez admittendum, si non de rigore saltem de benigna interpretatione iuris.

Sexta pœna est inhabilitas. Nam iuxta cap. Quicumque 1. quæst. 5. is qui per simoniam beneficium acquisiuit, censendus est ad illud inhabilis: ita ut dispensatione egeat ad illud habendum ex cap. penult. De electione.

*Nota de pœna inualiditatis & inhabilitatis que incurritur per simoniam in beneficio & officio Ecclesiastico.*

#### SECTIO II.

177. Circa has duas pœnas illud primo aduertendum est ignorantiam non excusare ab illis: adeo ut si pater, aut frater, aut quibus alius in fauorem vel gratiam mei pecuniam pro beneficio Ecclesiastico dederit me infcio, statim ac resciero teneat illud relinquere ex cap. Nobis, & cap. Sicut tuis, & cap. Ex insinuatione, De simonia: nisi ab alio esset data pecunia in fraudem & detrimentum meum:

nimirum ut compelleret acceptum relinquere: contra quam fraudem ius mihi prouidet in dicto cap. Nobis: tali exceptione restringens eam pœnam.

Pro cuius rei pleniore notitia ad praxim necessaria, aduertendum est secundo: ex citato cap. Sicut tuis haberi, scientem aut probabiliter suspicantem committi simoniam in ipsius promotione ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum, valide promoueri si contradicat, repugnetque ex animo: ac dicat se nolle in eam labem consentire. Nec obstat quod nihilominus detur pecunia, dummodo id fiat ipso omnino ignorante: ita ut bona fide putet suam contradictionem obstitisse ne daretur. Ratio autem in eodem cap. tangitur, quod alioqui factum vnus forte mimiçi, & insidias parantis, noceret innocentibus, cui illud omnino displiceret: quod absurdum est. Quod si non obstantem ipsius contradictionem pecuniam datam esse cognoscat, aut probabiliter iudicet; & consequenter promotionem suam esse simoniacam; non videtur excusandus à simonia, nec à pœna proposita, si eam admittat: quia quantumuis ipso contradicente commissa fuerit simonia, voluntarie tamen admittit per eam quæsitam beneficium vel officium Ecclesiasticum: quod est ad illam aliquo modo cooperari: quandoquidem ea inde accipit suam consummationem: per quam tanquam realis, inducit pœnam, de qua nobis est sermo. Accedit quod in citato cap. Sicut tuis, ad excusationem quam ipsum continet, ultra contradictionem requiratur ignorantia, dum dicitur: Ex eo quod contra prohibitionem & voluntatem tuam à qua postmodum minime recessisti, aliquis te pensit ignorare promissit pecuniam, & exsoluit: nihil debet tibi ad pœnam & culpam imputari. Vnde non est censenda talis excusatio habere locum in eo qui nouerit commissam esse eiusmodi simoniam.

Porro verba illa, à qua postmodum non recessisti, ut & illa quæ in eod. cap. sequuntur (nisi postea contuleris pecuniam soluendo, nominando, promissio, aut reddendo solutam) significant contradictionem & ignorantiam, non excusare ab inualiditate simoniacæ promotionis ad beneficium, vel officium Ecclesiasticum; nisi quis postmodum in illam consentiens, pecuniam promissam, aut iam solutam ab alio, reddat. Quod manifestum est, si consensus contingat ante acceptum beneficium vel officium ipsum Ecclesiasticum: quia tunc est reuocatio contradictionis, & influxus seu cooperatio ad simoniam, inualiditatis causam.

Sin autem consensus contingat post acceptum beneficium vel officium Ecclesiasticum, distinguendum est, prout in eod. cap. 57. num. 31. tangit Suarez. Nam si is non sit ratificatio, seu approbatio simoniæ factæ suo nomine, sed tantum liberalis voluntas soluendi pecuniam promissam, aut iam solutam ab alio restituendi, ne sua causa ille detrimentum patiarur; datur locus excusationi sicut prius: quia talis solutio non est emptio beneficij, nec fit cum consensu in emptionem antea factam, neque ad eam retrahitur, cum ille qui soluit non sit eius author. Sin autem consensus sit ratificatio talis simoniæ, quamuis ratificans non debeat ideo censeri illius propria causa: tamen (nisi excusatio detur secundum diceada in seq. num. 186. & 201.) obnoxium facit propositæ pœnæ incurrendæ; non quidem ipso facto, sed per Iudicis sententiam. De qua re videri potest idem Suarez in seq. num. 32.

Aduertendum est tertio (quod ostendere in ante memorato cap. 57. Suarez maxime propositum habet) inualiditatem actus simoniaci, ob nullam aliam simoniam incurri, quam ob memoratam in citata Extrauag. 2. non quidem iure diuino, eo quod Dominus dixerit, Gratis accepistis gratis date; quoniam ex ea forma verborum tantum, habetur à Christo præscriptus modus dandi spiritualia; non autem irritus factus dandi actus. Nec item iure naturali, quia simonia nõ obstat de se, quin validus sit actus in quo committitur: ut nec obstant cætera peccata, quoad actus illos in quibus committuntur. Sic enim sponsalia clandestina valida sunt, etiam si grauer peccetur illa contrahendo. Nec item incurri iure Canonico: quandoquidem in eo nõ inuenitur imposita ob aliam simoniam; quam prohibet solum tanquam modum agendi illicitum: neq; addit

irritationem actus taliter perfecti. Atque hinc multa colliguntur, quæ memoratus author persequitur: aliqua pro præxi referemus breuiter.

181. Primum est, valere sacramentorum administrationem simoniace factam, si seruata sint omnia substantialia: de quibus dicitur cum de ipsi sacramentis in sequenti romano. Idem dicendum est de consecratione Ecclesiæ vel calicis, de quæ omnibus functionibus sacramenti Ordinis, ac benedictionibus sacramentalibus aquæ, panis, &c. Quod autem in cap. Ecclesiæ, 1. quæst. 4. habetur: quod Ecclesiæ quæ pactione consecrata fuerit, potius execrata quam consecrata dici debeat: intelligendum est, inquit Suarez in citato num. 5. quantum est ex parte sic consecrantis: qui quantum est ex se polluit Ecclesiam; circa illam gerendo se, ac circa locum profanum. Quod non obstat, quin consecratio valida sit ex parte Ecclesiæ: ut ubi potestate & auctoritate ille exercet tale officium.

Secundum est, Professionem in religione factam per simoniam, esse validam. Aduerte tamen quod etsi ius canonicum non irritet talem professionem: in pœnam tamen, prohibere talem Religionum permanere in monasterio in quo sic professus est. Textus habetur in cap. De regularibus, in cap. Veniens, & in cap. Quoniam, De simonia. Dubitatur vero de eadem pœna, An sit latæ sententia. Partem autem negantem vt mitiore, nec sufficienter impugnata libenter sequor cum eodem authore ibid. num. 8. & 9. quem consule si lubet.

179. Tertium est, Simoniam, qua Rosarium benedictum, calix consecratus, reliquiaria, & id genus alia, carius emittuntur ratione spiritualitatis eorum, non obstat quin retineri possint: cum nullam omnino habeant rationem beneficii, vel officij Ecclesiastici. Idem dicendum de simonia, qua emittit ius patronatus, vel pensio Ecclesiastica: aut Vicariatus temporalis, & id genus alia: quæ licet speciem aliquam habeant beneficii, in rei tamen veritate, non sunt beneficia: ita vt pœna constituta ob simoniam in beneficio, non habeat in eis locum: cum pœnæ non sint interpretatione extendenda.

182. Quartum est, venditionem officiorum Ecclesiasticorum temporalium, ne iure quidem canonico esse inuvalidam: licet enim illo iure prohibita sit, vt patet ex cap. Saluator, 1. quæst. 3. & ex aliis quæ Suarez persequitur in præced. cap. 29. non est tamen verbi gratia ostendunt, illam tali prohibitione irritari. Neque ad eam extenditur irritatio facta in memorata Extrauag. 2. quoniam ibi sermo est de officijs Ecclesiasticis spiritualibus: vt videre est pluribus tractatum apud eundem authorem in prius memorato cap. 77. num. 46. & aliquot sequentibus.

Censetur autem officium spirituale illud, cui annexa est auctoritas, seu iurisdictio ad spiritualia administranda. Quæ ratione spiritualia officia censentur tum alia plurimarum etiam ea quibus religionum Prælati suas Religiosas familias gubernant. Quæ memorata extrauagante comprehendit, patet ex verbo, in monasterijs, in ea expressum. Censetur vero temporale officium Ecclesiasticum, quo Ecclesiæ res annexæ spiritualibus, sine spirituali iurisdictione administrantur quoad temporalia. Huiusmodi est officium Procuratoris, instituti ad Ecclesiastica bona temporalia administranda vice Prælati aut Clerici; officium item Aduocati, quem Ecclesiæ instituit ad causas suas agendas. Item que officium Iudicis, quem Prælati Ecclesiæ iurisdictiōnem temporalem habens, constituit ad illam exercendam: atque alia multa quæ recensere nimis longum esset. Sufficiat ergo addidisse officium sacristæ, seu custodis sacræ suppellectilis; quia spectat quidem ad administrationem rerum sacratarum; sed quoad earum temporale, vt bene conferuetur.

De simonia conuentionali ac de postrema in beneficijs & officijs Ecclesiasticis inuoluta, An inducat penas inuualiditatis & inhabilitatis.

### SECTIO III.

183. Aduertendum est quarto, quamuis iuxta tradita initio huius capituli propositæ pœnæ non incurrantur ob si-

Valerij Par. III. Tom. 2.

moniam conuentionalem: eas tamen quodammodo inchoari, hoc nomine; quod cum primum consummata fuerit dato temporali, quod promissum est cum acciperetur beneficium vel officium Ecclesiasticum: eadem pœnæ de facto ita incurrantur, vt retrorahantur vsque ad tempus contractæ talis simoniæ. Quod explicatur exemplo, Petrus beneficii vel officij Ecclesiastici collator, illud confert Paulo promittenti centum nummos aureos; quos antequam soluat, valet collatio: quia simonia in eo commissæ adhuc retinet conuentionalis rationem; necdum transit in naturam realem, per quam memoratæ pœnæ incurrantur. Cum primum autem ceperit promissum soluere, etiam ex parte; inuvalida redditur collatio; non modo respectu futuri temporis, sed etiam præteriti vsque ad illius factæ initium. Hoc Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 104. confirmat per antiquum stylum Romanæ curiæ, seruatum Papa sciente & tolerante.

Vnde consequens est, quod si pecuniæ promissa, soluta sit post menses aut etiam annos aliquot: quia collatio habenda est pro nulla, restituendos esse fructus perceptos tanquam alienos: etiam si is qui percepit aureos, potuerit illos retinere tanquam suos. Quamquam id locum habere tantum quod forum externum (quod approbant Lessius De iust. & iure lib. 2. cap. 35. dubit. 27. in fine, & Suarez in cit. cap. 57. num. 56.) idem Nauarrus ibidem significat, inquit: Non ignoro facilius responderi posse dicendo nullitatem tituli & excommunicationem, non inde ab ipso tempore dati tituli incurri, sed a tempore simoniæ ab vtraque parte perfectæ: nisi contrarium seruaret stylus antiquus, cui standum est: subintellige, quoad forum externum: quandoquidem stylus curiæ non est de interno foro, sed de externo; ita vt is non obstat, quin negemus illam retractionem habere in conscientia locum: præsertim cum de ea nihil habeatur ex memorata Extrauag. 2. De simonia, sed tantum de inhabilitate quæ ipso facto, incurritur statim ac completa fuerit simonia in beneficio, vel officio Ecclesiastico; dato & accepto hinc inde spirituali & temporali: de retractione, nulla facta mentione: vnde sequitur non haberi de ea legem, quæ adstringat conscientiam.

Quod tamen aduerte pati exceptionem in vna beneficii simonia: nempe in ea quæ est conuentionalis confidentiæ ex Bulla Pij quinti, quam Nauar. habet in Enchir. cap. 23. num. 110. In ea enim talis simonia, præter excommunicationem Papæ reseruaram, & inhabilitatem ad omnia beneficia, & alia, de quibus videndus est ipse Nauarrus, imponitur; vt simul ac quis beneficium recipit in confidentiam, antequam impleat quod promissit; ipso iure collatio ei facta sit nulla, teneaturque ad restitutionem omnium fructuum quos perceperit a die acceptionis. Quæ ex causa ibid. Nauarrus notat peiorem esse talem simoniam, quacumque alia conuentionali, etiam postquam est consummata. Quod etiam habetur ex eo, quod per eandem Bullam, omnia beneficia collata & accepta per ipsam simoniam confidentialem, reseruata sunt Sedi Apostolicæ: adeo vt illa obtinens, alterius quam Summi Pontificis auctoritate (quia non accepit ab eo qui conferre poterat) canonicum titulum non censetur habere: pro quo habendo ad summum ipsum Pontificem illi recurrendum esse. Porro de pœna, quæ est inhabilitatis ad omnia beneficia, Suarez docet in lib. quarto cit. cap. 58. in fine; probabile esse: eam non incurri ante sententiam declaratoriam Iudicis: nec aliter esse vsu receptam tanquam aliqui valde seueram, & nouam omnino; seu haud nitentem iure antiquiori. Adeo vt in ea re dispensatio non sit necessaria ad acquisitionem noui beneficii, nisi delictum deductum sit ad forum contentiosum, & in eo declaratum. Eundem vide si lubet.

184. Aduertendum est postremo difficultatem esse, An memoratæ pœnæ incurrantur ob simoniam in beneficio, tantummodo positam; qualis est quæ committitur permutatione vnus beneficii Ecclesiastici cum alio, traditione vtriusque secuta sine auctoritate Superioris. Atque licet nonnulli, quos refert & sequitur Suarez in citato cap. 57. nu. 42. velint incurri: non videtur tamen carere probabili-

Bb 2 tate:

tate: quod docent Petrus à Nauar. in lib. 2. De restit. cap. 2. à num. 435. vsque ad finem, & Petrus Aragonius ad D. Thomam 2. 2. quæst. 100. art. 6. dub. penult. non incurri ipso facto pœnas excommunicationis, & priuationis beneficii acquisiti per talem simoniam: sed eas à Iudice tantummodo esse imponendas; quia, vt illi recte argumentantur, iura quæ puniunt simoniam in beneficio, de ea loquuntur absolute: vt patet tum ex proposita secunda Extrauag. tum ex antiquioribus iuribus; in cap. Cum pridem, De pactis, in cap. Cum esset, & in cap. Insinuatum, & in cap. Sicut tuis, De simonia. Cum ergo ipsa sint pœnalia, strictè accipi debent: illa intelligendo tantummodo de ea quæ proprie simonia est: consistens in venditione & emptione rei spiritualis pro temporali: qualis non est ea positiua de qua agimus: cum spiritale detur in ea pro spirituali; ideoque extensione tantum, ac similitudine sit simonia; quemad. exposuimus in præced. cap. quæst. 4. diuisione 2.

Quam doctrinam satis clare approbat Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 105. in fine: cum ait simoniace renuntiantem beneficio suo, castigari quidem posse: non tamen perdere titulum, nec ius renuntiatum. Ei vero minime aduersatur cap. Cum olim De rerum permutatione: in quo permutatio beneficiorum propria autoritate fieri prohibetur sub pœna priuationis eorundem beneficiorum. Nam vt recte notat Petr. à Nauar. num. 438. ea non est pœna ipso facto incurrenda, sed à Iudice interrenda: vt satis patet ex verbis illis: *Et hunc prapostura, & illum Archidiaconatu curauimus spoliare; super hoc definitiuam contra eos sententiam proferentes.* Nec quemquam mouere debet verba illa memorata Extrauag. 2. *quomodolibet dando vel recipiendo: sensus enim eorum est, vt notat quoque Petrus à Nauar. loco cit. eo ipso quod spirituale datur pro temporali, quomodolibet id fiat: siue pecunia, siue seruitio, siue munere à lingua, incurri ipso facto pœnas quæ ibidem imponuntur.*

De liberatione simoniaci à predictis pœnis.

#### SECTIO IV.

**A** Prima est, quæ est reatus mortis æterna, liberatur per veram penitentiam. A secunda, quæ est obligatio ad restitutionem, liberatur satisfaciendo eidem obligationi. De qua retractatum est in fine præcedentis partis secundæ.

185.

Tertia autem & quarta, id est suspensio, & excommunicatio auferri possunt per absolutionem Episcopi, cum fuerint occultæ, necdum ad forum externum deductæ, iuxta facultatem Episcopis concessam à Concilio Trident. sess. 24. De reformat. cap. 6. Alias recurrendum est ad Papam cui referantur in 1. ac 2. Extrauag. communi De simonia: nisi quod Episcopus cum suspensio ob ordinem simoniace susceptum dispensare possit in duobus casibus, quos refert Sylu. in verbo Suspensio, quæst. 7. dicto 3. Prior est, quando quis per simoniam promotus est ignoranter, seu nesciens pro sua promotione datam esse pecuniam: tunc enim ex cap. De simoniace ordinatis, De simonia, iuncta glossa; dispensare potest Episcopus; sed in eo casu (quidquid eadem glossa & Sylu. contra sentiant) non incurritur suspensio, prout notat Nauar. in Enchir. cap. 25. nu. 68. §. 2. Et satis indicatur per illud quod in citato cap. habetur, sic ordinatum non esse simoniacum, ideoque posse in suis ordinibus remanere.

Neque refert quod D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad 3. dicat ordinatum simoniace ipso nesciente careere ordinis executione: quia tempore ipsius id verum erat in eo qui ordinabatur à simoniaco, id est, ab Episcopo qui pro ordinatione pecuniam accepisset, & ideo suspensus erat, neque ordinis executionem conferre poterat. Nuncautem per Extrauag. Martini quinti, quam habet Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 35. nullum neque suspensum neque excommunicatum vitare tenemur, nisi sit notorius percussor Clerici, aut denunciatus; atque ea quæ per illum ex officio publico geruntur rata habentur, vt ex instituto in lib. vltimo, est de excommunicatione agitur declarandum erit. Posterior casus est, quando quis sine simonia promotus est ad

inferiores ordines; tunc enim potest Episcopus cum eo dispensare vt in illis ministrat; non item vt ministrat in Ordine quem simoniace suscepit, vel vt ascendat ad altiorum gradum. Quod si commissæ esset simonia cum ipso met Episcopo, is nec tunc dispensare posset: vt ipse vitandus ob turpitudinem suam, iuxta cap. Erga 26. quæst. 5. sed ad ipsius successorem vel superiorem (prout loco citato tangit Syluester) recurrendum esset.

Quintam autem pœnam (inualditatis inquam) auferendi vnus est modus; per pacificam nimirum possessionem trium annorum: cum quis toto eo tempore ignorans simoniam in acquisitione sui beneficii esse commissam, illud bona fide tenuit; nemine ipsum siue de iure, siue de facto turbante in eiuſdem possessione. Talis enim vere præscribere iusque acquirere censetur: prout ostendendum est suo loco cum de beneficiis in sequenti lib. 30.

In sexta vero pœna, hoc est, in habilitatis ad beneficium simoniace acquisitionem: cum eo qui talem simoniam sciuit, in eamque pro se factam consensit, solus Papa dispensare potest, vt consentiunt Doctores, cum glossa ad cap. penult. De simonia, verbo Sedem apostolicam. Quod potest colligi ex cap. Sanctorum, ex cap. Qui studet, ex cap. Erga Simoniacos 1. quæst. 1. & ex cap. 1. ead. causa quæst. 5. De qua re videri potest Suarez in citato cap. 61. num. 10. & 11. Cum eo vero quo ignorante commissæ est simonia in acquisitione sui beneficii, post huius liberam resignationem, si beneficium sit simplex, dispensare potest Episcopus: nisi ipse sitis cum quo commissæ est simonia. Qua de re textus est expressus in cap. penultimo De elect. Potest pari modo Capitulum dispensare, quando collatio beneficii in quo commissæ est simonia ad ipsum spectat; vt confirmari potest per cap. Ex insinuatione, De simonia.

Quod si beneficium fuerit curatum: glossa ad cap. Post translationem, De renuntiatione, verbo Nequeat: distinguendum censet: vt si is qui taliter beneficium acquisiuit, illud sponte resignet, statim ac simoniam commissam cognoscit, nec expectet Iudicis sententiam, possit Episcopus cum eo dispensare, iuxta cap. finale 1. quæst. 5. Et confirmatur, quia cum improprie ac similitudine tantum, simoniacus sit, argumento cap. De simoniace Extra De simonia: non videtur ratio esse cur ad Papam pro dispensatione recurrere compellatur. Si vero beneficium non resignet statim ac cognouit simoniam; sed Iudicis sententiam expectet, tunc solus Papa potest cum eo dispensare, ex cap. penult. De electione; & cap. Nobis, De simonia. Ratioque est, quia is qui Iudicis sententiam expectat, postquam cognouit simoniam suo nomine commissam, censetur in eam consensisse; & ita vere simoniacus realis esse. Quo eodem argumento probatur, multo minus posse Episcopum dispensare cum eo, cuius nomine pro beneficio data est pecunia ipso quidem ignorante: sed postquam id rescit, ratum habente. Cum enim rati habitio retrahatur & æquiparetur mandato, ad Papam pro dispensatione recurrendum est: perinde ac si esset licenter commissæ simonia: ex cap. Sicut tuis, De simonia iuncta glossa ad verbum, Consenseris.

Vbi aduerte, rati habitationem, quæ retrahitur & æquiparatur mandato requirere tria. Primum est, vt id quod ratum habetur factum sit nomine eius qui ratum habet, ex cap. Cum quis De sentent. excommun. in 6. & ex regula 9. iuris eodem libro. Factum vero nomine alicuius, censetur id quod ipsius contemplatione seu intuitu, aut propter illum factum est: siue expliciter verbis taliter fieri, siue taceatur. Secundum est, vt id ipsum ratum habeatur non tantum animo, sed etiam externo signo: quale est soluere pecuniam promissam, vel solutam reddere: alioqui non induceret pœnam Ecclesiasticam, ex glossa ad citatum cap. Cum quis, verbo, Tuo nomine, quia de internis non iudicat Ecclesia. Tertium est, vt non tantum ratum habeatur factum, sed etiam qualitas facti, id est, vt quis non tantum factum esse, sed etiam factum esse suo nomine ratum habeat: ex Sylu. in verbo Consensus, quæst. 5. dicto 2.

Ceterum his pœnis obnoxius non est, vt ex Caiet. habet approbatque Sotus lib. 9. De iustitia & iure quæst. 8. art. 1.

qui

qui fictam & deceptoriam simoniam committit, promittendo scilicet temporale pro spirituali sine animo implendi promissum: quia vere non emit spirituale, sed fingit se emere; vnde vere simoniacus non est, & per consequens (congruenter antedictis) nec excommunicatus, nec obligatus tali pacto acquisitionem beneficium resignare.

Aliæ adhuc præter hæc tenus memoratas dantur iuris Canonici pœnæ; quæ vt à simoniaco, etiam reali, incurrantur, imponendæ sunt per sententiam Iudicis. Prima est infamia, ex cap. Sane 15. quæst. 3. & ex cap. Inquisitionis De accusationibus. Secunda est depositio ab omni ordine, & beneficio Ecclesiastico, ex cap. 2. De confessis. Tertia est, detrusio in arctum monasterium ad agenda perpetuam penitentiam, ex cap. Quoniam De simonia. Quarta est, vt contra simoniacum ad accusationem & testimonium admittatur quicumque etiam infamis & meretricis, ex cap. Tanta de simonia. Quinta est, vt duplum reddere cogatur simoniacus, qui exigit aliquid pro institutione ad beneficium, vel pro ingressu religionis, vel pro sepultura, ex cap. Audiuimus de simonia. Eiusdem generis est, inter impositas per bullam Pij quinti ante memoratam, illa de amittendis beneficiis & officiis iam antea iuste habitis, non enim esse late sententiæ, sed per Iudicem ferendæ habetur ex Nauarr. in sine citati numeri 110. Ratio vero est: quia pœna qua quis à iure priuatur re sua iuste possessa, non est sic accipiendæ, vt ille teneatur eam exequi in seipso. Pro quo faciunt tradita in præcedenti tomo lib. 13. num. 276. & aliquot sequentibus.

CAPVT XIII.

De simonia peccato vt committitur in re essentialiter spirituali.

SVMMARIVM.

- 189 Que comprehendatur nomine rei essentialiter spiritualis.
- 190 Simonia est, pro vicariatu spiritualis potestatis dare pecuniam.
- 191 Simonia committitur datâ pecuniâ pro ingressu religionis.
- 192 Nec consuetudo nec statutum in eo excusatur.
- 193 Accipi tamen potest in sustentationem, nisi monasterium sit suis opulentum.
- 194 Explicatio dubii, An pecunia accipi possit pro religionis ingressu, cum expletus est numerus personarum quas monasterium alere potest ex suis redditibus.
- 195 Explicatio alterius dubii, An simonia sit seruire monasterio ad impetrandum ingressum in illud.
- 196 Responsio negatiua ad dubium, An sit simonia, quod quis promittat in ingressu alicuius sodalitatæ, se quotannis certum quid soluturum.

189. **N**OMINE rei essentialiter spiritualis comprehenduntur gratia, qua Deo gradifumus, septem dona Spiritus sancti, gratiæ quas appellant gratis datas, in quibus prima omnium commissa est simonia per Simonem magum, cum putauit donum Dei pecunia possideri. Act. 8. In talibus autem commissa simonia, vix nunc vlla est in vultu; ideoque in ea non immorabimur. Quæ ad eam spectant Suarez tractat in tract. 3. de relig. lib. 4. cap. 9.

Comprehendi quoque potest iurisdicctio Ecclesiastica; quæ cum supernaturaliter sit primum à Christo data (ex cap. Ita Dominus dist. 19. & ex aliis, quæ in eam sententiam habet Nauarrus ad cap. Noui De iudicis, notab. 3. illatione 24.) pecuniam pro ea communicanda accipiendo, simonia committitur huius speciei.

190. Et ita idem Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 14. definit, iuxta cap. Ad nostram De simonia & cap. Licet de pœnis, simoniam committere eum qui emit vel conducit, vel per alium quemlibet contractum non gratuitum, acquirit Episcopi vel Parochi vel alterius beneficiarij Vicariatum, & quamlibet iurisdictionem vel potestatem spirituale, etiam ad tempus tantummodo. Additque contractum eiusmodi esse nullum, iuxta cap. fin. De pactis: & ideo per eum non acquiri talem Vicariatum; ita vt is qui sic accepit teneatur in conscientia illum relinquere: etiam si non sit

propterea factus ad illum postea obtinendum inhabilis, nec in excommunicationem incurrit: quia nullo iure id statuitur. Secus esset vero de Vicariatu perpetuo si acquireretur pretio: quia cum sit beneficium ex Clemen. 1. De offic. Vicarij, simonia quæ in eo committitur inhabilitatem & excommunicationem inducit, sicut commissa in alio beneficio.

Huc etiam reuocari potest simonia, quæ committitur dando vel accipiendo temporale pro ingressu religionis: quia cum vocatio ad talem statum sit donum Dei, accipere pecuniam pro dicto ingressu, est donum à Christo acceptum vendere, vt concluditur in cap. Quam pio, 1. q. 2. Vnde non modo per eundem canonem & proxime sequentem id fieri prohibetur ab Ecclesia, tanquam simoniacum: sed etiam per plures alios, nempe 8. 19. 25. 30. 40. Extra de simonia; & per 1. Extraug. communem eod. tit. in qua (vt retulimus in præced. capite) tam sic dantes, quam accipientes subiciuntur excommunicationi reseruata Summo Pontifici: ita tamen vt excipiantur casus in quo quis sponte aliquid ex deuotione offert recipientibus: tunc enim non peccatur, ne quidem si illi, qui largas dant elemosinas facilius carere admittantur, ex D. Tho. 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4. Procedit vero dicta prohibitio non modo quoad Religiosos, sed etiam quoad Moniales, iuxta cap. Quoniam de simonia.

192. **Q**UÆSTIO EST autem si temporale accipitur, non quidem pro ingressu religionis, sed ob consuetudinem, vel statutum aliquod immemorabile, & per Romanam sedem confirmatum, vel pro sustentatione: et eius qui ingreditur. Ad quod responderetur omnem eiusmodi consuetudinem vel statutum iam non habere locum, propter definitionem Conc. Trid. sess. 24. cap. 14. qua abrogatur. Ad quod etiam facit cap. Veniens, De simonia.

193. Ratione vero sustentationis aliquid accipere, non esse quidem simoniacum quoad forum internum, cum sic nihil temporale pro spirituali accipiatu reuera; quoad forum tamen externum esse præsumptiuè; id est, in foro externo præsumi commissam esse simoniam. Quod intellige, si monasterium aliæ religiose familia, ad quam vt admittatur quis pecuniam dat, sit iam satis diues, vt post Syluest. verbo Simonia quæst. 15. dicto 2. intelligit Sotus lib. 9. De iust. & iure quæst. 6. art. 3. in sine. Ad idem id nihilominus esse peccatum scandalum. Imo vero esse peccatum de se, nec tantum ex illa circumstantia, patet à simili: quia si quis conferret gratis beneficium, & postea pro fructibus illius pretium à beneficiario acciperet, inique ageret: quia venderet, quod iam suum est. Pari quoque ratione, si quis gratis admittatur ad religionem, quæ opes sufficientes habens, tenetur eo ipso illum sustentare: dum ab illo pro tali sustentatione pretium accipitur; ei quod suum est inique venditur.

Quod si monasterium sit tenue, ita vt petentem ingressum non possit alere: sententia est D. Thomæ 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4. Caiet. ibid. & in summula verb. Excommunicatio cap. 73. Syluest. loco citato post plures alios quos ipse commemorat. Tabienæ in verbo Simonia, §. 63. 64. 65. Arnullæ eod. verb. nu. 50. & in verbo Excommunicatio, excommunic. 60. à Victoria in relect. posteriore De simonia num. 12. & aliorum quos loco cit. num. 7. Suarez refert (late de eadem re consequenter differens) licite posse necessarium ad sustentationem ab illo exigi, cum non debeat illi abunde. Id quod ex Panorm. Syluest. Tab. & Armul. admonent debere fieri per viam simplicis proteltationis dicendo, Nos te libenter recepimus, sed si vis manere nobiscum, porta tantum vel tantum tecum, vnde viare valeas.

Quod vero dicitur in cap. Quoniam De simonia, quod nec etiam prætextu paupertatis ceat aliquid etiam à monialibus exigere, intelligendum est, vt iidem auctores annotant, vt sensus sit: quod non liceat exigere in fraudem, qua sub prætextu paupertatis accipiatu aliquid respectu religionis, non ob solam sustentationem: vt sic censetur cum etsi monasterium reuera pauper non est: nihilominus prætextu paupertatis aliquid exigitur: aut licet pauper sit, aliquid vitra petitur, quam sufficiat ad sustentan-

- dam commode vnam personam talis status. De quo Suarez num. 14.
194. Dubium autem hic oritur. An cum expletur est numerus personarum religiosarum, quæ ali possunt ex annuis redditibus monasterij, possit aliqua sufficienter ditata, cum sua dote supra illum numerum admitti. Ratio dubitandi est: quod in cap. vnico §. primo De statu regularium in sexto, & in Concilio Trident. sess. 25. cap. 3. De regularibus, prohibeatur ne ad monasteria plures moniales admittantur, quam possint ex redditibus eorum sustentari. In contrarium vero est communis consuetudo, optima legum interpres: quam D. Thom. loco citato approbavit. Vnde memorati canones intelligendi sunt prohibere, ne quando plures feminas monasterium alere non potest, quam in eo iam sint, non admittantur aliæ sine dote, expensis monasterij alendæ: ita Nauar. (cui Suarez consentit in seq. num. 17.) in tract. de redditibus Eccles. quæst. prima monitione 62. vbi plenius ea de re agit.
195. Dubium aliud hic occurrit: quid dicendum sit, si quis seruiat Religiosis, ob promissionem sibi factam de eo admittendo post aliquod tempus. Ad quod Rosella verbo Simonia 5. num. 2. respondet simoniam esse. Syluester vero in cit. quæst. 15. dicto 5. id negat. Distinctione autem vtendum est. Nam si loco stipendij promittatur, vel concedatur ingressus, aperte simonia est: si vero gratis inferuiat, vt probetur, vel vt seruiens alliciat Religiosos ad se facilius vel citius admittendum, non est simonia: quia tale seruitium non habet rationem pretij, sed potius liberalis donationis. Qua ratione censeri quoque potest non esse simoniam, si religio soluat debita alicuius, vt eam ingrediatur; vel si obstringat se parentes ipsius alere; vel aliud offerat, ea tantum intentione vt alliciat animus ipsius ad amplectendam religionem: quod non esse illicitum habetur ex D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4.
- An autem simonia committatur si quis aliquid det alicui, vt ei sua intercessione ingressum in aliquam religionem impetret, intelligitur satis per explicationem dubij quod in fine seq. cap. proponetur: cum par sit ratio intercessionis factæ pro obtinendo ingressu religionis, & factæ pro ordine, aut beneficio Ecclesiastico obtinendo.
196. Monet dubitationem Syluest. in ead. quæst. 15. dicto 7. An sit simonia, quod quis in ingressu alicuius sodalitatæ, ex statuto promittit se quotannis aliquid daturum. Recteque respondet non esse: quia talis sodalitas non est Religio, sed tantum plurium congregatio ad benefaciendum: in qua laudabile est aliquid imponi pro elemosynis, vel expensis cereorum, & aliarum rerum quæ faciendæ sunt, cum sodales conueniunt ad tractandum de salute animæ suæ. Ita ille.

## CAPVT XIV.

De peccato simoniae, specialiter prout committitur in re causaliter spirituali.

## SUMMARIUM.

- 197 Quando simonia committatur acceptione pecunie pro Sacramento aut sacramentalibus.
- 198 Simonia in ordine quo ad ordinantem.
- 199 Eadem quo ad ordinatum.
- 200 Item quo ad ministros ordinantis.
- 201 Quando simoniacum sit vel non sit id, quod post collationem ordinis datur.
- 202 Quando simoniacum sit dare Episcopo pecuniam, ne alium ordinet.
- 203 Quando dare ianitori pro accessu ad ordinationem.
- 204 Quando dare intercessori ad impetrandam ordinationem.
197. **I**N numero rerum causaliter spiritualium ponuntur Sacramenta & Sacramentalia: quæ sunt benedictiones quadam, vel consecrationes factæ ab Ecclesia. Pro quibus ratione sui, certum est nihil pecunie estimabile accipi posse, sine labe simoniae. Dico (ratione sui) eo quod ratione laudabilis consuetudinis in sustentationem ministri a quo

conferuntur, aliquid tanquam elemosyna, aut oblatio accipi potest, iuxta tradita in præced. num. 134. & seq. Nec refert, quod in matrimonio detur dos: non enim datur pro matrimonio vt Sacramentum est, sed vt est contractus quidam ciuilibis, quo vit obligat se ad vxorem alendam, & onera matrimonij sustinenda. De singulis in particulari (de quib. Sylu. in verbo Simonia quæst. 8. & plenius præfertim pro speculatione, Suarez in cap. 10. & 11. eiusdem lib. 4.) sufficit pro praxi nonnulla circa Sacramentum Ordinis annotasse, quoad personas, quæ concurrunt ad illius collationem: suntque ordinator Ordinandus, & ordinatoris minister: nimirum examinador promouendorum ad ordines, & notarios qui scribit promouendos vel eos vocat, qui; scribit literas relictionales Ordinis accepti, quem ad loco citato, dicto quinto Syluest. habet.

Quoad ordinatorem igitur notandum est, Episcopum non posse abique labe simoniae aliquid temporale recipere pro collatione Ordinis, ex cap. Quidquid, 1. quæst. 1. & ex cap. 1. De simonia & ex Extraug. 1. communi, eodem tit. & ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 1. in decreto de reformatione: ex quo habetur id procedere in collatione quorumcumque Ordinum, etiam tonsuræ Clericalis. Quamquam tamen post ipsam collationem Ordinis, liberaliter ac sponte, & non in compensationem oblatum, recipi potest: dummodo ab sit scandalum, ex cap. Sicut Episcopus, 1. quæst. 2. & ex cap. Dilectus 2. §. finali De simonia.

Quoad ordinandum vero, notandum est simoniam committere rogando Beneficiarium, vt suum beneficium resignet in ipsius fauorem, quo ordinari possit ad beneficij titulum, intereaque facta conuentione, quod denuo in fauorem ipsius diplomæ beneficium resignabit. Item rogando patronum, vt præsentet ipsum ad beneficium, ad cuius titulum ordinari possit, facta similiter conuentione, quod illud denuo resignabit in fauorem eius quem volet is ipse patronus. Et quamuis vtraque hæc simonia conuentionalis, sit in beneficio: perinde tamen ac si commissa esset in ordine, ob eam incurritur suspensio in ordine per cap. Neminem, & cap. Sanctorum distinct. 70. & cap. Cum secundum, De præbendis: in quibus talis suspensio imponitur ei qui sacros ordines suscipit abique titulo beneficij, vel alterius quod pacifice possessum, ad victum sibi honeste sufficiat. Quam penam Concilium Trident. innotat in sess. 21. cap. 2. De reform. ea de re amplum statutum tradens. Titulus autem fictus, qualis est in duobus propofitis casibus, pro nullo habetur.

Simoniam quoque is committit qui ab Episcopo ordinatur sine titulo facta conuentione de non petendo ab ipso aliquid in propriam sustentationem. Cum enim iure communi Episcopus Clericum pauperem ordinans sine titulo, teneatur ei providere de honesta sustentatione per citatum cap. Cum secundum: sane simoniaca erit dicta conuentione, tanquam ea in qua onus pecunie estimabile relaxatur pro habenda re spirituali; indeque ordinator per triennium & ordinatus in perpetuum suspenditur suspensione Sedi Apostolicæ referuata, per cap. Si quis, De simonia. Vbi etiam idem statuitur de eo qui ad ordines præsentatus est ab aliquo, facta conuentione de non petendo ab eo aliquid pro sua sustentatione. Cum qua fallacia, coincidit illa nimis frequens, qua parentes pauperiores filio fictæ constituunt patrimonium sufficiens ad sustentationem, confecto publico instrumento; quod antequam eidem filio tradatur, aliud conficitur per quod tali constitutioni ille renuntiat: ita vt ordinetur ad titulum patrimonij fictum.

Adde etiam ordinandum simoniam committere, si præsentatori suo aliquid temporale ad hoc det vel promittat, vt ad ordines ab ipso præsentetur. De quo habetur textus in cap. Ex tua, De simonia.

Quoad ministrum denique ordinatoris, notandum est, non tantum Episcopum qui ordinem confert: sed etiam ministros qui quasi accessorij, illum in ea collatione adiungunt, prohiberi aliquid etiam sponte oblatum pro illa accipere, vt videtur in Concil. Trident. sess. 21. cap. 1. De reform. cui consonat cap. Sicut pro certo, De simonia.

monia. Aduerte vero obiter, ideo cenferi simoniam committi, si ad hoc detur vel promittatur aliquid examinatio- ri, vt aliquem approber; quod per examinationem, & ap- probationem, tanquam ministerium iurisdictionis Episcopalis delatum, facultas quædam, dispositioque acquiratur ad ordines recipiendos. Item constare quidem Notarium cui constitutum est salarium publicum pro officio exer- cendo, non posse quidquam exigere pro literis dimissio- riis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacum- que de causa, pro accessorio ad collationem ordinis, ex cap. De simonia, & Concil. Trident. loco cit.

Queritur vero, vtrum idem Notarius possit aliquid accipere, quando nullum habet stipendium sibi consti- tutum ab Episcopo. Communior autem sententia est ex Angelo Simonia 3. num. 22. & Syluestro in citato dicto quinto, quod ille tunc possit aliquid exigere pro labore & expensis chartæ & ceræ, factis in literis dimissoriis, vel testimonialibus. De quo concilium Trid. in cit. cap. 1. statuit pro singulis eiusmodi literis, decimam partem au- rei accipi posse, neque ex talibus Notarij commodis, quidquam directe vel indirecte ratione collationis ordi- num, posse pronenire Episcopo: non obstantibus quibus- cumq; taxis, consuetudinibus etiam immemorabilibus, aut quorumcumq; locorum statutis contrariis: quæ om- nia cessant ac interdiciuntur.

Cæterum post susceptos iam ordines vltro oblatum, & abique vlla antecedente pacitione donatum, recipi po- test sine simonia: ex glossa penult. ad cap. 1. De simonia & Sylu. in fine citate questionis 8. & Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 101. vers. 11. Pro quo facit cap. Sicut Episcopum, l. 1. quest. 2. Sed meminisse oportet nunquam cenferi dona- tum liberaliter, non item in pretium, quod immediate dat- tur pro ordinatione: siue ante siue post eam detur: & siue Episcopus fuerit alioqui gratis collaturus ordinem, siue non: & siue accipiens sit ipse Episcopus collator, siue alius: & siue dans sit is qui ordinatur, siue alius ex Sylu. in verb. Simonia quest. 6. Quæ tamen in re ignorantia probabi- lis, vt & in alius, excusat à peccato, & à pena illud sequen- te: adeo ut is non suspendatur ab ordine, pro cuius ordi- natione data est pecunia ipso in scio; vel ipso conscio qui- dem, sed contradicente: nisi postea certior reddatur de facto, ratificet illud. De quo Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 68. sub finem: pro eo que faciunt ante habita num. 178. Nonnulla dubia possunt hic adhuc moueri: quibus satisfacere oportet paucis.

Solutio aliquot dubiorum.

PRIMUM EST, An simonia committatur dando pec- uniam Episcopo ne ordinet aliquem. Ad quod ex Sylu. quidem in cit. quest. 8. dicto, simpliciter respon- dendum est affirmatiue: argumento cap. Nemo, De si- monia. Sed iuxta ea que Suarez in eod. memorato lib. 4. cap. 22. late disputat de omissione actuum spiritualium, an ea possit esse materia simoniæ; videtur distinctione ven- dendum: ac dicendum si talis omisso sit nuda negatio li- beri vsus potestatis ordinandi: pro ea pretium accipere, non esse simoniam: quia illud pro quo accipitur, quodq; sic venditur, est tantum libertas naturalis agendi vel non agendi: perinde ac si quis accipiat pretium vt non dicat Missam, quod est ei liberum. Sin autem omisso annexa sit vsui potestatis spiritualis; adeo ut tantum in hac habeat estimationem, efficaciamque moralem, simonia est pro ea pretium accipere, quia tota ratio dandi sumitur ex ea- dem spiritali potestate, ipsaque est propter quam princi- paliter datur. Cæterum huius posterioris modi, omisso esse deprehenditur ex effectis proportionatis potestati ordinandi quibus annexa est: quales effectus sunt: non admittere ordinandum ad examen consuetum, aut exami- natum non permittere inscribi in catalogo ordinan- dorum, aut inscripturn repudiare, offerentem se cum cæ- teris ordinandis.

ALTERVM DVBIVM EST. An simonia sit, dare aliquid temporale ianitori vt ordinandum introducat ad Episcopum pro literis dimissoriis, vel ordine, vel alio spiritali petendo vel obtinendo. Ad quod respondetur,

cum Angelo in verbo Simonia 3. num. 25. non esse simo- niam, nisi ea intentione detur vt per intercessionem in- troducentis, res spiritalis obtineatur, aut introducens aliquid plus exigat ratione ordinis, alteriusve rei spirita- lis obtinendæ, quam alioqui exigeret pro obsequio, quod exhibet.

TERTIUM DVBIVM EST, An simoniam commit- tat qui dat alteri pecuniam, vt suis precibus interceden- do, procuret ei ordinem aut ben. ficiam conferri. Ad quod Sotus lib. de iust. & iure quest. 7. art. 3. sub in vltim, ab- solute quidem responderi non esse simoniam ex parte Præ- lati habentis intentionem gratis dandi, quamuis ad dan- dum inducatur precibus intercessoris recipientis pecu- niam. Sed cum Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 106. post plures alios, quorum ipse vbi. meminit, videtur distinctione respon- dendum. Nempe si is pro quo interceditur, det pecuniam intercessori pro obtinendo ordine, vel beneficio, tunc simoniam committi: quia emere intercessionem qua or- do vel beneficium obtinetur, est emere ipsum ordinem vel beneficium. Quæ ratione concedimus Soto, paria esse, dare pecuniam intercessori & collatori. Si vero det pecu- niam intercessori; non quidæ pro obtinendo ordine vel beneficio per intercessionem ipsius sed pro labore indu- stria & diligentia, qua tale negotium procurat, vel pro ex- pensis, vel pro damno quod illi emergit aut lucrum quod illi cessat tunc non esse simoniam quia sic non emi- tur intercessio pro ordine vel beneficio obtinendo; sed emitur vt res eibid. ait Nauarr. aliquid ante dictorum quod intercessor non tenetur gratis præstare. In hocque distin- guitur intercessor à collatore, quod collator pro suo et- iam labore in conferendo ordine, vel beneficio, non pos- sit licite pecuniam accipere: intercessor vero possit, dum- modo tamen non accipiat plus quam meretur eius labor & industria, iuxta dicenda in fine sequentis capituli.

CAPVT XV.

De peccato simoniæ prout committitur in re spiri- tuali effectiue.

SVM MARI VM.

- 205 Quæ comprehendantur nomine rei spiritalis effectiue.
- 206 Quatenus simonia committatur in iis que sunt potestatis or- dinis.
- 207 Quatenus officia minorum ordinum vendere simoniacum sit.
- 208 Quatenus sine simonia possit pro sepultura accipi pecunia.
- 209 Varietas actuum qui procedunt ex Ecclesiastica iurisdictione.
- 210 Simonia cum est pecuniam dare pro actu communicandi Ec- clesiasticam iurisdictionem.
- 211 Similiter pro actu exercendi eiusmodi iurisdictionem.
- 212 Quod procedit etiam si talis actus versetur in temporalibus ma- teria.
- 214 Non item si respectu illius temporale accipitur ex consuetu- dine laudabili: vt respectu visitationis qua fit à Prælato.
- 215 Aut in penam, vt cum di pensatio datur in gradibus consan- guinitatis: aut per modum compositionis, vt cum dispensa- tur in voto faciendi opus aliquod pium.
- 215 Aut in sustentationem pro ut accipitur à concionatore.
- 217 Potest quis locare suas operas, ac stipendium accipere pro la- bore exercendi actus ab quorum officiorum Ecclesiastica- rum.
- 218 Quomodo accipiendum sit, quod in Romana curia quædam officia Ecclesiastica vendantur.
- 219 Quatenus liceat aut non liceat pecuniam dare pro interuentu apud Papam aut alium Prælatum, pro iustitia vel gratia ab eis obtinenda.
- 220 Quatenus liceat post obtentam, temporale dare iis quorum interuentu obtenta est.

IN OMINE rei spiritalis effectiue comprehen- duntur primo illa, quæ ex gratia Dei, & vir- tutibus supernaturalibus proficiuntur; vt om- nia opera meritoria, impetratoria, & satisfactoria: pro quibus vt talia sunt (cum procedant à diuina gratia, in ea-

que nitatur utilitas & efficacia illorum) pretium accipere, simonia est quidem: non est tamen, dare alicui aliquid temporale ut ad eadem exercenda excitetur: quia tunc tantummodo datur spiritale pro spirituali: quando quidem proximum indicere ad meritorie operandum, est quoque opus meritorium: nisi prudentis iudicio obster aliqua circumstantia mala.

*De simonia ut committitur in iis quæ sunt potestatis ordinis.*

#### SECTIO I.

206. **C**omprehenduntur secundo illa quæ procedunt ex potestate ordinis: ut dicere Missam, cantare Evangelium vel Epistolam solemniter, celebrare exequias defunctorum, & alia diuina officia: ut processiones quæ publice fieri solent, siue ad venerationem festorum, siue ad impetrandum à Deo auxilium in communibus necessitatibus, consecrare Abbates, Virgines, & templa, benedicere nubentibus, aquæ, panis, &c. Pro quibus non licet pacisci absolute, nec pretium accipere: ut nec pro collatione ordinum, ex quibus habent suum esse spirituale: pro sustentatione tamen ministrorum illa exercentium, licitum est aliquid dare & accipere secundum Ecclesiæ constitutionem vel consuetudinem. De quibus plura in particulari Syluester *verbo Simonia quæst. 9.* atque Suarez *erudite in eod. lib. 4. cap. 15.*

Ad iudicandum autem de illis quando occurrunt, sufficere possunt antedicta in cap. 11. *quæst. 2. & 3.* inter ea obseruando; in tali iudicio distinguendum esse inter id quod exigitur, & id quod sponte offertur: ac inter id quod ex consuetudine offerendum est, & id quod ultra consuetudinem postulatur. Nam in cap. Ad Apostolicam De simonia in hac re, præ consuetudines obseruari præcipiuntur, & exactiones fieri prohibentur. Quamquam spirituum ministri voluntarij, seu non habentes constitutum sibi publicum stipendium, permittuntur (consentaneæ scilicet doctrinæ D. Pauli in priore ad Corinth. cap. nono) petere aliquid in congruentem sustentationem: eo tamen modo, quo ab specie mali absteineatur.

207. Offert vero se dubitatio. An simonia sit temere, vel vendere officia minorum ordinum. De qua tenendum est: quando talia exerceri solent tantum per Clericos ad ea ordinatos: ut officium exorcizandi: aut per laicos quidem interdum, ex commissione Ecclesiæ: sed ad diuinorum officiorum partem spectat exercitium eorum (ut officium inseruendi Sacrosancti celebranti, aut legendi lectiones in officio *maritino*) simoniam committi emptione & venditione eorum, tanquam spiritualium effectiue: ut pote procedentiū ab ordinibus ipsis, quorum potestate auctoritateque interuentu prædictæ commissionis exercentur. Cum vero tanquam multum corporalia (qualia sunt claudendi Ecclesiæ fores, custodiendi sacras vestes, aspergendi aquam benedictam in domibus) solent per laicos exerceri, ac si non essent actus ordinis, non censentur simoniæ materia ex Syluestro in *verbo Simonia quæst. 8. in fine.*, & Rosella *eodem verbo primo, §. 16.* Id quod Suarez concedit in *precedenti cap. 13. in fine.*

208. Ad quam differentiam illustrandam facit quod liceat pro sepultura pretium accipere, quoad ea quæ fieri possunt à laico: qualia sunt effodere sepulchrum, corpus defuncti ferre, humo tradere, & cooperire, pulsare campanas; non autem quoad ea quæ sunt à solis Ecclesiæ ministris, qualia sunt dare facultatem sepeliendi in loco sacro, exequias celebrare officio Ecclesiastico: puta psalmodia & aliis suffragiis, consuetis in Ecclesia fieri pro defunctis: & processio quæ solet fieri à domo defuncti ad Ecclesiam. Pro quibus *ut pote spiritualibus ac solitis exerceri per solos clericos.* pretium accipere, simonia cum censendū est, iuxta cap. Abolendæ, De sepulchris: & cap. Non satis, cap. Cum Ecclesiæ, & cap. Suam, De simonia: sicut nec pro benedictione nubentium, ex eod. cap. Suam. Non ideo tamen de simonia damnandi sunt qui obligationes tempore funeris recipiunt; quoniam ex fieri solent ex laudabili consuetudine pro sustentandis Ecclesiæ ministris.

Ratione cuius consuetudinis possent omitti, repeti auctoritate Iudicis, iuxta cap. Ad Apostolicam. De simonia, Nec valeret statutum ciuitatis factum in contrarium, ut habet Panor. ad citatum cap. Abolendæ sub finem.

Quod idem dic de acceptione pannorum quib. mortui conteguntur, vbi est consuetudo ut in vsum Clericorum cedant: ex D. Anton. 2. parte tit. 1. cap. 5. §. 22. & Sylu. in *verbo Simonia qu. 11.* Qui addunt de talium cautione, tanquam temporalium, Clericos cum heredibus ante sepulturam pacisci posse absq; simonia: non autem posse negare sepulturam, si talis cautio negetur: etsi officio Iudicis vti possint, iuxta citatum cap. Ad Apostolicam, ad obtinendum sibi ea ratione debirum, si negetur. Videndi sunt memorati auctores. De simonia commissa accipiendo pretium pro sepultura in loco sacro dicitur in sequent. num. 226.

*De simonia prout committitur in iis quæ sunt iurisdictionis Ecclesiasticæ.*

#### SECTIO II.

209. **C**omprehenduntur denique nomine rei effectiue spiritualis omnes illi actus qui procedunt à potestate iurisdictionis Ecclesiæ: sicut se distincti, ut alij sint, quibus eiusmodi iurisdictione conferuntur, & alij quibus administratur. Ac prioris generis rursus, alij sint quibus conferuntur iurisdictioni ordinaria, ad quorum exercitium requiritur auctoritas Superioris, qua valeat conferre dignitatem cui coniuncta sit eiusmodi iurisdictione: qualis auctoritas est in Papa absolute, & interdum in Episcopo respectu suorum inferiorum. Alij vero sint, quibus conferuntur delegatio: ad quorum exercitium sufficit habere iurisdictionem ordinariam non impeditam. Posterioris generis autem: alij sint quibus iurisdictione prædicta mandatur executioni in externa administratione Ecclesiæ, & alij ad eisdem administrationis directionem pertineant, ut præceptorum se legum latones in Ecclesiastico foro: alij vero ad executionem, ut actus iudiciorum Ecclesiasticorum, siue civilium siue criminalium, & cæterorum qui ad eisdem reducuntur.

Ac nonnulli talium dicuntur actus iurisdictionis voluntariæ, quia coactio non interuenit in eis, sed gratia: huiusmodi sunt dispensationes, priuilegia, facultatum concessionem, legitimationes, &c. Alij vero dicuntur actus iurisdictionis contentiosæ, eo quod spectent ad Ecclesiastica iudicia: de quorum strepitu nonnulli minus habent, & plus de animarum commodo; ut visitationes inferiorum per Prælatos; impositiones censurarum & eandem ablationes: Alij autem plus habent de illo & minus de hoc: ut actus omnino forenses litium civilium vel criminalium, personarum Ecclesiasticarum. His ita distinctis Suarez in eodem lib. 4. cap. 20. statuit sequentes propositiones de istiusmodi genere spiritualium effectiue.

210. Prima est, actus communicandi spiritalem iurisdictionem esse simoniæ materiam. Hæc patet, quia si illi vendantur, simul venditur spiritualis iurisdictione, quæ per eos communicatur: cui vendere actum per quem res traditur, nihil aliud sit quam vendere rem traditam: & vice versa, rem traditam vendere, nihil aliud, quam vendere ipsam traditionem. At talis iurisdictione donum est Dei supernaturalis, prout ostendit supernaturalis finis ad quem ordinatur. Quare est sufficiens simoniæ materia. Eaque est cõmunis sententia, pro qua faciunt cap. 1. 2. & 3. extra Ne Prælati vices suas. Et ex illa inferunt: nec aliquem Iudicem spiritalem, siue delegatum siue ordinarium: nec vicarium siue cathedralis, siue alterius Ecclesiæ, etiam ad nutum amouibilem, constitui posse pretio: siue ipsum deur ab eo qui officium, seu iurisdictionem suscipit, siue ab eo qui confert. Pro quo facit cap. Ad nostram, De simonia. Inferunt item non posse vendi ius eligendi ad dignitates, aut beneficia Ecclesiastica, aut confirmandi factam ad ea electionem: aut illa conferendi, quando quidem omne tale ius est spirituale, ipsumque communicare alicui, est spiritualis iurisdictionis.

211. Secunda propositio est, Actus quibus iurisdictione voluntariæ

luntaria exercetur, si in spiritali materia versetur, esse quoque materiam simoniae: vt relaxationes iuramentorum & votorum, dispensationes in legibus Ecclesiasticis, irregularitate, impedimentis matrimonij, & sic de id genus alijs, vt de privilegijs alijsque fauoribus & gratijs ac licentijs in re spiritali concessis: quæ vel dispensationes quædam sunt, vel eas virtute continent, aut eandem cum illis rationem habent. Pro hac, communiter recepta, facit quod omnes tales actus sint supernaturalis iurisdictionis: pro cuius functionibus pretium accipere prohibicum est generaliter in citato cap. Ad nostram & in seq. cap. Consulere. Qua generali prohibitionem patet contineri imprimis memoratas dispensationes: cum & versentur in materia spiritali, & ordinantur ad finem spirituale: salutem nimirum animarum. Accedit quod ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 5. De reform. matrimonij, dispensationes in matrimonijs dandæ sint gratis, item que in legibus Ecclesiasticis, ex seq. sess. 25. cap. 18. De reform.

Tertia propositio est, Actus Ecclesiasticæ iurisdictionis contentiosæ, esse adhuc materiam simoniae. Huic assentientes auctores Suarez adfert. Ea vero probatur: tum illa generali ratione, quod tales actus spirituales, supernaturalis sint ratione sui principij: nimirum potestatis supernaturalis à Deo datæ ad gubernandam sam Ecclesiam: adeo ut tanquam Dei dona, sine simonia vendi & emi nequeant: tum ex speciali prohibitione quæ in iure canonico habetur de vnoquoque, ne pretium pro eo accipiat: vt de actu visitandi, in cap. 1. §. penultimo, & in cap. 2. De censibus, in 6. & in Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. De reform. Deinde pro actu Ecclesiastici iudicij, in cap. Cum ab omni, De vita & honestate clericorum: quod & attingitur in cap. Vendentes, 1. quæst. 3. quod dicitur, Item in templo vendentes sunt: qui hoc quod iure competit quibusdam, ad præmium largiuntur: iusticiam enim vendere est, hanc pro præmij acceptione seruare. Accetiam satis clare significatur per prohibitionem factam in cap. Ad nostram ante citato: cum dubium non sit, iudicia Ecclesiastica computari inter ministeria Ecclesiastica, de quibus est tibi mentio. Præterea pro actu ferendi censuram & pro actu absoluedi ab ea, in cap. Ad aures, De simonia: in quo fit quidem tantum mentio abolitionis: sed inde satis insinuat censuræ ratio, quæ ab eodem spiritali principio proueniens, est pariter spiritalis. Accedit quod vtraque sit de numero actuum Ecclesiastici iudicij.

Quarta propositio, Ad simoniam sufficit, actum pro quo pecunia datur, provenire ab Ecclesiastica potestate spiritali (secus sentiendum est de temporalis, qualem habent in rebus sui dominij Papa, ac nonnulli Prælati) etiam si versentur in materia temporalis & humana: cuius generis inter actus iurisdictionis voluntariæ censetur legitimum: quatenus per eam tollitur inhabilitas quædam ad temporales honores, & commoda. Item licentia studendi humanioribus literis, aut philosophiæ, aut iurisperitentiæ, aut Theologiæ: itemque licentia eisdem disciplinis docendi. Nam studere & docere actus sunt naturales, proxime ordinati ad humanam commoditatem: quamvis de actu docendi Theologiam aliqua sit difficultas: quam late tractat Suarez cap. 18. vbi inter cætera bene monet nu. 9. quod licet Theologiæ doctrina sit supernaturalis: actiones tamen magistri illam docentis sunt naturales, quibus naturali modo cooperatur ad hoc, vt auditores discant: iuuando eos & illuminando ad discendum.

De concionandi actu alia est ratio, vt idem in seq. num. 22. & 23. pluribus citatis habet; quia concionator concionando fungitur quasi munere legati Christi ad populum in ordine ad huius æternam salutem: illo præcipiente Discipulis Marci vltimo, Euntes in mundum vniuersum prædicare Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Vnde in posteriori ad Corin. cap. 5. ait Apostolus: Legatione fungimur pro Christo. De catechista idem author subiungit in fine capituli, idem sentiendum esse ac de concionatore; si christianam doctrinam doceat modo persuasivo, seu per modum concionis qua excitentur auditores ad tenendam firmam fidem eandem doctrinam, & ad operandum secundum eam.

Si doceat tantum ad iuuandam & exercendam auditorum memoriam, Idem existimandum est ac de magistro docente Theologiam. Inter actus vero iurisdictionis contentiosæ seu inuoluntariæ prædicti generis censentur illi, qui spectant ad causas mere civiles inter Clericos, de bonis temporalibus, vel de criminibus aut iniurijs. Ratio autem allatæ propositionis est quod vltus iurisdictionis spiritalis, sit de se spiritalis, non obstante quod versetur in materia temporalis: cum hæc non cadat sub talem potestatem, nisi vt ordinata ad finem supernaturalem, cuius gratia potestas eiusmodi constituitur. Quæ de re pluribus agere spectat ad Theologum scholasticum.

De modo quibus aliquid potest licite accipi pro spiritalibus effectibus.

### SECTIO III.

PRO antedictis quæ ratione sui principij sunt spiritalia aliquid temporale (non obstante doctrina iam tradita) accipi potest: vel ex consuetudine laudabili ad sustentationem ministri: quo modo Episcopus visitans suam Diocesim accipere potest illas quas vocant procurationes, tanquam stipendium sibi pro sustentatione debitum, ex D. Thoma 2. 2. quæst. 100. art. 1. ad 3. quod habetur, ex cap. Cum Apostolus, ex cap. Cum venerabilis, ex cap. Procurationes, De censibus & ex Concilio Trid. sess. 24. cap. 3. De reform. in quo visitatores sic prohibentur cuiquam graues esse inutilibus sumptibus: aut pecuniam vel munus quodcumque qualitercumque offeratur, accipere; vt excipiantur victualia quæ sibi aut suis frugaliter, moderateque pro temporis tantum necessitate, nec ultra ipsis ministranda. Cætera ibidem statuta de ipso visitandactu, legenda sunt iis quibus tale munus incumbet.

Secundo, respectu eorumdem spiritalium, potest aliquid accipi in pœnam, quæ ab Ecclesia pro inobedientia, & contumacia (ne lex Ecclesiastica facile contemnatur) consuevit infligi ex cap. Venerabilibus, De sententia excommunicationis in 6. §. Deniq; Et ita sentit D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 2. ad 3. Quæ tamen in re cauendum est, vt bene monet Sylu. verbo Simonia, quæst. 8. d. cto 4. ne talis exactio cupiditati potius, quam correctioni adscribatur. Atque ex hoc capite Rebuffus in praxi beneficiorum parte 3. in regula De dispensatione in gradibus prohibitis, glossa quinta, num. 13. excusat à simonia, quod solet fieri, cum duo qui propinqui sunt in tertio vel quarto gradu consanguinitatis, petunt dispensationem, vt matrimonio copulentur: ea lic conceditur vt iubeantur soluere certam pecuniæ summam. Namque talis solutio imponitur in pœnam: cuius timore fideles cohibentur à facili transgressione legis Ecclesiæ, quæ eiusmodi copulatio prohibetur, ac etiam vt Summus Pontifex leniretur à molestia, quæ quotidie exhiberetur ei per multitudinem assidue petentium talem dispensationem.

Tertio eorumdem spiritalium respectu, aliquid accipi potest per modum compositionis, prout fit quando Christiano, pro eo quod præstare debet ex voto vel ex alia obligatione, elemosyna alioqua imponitur in redemptionem. Sic ergo cum in votorum dispensatione, aliqua pecuniæ solutio iniungitur, id non fit in pretium, sed in elemosynam; in quam, vt in opus plium, commutatur votum, relaxando ipsum; non quidem per dispensationem nudam, sed per mixtam cum commutatione.

Quarto, aliquid recipi potest in sustentationem talia ministrantis, cui nullum constitutum est aliud stipendium. In exemplum induci potest quod accipitur à concionatore. Munus enim concionandi exercetur potestate, & auctoritate Ecclesiastica; quam auctoritatem esse donum Christi supernaturale, patet per illud quod in priori ad Corin. 12. vers. 28. & ad Ephes. 4. vers. 11. inter gratias à Christo gratis datas Ecclesiæ, ponatur auctoritas docendi, per illa verba: Alios posuit Pastores & Doctores: vnde sequitur ipsum esse gratia exercendum, iuxta cit. cap. Vendentes; neque pro eo pretium accipi posse sine simonia. Pro quo aliquot auctores citat, additis rationibus Suarez in memorato cap. 18. à num. 22. Nihilominus concionator,

iuxta cap. Cum voluntate §. Prædicatores, De sentent. excommunic. accipere potest necessaria ad sustentationem vitæ, immo & studiorum suorum, vt consuetudo habet, monetque Sorus in lib. 9. De iust. & iure quæst. sexta art. 2. ad 2. Vbi & addit, quando concio non est profus necessaria, illum non contrahere simoniæ labem, si malit ibi prædicare verbum Dei, vbi melius sustentabitur; immo nec culpam committere, si ibi concionari tenuat, vbi non sperat victum sibi suppeditandum esse. Sed in ea re & alias quotiescumque pro sustentatione minister spirituum aliquid exigit, cauendum est populi scandalum, ne nomen Clericorum blasphemetur, tanquam auarorum ac reputantium spiritualia esse venalia: prout bene monet Caiet. in verbo Simonia, regula 4. in fine.

217. Quinto, potest quis sine peccato locare suas operas, & stipendium accipere pro labore exercendi officia sacristæ, Iudicis, & doctoris, etiam in Theologia, & aliorum, quorum functiones principaliter sunt naturales; & ideo non censentur materia simoniæ, quemadmodum expresse Caiet. in verbo Simonia, regula sexta, & Sylu. in eod. verbo quæst. 14. dicto 3. quod probat per cap. Charitatem 12. quæst. 2. Prælati tamen nullo modo locare possunt, & multo minus vendere officia iurisdictionem ipsorum requirentia, vt ibid. addunt Caiet. & Syluester. iuxta titulum Ne Prælati committant vices suas, &c. quibus confendit Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 14. Et confirmatur per illud Concilij Trident. sess. 25. cap. 11. De reform. Non liceat etiam iurisdictiones Ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi vicarios in spiritualibus locare; nec conductoribus per se aut per alios exercere.

218. Si quis obiciat quod in curia Romana vendantur officia quædam habentia iurisdictionem vel administrationem Ecclesiasticam. Respondendum est, talia officia fructuosa esse, seu solita proventus annuos reddere, ex multis variisque causis: nec pecuniam exigi, vel solui in pretium pro ipsis officiis, sed pro illis annuis proventibus quos ipsa reddunt; qui cum sint temporales, nec Papa teneatur illos gratis concedere, non committit simoniam accipiendo pro illis pretium, iuxta doctrinam Panormit. quam habet Angelus Simonia 2. §. 25. quamque sequitur Suarez in seq. cap. 20. nu. sexto: sicut nec committit alius Prælati, vel Curatus, cum locat alicui Sacerdoti fructus Ecclesiæ suæ: simulq; animarum curam gratis & sine vilo pacto committit, ex Sylu. loco cit. Et ratio est, quia nec dat nec accipit pretium pro re spirituali.

219. Postremo, simonia est, dare temporale pro intercessione seu interuentu, quo quis apud Papam, aut alios Prælatos interuenit, vt largiatur dispensationem, aut aliud ex spiritualibus effectiue. Ratio est, quod ad simoniam committendam pretium dando pro re spirituali, nihil interfit siue illud is accipiat qui confert spirituale, siue alius; siquidem tam hoc, quam illo modo pecunia donum Dei possidetur. Idem etiam patet ex 1. Extrauaganti communi De sentent. excommunicationis innouata à Gregorio XIII. per Bullam relata & copiose explicatam à Nauar. in comment. De datis, & promissis pro iustitia & gratia obtinendis.

Nihilominus tamen ea in re simonia non committitur, si quis intercessori, promissionem iure gratitudinis debitam faciat verbis, aut scriptis generalibus, nihil addendo quo promissio iure naturali debita, transeat in ciuilem. Exemplum est, si quis bona intentione dicat, Non ero tibi ingratus si pro me obtineris dispensationem: vel ero tibi gratus: vel me habebis amicum; vel nunquam te penitebit obsequij mihi exhibitij; vel loco, & tempore opportuno tibi gratias referam; vel me tuum in omnibus esse cognosces; vel fidelem, gratum, & amicum inuenies; vel de me ac de meis rebus, vt voles disponere poteris, & sic de cæteris; quibus homines in communi conuersatione vti solent implorantes alterius auxilium, sine animo aliter se obligandi, quam ex honestate præstita vrbauitatis causa: quæ nullo iure prohibetur: immo est debita iure naturali. Hoc habetur ex Nauar. in cit. commen. notab. 11.

Ex quo in præced. 10. add: excusationem quoque esse saltem à mortali (de quo ante in præcedenti num. 166.) cum

id quod in tali re promittitur, datur vel accipitur modicum est: quia in omni materia paruitas excusat à peccato mortali. Adde etiam ex sequent. notab. 32. à num. 51. non esse simoniam si intercessori aliquid detur ob aliam causam, quam ob dispensationem, vel aliam eiusmodi gratiam obtinendam; vt cum datur & accipitur ob meram liberalitatem, vel beneuolentiam, vel vt debitum iure stipendij, aut aliquo alio iure siue scripto, siue non scripto; quo mediatores, sollicitatores, & quicumq; alij intercessores possunt aliquid accipere pro suo labore, industria, diligentia, impensis, vel damno eis emergenti aut lucro cessante perinde ac possunt Notarij, & Aduocati.

Vnde quamuis cubicularij, secretarij, alique familiares Papæ vel alterius Principis, aut Prælati, nihil debeant accipere pro mediocri opera, quam ex officio tenentur ponere in recipiendis iis qui pro obtinenda gratia ad illos veniunt, quia pretium acciperent pro eo quod debent gratis dare: tamen si in ea re maiorem operam & diligentiam adhibeant quam ipsorum officium exigit: nempe in benigne, & humaniter excipiendo ipsos venientes ad obtinendam gratiam: in præbendo eis aditum facilitatem, frequentiore, opportuniorem: in deferendis supplicibus libellis citius & opportunis, in monendo eos quid facere, & quomodo se gerere debeant: in reuocando Principi in memoriam negotium, ac rogando sapius, aliter agendo, quo citius & melius totum expediatur. Pro tali maiori opera & diligentia, possunt aliquid accipere: sicut & pro damnis, si quæ fecerint intercedendo: nempe quod ea de causa quia scilicet Princeps inde satisfactum eis putat) perdant obligationes aliquas antidotales: id est, quibus ex honestate remuneranda erant à Principe aliqua beneficia, vel amittant eas spes quibus à Principe aliquid expectant ob opinionem bonam de eis conceptam; vel ob beneuolentiam qua Princeps ipsos prosequitur: vel ob præstita obsequia: dummodo tamen non detur, & accipiat plus quam mereantur prædicta.

Si quaras, An vt ante sic post obtendam gratiam aliquid dare intercessori sit simonia. Respondetur distinguendo. Nam si datur ex pacto, vel promissione præcedente; vel si datur tanquam pretium, quod soluitur pro gratia obtenta, est simonia. Si vero absque vilo pacto & promissione præcedente datur, non est de se simonia: cum non videatur dari in pretium, sed tantum ratione gratitudinis, amicitie vel liberalitatis.

## CAPVT XVI.

De peccato simoniæ prout committitur in re annexa spirituali antecedenter, seu antecedendo spiritualitatem.

## SVMMARIVM.

221 Non committitur simonia vendendo sacra vasa & alia temporalia que sunt consecrata aut benedicta dummodo nihil accipiat ratione consecrationis aut benedictionis.

222 Ratio qua talis venditio fieri potest licite.

223 Eam doctrinam proced. re. etiam quod ea que nequeunt perire acceptam benedictionem.

224 Oleum cuius est vsus in administratione Sacramentorum vendi non potest sine simonia.

225 Et si absque simoniæ re antecedenter spiritualis vendi possint, non licet tamen de eis negociari.

226 Quatenus licitum sit aut non sit pro sepultura pretium accipere.

EX quarta regula tradita in præcedenti cap. 11. quæst. 2. habetur, quod ad hanc rem pertinet, vasa sacra & vestes cæteraque omnia quæ sunt benedicta, vel consecrata, vt candelæ, Rosaria, Agnus Dei, vt vocant, aliæque eiusmodi: si ratione benedictionis aut consecrationis, quæ esse quoddam supernaturale acquirunt (per supernaturalem scilicet potestatem ordinata ad supernaturalem finem) maiore pretio vendantur, quam sine ea venderentur, si-

moniam

moniam committi; non item si ratione tam materia quam artificij vendantur eo pretio, quo sine ipsa benedictione aut consecratione venderentur. Id quod (vltro eos quos citat Suarez in eodem lib. 4. cap. 14. num. 6.) annotant Angelus in verbo Simonia 2. quæst. 23. & Sylu. eodem verbo quæst. 12. Atque addunt, quod ex communi sententia h. b. & ibid. Suarez: eiusmodi vasa, vestes, & cætera id genus vendere, aut locare Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ ad sacros vsus non esse simoniacum; quandoquidem non est necesse si vendantur, simul vendi spiritualia: vt pote quibus annexa dicuntur, non quod eis adiaceant, sed quod habeant ea sibi adiuncta tanquam accessorium sit vt nihil obstat quin secundum se vendi possint, sicut poterant ante eiusmodi annexionem ( dummodo spiritualia ipsa transeant sine pretio ad emptorem ) siquidem ratione suæ substantiæ & conditionis naturalis sunt res pretio æstimabiles quæ valorem suum non amittunt ratione benedictionis, vel consecrationis. Rationes quæ in contrarium adferri possunt late Suarez persequitur in eodem cap. 14. à nu. 12. in quibus, studio breuitatis non immeritabiliter: quia cum eodem possumus sine scrupulo in praxi sequi communiter receptam sententiam bona ratione fultam.

221. Ad vsus autem profanos talia vendere ( quod non nunquam necessitas Ecclesiæ vel pauperum compellit facere ) iudem quoque addunt non esse licitum, nisi confingantur; ita ut amittatur forma seu artificialis figura quam benedictio seu consecratio in subiecto cui accidit, requirit tanquam necessariam dispositionem. Addit præterea Syluester eadem posse etiam laico vendi integra, dummodo ille emat ea ad sacros & Ecclesiasticos vsus, vt ad celebranda mysteria diuina per suum sacellanum. Itemque posse laico obligari: quod intellige, ratione materia. Adde adhuc ex Soto l. b. 9. De iust. & iure quæst. 5. art. 2. in fine: posse eadem, cum aliis similibus benedictis consecratis commutari, vt calicem cum calice, & sic de cæteris. Qua etiam de causa existimandum est non esse illicitum ratione certæ vel alterius cuiuscumque materiæ vendere candelas, Rosaria benedicta, & id genus alia; integra laicis vendantur, dummodo emantur in eos vsus ad quos sunt benedicta. Nec obstat quod talis materia sit parui valoris, ostendit Suarez in eod. cap. 14. num. 10.

Immo nec illicitum esse in prædicta commutatione si materia vnus talis rei fuerit maioris pretij, quam materia alterius; compensationem facere, ad æqualitatem, priuata etiam autoritate. Quod idem pariratione sentiendum est de reliquiariis thes. quæ ex materia aut ex forma artificialia sunt pecunia æstimabiles. Adde & de castro; aut villa, vel prædio cui annexum est ius patronatus, seu nominandi, aut presentandi ad aliquod Ecclesiasticum beneficium. Namque in omnibus talibus, locum habet memorata quarta regula: perinde ac habet ratio rei antecedenter annexæ spirituali.

Aduerte autem sequi ex dictis, quod ex D. Thoma habet Syluester in citata quæst. 12. dicto 5. prædictum castro, villam, vel prædium vendi posse, vel dari in dotem, dummodo pretium non augeatur ratione iuris spiritualis eis annexi: quod esset simoniacum.

223. Sequi item quod Suarez habet in eodem cap. 14. num. septimo, non modo vestes & vasa sacra vendi posse ratione materiæ, sed etiam liquores benedictos, vt vinum aut oleum benedictum, dummodo non detur plus quam valerent sine benedictione. Nec obstat quod suam benedictionem nunquam perdere queant; cum ad eam nullam requirant formam artificialem tanquam necessariam dispositionem, sicut pleraque alia. Namque ratione suæ substantiæ & conditionis naturalis, vt iam antea attigimus, sunt res pretio æstimabiles, nec valorem suum amittunt ratione benedictionis aut consecrationis. Quod vero hac posita nequeant in profanos vsus conuertri, pertinent quidem ad reuerentiam, ex accidenti debitam talibus rebus; sed non facit vt ipsæ amittant naturalem suam vltorem.

224. Occurrunt autem nonnulla notanda, per quæ in praxi moderanda est eadem, memorata regula, ne contingat

secundum eam agendam peccare. Primum est, quod Syluester notat in citato verbo Simonia quæst. 8. dicto 6. pro christmate, seu oleo, quod benedictum ad vsum sacramenti Baptismi, per Ecclesias distribuitur: nihil, ne quidem ratione honoris, accipi posse sine labe simonia: saltem positua: quandoquidem prohibitum est iure canonico 1. quæst. 1. cap. Placuit 2. idque natura religionis, ad vitandum specimem & periculum venditionis rei sacræ: Multo magis vero existimandum est nihil accipi posse pro oleo cuius est vsus in Sacramentis Confirmationis, Ordinis & Extremæ vnctionis. Namque sacramentum, secundum nullam sui partem, sicut nec secundum se totum, vendi potest: cum, vt totum sacramentum, sic pars illius siue sit materia siue forma, rationem h. beat rei ( de qua dictum in præced. cap. 14. ) causaliter spiritualis.

225. Secundum est, quod Suarez, habet in sequente num. 25. licentiam vendendi eas res, quas vocamus antecedenter spirituales, non esse extendendam ad profanas negotiationes, quæ sint iniuriosæ earumdem rerum sanctitati, ob indecentiam quæ in eis notaretur: vt si emptæ in quantitate ad instar aliarum mercium ferrentur ad nundinas vendendæ & reuendendæ: quod quidem vix potest fieri sine periculo plus accipiendi ratione benedictionis. Nec item extendendam esse ad locationem earundem rerum, addit idem author, ob eandem rationem, ac etiam ob maiorem: quia cum locatio rei, sit venditio quædam vsus illius: non potest fieri rerum sacrarum, sine earum iniuria: vt patet si locatio sit ad vsum prof. num. Et probatur etiam ad vsum spiritalem: quia pro eo pretium accipere est em spiritalem subicere pecunia, quod illicitum simoniacumque est.

226. Tertium est, quod idem author persequitur in eod. cap. 14. à num. 17. ad 23. Iure Canonico prohibitum esse accipere pretium pro sepultura, in omni loco sacro, ad eam destinato ex cap. Quæst. 2. & tribus sequentibus. 13. quæst. 2. & ex cap. Abolenda, De sepulturis, & ex cap. Audiuimus, De simonia. Neque dici potest talem prohibitionem fieri tantum ratione spiritualitatis loci, puta benedictionis. Nam ratione quoque terræ cui benedictio accessit fieri patet ex illis citati cap. Abolenda verbis, Inoleuit vt de cæteris, non prius permittatur effodi sepultura quam pro terra in qua sepelendi sunt; certum pretium Ecclesiæ persoluatur. Id quod locum habere non tantum respectu Clericorum, qui non sunt domini loci: sed etiam laicorum habentium in eodem loco certam partem tanquam sibi propriam, pro sua & suorum tantum sepultura, deducitur ex cap. In Ecclesiastico. 13. qu. 2. cum generaliter dicitur, Interdictum sit omnibus omnino Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare: de quo Suarez ibidem num. 27.

Et citatis D. Antonio & Syluestro addit maiore ratione illicitum esse pro honorari loco sepulturæ pretium accipere: quia maior honor prouenit ex maiore sanctitate, quæ æstimatur ex maiore propinquitate ad sanctissimum Sacramentum. Qua ratione sepultura censetur honorari in templo, quam in cæmeterio, & in choro, quam extra eum. Attamen, vt idem etiam amplius addit, si quis velit onerare Ecclesiam, & ita possidere ius sepulturæ in aliquo certo loco illius, vt alius non possit ibi sepelli; Clerici ad subeundam talem obligationem & seruitutem, quæ onerosa est, nec de se spiritualis, aut rei spirituali annexa, possunt pretium accipere de consensu Prelati sui. Item si quis habet sepulchrum suis sumptibus ædificatum pro se vel suis, simonia non est illud quoad proprietatem vendere, respectu habito tantum ad expensas pro eodem ædificando factas. Id quod Suarez ipse in præced. nu. 18. notans adfert in confirmationem, quod talia loca iure hereditario transire soleant à parentibus ad filios ratione temporalitatis, in qua, non autem in spiritualitate, potest esse successio. Vnde consequens est posse eadem ratione, in alios pretio transferri, sicut alia temporalia; cum non nisi antecedenter, spiritualia sint. Vtrum tamen vt idem author admonet in fine sequentis cap. 28. vitandi est talis venditio, cum non careat specie auaritiæ, ac turpis lucri.

## CAPVT I.

De peccato simonia, prout committitur in re annexa spiritali comitanter.

## SVMMARIVM.

- 227 Sententia dicentium non esse simoniacum capere pretium pro labore qui ponitur in administratione spiritalium.
- 228 Alorum sententia, simoniam esse accipere pro labore necessario ad talem administrationem.
- 229 Qualiter labor censetur spiritalis, ita ut vendi nequeat sine simonia, etiam si necessarius sit tantum ex subiecto.
- 230 Responsio ad fundamenta prioris sententia: & quod pro labore non necessario ad spiritalium administrationem possit pretium accipi.
- 231 Explicatio dubij, an id pactum deduci possint ad sustentationem debitam pro Sacramentorum administratione.
- 232 Quando possit Sacerdos maiorem elemosinam accipere pro celebranda Missa, quam sit taxata constitutione Superioris aut consuetudine.
- 233 Opposita sententia de dubio An Sacerdos satisfaciatur dicendo vnam Missam, pro pluribus à quibus singulis singulis accipit elemosinas sufficientes.
- 234 Pars negans tenenda.
- 235 An mortale peccatum sit de se, non dicere Missam pro eo qui ut diceretur, dedit stipendium taxatum.
- 236 Quando peccet mortaliter qui accepto stipendio pro pluribus Missis celebrandis, per longum tempus differat celebrationem.
- 237 Documenta de anticipata celebratione Missarum pro iis qui daturus sunt elemosinam pro celebrandis.
- 238 Quatenus obligatio quam Parochus habet celebrandi pro sua parochia, impediatur ne possit stipendium pro celebranda accipere.
- 239 De quo quod faciendum est cum monasterium aut alia Ecclesia, onus habet celebrandi tantum Missarum numerum, ut ei satisfacere non possit.
- 240 Quando is qui plures elemosinas accepit ut curaret Missas dici, possit aliquid sibi reservare de summa accepta.
- 241 Quomodo lex possit fieri ab Ordinario, ut laici tantum dent nec minus, pro Missa celebratione.

227.

**R**es annexa spiritali comitanter est labor necessario coniunctus cum spiritalium administratione: nec enim esse potest absque labore aliquo: pro quo pretium accipere, an simonia sit, versatur in controversia. Nam Adrianus quodlib. 9. qu. 1. lit. D. & alij quos Suarez in seq. cap. 21. nu. 2. refert, volunt licitum esse pro tali labore, pretium accipere: etiam si non sit licitum accipere: pro ipsa administratione spiritalium, quæ ex Christi præcepto, expresso Matth. 10. debet fieri gratis. Eorum fundamentum est quod talis labor non fit de se quid spirituale: atque pro eo merces accipi possit iuxta illud Matth. 10. Dignus est operarius cibo suo ] & illud in priori ad Timot. cap. 5. Dignus est operarius mercede sua. ] Quod etiam videtur aperte statui: 1. quæst. 1. cap. finali. Videtur & ratio ostendere quia talis labor, cum possit habere fatigationem, & aliam incommoditatem coniunctam æstimabilis est pretio: sicut & labor militantis, aut plantantis vineam, aut pascentis gregem, quibus apte comparatur: ut ex cap. nono prioris ad Corinth. habetur.

228.

Contrarium autem (præter eos quorum ibid. Adrianus meminit lit. B. & C.) sentiunt D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 2. & ibidem Cajet. ac Sotus lib. 9. De iust. & iure quæst. 6. art. 1. paulo ante solutionem argumentorum, pluresque alij quos refert & sequitur Suarez in eodem cap. 21. à num. 5. licitum esse quidem administranti spiritalia, aliquid in vitæ sustentationem accipere, non tamen pro labore, qui omnino necessarius est in actu administrandi spiritalia. Ratio est: quia eo ipso quod Christus spiritalia gratis dari instituit, pariter instituit absque pretio dari laborem, qui necessarius est omnino

ad ipsa administranda. Cum enim administrari nequeant absque aliquo labore: Christus præscribendo ut gratis administrarentur, consequenter præscripsit, ut labor ad talem administrationem omnino necessarius, daretur gratis: ita ut simonia sit pretium pro eo accipere, tanquam pro eo quod non est simpliciter temporale, sed immixtum spiritali.

Hoc scilicet nomine, quod spiritalium administrationi, prout moraliter ab hominibus exerceri potest, necessarius sit omnino eiusmodi labor: unde fit ut is cum illa coalescat in vnum corpus morale, & consequenter de eius valore perinde iudicandum sit, ac de valore ipsius administrationis: nimirum non esse pretio æstimabilem, nec vendi posse, sed omne pretium excedere. Ad quod illustrandum tacit quod in profanis, quando actio nullius momenti est, nullius pretij censetur labor in ea positus: atque prout ea fuerit maioris vel minoris momenti, labor in ea positus plus aut minoris æstimatur, ac emi solet: quia talis ob illam tantum appetibilis est & queritur. Ut igitur actio spiritalis vendi non potest, ita nec labor ad illius exercitium necessarius. Ad quod facit illud cap. Si quis obiecerit 1. quæst. 3. Quilibet horum alterum vendit sine quo nec alterum provenit, neutrum in vendendum derelinquit. Facit etiam ratio. Quia labor necessarius ad aliquam actionem coalescit cum ea in vnum opus moralitatis siue spiritalitatis. Non refert vero in hac re, an labor sit ad actionem necessarius intrinsece ex parte ipsiusmet actionis; an extrinsece ex parte agentis: nec enim ex eo quod Sacerdos tenet se aut ager (ideoque debeat plus laborare in dicenda Missa quam iunior, aut sanus) aut concionator eo quod multo plus laborat in dicendo, aut in preparando se ad debite exequendum illud munus, potest aliquid exigere in pretium & compensationem talis excessus laboris; ut nec potest iudex lata sententia: ad quam debite ferendam plus laboris in studendo ponere debuit quam alius posuisset; aut alia sententia requireret: quia obligatus ad actionem, pariter obligatur ad subeundum laborem necessario requisitum pro illius executione.

Ad fundamentum vero oppositæ sententiæ respondendum est: ad autoritatem quidem scripturæ non esse intelligendas de mercede quæ fit pretium laboris; sed quæ sit stipendium personæ laborantis, ut necessaria ad suam sustentationem habeat, qui exercitium spiritalium, reuocatur ab exercitio temporali, quibus illa acquiritur. Ad actionem vero respondendum est, laborem suam naturam vendibilem, fieri in vendibilem, ex ipsius necessaria connexionione cum administratione spiritalium, prout satis aperte constat ex paulo ante dictis.

Cæterum præter illum necessario coniunctum in administratione spiritalium datur labor ei non necessario, sed solum per accidens coniunctus: ut exempli gratia cum quis petit à me ut ad aliquod oppidum me transferam ad celebrandum pro ipso, talis labor ritineticus non est necessario coniunctus cum celebratione Missæ, sed tantum ex accidenti, seu ob circumstantiam interuenientem. Itaque minister potest pro tali labore pacisci, ac pretium accipere: quia est onus de se temporale, retinens suam conditionem, pecunia æstimabile: sicut & obligatio ad celebrandum expectando per longum tempus eum pro quo celebratur: aut obligatio celebrandi certa hora, certo loco, aut cum alia onerosa circumstantia. Hoc confirmatur ex consuetudine qua solent aliqui Sacerdotes locare suas operas ad sacramenta & alia spiritalia ministranda in aliqua Ecclesia; (etiam si locatio sit quædam venditio) quia id non fit ad accipiendum pro administratione, sed pro obligatione qua tenebuntur quocumque tempore & loco necessitas exiget, spiritalia ministrare. Id quod declaratur exemplo vsuræ. Nam licet pro mutuo nihil accipi possit: nihilominus pro obligatione mutuandi, aliquid exigi potest: quoniam ea est æstimabilis pretio: & ad mutuum habet se per accidens, ita ut conditionem illius non contrahat.

De his plenus Suarez in citato cap. 21. quibus addenda est responsio ad vnum quæsitum. An illud quod adm-

nistranti

nistranti spiritalia licitum est accipere in debitam & necessariam vitæ sustentationem; deduci possit in pactum: dicendo exempli gratia, Da mihi victum ad vitam necessarium, & ego impendam tibi omnem meam operam in celebrando sacrum pro te, & in audiendis confessionibus. Ad quod responderetur, id non esse secundum se licitum. Nam ex natura rei, illud quod est de se alias debitum, deducere in pactum non est malum, nisi iusta aliqua de causa, Superioris ipsum prohibeatur; sicut in beneficiis multa pacta fieri prohibentur iure Canonico, quæ ex natura rei illicita non sunt. De quibus in sequent. cap. At in iure Canonico non auentur prohibitum pactum illud de quo agimus. Quamquam tamen potest peccatum in eo contingere; vel ratione nimie cupiditatis habendi, vel ratione scandali; præsertim quando pacificens aliunde habet sufficientissime, quo se sustentet.

*Dubia particularia, De iis que dantur, & accipiuntur pro Missæ celebratione.*

**A**D hoc caput pertinent dubia particularia de iis quæ pro celebratione Missæ dantur, vel accipiuntur in sustentationem celebrantis. Ad quorum explicationem, iuuaret quidem cognitio multiplicis valoris Missæ, ac diuersorum modorum quibus is applicatur: sed quia paucis tradi non potest, differenda est in sequentem tomum, in quo dicendum erit de Missa, cum de Eucharistiæ sacramento, lib. 29.

**PRIMUM ERGO DVBIUM EST, AN SACERDOS** possit maiorem elemosynam accipere pro celebranda Missa, quam sit taxata constitutione Superioris, aut consuetudine. Ad quod responderetur non posse, nisi ab eo qui taxationem fecit, aliquid amplius sponte offeratur, aut donetur ex liberalitate, vel in compensationem laboris, vel obligationis quæ ad celebrationem ipsam requiritur solum ex accidenti. Cuius responsionis, ratio est: quod tota sic accipiendi causa iusta, sit stipendium ministro necessarium ad vitæ sustentationem: cuius quantitate definire, non est ipsius ministri, sed Episcopi in synodo diocæsiana: vel Generalis præpositi ordinis in generali capitulo ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 4. De reformatione. Unde si quis nesciens taxationem elemosynæ, plus det Sacerdoti pro Missæ celebratione, quàm taxatum sit, putans in tanta quantitate factam esse taxationem: Sacerdos ipse non potest illud accipere, quia non offertur ei voluntarie, cum vt dici solet, nihil sit volitum nisi cognitum.

At tamen quia lex positua & consuetudo, debet iuri naturali cedere, si accipiens a peccato confaret nihil tunc ei dari amplius, quam quod necessarium est ad alendum eo die pauperem Sacerdotem, possit illud retinere sine dantis iniuria, à quo potest iure naturali & diuino recipere temporale stipendium, quo indiget vt celebrando possit de altari viuere.

Hinc Melchior Canus in lib. 12. De locis Theologicis cap. 13. ad 10. argumentum (cui assentitur aliis citatis Petr. à Nauar. in lib. 2. De restit. cap. 2. num. 333.) Omnis, inquit, opinio in hoc conueniat necesse est, Sacerdotem siue pro paucis siue pro multis offerat, vitæ necessaria suscipere iure suo posse: quem cibum si vnus non dederit, nulli facit iniuriam si expectet à pluribus. Immo iniuriosus es, si cogis Sacerdotem, vt solum pro te hostiam offerat, nisi tu illi præbeas cibum qui quantus qualisq; sit homini necessarius, prudentia magis quam Theologia diiudicat: vno enim tempore & loco, non satis erit nummus argenteus, &c. alio vero, abunde sufficere potest de quo iudicare prudentis est.

Id autem aduerte procedere, non modo cum celebrans pauper fuerit, sed etiam cum fuerit diues: vt post Scotum & Nauar. notant Petr. à Nauar. in sequenti nu. 335. & Suarez ad 3. partem D. Thomæ disput. 86. sect. 3. quia Sacerdos diues, sicut & pauper, ius habet de altari viuendi; dummodo debita officia præstet. Quod spectandum esse in eate, non autem quod Sacerdos diues sit aut pauper, argumento est, quod concedatur, diuitem Sacerdotem stipendij pro Missa determinari esse de se capacem;

nec pauperem posse aliquid supra illud accipere, quando fuerit ad antedictam sustentationem sufficiens.

**SECUNDUM DVBIUM EST, AN SACERDOS** satisfaciatur, celebrando vnâ Missam pro illis omnibus, à quibus singulis, singulas accepit elemosynas, sufficientes vt celebraret pro singulis singulas. Cuius explicationem Petr. à Nauar. lib. 2. De restit. cap. 2. à nu. 313. late persequitur. In partem autem affirmantem inclinat, congruenter doctrina D. Thomæ 3. par. quæst. 79. art. 5. Caiet. in tomo 2. opusculorum tract. 3. cap. 2. & Sylu. Missa r. quæst. 9. & Armil. eodem verbo quæst. 23. quia cum sacrificium Missæ sit infinitæ virtutis, tantum prodest pro multis oblatum, quantum si pro singulis singulatim offerretur. Et ita cum ipsum non solum generaliter pro Ecclesia offeratur, sed etiam specialiter pro iis qui in momento cogitantur, ac pro omnibus circumstantibus, qui non sunt certo numero definiti; nec tam multi sunt, quin adhuc plures esse possint: sit inquam, vt nullus eorum propter ceterorum consortium minus habeat de effectu Missæ; sed singulis meritorum Christi, tanquam influxus capitis applicetur diuersis membris, iuxta mensuram deuotionis vniuscuiusq; prout Caiet. ait indicari per verba, Quorum tibi cognita est fides, & nota deuotio quo quibus tibi offerimus, vel tibi offerunt hoc sacrificium laudis, &c.

Nauarrus vero in Enchir. cap. 25. nu. 92. vers. 25. citans Scotum, Maiorem, & Gabrielem, & Melchior Canus loco ante citato, ac Sotus lib. 9. De iustitia & iure quæst. 2. art. 2. circa medium: postque eos Henriquez in lib. nono De sacramentis cap. 22. §. 5. & Iacobus à Grahiis lib. 2. Decisionum atreatum cap. 44. ac Petrus ipse à Nauarra & alij, partem negantem censent tenendam esse: quia Sacerdos cui sub conditione & onere celebrandi specialiter pro me sufficientem dedi elemosynam, peccat contra iustitiam violatione pacti iniuriæ, si pro me specialiter non celebret. Non ergo potest elemosynam alterius admittere; pro quo simul, communi erve celebret. Deinde vt Sotus aduersus sententiam oppositam maxime vget: si ea esset vera, liceret Sacerdoti pro vna Missa statutum à iure vel consuetudine stipendium accipere, non tantum à duobus, vel tribus, sed etiam à triginta, immo à trecentis: quod nemo dicere audeat, cum aperte repugnet vsui Ecclesiæ ac menti datum.

Ceterum quidquid sit de eiusdem sententiæ oppositæ fundamento, de quo grauissima difficultas est à tibi tractanda: tenendum videtur cum his iisdem authoribus (quos etiam sequitur Suarez in 3. partem tomo 3. disp. 86. sect. 4. illicitum esse quando vnus pro celebratione, sufficientem dedi elemosynam, ad huc alias ab aliis pro eadem celebratione recipere. Namq; vt recte argumentatur Petrus à Nauar. num. 330. & vtriusque sequentibus: etiam si concedatur nihil deperire de fructu sacrificij ex eo, quod alij simul admittantur ad illius participationem: vt nec quidquam deperiret alicui de fructu baptismi, si plures simul cum eo baptizarentur, dicendo Ego vos baptizo, &c. id tamen non obstat quid committatur iniustitia, in illa aliarum elemosynarum receptione: quia stipendium celebranti Missam non datur ob applicandum sacrificij fructum: quandoquidem alio qui hmonia committeretur, non minus quam si daretur Prælati pecunia ob applicandum seu conferendum beneficium Ecclesiasticum: sed datur in stipendium temporale quo celebrans indiget vt administrando spirituale possit viuere. Accepto igitur eo quo ad ipsius strictam sustentationem sufficit (strictam dico quoniam ea satis est ad Missæ celebrationem, debetque Sacerdos necessaria aliunde habere vt argumento est quod ordinari non debeat sine beneficio, vel alio titulo vnde possit sustentari) contentus esse debet, neque plus, nisi voluntarie oblatum, potest accipere sine iniustitia: cum de iure ei nihil amplius debeat.

Atque licet accipiendo, nihil in particulari iuferat notabile damnum, quantumcumque centum, aut etiam plures, dent singuli sufficiens stipendium: accipit tamen illis rationabiliter inuitis, ob magnam inæqualitatem, vel laboris suscepti, ad mercedem; vel stipendij, ad sustentationem necessariam: ideoque peccat grauiter sicut &

cum quis furatur modica à diuersis, ex quibus magnam quantitatem confici videt, peccat mortaliter: etiam si nullus eorum quibus surripuit sit in particulari læsus notabiliter, quia omnes simul, & sunt irrationabiliter læsi, & sunt rationabiliter iniuri, quod talis fur contra ius naturæ ditescat ex furto.

Intelligitur autem ex his beneficiarium aliumve qui accepto sufficienti stipendio iam est obligatus celebrare pro benefactore, non posse tertio stipendium accipere, nisi sub obligatione aliam Missam pro eo celebrandi per se, vel per alium, vel restituendi acceptum. Quod confirmatur: quia stipendium in hac re, sub ea tacita conditione datur, vt præter proprium fructum ex obligatione sacrificij referendum, dans intendat: tum vt sua causa in Ecclesia multiplicentur Missæ, ob speciales orationes efficaciores habentes vim impetrandi ex assiduitate & deuotione Sacerdotis tum etiam vt sua causa iuuetur Ecclesia, per ampliationem cultus diuini, vtilitatemque viuorum & defunctorum: vt recte notat Henriquez in citato § 5. littera F. Si tamen quis sciens priorem obligationem Sacerdotis, nihilominus ei det stipendium, merito præsumitur quod det gratis, nec pro eo imponat obligationem, quam videt apertum impedimentum habere.

235. TERTIVM DVBIVM EST. An sub mortali sit obligatio ad vnius vel plurium Missarum celebrationem, pro quo acceptum stipendium, non est quantitatis sufficientis ad futurum mortale constituendum, iuxta antedicta in cap. i. huius libri quaest. 4. Ad quod dubium Petrus à Nauarra lib. 2. De restit. cap. 2. n. 381. respondet non esse sub mortali, si is qui iussit Missam celebrari, sciat eam omnissimam esse: nec, cum possit, mandet omnissimam suppleri: quia non censetur talem iacturam tanti facere, vt per eam notabiliter læsus, aut iniuria graui affectus estimari velit. Esse vero sub mortali si nihil tale excuset: quia Sacerdos, qui iustum stipendium pro celebratione Missæ accepit, cum qui dedit priuat iniuste notabili fructu spiritali, quem intendit sibi & aliis procurare.

236. QUARTVM DVBIVM EST. Quid dicendum sit de Sacerdotibus qui magnam Missarum multitudinem anticipato stipendio promittunt, nec per longum tempus implent promissum; aut qui cum non habent eleemosynas, dicunt Missas anticipatas vt postea aliquo offerente eleemosynam pro Missa eidem, illa accepta, applicent vnam vel plures ex Missis ipsis antea dictis. Ad cuius dubij priorem partem respondetur ex Sylu. Missa. l. quaest. 10. in fine tales peccare mortaliter: quia soluere tenentur, quam cito possunt; non minus quam illi qui habent pecuniaria debita. Idem notat à Nauarra in cit. cap. 2. n. 366. & duobus sequentibus: admonens posse tamen pauperem Sacerdotem aliquas habere eleemosynas anticipatas, non multas, ne longo tempore (quod suæ conscientia & arbitrio boni viri relinquatur definiendum) quando aliqui ad vitæ sustentationem necessaria, ei suo tempore non suppetere.

237. Ad posterioris vero partis explicationem idem author ibidem num. 369. & à quibus sequentibus, ista statuit.

Primum est: Sacerdoti non habenti obligationem aliam, licere Missas anticipare, quas in posterum certa intentione dicere tenetur: vt si teneatur pro fundatore dicere ter Missam singulis hebdomadibus, potest hac hebdomada dicere, sex, anticipando solutionem faciendam sequenti hebdomada. Rationem ille reddit, quia anticipato soluere; boni debitoris est, & vtile creditorum: præcipue animæ existenti in purgatorio. Hoc tamen intelligendum est, vt ille mon. 2. cum hac exceptione: nisi contrarium specialiter haberetur in fundatione: vt cum ad decorem, præcipere tur ne hebdomada vlla præmitteretur sine sacro Missa.

Secundum est: Sacerdotem, qui non habet Missas ex obligatione dicendas, posse intentione alterius, qui plures habet dicendas, vel vt dicantur procurandas celebrare: eoque monito quod pro ipsius intentione toties celebrarit, accipere stipendia solita dari pro tot celebrationibus. Huius rationem idem author affert: quod talis celebrarit pro intentione certæ personæ: quæ quod non

fuerit præmonita, nec præseruierit pro se faciendum, nullo modo impedit effectum sacrificij Missæ.

Tertium est, dupliciter posse, Missam celebrari sine applicatione ad aliquem: vno modo nihil cogitando de ea referuanda, vt postea applicetur pro intentione certæ personæ; sicque pro celebratione ipsa Sacerdos non potest eleemosynam accipere, nec de ea promissionem vel applicationem facere; quia opus meritorium, nec applicatum, nec referuatum alicui, pertinet ad Ecclesiæ thesaurum, cuius dispensator est solus Papa. Altero modo illud fieri potest cum expressa aut virtuali voluntate referuandi Missæ celebrationem, in posterum applicandam pro intentione certæ personæ: vt sit cum quis celebrat indistincte pro eo quem Deus nouit petiturum ab ipso, vt pro eo Missam celebret: hocque modo posse postea eleemosynam recipi à certâ illa personâ, ad quam applicatio prædicta determinatur. Id quod Petrus ipse à Nauarra probat à num. 373. quia licet opus illud sit præteritum respectu nostri, in Deum tamen acceptatione & æternitate manet præsens. Vnde quod attinet ad Deum acceptantem ita recens est, ac si eodem momento offerretur. Ergo hinc habet et valorem sibi debitum, si nunc offerretur: ita etiam nunc applicatum tantundem valet. Est enim retentum, & quali depositum vique ad tempus applicationis: perinde ac si artifex vas aliquod preciosum formaret vt Regi offerat, illudque apud se retineat, idoneum tempus præstanti expectans. Nec refert quod vas sit quid permanens, & celebratio Missæ quid successuum, & iam præteritum: quia respectu Dei neque præterita prætereunt neque futura expectantur vt veniant, sed ipse in sua æternitate omnia tempora prætergrediens, in eadem retinet illa recentia ac præsentia. Vnde sicut bona opera Christi & Sanctorum, ex quibus consistat Ecclesiæ thesaurus, applicantur Christi fidelibus à Summo Pontifice: quia quamuis iam præterierint, remanent nihilominus in æternitate, & acceptatione diuina; ita sacrificium Missæ præteritum potest applicari danti eleemosynam, cum ipsum similiter permaneat in Dei æternitate, & acceptatione. Qua de re, licet adhuc possint adferri alia quæ eam reddant in speculatione factis probabilem ipsa tamen in praxi non caret periculo scandalii (à quo cauendum est) cum facile sit aliquos induci ad existimandum accipi stipendium nec perfolui ministerium pro quo datur.

238. QUINTVM DVBIVM EST. An obligatio quam Parochus habet celebrandi pro sua parochia, impediatur quominus stipendium taxatum possit pro celebratione accipere. Ad quod responderetur, in cæteris quidem parochis esse Patochi & aliorum Sacerdotum obligationem; sed in hoc diuersam esse, quod eo die quo de iure, vel de consuetudine pro sua parochia celebrare tenetur, non possit quidem accipere eleemosynam ad celebrandum pro fidelibus alterius Parochia: possit tamen pro fidelibus suæ Parochia; quia quantumuis teneatur celebrare pro tota sua Parochia generaliter: consuetudine tamen introductum est, ex tacito consensu offerentium eleemosynas, vt à Parochianis oblatas pro sui commendatione faciendâ in Missa, Parochus ipse accipiat, etiam quando celebrat generaliter pro tota Parochia. Quem tacitum consensum in talire exculare, habet ex Scoto quod li. 20. arti. 2. si Nauarra in Enchir. cap. 25. nu. 92. in fine: & locum habere, etiam Parochus diues sit, expressit Henriquez in lib. 9. De sacramentis cap. 22. §. sexto: vbi habet adhuc aliam exculationem: nempe si beneficius Parochi esset ad eum tenens, vt illum non alat congrue: nec aliunde à Parochianis ei prouideatur de congrua sustentatione.

239. SEXTVM DVBIVM EST. Quid faciendum sit, quando monasterium vel alia Ecclesia onus habet celebrandi tantum Missarum numerum, vt ei satisfacere non possit, siue ob ministrorum paucitatem, siue quia stipendium nimis tenue est: nempe quia in fundatione Missarum data est quadam eleemosyna quæ tunc temporis solita erat dari, sed multo minor quam sit ea quæ nunc dari solet per legem vel consuetudinem taxata. Cuius dubij responsio habetur ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 4. De reformatione: vbi datur Episcopis facultas in synodo diocæsa-

na statuendi in hoc, quid quid magis ad Dei honorem & cultum, ac Ecclesie utilitatem viderint expedire: ita tamen vt semper defunctorum, qui Missas celebrari instituerunt, & eorum qui pro suarum animarum salute legata ad pios vsus reliquerunt, commemoratio fiat. Quam eandem facultatem idem Concilium ibidem, tribuit Abbatibus, & Generalibus ordinum: vt scilicet in suis capitulis generalibus, re diligenter perpenſa, possint pro sua conscientia idem statuere in suis Ecclesiis, quas tali prouisione indigere cognouerint.

Ad quod Henriquez in citato §. sexto in fine addit: Episcopum vt temperet onera dicendi Missas in capellania collatiua habente prouentum nimis tenuem, non egere Synodi congregatæ consensu: sique casus necessitatis vtigeat, satis ei esse capituli consensum. Inquam sententiam plures alios citat in margine litera P, atque in 7. §. subiungit: quod quando ad finem anni multarum Missarum stipendia superſunt, quibus monasterium satisfacere non potuit, soleant eadem Missæ pro dictis reputari: ipsaque stipendia vim habere elemosynæ: Papa rationabiliter commutante voluntatem contribuentium. In quo ideo non fit ipsius iniuria: quia quoad impetrationem diuinorum donorum satisficitur ipsis per Missas quæ in tali monasterio celebrantur generali intentione pro benefactoribus: quoad satisfactionem vero, per bonorum operum monasterij vel religionis applicationem, iisdem benefactoribus factam. Cuius doctrinæ fundamentum est, quod Papa in restitutione bonorum, quæ sunt in incerta, & in obligationibus vltimarum voluntatum, ac in piis causis, facultatem habeat dispensandi propter commune Ecclesiarum bonum. Immo licet potest taxare generaliter elemosynas, quæ pro missis celebrandis dantur, atque illas augere si expedire iudicauerit: ita potest in illis dispensare in bonum huius vel illius monasterij, aut Ecclesie, quando necessitas eius exegerit.

240. SEPTIMUM DVBIUM EST, An Sacerdos qui ab aliquo plures elemosynas accepit, vt curaret Missas pro ipso celebrari, licite possit aliquid sibi ex iisdem elemosynis sumere pro cura & labore quem suscipit in quatuordecim Sacerdotibus qui eadem Missas celebrent. De hoc, vt Nauar. meminit in Enchir. cap. 25. nu. 91. v. 24. vna sententia est Maioris in 4. dist. 45. quæst. 3. negantis posse accipere: & altera Soti lib. 9. De iust. & iure quæst. 3. art. 1. affirmantis posse, si fit Parochus, vel alius cui ex statuto vel consuetudine incumbat ratioe sui officij, quæ esse potest sacrista, tales elemosynas iis quæ celebrantur distribuere.

Ipsæ autem Nauarus distinguendum censet. Nam si data sint elemosynæ maiores quam requirantur de consuetudine, vt celebretur is Missarum numerus, qui à dante petitur, excessus ille potest accipi à Sacerdote celebrationem procurante: quia dantes scienter elemosynas solito maiores, videntur reuera dedisse excessum loco stipendij, pro cura & labore quem suscipit procurans vt celebretur. Si vero data elemosynæ nihil excedant stipendium solitum dari pro numero Missarum quæ petuntur, nihil de ipsis detrahi potest: quia id fieret vel in iniuriam celebrantium, si his detraheretur aliquid de solito stipendio, nisi id de libero ipsorum fiat consensu: vel etiam in iniuriam petentium Missas, si pro ipsis non celebrentur quot petierunt dato sufficienti stipendio.

Hic aduerte quod Henriquez habet in fine citati 22. capituli. Capellanum cui pingue stipendium respondet pro paucis Missis, si impeditur sit, aut non sit aptus celebrare, obligationi satisfacere eadem Missas celebrando per alium data ei consuetam elemosyna, quantumuis minor fit, quod obuenit ipsi: quia reliquum sibi retinet titulo beneficij, quod beneficiario suo fructificat: dummodo tamen vitet ne Sacerdos cui dat, videns elemosynas de se tenues per vnâ Missam satisfaciat multis commendatis.

241. POSTREMUM DVBIUM EST, An ab Ordinario fieri possit lex, vt laici tantum, nec minus dent pro Missis aut alijs diuinis officijs celebrandis. Ad quod respondetur: quando nullum scandalum inde imminet, id licite interdum fieri posse: quia sicut laici possunt compelli ad

obseruandas laudabiles consuetudines, & ad dandas consuetas elemosynas post administrata spiritualia ex cap. Ad Apostolicam; De simonia: ita etiam constituti licite potest, præsertim vbi Clerici inopia premuntur, vt non detur elemosyna solito minor aut iam alias taxata: non potest tamen constitui ne Clerici elemosynas minores solitis, accipiant pro administratione spiritualium; quia id esset liberalitati, pietati, & charitati aditum occludere: possunt enim Clerici in elemosynis sibi debitis in toto aut in parte remittendis liberales esse.

CAPVT XVIII.

De peccato simonia prout committitur in re annexa spiritali consequenter.

SVMMARIVM.

- 242 Quid beneficij nomine significetur, & quo modo ipsum sit spirituale.
- 243 Beneficium multis modis acquiritur in quibus potest simonia contingere.
- 244 Documenta de simonia quæ committitur in electione ad beneficium.
- 245 Resignatio quid & quotplex sit.
- 246 Resignatio facta in sanorem tertij quomodo sit simoniaca.
- 247 Ea l. c. potest in manibus Pape, non item in manibus Ordinarij.
- 248 Quando in resignatione beneficij contingat, vel non contingat simonia mentalis.
- 249 Non est simoniaca post resignationem beneficij factam pure & simpliciter in manibus superioris, rogare ipsam, vt illud certa persona conferat.
- 250 Renuntiationes quæ non valent facta col. re permutationis in manibus Ordinarij.
- 251 Simoniaca est resignatio beneficij facta cum reservatione pensio sine auctoritate Pape.
- 252 Quando committatur simonia tractando de pensione imponenda beneficio sub Pape b. n. plac. to.
- 253 Quando renuntiam committatur simoniam accipiendo temporale ea de causa.
- 254 Resignationes simoniace cum regressu, aut cum accessu, aut cum ingressu, quid sint, & in quo differant.
- 255 Renuntiatio quæ tantum est res, si vt potest propria auctoritate: non autem cum admixta habet quandam permutationem beneficiarum.
- 256 De ratione quæ cum beneficium de quo litigatur vnicum est, post pro illius renuntiatione, vel non post aliquid accipi.
- 257 De bono pacis, & alia in sta. causa, ob quam auctoritate Prælati, pro renuntiatione litis aliquid temporal. accipi potest.
- 258 Ratio quæ non potest, & ratio quæ potest Prælati pensionem imponere cui ad iudicat beneficium litigiosum.
- 259 Quod talis pensio imponi possit ad vitam illius cui assignatur.
- 250 Conuenientia inter beneficij resignationem & permutationem: quodque hæc fieri nequeat sine Episcopi auctoritate.
- 261 Quis hæc re comprehenditur Episcopi nomine.
- 262 Permutationi beneficiarum, quatenus à permutantibus, tractatio de ea promittitur sit.
- 263 Permutatione beneficij non facta sine Superioris auctoritate, illicita est ac simoniaca.
- 264 Beneficium tantum cum beneficio, potest permutari auctoritate Episcopi.
- 265 Beneficium simoniace obtentum aut aliter habitum sine titulo, non potest cum alio beneficio permutari.
- 266 De difficultate, An simonia committatur in beneficiarum permutatione, in qua inæqualitas per pecuniam reducitur ad æqualitatem.
- 267 De simonia quæ committitur in vsu iuris patronatus.
- 268 Quando sit aut non sit simonia beneficium conferre consanguineo.

- 269 *Simonia est iure diuino prohibita, vendere prouentus annexo iuri spiritali, quatenus tales.*  
 270 *Quo modo fieri possit Papa auctoritate eorumdem prouentuum venditio seu alienatio.*  
 271 *De annatis, quod non sit simonia eas exigere.*  
 272 *De quindemis, quod nec in earum solutione sit simonia.*  
 273 *Nec item in taxationibus & compositionibus que sunt pro expeditione litterarum Apostolicarum ad obtinenda beneficia.*  
 244 *Pensio quid & quoruplex sit.*  
 275 *Pensiones communes, seu que indifferenter tam laicis, quam Clericis conferuntur, sine simonia vendi possibile est.*  
 276 *Non item Clericis proprie, seu qua illis ut Clericis sunt conferuntur.*  
 277 *Earum alia dantur pro spiritali officio, seu ministerio: que sunt varia.*  
 278 *Alia dantur pro beneficio Ecclesiastico: idque tribus modis.*  
 279 *Nonnulla de iisdem notanda.*  
 280 *Papa potest pensionem imponere super aliud beneficium resignatary, quam illud quod ei resignatur.*  
 281 *Quomodo nec simonia nec iniuria sit clausula apposita in reservationibus pensionum ut soluantur, siue habitis, siue non habitis beneficij possessione.*  
 282 *Quomodo labe simonia careat quod pensio auctoritate Papae redimatur anticipatis solutionibus.*

**A**D hunc locum spectat maxime, simonia quæ in beneficio Ecclesiastico committitur, tanquam ea quæ præcipuam difficultatem habet: ad quam minuendam faciunt quidem multa eorum, quæ antea in cap. II. & 12. generaliter dicta sunt de simonia; sed tamen supersunt adhuc multa: quæ complectemur explicatione aliquot questionum.

242. Cui præmittendum est primo, beneficij nomine significari ius percipiendi fructus ex bonis Deo dicatis, Clerico competens ob diuinum officium. Vbi aduerte beneficium non esse fructus, seu prouentus qui percipiuntur ex reb. Deo dicatis: neque esse ministerium Ecclesiasticum, ob quod illi percipiuntur: sed esse ius illos percipiendi tanquam profectos ex reb. quæ fidelium pietate in Deum, oblatae sunt, & Ecclesie auctoritate institutæ ad sustentationem ministrantium Deo Clericorum. Dicuntur vero dicatæ Deo seu consecratæ in ipsius cultum & obsequium: quia id quod impenditur Clericis prout Dei ministeria obeant, Deo ipsi tribui dicitur.

Prænotandum est secundo, beneficij ius esse spirituale, prout vocatur in cap. Dilecto, De præbendis §. Procurator. Et ratio est, quod non nisi personæ Ecclesiasticæ, nec nisi ob ministerium Ecclesiasticum, nec nisi auctoritate Prælati Ecclesiastici detur; prout satis patet ex probato Ecclesie vsu. Vnde nulla controuersia est, quin illud vendendo, simonia iure diuino prohibita committatur. De quo postea. Iam vero beneficium ius est spirituale, non quidem secundum suam substantiam, cum consistat in rebus temporalibus, puta in vino, tritico, & alijs eiusmodi percipiendis: sed quia annexum est spiritali eo nomine, quod in illo à quo habetur, ordinem Clericalem ac ministerium clericale præsupponat.

243. Prænotandum est tercio, multis modis beneficium acquiri: nempe collatione, præsentatione, nominatione cum institutione, itemque postulatione vel electione cum confirmatione: de quibus agendum est pluribus in sequenti lib. 30. tract. 3. qui erit de pertinentibus ad statum Clericorum.

Prænotandum est quarto, pro generali regula teneri: quod simonia committatur in beneficio quoties pro ipso habendo aliquid pecunia æstimabile promittitur aut datur, nempe si quis promittat, vel det aliquid tale ut nominetur aliquis, vel præsentetur, vel postuletur, vel eligatur, vel instituat, vel confirmetur in beneficio, vel ut conferatur alicui beneficium, vel in alicuius fauorem resignetur, vel cum aliquo permutetur. Quæ regula manifestata est ex cap. Super eo, De transactionibus: immo ex

toto tit. De simonia: & ex 1. quæst. 3. apud Gratianum fere per totam, & aperte ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 14. De reformat. Quibus ita prænotatis ad propositam explicationem aggrediendum est.

### QVÆSTIO I.

*Quomodo simonia committatur in electione ad beneficia.*

244. **D**E hac re notanda sunt aliquot documenta. Primum est, Merito excusari à simonia eum, qui dat pecuniam ne eligatur indignus, relicto digno: non item eum qui dat ut eligatur dignior relicto minus digno: quando electio arbitrio eligentium tota relinquitur. Huius prior pars probatur: quia tunc intentio dantis censeri potest tantum esse impedire iniustitiam quæ committeretur eligendo indignum prætermisso digno. Posterior vero probatur: quia tunc intentio dantis non censetur esse impedire peccatum, quod nullum in eo est (cum digniorem tunc eligere, sit tantummodo consilij) sed facere ut dignior eligatur: quod nequit eo modo, sine labe simoniae: nisi talis pecunia detur ad redimendam vexationem: quæ conditio sufficit ad talem labem abstergendam, iuxta dicta in præced. num. 133.

Secundum est, Non modo temporale, sed nec beneficium licet promittere pro suffragio, seu voce electionis; ex cap. De hoc, extra De simonia: ubi id punitur pœna depositionis.

Tertium est, Simoniam esse, si quis alicui Ecclesie det sua bona ut eligatur in canonicum, etiamsi daret ut præbenda ex illis constitueretur: non autem si ea absque villo pacto offerret & simul rogaret in Canonicum admitti, sibi que permitti eadem bona pro præbenda retinere: atque eiusdem Ecclesie Clericis pure consentiant. Ita statuitur expresse in cap. Tua nos, De simonia. Adde talem bona sua donando Ecclesie, posse sibi reseruare aliquam partem fructuum, sicut & postulare concedi sibi ius patronatus.

Quartum est, non esse simoniam si quis ad beneficium eligatur & admittatur cum pacto ut soluat onera, & præster debita obsequia eidem beneficio imposta: hoc habetur ex cap. Significatum, De præbendis.

Quintum est, Simoniam committi, si electores sibi inuicem dicant: placeat tibi pro meo suffragium ferre, & ego pro tuo suffragium feram, vel aliud æquiualens. De qua re videndus est Sylu. in verbo, Simonia, quæst. 13. dicto. 4.

### QVÆSTIO II.

*Quomodo committatur simonia in resignatione beneficij.*

245. **P**Rænotandum est, resignationem beneficij esse liberalem eiusdem dimissionem, factam in manibus Superioris, illiusve ad quem pertinet in eodem beneficio alium instituire. Quæ dimissio dicitur etiam, tum cessio, tum renuntiatio: vnde Summularij de illa agunt in verbo Renunciatio. Distinguitur autem in absolutam seu puram, & in conditionalem: quarum illa est, quæ in manibus Superioris fit, ut ipse cui voluerit beneficium resignatum conferat. Pro qua sumendo pecuniam, simoniam committi certum est, ex cap. Cum pridem De pactis. Videri possunt quæ Syluester habet in verbo Renunciatio quæst. 6. dicto 1. Conditionalis vero est duplex, vna quæ fit ex causa permutationis, de qua in sequenti quæst. & altera quæ fit in fauorem alicuius tertij, ut illi beneficium resignatum conferatur. De qua instituitur præfens quæstio. Ad cuius explicationem aliquot documenta proponemus.

246. Primum est, Resignationem beneficij factam in fauorem tertij, id est, adiecta conditione quod nec alias, nec alio modo fiat: non esse quidem simoniacam iure naturali & diuino: esse tamen iure positio, tanquam per ipsam prohibitam, ut iniuriosam rei spiritali.

Huius prior pars ex eo patet, quod talis renunciatio non sit venditio rei spiritalis pro temporali: quando quidem pro nulla re datur, gratisque offertur: non tamen

men cui libet, sed solum ei personæ in cuius fauorem resignatur; quod non est contra Christi præceptum, Gratis acceptis gratis dare; quod nec iubet, nec prohibet dare vni potius quam alteri. Posterior vero, *quum habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 107. ad 10. cum pluribus aliis, quos refert & sequitur Suarez in memorato lib. 4. cap. 35. num. tertio*: confirmatur ex cap. fin. De pactis: vbi omne pactum & conuentio circa spiritualia dicitur debere omnino cessare: & ex cap. Quæsitum. De rerum permutatione: vbi dicitur, quod pactio circa spiritualia vel annexa spiritualibus labem simoniæ semper contineat. Adde quod ex Concilio Trident. sess. 25. cap. 7. De reform. & ex Canonibus qui ibidem in margine citati habentur: interdista sit in beneficiis species omnis hereditariæ successione: cuiusmodi aliquam talis resignatio continet. Et certe experientia docet plerumque fieri, vt ex resignationibus multa mala oriuntur, dum beneficia ad indignos relictis dignis perueniant: eo quod in illis resignandis præcipua ratio habeatur carnis & sanguinis.

247. Secundum documentum est. Prædictam renunciationem licite fieri in manibus Papæ. Ratio est, quod id sit tantum contra ius Canonicum, supra quod Papa potestatem habet. Adde quod idem à multis sæculis secundum Romanæ curiæ stylum, sit seruatum teste Nauar. loco cit. vbi & notat Gregorium XIII. cepisse nihilominus ab eo recedere: etiamsi permitteret vt simul cum renunciatione vnus, præsentaretur petitio alterius, cui renuntians vellet beneficium conferri.

Tertium documentum est. Eandem resignationem in manibus Ordinariorum fieri, prohibitu esse non solum stylo curiæ Romanæ, sed etiam iure communi. Hoc ex glossa ad cap. Ex parte 1. De officio delegati habent Nauar. loco supra memorato, & Rebuffus in praxi beneficiorum par. 3. tit. De pura resignatione: per cap. Quam pio 1. quæst. 2. & cap. Cum pridem, & cap. fin. De pactis: quibus prohibetur omnis conditio, conuentio, & pactio in beneficiis Ecclesiasticis. Inde enim sequitur, Prælatos Papæ inferiores, qui violationem iuris communis (*cui ipsi quoque subiciuntur, ex cap. Cum inferior, De maiorit. & obedien.*) purgare nequeunt: non posse admittere resignationem beneficij factam sub ea condicione, seu pacto, vt tali vel tali conferatur: adeo ut beneficium sic acceptum, tanquam per simoniam collatum, possit à Papa impetari, vt ibidem in fine Rebuffus habet, concludendo contra Staphileum, talem resignationem fieri non posse. Idem contra Sotum tenens Suarez in sequenti num. sexto; in confirmationem adfert perpetuam Ecclesiæ consuetudinem, quæ habet vt inferiores Prælati non admittant tales renunciations. Id quod argumento est seruari Papæ, siue cuius proinde licentia (*vt idem ibid. tractat à num. 11.*) si ipse inferior, cum tali condicione renunciationem acceptans, conferat beneficium, collatio erit nulla tanquam facta à non habente sufficientem auctoritatem. Erit item nulla, si contra acceptet quidem renunciationem, sed reiecta condicione resignantis, beneficium conferat alij quam ei in cuius fauorem resignauit; quia per talem renunciationem beneficium non vacat, donec adimplera sit conditio; sub qua, & non alter, talis voluit se priuare eodem beneficio. Videri potest idem author.

248. Quartum documentum est. Ne mentalem quidem simoniam esse, si in manibus Ordinarij resignatio pure simpliciter que fiat: adeoque sine vlla condicione, vel pacto expresso aut tacito: quantumcumque fiat ea intentione, vt detur certæ personæ. Istud est Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 107. ex communiter recepta glossa ad cap. Ordinationes 1. quæst. 1. verbo. Pretia. Estque Diui Anron. 2. par. tit. 1. c. 9. §. 11. Item Sylu. in verbo Renunciatio quæst. 6. dicto 2. Tab. eodem verbo num. 4. & Armillæ nu. 3. Confirmatur vero, quia ibi non est voluntas percipiendi aliquid pecuniæ æstimabile pro re spirituali. Si quis tamen haberet intentionem resignandi beneficium in manibus Ordinarij, non simpliciter, sed cum pacto vt conferatur certæ personæ, simonia est mentalis, saltem positiua: vt sufficienter probatur ex turibus antea memoratis, prohibentibus pacta pro spiritualibus obtinendis. Quam simoniam pecca-

tum esse mortale Nauar. expressit in fine eiusdem tit. 107. Et ratio esse potest, quod iniuriola sit Ecclesiæ; in qua foedere potest perniciosam in beneficiis successione, quasi hereditariam.

249. Quintum documentum est. Non esse simoniam, nec illicitum in foro conscientiæ, quidquid sit de foro externo; si post resignationem pure ac simpliciter factam in manibus Ordinarij resignans oret eundem Ordinarij, vt beneficium resignatum conferat alicui certo, qui dignus sit. Istud etiam habet Nauar. in eodem num. 107. ad 10. & in lib. 5. consiliorum tit. De simonia consil. 36. & 38. Et confirmatur; quia id non est contra ius naturale vel diuinum: cum tota res sit relicta arbitrio eiusdem Ordinarij: ita ut liberum ei sit cuius idoneo illud conferre: id quod, ipsum resignandi verbum importat. Nec etiam est contra ius canonicum cui tantum repugnat resignatio facta cum pacto & conuentione. De qua tota re latius Suarez in eodem cap. 35. num. 15. & deinceps; additis nonnullis, quæ comprehenduntur aliquot sequentibus documentis.

250. Sextum igitur, de quo ille in num. 18. Non valere renunciations, titulo ac colore permutationis factas coram Ordinarij: vt si ego renunciem in fauorem tui nepotis, & tu in fauorem mei: quia licet videatur quædam permutatio, non est tamen pura, sed mixta cum resignatione in fauorem tertij; ad quam approbandam non est Ordinarij data potestas iuxta antedicta.

Septimum est, de quo idem num. 19. & 20. Non esse licitum permutationem fingere, vt renuntiatio quæ fit in gratiam tertij ab Episcopo acceptetur tanquam permutatio. Nam id aperte iniuriolosum est, tum Ecclesiæ contra cuius canones per apparentem permutationem, vult quis reddere validam simplicem renunciationem in fauorem tertij factam: quam nullam esse idem ius decernit: Tum etiam Episcopo qui tu piter decipitur, dum putat se acceptare renunciationem factam gratia permutationis, & reuera acceptat simplicem, in fauorem tertij. Vnde fit vt talis renuntiatio sit nulla, *vt pote que fit sine sufficienti auctoritate*, nec etiam valeat collatio consequens: quia licet ad eam Episcopus sufficientem habeat potestatem: in eam tamen non consentit sufficienter, ignorantia impediente. Immo etiamsi hæc abesse illa non valeret: eo nimirum nomine, quod beneficium conferri non possit, nisi vacet: & in tali casu cum renuntiatio sit nulla, non inducit vacationem.

251. Octauum documentum est, quod insinuat à Nauar. in cit. num. 107. ad 7. Simoniacum esse, resignationem beneficij, quæ sit seruata pensione sine auctoritate Papæ. Hoc ab omnibus receptum esse notat Suarez. Et probatur tum ex cap. Cum Clerici. De pactis; tum ex eo quod pensio sit res pure temporalis: vt pote quæ solum est onus quoddam pecuniarium: nimirum obligatio numerandi certam pecuniam, imposita beneficiario antequam ipsum conferretur. Quam obligationem aduerte non habere rationem pretij; quia non imponitur beneficiario ad compensationem faciendam: sed imponitur beneficio antequam conferatur, quod ita oneratum transit ad ipsum beneficiarium. Id quod non est natura sua illicitum: ideoque fieri potest Papæ auctoritate: qui non subest Ecclesiasticis sanctionibus.

Quod autem in hac re dicitur de pensione, pari ratione dicendum est de omni alio onere quod sit æstimabile pecunia. Vnde, vt Suarez ipse bene monet in fine nu. 23. in beneficij renunciatione facta in manibus Papæ cum condicione pensionis, cauendum est ne priuatim, & sine eiusdem Papæ approbatione, adiciantur onera quæ non sint inclusa in pensione ipsa: quale esse potest: quod pacto antecedente, is qui beneficium acceptus est obligetur ad dandam laicam cautionem de pensione soluenda: aut ad dandam aliquam anticipatam solutionem. Item quod is qui habuit beneficium litigiosum, & multas expensas fecit litigando, atque illud tandem obtinuit, renuntiat eidem in fauorem tertij; sub condicione vt is tales expensas sibi refundat: quod quidem constat esse onus pecuniæ æstimabile: nec per se, nec per accidens coniunctum bene-

ficio, aut illius collationi. Vnde fit, vt pro his illud subire, non sit satisfacere obligationi beneficio annexæ: sed pretium pro eo soluere; quia tales expensæ factæ sunt tantum in commodum illius qui litigabat, neque is cui postea beneficium collatum est, talium fuit causa: & ideo nullo iure tenetur ad earum solutionem; itaut ab eo nulla alia ratione petantur quam compensationem renunciationis beneficij factæ in ipsius gratiam: perinde ac si lis antea fuisset de domo, quam quis vendens exigeret ultra iustum pretium expensas quas fecisset in litigando. Nam quia nullo iure ei debentur, merito censetur non alia ratione eas petere, quam in compensationem venditionis domus: quod sicut iniustum est, sic & illud, est simoniacum, naturali etiam simonia: quam non modo Episcopus, sed nec Papa purgare potest. Licet possit pensionem imponere, aut partem aliquam fructuum in sustentationem, renunciati assignare: vel alio modo ei consulere: quod & licite possit, etiam si expensæ non præcessissent.

252. Nonum documentum est, quod tangit Iacob. à Graphis in lib. 2. Decis. dur. in fine cap. 96. Simoniam etiam esse cum tractatum est de pensione imponenda cum consensu Papæ: & superaddita est conuentio de ea extinguenda: nec quando beneficium ab eodem Papa impetratur, de tali conuentione facta est ei mentio. Nam cum omnis conuentio in adeptione beneficij contraria sit iuri Canonico est ex cap. finali De simonia, purgari debuit auctoritate ipsius Papæ: quod fieri non potuit ipso eam ignorante. Vbi nota obiter ex Nauar. in lib. 5. constit. De simonia consil. 49. conuentionem factam sub beneplacito Papæ non purgari donec Papa eam actu probarit: ideoque perinde committi simoniam adimplendo conuentionem ante habitam Papæ approbationem, ac implendo non factam sub ipso Papæ beneplacito. Adde etiam ex Sylu. in verbo Renunciatio qu. 6. dicto 3. esse quidem simoniam si quis pro pecunia, vel pensione ex pacto soluenda, renunciaret literis Apostolicis De prouisione beneficij sibi acquisitum: non esse tamen simoniam si ex officio Iudicis vel bonorum vitorum interuentu pure renunciaret, & aliquid commodum temporale sibi ab altera parte de honestate, misericorditer oblatum recipiat: prout deduci potest ex cap. Sane, De renunciatione.

253. Decimum documentum est. Simoniam committere eum qui pro temporali commodum recipiendo, renunciat liti super beneficio Ecclesiastico aut alio spiritali. Hoc habent in verbo Renunciatio Angelus num. 9. Tab. num. 5. Sylu. in cir. qu. 6. dicto 4. & volunt id procedere quantumcumque dictum commodum exigat ratione expensarum & sumptuum, quos fecit in procurando tali Beneficio litigioso. Probatur autem ex cap. Cum pridem, De pactis. Addunt iidem ex Innocentio & Hostien. (de quo plenius in sequenti docum. ultimo) non esse simoniam si auctoritate Superioris compositio fiat, & propter bonum pacis detur aliquid renunciati. Item si compositio fiat auctoritate Iudicis, aut etiam alicuius boni & honesti viri constituti Iudicis arbitri, in quem a partibus litigantibus facta sit compromissio ad bonum pacis. Hæc confirmantur ex cap. Nisi essent, De præbendis. Subiungunt iidem consequenter pecuniam dare alicui ne super re spiritali, vt *super beneficio*, litem excitet, non esse simoniam, si dans habeat ius quæsitum in eadem re spiritali, & pecuniam det pro redimenda vexatione. Esse vero simoniam, si vel nullum habeat ius acquisitum ad talem rem, vel dubium sit an habeat iam acquisitum, necne. Ad quod confirmandum faciunt dicta in præcedenti cap. 11. quæst. tertia, dub. tertio.

254. Vndecimum documentum est. Inter cæteras resignationes in fauorem tertij factas, damnari maxime per factos Canones (vt patet ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. De reformatione, & ex Canonibus qui ibidem in margine notati habentur) eam quæ fit cum regressu aut cum accessu, aut cum ingressu: fit vero cum regressu, quando quis resignat beneficium, & facultas ei datur, vt ipse si resignatarius præmoriatur, redeat ad beneficium resignatum, habeatq; in eo ius pristinum. Fit autem cum accessu quan-

do quis impeditus est obtinere beneficium: vel ob ætatis defectum, vel ob censuram Ecclesiasticam aut irregularitatem, vel ob aliquod crimen; daturque ei facultas, vt post legitimam ætatem, vel absolutionem à censura, vel dispensationem in irregularitate, vel purgationem à crimine, accedere possit propria auctoritate ad ipsum beneficium & illud habere. Fit demum cum ingressu, quando quis beneficium resignat ante acceptam illius possessionem, daturque illi facultas, vt si resignatarius præmoriatur, resignans accipiat propria auctoritate suum beneficium resignatum, & intret in possessionem illius.

Vnde aduerte differentiam inter tria illa: nimirum, quod regressus supponat plenum aditum ad beneficium resignatum. Accessus vero & ingressus non supponant, sed ingressus supponat aditum tantum ex parte, quandoquidem non supponit aditum ad possessionem beneficij: & accessus nullo modo supponat aditum, sed potius exclusionem illius per impedimentum Canonicum, quo ponitur obex consecutioni beneficij. Atque de his Rebuffus notat in praxi beneficiorum. 3. part. tit. De regressibus: si fiant ex causa publicæ utilitatis, vt scilicet melius deseruiatur Ecclesiæ, fauorabiles esse, & ampliandos: si minus damnabiles esse & reprobandos.

Tanquam documentum vltimum addi potest de renunciatione beneficij super quo litigatur primo si renunciatio sit litis tantum eam fieri posse propria auctoritate, vt cum duo sibi mutuo litem mouerunt super beneficiis quæ possident: & inter se conueniunt, vt vno simpliciter renunciante liti alter simili modo renunciaret, itaut vterque sine onere nouo perueiret in sua possessione, totaq; res maneat in suo statu. Ratio vero est quia id non est de se illicitum nec iure canonico sic prohibitum vt opus sit auctoritate Superioris purgari.

Secundo, si cum renunciatione litis coniuncta sit renunciatio beneficij, vt si in proposito casu litigantes transigant, vt vicissim alter alterius beneficium accipiat; tunc opus esse auctoritate Superioris ratione permutationis beneficiorum quæ interuenit. Ea enim est pactio iure canonico prohibita per cap. finale De pactis: ideoque eget purgatione facta per auctoritatem Superioris: qui esse potest non modo Papa: sed etiam Ordinarius, vt ante notatum est ex cap. vnico De rerum permutat. in 6. Idem iudicium est, si lis sit super plura beneficiis, & litigantes transigant inter se vt vnus vnum beneficium pacifice possideat & alter alterum. Nam & in eo cernitur quædam ratio permutationis. Deinde cum ius vtriusque sit dubium, consentaneum est auctoritate Superioris ad quem pertinet collatio transactionem fieri: cum contingere possit vt alterutrius, nullum ius sit de facto: quod alter ei auctoritate propria dare non potest.

Tertio, si de vno tantum beneficio contendatur & pro litis renunciatione (quia illud diuidi nequit) detur aliquid aliud beneficium: vt cum litigans pro beneficio pingui colliganti offert beneficium minus, vt renunciaret liti: quia in tali casu cernitur quædam ratio permutationis, debet auctoritas Superioris sicut in præcedentibus interuenire: aut si rationem permutationis neget, debet concedere rationem resignationis in fauorem tertij: quæ ante diximus requirere auctoritatem Papæ.

Quod si in eodem casu detur aliquid temporale: vel datur ex sola honestate & misericordia, post pure factam renunciationem: & tunc non esse necessarium Superioris auctoritatem, dubium non est; quia cum non modo naturali sed nec canonico iure id prohibitum sit, non eget ipsius Superioris purgatione. Vel datur vt pretium, quod ne Papæ quidam auctoritate licitum esse potest tanquam iure naturali & diuino damnabile ac simoniacum. Vel datur alia iusta de causa tanquam onus rationabiliter subeundum: de quo iudicare non relinquitur voluntati litigantium: qui solent intendere propria utilitati, maxime temporali: sed committitur prouidentia Iudicis, qui ratione officij præsumitur intentionem habere rectam. Et cum in tali causa constitutus sit tanquam distributor, ei conceditur vt vtrique parti prouidere possit de fructibus beneficij, prout visum fuerit magis expedire,

propter bonum pacis & utilitatem; iuxta cap. Nisi, De præbendis.

357. Quo pacis & utilitatis nomine vt Suarez notat in *tractat. 3. De religione lib. 3. cap. 51. nu. 22.* intelligitur commodum illud temporale, & ideo pretio æstimabile, quod litigans consequitur per pacem cum colligante constitutum: tanquam liberatus à magnis incommoditatibus quas adferre solent lites. Qui & addit in tali impositione oneris temporalis eidem commodum correspondentis, Iudicem posse ratione aliquam habere iustitiæ & æquitatis, ob quam beneficiarius merito debeat illud sustinere: qualis in eo cernitur, quod Clericus suo iuri renuntians patitur necessitatem alimentorum: ad quæ recipienda ex tali beneficio, possit iustam causam habere, ratione illius iuris etiam si dubij. Item quod multos labores susceperit, magnas expensas fecerit, aliasque incommoditates in prosecutione causæ perpessus sit. Quæ rationes cum temporales sint, expendi possunt à Iudice, vt aliquid temporale ad iudicet litiganti qui renuntiat liti.

Quod autem hæc habeant locum in Iudice arbitro, seu in quem litigantes compromiserint, vt rem componeret Doctores consentire per cap. 2. De arbitris, notat idem Suarez in sequenti num. 24. qui & rationem addit: quia manifesta iniustitia committeretur: eum beneficio qui ius in illud habuerit priuando sine compensatione iure concessa ob bonum pacis, aliamve iustam causam. Admonet quoque idem ibidem, supponendum imprimis esse tale arbitrium compromitti non posse nisi in Clericos, quandoquidem materia & persona sunt Ecclesiastica, eosque viros prouidos & honestos quorum ordinatio nec suspecta esse, nec malum exemplum habere queat: iuxta cap. Nisi, De præbendis. Quod & ratio dicitur: quia illud munus est graue: requirens auctoritatem conferendi beneficium: in tali casu iure concessam in eodem cap. cum fieri possit, vt titulo existente dubio, beneficium adiudicetur ei qui in rei veritate non habet illum: ideoque arbitrando conferendus sit ei, vt censeatur bene sufficienterque prouisus.

358. Cæterum licet intelligere ex dictis, octauum documentum, in quo dictum est simoniacam esse resignationem factam cum reservatione pensionis sine Papæ autoritate; restringendam esse ad casum in quo partes de beneficii resignatione inter se tractantes in ordine ad consensum & ordinationem Prælati, conueniunt vt resignatione beneficii fiat cum onere soluendi ex eo pensionem. Cuiusmodi tractatio reprobat iure canonico in cap. Constitutus cap. Præterea & 1. 2. De transactionibus, & in cap. Cum pridem De pactis: ideoque à Prælato qui tenetur eidem iuri se conformare, admitti non potest. Secus est vero, si partes nihil prius inter se de pensione tractarint: sed rem totam Prælati arbitrio componendam reliquerint. Nam is arbitrio suo, modum eum compositionis potest constituere, vt vnus retineat beneficium de quo litigatur, & pensionem de illo soluat colliganti. Quod eidem Prælato tunc licitum esse ob bonum pacis Doctores quos refert *Gigas de pensionibus quest. 6. num. 3. & 4.* colligunt ex verbis illis citati cap. Nisi. Quod autem ordinatum est circa reliquum, vt ipse viginti libras de redditibus Capituli, & quadraginta de prouentibus prioratus, percipias annuatim: hoc secundum prouidentiam intelligitur esse præceptum ex arbitraria potestate. Non est autem existimandum, in eo compensationem iuris spiritualis fieri, pro temporali onere, quod illicitum est ex cap. 2. De arbitris, & ex cap. finali De rerum permutatione: sed Prælatum concessione iuris, per suam prouidentiam iustus de causis separare à fructibus beneficii certam portionem, & alteri eam applicare.

359. Versatur autem in dubio, An talis pensio imponi possit ad vitam eius cui assignatur: an solum ad vitam personæ cui beneficium attribuitur. Hoc tractat Suarez in eodem cap. 51. num. 18. sequiturque sententiam eorum qui existimant imponi posse ad vitam eius cui assignatur: eo quod usus communis declarauerit id esse magis conforme iuris ad idemque faciat, quod in cap. De cætero De transactionibus dicitur pensionem impositam per transactionem iuridicam sine auctoritate Episcopi, non excedere vitam

eius cui est imposita. Vnde per argumentum à contrario inferri potest, auctoritate Episcopi talem imponi posse quæ vitam eiusdem excedat, sique ad vitam eius cui assignatur. Nec obstat memoratum cap. Nisi: in quo contrarium satis aperte insinuari videtur: quia in casu illius, pensio non erat imposita auctoritate Episcopi; sed aliorum arbitratorum iudicio: sicut & in illo cap. De cætero, & in cap. 3. De collusionione detegenda.

### QVÆSTIO III.

Quomodo de simonia committatur in permutatione beneficiorum.

260. MAGNAM habet conuenientiam cum resignatione permutatio beneficiorum, cum nihil sit aliud quam mutua, & reciproca beneficiorum resignatio, facta vt mutuo alter, beneficium obtineat alterius. Nec enim qui beneficium permutat, ius suum transfert in alterum, vt fit in aliis permutationibus; sed ius suum cedit, & resignat in manu collatoris, vt is illud alteri conferat, ita vt non sit tam permutatio, quam duplex resignatio, cum duplici collatione. Cæterum ad propositæ quæstionis, sicut ad præcedentis explicationem, aliquot documenta trademus.

Primum esse potest: quod in permutatione beneficiorum non committatur simonia iure diuino, sed iure tantum canonico prohibita: nisi fiat ob pecuniam, in pretium illius datam. Atque non committi iure diuino probatur; quia non aliter quam dando temporale in pretium rei spiritualis, committitur simonia iure diuino prohibita. In permutatione autem beneficiorum datur solummodo ius spirituale vnus, pro alio simili iure spirituali alterius. Committi vero simoniam iure canonico in eodem casu ( prout expresserunt Nauarrus in *Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 3.* & à Victoria in *relektione priore De simonia num. 17.* ) patet ex cap. Quæritum: & ex cap. Cum olim & ex cap. Cum vniuersorum De rerum permutatione. Quod intellige tunc tantum contingere, cum talis permutatio sine Superioris auctoritate facta fuerit; prout notat glossa ad citatum cap. Quæritum verbo Non possunt, iuxta textum ibid. §. Si autem, & cap. Inter cætera De præbendis. Ex quibus locis, & clarius ex cap. vnico De rerum permutatione in sexto) patet adhuc Superiorem illum esse posse, non modo Papam, sed etiam Episcopum.

Cuius nomine qui comprehendantur, copiose diserit Suarez in citato lib. 4. cap. 32. Contenti enim sunt pro praxi notare primo, quod ille aliis citatis habet num. ii. nomine Episcopi intelligi eum qui habet iurisdictionem Episcopalem, etiam si non habeat Episcopalem dignitatem: vt Capitulum sede vacante: & Abbas exercens in suos, illa quæ sunt officij & curæ Episcopalis, non requirentis consecrationem Episcopalem: cuius generis esse actionem permutationis beneficiorum, dubium non est.

Mouetur autem difficultas, quam idem author consequenter tractat, An eodem nomine comprehendantur alij Prælati, qui eisdem iurisdictionem non habeant: ad ipsos tamen spectat collatio beneficiorum permutandorum: adeo vt ipsi possint eorum permutationem sufficienter approbare, neque ad id sit opus interuenire Episcopi auctoritatem. Censet vero, pro solutione distinguendum esse: vt vbi Prælati, ad quem pertinet collatio, consuetudinem habuerit approbandi permutationem beneficiorum suæ collationis, illam nihil amplius requirere tanquam factam Episcopali iurisdictione, quam ad eum actum, tali Prælato per prescriptionem acquisita sit. Vbi autem non est consuetudo, quæ tale ius prescriptione acquisitum indicet, requiri auctoritatem Episcopi approbantis permutationem, & conuentionem partium; sine qua approbatione censetur simoniaca: ex cap. Quæsitum De rerum permutatione. Non poterit tamen ipse Episcopus procedere ad collationem eorundem beneficiorum, nisi de consensu illorum Prælatorum ad quos ea pertinet; ac etiam patronorum, si sint beneficia iuris patronatus.

252.

Secundum documentum est: Volentes permutare beneficia, posse absque simonia labe tractare de tali permutatione facienda, & concludenda beneplacito, & autoritate Superioris, ad quem pertinet permutationem ipsam approbare. Hoc (etiam si contradixerit Hostiensis) tenendum esse cum aliis, notat Syluester verbo Permutatio 2. q. 5. Addens ne quidem tunc labem eam, permutantes incurere, cum permutationem conlulerint obligando se ad standum conuentioni inter se facta: dummodo fecerint, non quidem simpliciter, & absolute, sed sub expressa conditione, si Superiori placuerit. Talis enim conclusio nondum habet vim contractus validi, cum suspendatur vsque ad Superioris consensum. Quod vero per cap. finale De pactis, & per alia in præcedenti documento citata, damnatur conuenticio & pactio in beneficiorum permutationibus: debet intelligi de ea quæ sic concluditur priuata permutantium auctoritate, vt auctoritatis Superioris nulla ratio habeatur, neque ad illius officium exigendum conclusio ordinetur. Et certe quod inter se tractare de beneficiorum suorum permutatione, non sit illicitum beneficiariis, satis constat ex eo, quod Superior beneficium permutationis causa in manibus ipsius resignatum, alteri quam eicum quo de permutatione facienda conuentum est, conferri nequeat: ex Clemen. vnica De rerum permutatione. Sicut igitur permutatio ipsa est licita, erit quoque tractatio, quæ eam tanquam medium necessarium præcedere debet.

Quam doctrinam Suarez approbat in memorato cap. 32. num. 7. mouet præter ea dubium: An in tali tractatione liceat permutantibus obligare se, ad perseverandum in sua conuentione, donec ea præsentetur Superiori, sique recuset eidem consentire. Respondet autem affirmatiue: quia talis conuenticio non est de permutatione beneficiorum, nisi iuxta iuris concessionem; totaq; consistit in mutua promissione perseverandi in concordia inter eos facta: quæ de se bona est, nec vitatur ex obiecto: cum vt supponitur, sit de eo, quod iura permittunt: puta de permutatione facienda secundum beneplacitum eius Superioris, cuius est illam approbare aut reprobare.

Tertium documentum est: Beneficiorum permutationem factam sine Superioris auctoritate non tantum simoniacam esse iure positiuo, vt ante habitum est: sed etiam esse de se illicitam. Istud satis indicant verba illa cap. penult. De rerum permut. Licet ipsi per se de iure nõ possent Ecclesiastica beneficia permutare. Et confirmatur: quia permutatio beneficiorum includit eorundem vt resignationem, sic & nouam collationem: quam facere priuata auctoritate, est iniuste sibi usurpare ius Superioris, ad quem ea pertinet; vt ad dispensatorem auctoritate Apostolica constitutum: non modo spiritualium, sed etiam temporalium bonorum illius Ecclesiæ cui præficitur. Accedit quod permutatio beneficiorum requirit illorum, tum renuntiationem, quæ fieri debet in manu Superioris iuxta textum expressum in cap. Admonet, De renuntiatione: tum nouam collationem iuxta textum item expressum in regula 1. De regulis iuris extra. Adeo vt verum sit, non posse permutationem beneficiorum fieri propria permutantium auctoritate. De quo Suarez in fine eiusdem cap. 32.

264.

Quartum est: Non posse absque simonia (saltem positia seu prohibita iure canonico) permutari beneficium cum pensione vel patrimonio ad cuius titulum Clericus est ordinatus, neque cum iure decimarum, vel cum iure patronatus, vel cum remobili benedicta aut consecrata, puta calice, aurialia, cuius est vsus in sacro ministerio, vel cum iure ad beneficium, quod non sit ius in re, sed tantum ad rem, per accessum, vel regressum vel electionem, vel præsentationem, vel aliam nominationem. Istud est Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 3. Quod extendit ad permutationem iuris ad rem, cum simili iure, aut cum beneficio siue iam quæsito, siue adhuc vacante. Patet autem ex cap. Cum pridem. & cap. finali De pactis, in quo omnis pactio & conuenticio pro spiritualibus obtinendis, prohibita est: adeo vt ipsa fieri nequeat absque Papæ dispensatione. Imo ne cum ea quidem, si id quod datur in com-

mutationem beneficij sit quid temporale, nisi quod decet exceptio in permutatione beneficiorũ: quæ in cap. Quæsitum De rerum permut. & in cap. vnico eodem tit. in 6. permittitur fieri auctoritate Episcopi.

Quibus in locis beneficij nomen esse intelligendum proprie, non autem extendendum ad illa memorata, quæ non nisi improprie, beneficia cenferi possunt: bene ostendit Suarez in tract. 3. de relig. lib. 4. cap. 33. præsertim num. 7. & 8. Qui legendus est pro plena totius huius rei notitia: additis iis quæ idem habet in præced. cap. 31. à num. 16. Nam in iis immorari nimis longum esset nec pro praxi est omnino necessarium, cum conlter esse in ea re tenendum certum, & relinquendum incertum; sicut est id, quod nititur tantum interpretatione verborum, qua transferuntur à propria sua significatione: sicut transferuntur nomen beneficij accipiendo ipsam in sensu quo ante memorata significat.

Quintum est: Eum qui beneficium simoniace obtentum, aut aliter habitum sine titulo, permutat in manibus legitimi Superioris, cum alio beneficio: nullum ius acquirere ad idem beneficium. Hoc habet Sylu. in verbo Permutatio 2. quæst. 13. conclus. 6. Et probatur: tum quia ex præcedenti documento, is qui permutat beneficium, debet ius quæsitum in eo habere, iuxta illud in cap. vnico De rerum permut. Secundum formam iuris sua beneficia permutare volentes. Nam vox (sua) significat ius quæsitum habere: tum quia Prælatum conferens beneficium causa permutationis non confert simpliciter & libere, sed ob aliud dimissum: tum deum quia res aliena permutari non potest ex lege 1. §. 3. ff. De rerum permutatione. Beneficium vero, cuius non habetur iustus titulus, alienum est.

Sextum documentum est: Certum esse quidem simoniam committi quando permutando beneficium dignum cum minus digno (vt decanatum cum canonicatu simplici) datur pecunia in compensationem inæqualitatis illius spiritualis: quia nihil ad simoniæ labem contrahendam refert, an decet pretium pro re spirituali, siue in partem siue in totum. Nihilominus difficultatem esse, verum simonia committatur dum fiunt duo cõtractus: prior quidem, quo beneficia simpliciter & libere permutantur, nulla habita ratione possessionum eis admixtarum: posterior vero, quo permutatur ea ipsæ possessiones; quæ cum temporales sint, possunt per temporale datum & acceptum, reduci ad æqualitatem. Atque talem reductionem factam per tractatum huius posterioris permutationis licitam esse, aperte sentiunt Sylu. in verbo Permutatio 2. quæst. 6. Angelus in eodem verbo num. 6. Tabiena in verbo Beneficium 3. num. 18. & in eam sententiam propendent Caiet. 2. 2. quæst. 100. art. 4. & Nauarrus in Enchir. cap. 23. num. 100. vers. 3. in fine: quorum fundamentum est cap. Ad quæstiones De rerum permut.

Illicitam vero esse indubitatè asserit à Victoia in prior parte relectionis De simonia numero 17. sub finem. Cuius fundamentum est, quod alioqui, si quis permutaret præbendam non habentem redditum, cum habente redditum ducentorum aureorum, posset dare ei mille aureos ob alium beneficium inæqualitatem: quod dicere est beneficia ipsa venalia facere: cum id pertinere sit ac dicere pecuniam dari posse pro beneficij renuntiatione in compensationem emolumentorum temporalium quæ habet admixta. Eamdem sententiam pluribus aliis in eam citatis in sequenti cap. 34. num. 6. Suarez præfert præcedenti. Ratio vero est, quod talis permutatio sine simonia iure diuino prohibita fieri nequeat nisi possessiones ipsæ à beneficio, iure ve spirituali cui coniunctæ sunt, separentur. Nam manente admittione: is qui vnum vendit, nihil inuenditum relinquit, iuxta cap. Si quis obiecerit prima quæst. 3. nempe vendit quoque spiritale, cui est admixtum consequenter seu tanquam suo principali: ad quod faciunt dicenda in sequenti num. 269.

Iam vero solus Papa potest eiusmodi separationem facere; tanquam eam, quæ etsi non repugnet iuri naturali, repugnat tamen iuri canonico, prohibenti diuisionem in beneficio fieri: vt patet ex toto titulo vt beneficia sine diminutione conferantur. Extra: satis indicant, tum verba

illa

illa capituli Nisi essent De præbendis. Ne forte circa proventus, aliqua videatur facta sectio prioratus: tum etiam communis praxis ac stylus Romanæ curiæ. Cum igitur Papa non adstringatur canonicis legibus, tanquam earum conditor, aut parisi authoritatis: cum conditore: adstringantur vero cæteri Prælati tanquam subditi; mirum non est quod illi in re proposita conceditur, istis negari. Quare de re ad scholasticam eruditionem accommodate pluribus Suarez in toto eodem cap. 34. Sed pro praxi ista paucis dicta nobis sufficere possunt.

Tantum addendum est cap. Ad quæstiones, in quo prior sententia fundatur, non aduersari huic doctrinæ: quia ex eo tantum habetur permutationes non sunt de seilicet: ita nec permutationes possessionum eis annexarum, etiam quando refunditur certa pecuniæ quantitas pro valore maiori vnius quam alterius, quoad temporale sumptum præcise, & seorsum à spiritali iure cui admiscetur: sicut quando calix cum calice permuat, temporale quod in illo maioris valoris est compensatur pecunia nullo respectu habito ad consecrationem: quod quidem non est prædictam beneficiorum permutationem Ordinario ita permittere faciendam: vt tuto & clare indicari, tenerique valeat superfluum esse ad Papam pro ea recurrere.

#### QVÆSTIO IV.

Quomodo simonia committatur in aliis spectantibus ad beneficia.

Ad huius, vt ad præcedentium explicationem, aliquot documenta proponemus pro praxi.

Primum est: Simoniam committi quoties patronus pro præsentatione, vel nominatione ad beneficium Ecclesiasticum, temporale commodum accipit. Ad quod facit cap. Præterea primi, De transactionibus. Et confirmatur: quia sunt actiones spiritualibus annexæ, perinde ac ius patronatus, cuius sunt proprius vsus: quod quidem ius esse spiritali annexum, nec vendi posse expressum est. Extra De iure patronatus cap. De iure: lateque tractat Suarez in præced. cap. 28.

Committi etiam simoniam cum pactum sit de beneficio resignando, quando, & in cuius fauorem patronus voluerit: aut pactum de pensione soluenda ei cui ille voluerit. Illud patet per ea quæ dicta sunt in præced. cap. 11. de simonia confidentiali num. 177. & seq. Committi præterea, cum quis ordinatur præsentationem alicuius patroni cum pacto nihil petendi ab eo, ex cap. Si quis. De simonia. Committi denique, si quis habeat ius patronatus litigiosum, & cum cauidico paciscatur se nominaturum ipsum, si causam sedulo ac diligenter agat. Hoc habetur ex cap. Cum essent De simonia: & patet quia in eo temporale commodum accipitur pro re spiritali: sedulitas enim illa, & diligentia, res est pretio æstimabilis.

Secundum documentum est: Non esse quidem de se simoniam conferre beneficium consanguineo, vt in eodem, cap. 11. quæst. 3. dub. 7. habitum est; esse tamen si conferatur alteri, non in solum bonum ipsius, sed vt conferens inde prouideat de aliquo temporali comodo collateralis consanguineis: aut si consanguineo conferatur ad hoc, vt conferens magnificetur, vel fiat potentior, vel exaltetur ipsius parentela, vel aliud simile commodum accipiat: quoniam id est in collatione spiritalis spectare temporale. Ita Syluester habet in verbo Simonia quæst. 13. dicto 6. Cætera ex quibus iudicandum est de simonia commissa in collatione beneficij, satis nota esse possunt ex traditis in eadem quæst. 3.

Tertium documentum sit. In beneficiorum prouentibus committi simoniam, iure etiam diuino prohibitam si quatenus vnus quid ex illis, & ex iure exigendi illos ob ministerium Clericale, constat aliquid temporale accipitur. Ita expresse post Caietanum tenet Nauarrus in *Enchir. cap. 23. num. 107. ad 11. vers. 5.* Et probatur: quia in illo vno, proventus sunt quid accessorium: & ius illos exigendi, est quid principale: quod quidem (vt opore spiritali)

vendi non potest. Quare nec potest quod mixtum est ex eo & ex ipsis prouentibus: vt patet ex 3. reg. tradita in memorato cap. 11. quæst. 2. Et confirmatur per illud vsurpatum in eadem sententiam à D. Thom. 3. 2. quæst. 100. artic. 4. ex cap. Si quis obiecerit prima quæst. 3. Quisquis horum alterum vendit sine quo nec alterum prouenit, nullum inuentum derelinquit. Nullus igitur emat Ecclesiam vel præbendam vel aliquid Ecclesiasticum, nec pastillum nec pastum antea, vel postea pro huiusmodi soluat. Hæcibi.

Nec refert quod autoritate tantum Ecclesiæ tales proventus spiritali iuri annexi sint, ac sacri. Nam vt loco citato recte argumentatur Nauarrus. Omne spirituale est inuendibile iure diuino, ex cap. Qui studet 1. quæst. 1. & cap. Quam pio in sequenti quæst. 2. At non solum datum vel institutum immediate à Deo, sed etiam ab Ecclesiâ per potestatem diuinitus ei concessam, constitui potest spirituale: adeo vt simonia censetur diuino iure prohibita, vestem ab Ecclesiâ benedictam, aut calicem consecratum vendere, quatenus benedictionem vel consecrationem habet: & pari ratione vendere possessiones, autoritate eiusdem Ecclesiæ admittas iuri spiritali in Ecclesiasticis beneficiis. Nec canonicas contrarium sentire moner loco cit. Nauarrus. Quodque (vt idem ibidem meminit) sensit Panormit. in beneficiis simplicibus non committi talem simoniam, intelligendum est comparate: vt sensus sit, non committi tam grauem, quam in beneficiis curatis & dignitatibus. Alioquin enim id falsum est: quandoquidem beneficia simplicia, sunt vere spiritalia, perinde ac curata.

Quod si proventus beneficiorum sumantur seorsum à iure illo spiritali, cui annexi sunt: illos vendere non est alia simonia quam iure Ecclesiastico prohibita, cum de se non sint res spirituales, vt manifestum est. Quo fit (quod iam attingimus) vt autoritate Summi Pontificis, qui est supra omne ius Ecclesiasticum, illi separari possint à iure, & titulo Clericali, & ab omni ministerio Ecclesiastico: adeoque vendi, vel etiam alicui laico concedi: quemadmodum videmus ipsa Papæ auctoritate nonnumquam fieri, vt Reges partem talium prouentuum accipiant ad bellum gerendum aduersus hereticos, & cæteros infideles: aut etiam vt hospitalibus concedantur in subsidium pauperum vel ægrotantium, vel confraternitatibus in publicum bonum institutis; aut seminariis iuuenum literis vacantium: aut publicis Academicis ad stipendia & alimenta professorum & magistrorum. Itemque ad redimendos captiuos. Qua eadem ratione laudabilis consuetudo obtinere potest, vt fructus præbendæ in bonum Capituli deputentur ad stipendium alicuius Aduocati vel Medici vel periti in pulsandis organis, vel habentis curam pulsandi campanas, aut docendi pueros prima literarum rudimenta, vel Ecclesiasticum cantum; vel in stipendium economi, æditi, vel syndici Ecclesiæ.

Quartum documentum est: Annatas vitio simoniæ carere. Annatæ autem in beneficiis, consistunt in eo quod is cui de beneficio prouidetur, dimidiam partem fructuum primi anni soluat fisco Apostolico in subsidium Cardinalium & aliorum ministrorum curiæ Romanæ. Quod quidem non esse simoniacum probatur: quia nulla simonia est, si Papa legem constituat, vt is qui in posterum tale beneficium obrinuerit, partem fructuum primi anni soluat in subsidium huius vel illius conuentus, vel seminarij, vel Ecclesiæ, vel hospitalis, iuxta præcedens tertium documentum. Sicut igitur Papa potest partem fructuum primi anni reseruare in bonum aliorum, sic etiam potest reseruare in bonum suæ curiæ, quæ non est peioris conditionis. Deinde nulla simonia est, si Pontifex beneficiis pensiones imponat in bonum ac subsidium aliorum aliorum. At reseruare partem fructuum in bonum & subsidium curiæ Rom. nihil est aliud, quam onus & pensionem imponere ad tempus. Ergo non est simonia, nec res de se mala.

Quintum documentum est: Quindennia nullum simoniæ vitium habere. Istud probatur ex præcedenti: quia si annatæ omni vitio simoniæ careant, quindennia quoque

carebunt; vt patet ex ratione qua introducta sunt: quae talis est. Beneficia saepe vniuntur Collegio, Capitulo, Monasterio, aut Conuentui: vel in eorum fauorem resignantur, aut dimittuntur: tuncque non vacant amplius per mortem, quia communitas cui vniuntur, non moritur: ideoque Romanae curiae stylo introductum est, vt elapsis quindecim annis à tempore vnionis factae, soluatur pars fructuum ipsius beneficii sic vniti, talisque pars soluenda, quinquennium vocatur propter tempus quindecim annorum praefixum ei solutioni; quae decimoquinto quoque anno fieri debet sisco Apostolico.

Introductio vero facta fuit quadam iuris fictione: quae tale beneficium spectatur, ac si transactis quindecim annis vacaret: ideoque noua illius prouisio fieret, ratione cuius annata soluere officialibus cancellariae Romanae. Quia ergo beneficium vnium Collegio seu personarum communitati, nunquam amplius vacat: ne sicut Apostolicus & Rom. curiae ministri detrimentum paterentur ob defectum annatarum, constitutum est vt beneficia sic vnita decimoquinto quoque anno vacare fingantur, & consequenter annata soluatur, perinde ac si noua beneficij prouisio fieret in bonum illius collegij. Cui ea in re nullam fieri iniuriam, patet: quia posset Papa beneficium vnire Collegio ad tempus: item posset pensionem imponere in singulos annos soluendam. Neque vero est à recta ratione, vel ab aequitate alienum, vt beneficium vnium loco pio in perpetuum, fingatur vacare decimoquinto quoque anno; quia si esset alicui ad vitam collatum, potuisset ante illud tempus vacare, perinde ac post illud.

273. Sextum documentum est: In taxationibus & compositionibus quibus cum beneficia per Sedem Apostolicam in Rom. curia conferuntur, pro literarum Pontificiarum expeditione certa quaedam pecuniae summa soluitur, nullum esse simoniae vitium. Tum quia Summi Pontificis autoritate approbantur: tum quia nihil in eis est contra ius diuinum: quandoquidem pecunia quae sic soluitur datur in stipendium ministrorum Curiae, qui plures concurrunt ad talem literarum expeditionem: dignique sunt stipendio ob operam & laborem suum. Ita docent Angelus in verbo Simonia 3. nu. 45. & Syluester eodem verbo quaeft. 13. dicto 2. in fine.

#### QVÆSTIO V.

Quomodo simonia committatur in pensionibus quae imponuntur super beneficiis.

274. Praenotandum est, pensionem esse certam portionem, quae soluitur alicui ex fructibus Ecclesiastici beneficii: aut potius, esse ius talem portionem exigendi: in hoc distinctum à beneficio, quod hoc sit ius perpetuum, nec extinguatur morte beneficiarij, sed tantum vacet: pensio vero extinguatur morte pensionarij.

Praenotandum est secundo, vnam esse pensionum primam varietatem, indicatam in Bulla Pij quinti quae incipit Ex proximo, edita anno Domini 1572. nimirum vt quaedam sint quae omnibus, hoc est, tam laicis quam Clericis: quaedam vero quae solum Clericis, vt Clerici sunt, dantur. Prioris generis censentur esse, vt Suarez notat in tract. 3. De relig. lib. 4. cap. 26. num. 3. quae vel conferuntur laicis, vel Clericis quidem, sed in quibus nulla clericalis conditio eo nomine requiritur: vel quae dantur ob causam aliquam de se temporalem, humanamve aut corporalem: quales sunt, assignatae pro seruandis rebus Ecclesiae, pullandis campanis, & huiusmodi aliis. Posterioris generis vero censentur, quae assignantur Clericis vt Clerici sunt: de quo genere iudicandum est ex eo, quod in tali assignatione, eandem sub tali conditione fieri, sufficienter significetur, saltem tacite: vt fit cum pensiones ob aliquod spirituale munus obeundum conferuntur.

275. Quae cum ita sint, de pensionibus prioris generis Nauarrus in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 13. sentit emptione & venditione earum, committi simoniam. Cuius fundamentum est, quod vere sint iura spiritalia: vt pote instituta auctoritate Ecclesiastica, & annexa beneficiis Ecclesiasticis.

Sententiam autem contrariam, quam pluribus in eam commemoratis (inter quos apertissime loquitur Caiet. in tomio 1. opusculi tract. ultimo, responsione 10.) Suarez in eodem cap. 26. sequitur, iniquens communem esse. Nititur autem fundamento contratio: quod nimirum tale ius sit mere temporale; neque enim ex eo censendum est spirituale esse, quod ab Ecclesia concessum sit, vt nec spiritalis censetur elemosyna auctoritate Papae facta ex bonis Ecclesiae.

Necitem ex eo, quod (etiam collatum laicis) attineat ad beneficium Ecclesiasticum, perinde ac ius patronatus. Nam diuersa est ratio vtriusque illius iuris in ordine ad beneficia Ecclesiastica. Ius enim patronatus cum sit ad acquirendum Ecclesiasticum beneficium per praesentationem ad illud, dici potest annexum ei esse, ad instar causa, ex qua proueniat: & qua vendita, ipsum non relinquatur inuendendum, ex cap. Si obiecerit. 1. quaeft. 3. Ex iure pensionis vero, beneficium non prouenit; sed potius alienatur: per detractionem scilicet partis prouentuum ipsius: quod est à spiritali statu ad temporalem traducere eam, perinde ac traducta est pars decimarum, Principi attributa. Pro quo facit vsus, per quem pensiones illius generis redimuntur. Ad quam redemptionem, licentiam Papae requiri Nauar. putat loco citato; sed eam non esse necessariam Suarez ibid. num. 2. sentit cum Toletio in sua summa lib. 5. cap. 92. & consequens est ex dictis proxime.

De pensionibus autem posterioris generis, quae dantur Clericis vt Clerici sunt (supposita Pij quinti constitutione in antememorata bulla, per quam illis adiuncta est obligatio ad aliquod spirituale ministerium, quod est recitandi officium Beatae Virginis) bene statuit Suarez in eodem memorato cap. 26. num. 8. eas esse simoniae materiam, nec licere eas vendere aut redimere sine Papae auctoritate; quae constituta sunt cum obligatione spiritualis muneris: ita vt requirant non solum Clerici statum, vt conditionem: sed etiam spirituale ministerium, ratione cuius habeatur ius ad aliquam portionem fructuum beneficii. Quod ius, cum sit spirituale, vt pote datum ob officium spirituale, impeditur pensio quae illud includit, vendi possit aut redimi, nisi ipsum tollatur: quod tantum fieri potest auctoritate Papae, quo constitutum est.

Porro ex illius generis pensionibus quaedam solent dari pro aliquo munere spiritali, tanquam stipendium sustentationis requisita ad illud obeundum; quaedam vero pro beneficio: illaeque nonnunquam imponuntur super beneficium, siue ad certum tempus: vt cum alicui ad vitam suam datur pensio super Episcopatum, aut aliud beneficium Curatum, vt pro Episcopo vel Curato concionetur; vel Vicarij munere fungendo obeat alia ipsorum Ecclesiastica muneris: siue etiam in perpetuum, vt cum pensio alicui Parochiali beneficio imposita est perpetuo ad coeionatorem in Quadragesima (nulla designata certa persona) sustentandum. Atque siue hoc siue illo modo imposita, nequeunt sine simonia vendi: cum vere sint res annexae spiritalibus: vt pote ad spirituale ministerium constituta ab Ecclesia. Nonnunquam vero imponuntur, non quidem beneficio, sed beneficiario; vt quando Episcopus suo Vicario aut alteri pro se ministranti in spiritalibus, aliquam assignat, in ipsius sustentationem congruam.

De quibus Suarez in eodem cap. 26. num. 21. haec monet. Primo, licitum esse de eis pacifici intra latitudinem stipendij iusti ad sustentationem congruam. Ad quod facit vsus receptus. Quod si tale stipendium esset à lege vel consuetudine taxatum, pacifici ad aliquid de eo demendum, simonia esset, qua pro iure spiritali delegando, emolumentum temporale caperetur. Secundo, simoniacum pariter esse aliquid temporale capere pro tali potestate vni potius, quam alteri deleganda: aut dare aliquid siue deleganti siue alteri, ad eam obtinendam. Tertio, facta iam eiusmodi delegatione licitum esse delegato stipendium suum vendere fructus ob eam debitos, vt quid annexum spiritali antecedenter; non enim proueniunt ex aliquo spiritali iure, sed ex obligatione personae, quae adstrinxit te ad illud soluendum; admixtamque habet obligationem ad spirituale ministerium, perinde ac aurum in calice

calice aureo consecrato admixtam habet consecrationem. Quia autem spiritualia sunt antecedenter videri possunt absque simonia, prout habitum est in cap. 16. Sed aduerte, tali venditioni locum non esse, si ipsum spirituale ministerium relinquatur: quia eo ipso cessaret pensio, nec superesset emolumentum vendibile.

178. Quod attinet ad pensiones in beneficio: tribus modis eas possunt imponi. Primo, pro beneficio cui aliquis renuntiavit, cum illud pacifice possideret, & commode posset illi inferuire. Secundo, pro beneficio litigioso, cum per transactionem & arbitrium Iudicis, vni datur beneficium, & alteri certa pensio super illud. Tertio, pro beneficio, cui aliquis per plures annos seruiuit & amplius seruire non potest. Vt cum pastor senex dimittit beneficium suum, & assignatur ei pensio ad suam sustentationem.

179. De iis autem notandum est, quod Suarez in fine memorati capitis 26. tradit: fuisse quidem incertum ante Bullam Pij quinti, num essent materia simoniae nec vendi possent; post eandem bullam tamen, omnino constare quod nequeant vendi sine simonia. Nam cum ibi Papa omnes pensiones reuocet ad duo genera: neque istae sint laicae: vt pote quae reuera dantur intuitu clericatus, atque adeo Clericis vt Clericis sunt: ita vt censentur pensiones posterioris generis: Ideoque materia sint simoniae, cum dantur ob ministerium spirituale, saltem recitandi officium paruum Beatae Virginis, cui sic annexae sunt, vt qui ipsam omittit, emolumenta illarum amittat ex eadem Pij quinti Bulla: in qua beneficiis hac ex parte aequiparantur: vt & in eo quod per contractum matrimonium amittantur sicut beneficia: vt ex stylo Romanae curiae habet Gigas De pensionibus, quaest. 54. num. 4.

Ceterum sicut pensiones non vacant, vt beneficia, sed extinguuntur morte pensionarij: ita relinqui possunt (quod non vsuuenit beneficiis Ecclesiasticis) sine resignatione earum in manu Superioris: nisi eas transferantur in alium: ad quod opus est auctoritate Papae, si pro translatione aliquid pecunia aestimabile accipiatur: aut si gratis transferantur, opus est auctoritate illius Praelati, a quo possint de nouo conferri: vt fere vsuuenit iis quae pro spiritali officio ministeriove dantur.

177. Aduerte vero eadem distinctione qua responsum est ad propositam quaestionem de pensionibus, responderi ad similem quam Suarez tractat in seq. cap. 27. De commendis, coadiutorijs, & hospitalibus: nempe simoniam committi in illis emendis & vendendis, si ab Ecclesia ordinentur ad administrationem spiritualium.

*De impositione pensionum per Summum Pontificem  
dubia nonnulla.*

180. A nequam finem faciamus, breuiter respondendum est ad aliquot dubia, quae moueri possunt circa pensiones solitas a Papa imponi super beneficia.

PRIMUM EST. Quomodo excusetur a simonia, quod Papa in bonum resignantis imponat aliquando pensionem, non super fructibus resignati beneficii, sed super fructibus alterius beneficii, quod resignatarius praehabuit: prout fieri potest cum beneficium resignatum, est tenue. Ad quod respondendum est, excusari, quia cum Papa dispositionem in beneficiis Ecclesiasticis, liberam habeat: perinde beneficio iam ante collato potest pensionem, aut aliud onus imponere, ac beneficio proxime conferendo.

Si in istis, quod Papa posset pari ratione conferre alicui beneficium imponendo pensionem soluendam ex fructibus sui patrimonij. Respondetur negando, quia bona patrimonialia Clerici non sunt liberae dispositioni Papae. Quapropter Clerico beneficium conferre ea conditione, vt annuam pensionem soluat ex suo patrimonio, esset beneficium ipsum vendere, contra ius diuinum, in quo Papa non dispensat.

281. SECUNDVM DVBIVM EST. Quomodo simoniae, aut saltem iniusta non sit clausula imponi solita in reservationibus pensionum: vt pensio solatur siue habita possessione beneficii, siue non habita. Ad quod respondetur: propterea talem clausulam nec simoniae eam nec iniustam esse: quod beneficiarius per illam non obligetur dare temporale pro clericali iure, tituloque sui beneficii: sed partem fructuum beneficii dare: quod non est (vt patet) temporale pro spiritali dare: adeo vt non commutatur in eosimonia iure diuino prohibita. Si quae vero in eae sit iure Ecclesiastico prohibita, illa purgatur consensu & auctoritate Papae.

Nec etiam committitur iniustitia: quando quidem tali obligationi, beneficiarius sponte sua liberum praestat consensum: scienti autem & sponte consentienti non fit iniuria. Non est vero iniustum ab illo exigere talem consensum: quia id fit ad euitandas lites, fraudes, & mendacia: quia magna solet esse difficultas in probanda apprehensione possessionis; seu in probando quis sit legitimus beneficii possessor, & quis in illud intrusus. Quocirca ne pensionarius facile fraudetur debita pensione, praedictum onus resignatario imponitur: ad quod sustinendum ipse potest se obligare. Nec refert quod is aliquando debebit soluere pensionem ex fructibus nondum perceptis: quia satis est, quod sit spes percipiendos esse, & in rebus pecunia aestimabilibus, quales sunt praedicti fructus, non solum potest aliquod temporale emolumentum dari, vel exigi pro iam perceptis, sed etiam pro iis qui sperantur percipiendi, vt patet ex eo quod vendi soleat iactis retis, quod est vendere pisces qui non habentur quidem, sperantur tamen habendi.

282. TERTIUM DVBIVM EST. Quomodo omni vitio simoniae careat, quod auctoritate Apostolica concedi solet, vt pensio alicui assignata possit in alium ab eo transferri, vel in totum vel ex parte. Ad quod responderetur propterea carere: quia id non est contra ius diuinum: vt ex eo constat, quod ius patronatus, quod est spirituale, concessum auctoritate Apostolica patronis, transmittitur ad haeredes. Accedit, quod non sit graue onus si beneficiarius adhuc habens ex beneficio necessaria ad commodam sustentationem, obligetur vni, treinque alteri, soluere aliquam pensionem ob indigentiam eorum, vel aliam iustam causam.

283. QUARTVM DVBIVM EST. Quomodo simoniae vitio careat quod auctoritate Summi Pontificis pensio redimatur anticipatis solutionibus. Ad quod responderetur propterea carere: quod tunc pensio per Papam gratis extinguatur, volente pensionario: cui interea concedit accipere aliquot annorum anticipatas eiusdem pensionis solutiones; quod non est de se illicitum: sicut nec quod eadem Papae auctoritate, totum aliquod beneficium extinguatur, data Ecclesiae alia compensatione.

*Laud Deo Virginique Matri.*